

**Sukupuolivähemmistöidentiteetin itserepresentaatioita Sinuiksi-
sivustolla**

Sara Juntunen

Maisterintutkielma

Suomen kieli

Kieli- ja viestintätieteiden laitos,

Jyväskylän yliopisto

Joulukuu 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Sara Juntunen	
Työn nimi – Title Sukupuolivähemmistöidentiteetin itserepresentaatioita Sinuiksi-sivustolla	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Joulukuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 118
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkielmassa tarkastellaan, kuinka sukupuolivähemmistöidentiteettiä on mahdollista representoida eli esittää tietyssä kontekstissa suomalaisessa verkkokeskustelussa 2010-luvulla. Tavoitteena on selvittää, millaisia sukupuoli-identiteetin itserepresentaatioita nousee esille sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kirjoituksissa Sinuiksi-sivustolla. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan, kuinka kirjoittajat suhtautuvat sukupuoli-identiteettiinsä. Vastauksia tutkimusongelmiin etsitään seuraavien kysymysten avulla: 1. Kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat representoida sukupuoli-identiteettiään Sinuiksi-sivustolla? 2. Kuinka kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään a) verbin prosessityyppien ja b) nimeämisten kautta? 3. Kuinka kirjoittajat representoivat suhtautumistaan sukupuoli-identiteettiinsä a) modaalisuuden ja b) affektiivisuuden kautta?</p> <p>Suomessa sukupuolivähemmistöjen representaatioita on tutkittu aiemmin lähinnä muiden esittämien representaatioiden valossa. Muiden luomat representaatiot voivat poiketa suuresti itserepresentaatioista, joten on tärkeää antaa ääni sukupuolivähemmistöjen edustajille. Aihe on myös ajankohtainen, sillä sukupuolten välinen tasa-arvo puhuttaa tämänhetkessä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tässä tasa-arvokeskustelussa korostuvat usein vain binääriset sukupuolet, vaikka sukupuolten välinen tasa-arvo kuuluu kaikille sukupuolille. Toki esimerkiksi translaikikeskustelu ottaa esille myös sukupuolivähemmistöjen tasa-arvokysymykset.</p> <p>Tutkielma perustuu kriittisen diskurssintutkimuksen ja erityisesti systeemis-funktionaalisen kieliteorian menetelmiin, jotka ovat myös tutkielman teoreettisia viitekehyksiä. Näiden lisäksi tutkielman viitekehyksiä ovat sukupuolentutkimus ja queer-teoria. Tutkimusaineistona ovat Sinuiksi-sivuston Sukupuolen moninaisuus -neuvontapalstalla olevat vuonna 2016 julkaistut kysymykset. Tutkimusaineistossa on yhteensä 40 sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kirjoittamaa kysymystä. Samalla kun palstan kirjoittajat kysyvät neuvoa, he myös representoivat sukupuoli-identiteettiään.</p> <p>Tutkielman perusteella sukupuolivähemmistöidentiteettiä voi esittää nyky-Suomessa usealla tavalla. Kirjoittajat kuvaavat sukupuoli-identiteetin kokemustaan kahdeksan eri representaation kautta. Sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan väärässä ruumiissa olevana minuutena, sukupuolisesti aitona minuutena, muuttuvana minuutena, sukupuolisesti moninaisena minuutena, piilossa olevana minuutena, minuuden yhtenä puolena ja yhteiskunnan määrittämänä minuutena. Vaikka sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan aineistossa monella tavalla, representointiin vaikuttaa yhteiskunnan kaksijakoinen sukupuolikäsitys. Kirjoittajat kokevat olevansa yhteiskunnasta irrallisia henkilöitä, ja he osoittavat affektiivista suhtautumista sukupuoli-identiteettiinsä. Lisäksi representaatioiden monipuolisuuteen vaikuttaa osaltaan palstan konteksti: sukupuolivähemmistöille suunnatulla palstalla on todennäköisesti helpompaa ilmaista sukupuolivähemmistöidentiteettiä kuin jossain toisessa kontekstissa.</p>	
Asiasanat – Keywords kriittinen diskurssintutkimus, representaatio, sukupuoli-identiteetti, sukupuolivähemmistöt, systeemis-funktionaalinen kieliteoria	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset	2
1.2 Sukupuolivähemmistöjen identiteetin ja representaatioiden tutkimusta.....	5
2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA VIITEKEHYKSINÄ	10
2.1 Diskurssin käsitteestä	10
2.2 Kriittinen diskurssintutkimus	11
2.3 Representaatio diskurssintutkimuksessa.....	14
2.4 Systemis-funktionaalinen kieliteoria	16
3 SUKUPUOLENTUTKIMUS, QUEER JA SUKUPUOLI-IDENTITEETTI	19
3.1 Sukupuolentutkimus.....	19
3.2 Tutkimukseen liittyvät käsitteet	22
3.3 Queer ja queer-lingvistiikka	24
3.4 Sukupuolen käsitteestä ja sukupuolirooleista	28
3.4.1 Sukupuoli-identiteetti	31
3.4.2 Sukupuolen performatiivisuuden teoria	33
4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	35
4.1 Tutkimusaineisto.....	35
4.1.1 Aineiston rajaus	36
4.1.2 Aineiston genre ja konteksti.....	37
4.1.3 Tutkimuseettiset lähtökohdat	40
4.2 Tutkimusmenetelmät.....	41
4.2.1 Kielen metafunctiot ja metafunktionaalinen hypoteesi	42
4.2.2 Verbin prosessityypit ja leksikaaliset valinnat ideationaalisen metafunktion analyysissa	45
4.2.3 Modaalisuus ja affektiivisuus interpersoonaisen metafunktion analyysissa...	46
5 SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖIDENTITEETIN REPRESENTOINTI SINUIKSI- SIVUSTOLLA	49
5.1 Kielelliset piirteet identiteetin representaatioiden taustalla	49
5.1.1 Verbivalinnat toimijuuden rakentajana	50
5.1.2 Nimeämiset identiteetin rakentajana	57

5.1.3 Modaalisuus ja affektiivisuus todennäköisyyden ja suhtautumisen osoittimina	59
5.2 Sukupuolivähemmistöidentiteetin representaatiot	65
5.2.1 Väärässä ruumiissa oleva minuuus	65
5.2.2 Sukupuolisesti aito minuuus	72
5.2.3 Muuttuva minuuus.....	80
5.2.4 Sukupuolisesti moninainen minuuus.....	84
5.2.5 Piilossa oleva minuuus	87
5.2.6 Sukupuoli minuuden yhtenä puolena	92
5.2.7 Hukassa oleva minuuus	94
5.2.8 Yhteiskunnan määrittämä minuuus.....	97
6 PÄÄTÄNTÖ	104
6.1 Yhteenveto	104
6.2 Tutkimuksen arviointi.....	109
6.3 Pohdinta.....	111
LÄHTEET	114

1 JOHDANTO

Kulttuurissamme on tapana jakaa sukupuoli dikotomisen nais–mies-kahtiajaon mukaisesti. Tähän jakoon asettuu kaksi binaarista ääripäätä, jossa toisilleen vastakkaiset kategoriat ovat mies ja nainen. Sukupuoli on kuitenkin harvoin näin yksiselitteinen asia, sillä vain ani harva yksilö edustaa pelkästään feminiinistä naista tai maskuliinista miestä, sukupuolivähemmistöistä puhumattakaan. (Vilkka 2010: 17.) Siitä huolimatta suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen vain kaksi lainsäädännöllistä, virallista ja sosiaalisesti hyväksyttyä sukupuolikategoriaa (ks. esim. Huuska 1998: 9). Maailmamme sukupuolittuneisuus näkyy arkielämän tasolla monessa asiassa: kaappojen vaateosastot jakautuvat naisten ja miesten osastoihin sekä wc- ja pukuhuonetilat ovat osoitettu yksiselitteisesti naisille ja miehille vain muutamia esimerkkejä mainitakseni.

Useissa ei-länsimaisissa kulttuureissa sukupuolen moninaisuuden suhtaudutaan avoimemmin ja hyväksyvämmiin kuin länsimaisessa kulttuurissa. Usean kulttuurin sukupuoliluokitus pitää sisällään sukupuolen variaation muodot, jolloin sukupuolia on enemmän kuin kaksi. (Huuska 2010: 155.) Esimerkiksi Intiassa on käytössä sukupuolikäsitem *hijra*, jolla viitataan henkilöön, joka on biologisesti ja geneettisesti mies, mutta joka imitoi naista uskonnollisista syistä. (Virtanen 2001: 45–46.) *Hijra* on hindulaisten keskuudessa kolmas sukupuoli naisen ja miehen ohella (Monro 2010: 246). Lisäksi Virtanen (2001: 46) sanoo Williamsin (1986) mukaan pohjoisamerikkalaisessa intiaanikulttuurissa olevan *berdache*-nimisiä miehiä, jotka ottavat shamaanina toimiessaan naisen, vaimon ja äidin roolin. Länsimaisessa kulttuurissa poikkeuksen sukupuolen kahtiajakoon tekee esimerkiksi Australia, jonka passeissa on käytössä kolmas sukupuolikategoria (Seta 2015: 8).

Sukupuolisen tasa-arvon kysymykset puhuttavat vielä 2010-luvun Suomessa. Binaarinen sukupuolijako liittyy heteronormatiivisuuteen, jolla tarkoitetaan sellaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, jotka luonnollistavat heteroseksuaalisuuden. Tällöin sukupuolet asetetaan maskuliinisiksi tai feminiinisiksi, toisilleen vastakkaisiksi ja luonnollisiksi kategorioiksi. Tällöin nähdään, että ”feminiiniset naiset” ja ”maskuliiniset miehet” ja heidän muodostamat heterosuhteensa ovat hyväksytympiä kuin ei-heterosuhteet. Lisäksi tähän dikotomiaan asettumattomat sukupuolet eivät näyttäytyä heteronormatiivisessa ajattelussa ”luonnollisina” sukupuolina. (Butler 2006: 50, 70.)

Sukupuolivähemmistöt ovat edelleen varsin tuntematon ryhmä Suomessa. Sukupuolen moninaisuus liittyy heteronormatiivisuuden vastakohtaan, johon sisällytetään usein sekä homoseksuaalisuus että sukupuolen moninaisuus. Seksuuallisuutta ja sukupuolisuutta ei ole aina

edes erotettu toisistaan, vaan homoseksuaalisuutta ja sukupuolen moninaisuutta on käsitelty samanaikaisesti. Myös niiden tarinat ovat kulkeneet käsikädessä, jolloin sukupuolen ja seksuaalisuuden on voitu nähdä olevan toisiinsa tiukasti liittyviä kategorioita. Tästä syystä sukupuolen moninaisuutta ei ole aina edes tunnistettu. (Suhonen 2007: 56–58.)

Marginaalisen asemansa lisäksi sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat syrjintää monilla elämänaloillaan, muun muassa työelämässä. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt joutuvat käyttämään paljon energiaa salatakseen sukupuoli-identiteettinsä työelämässä. Salailusta huolimatta he saattavat joutua kuuntelemaan työpaikoillaan esimerkiksi loukkaavia ”transu”vitsejä. (Lehtonen & Mustola 2004: 240–241.) Sukupuolivähemmistöt ovat jääneet pitkäksi aikaa syrjintäsuojan ulottumattomiin myös lainsäädännössä. Vasta vuonna 2014 tasa-arvolakiin (609/1986) kirjattiin kohta, jossa ilmenee, että lakia sovelletaan myös sellaiseen syrjintään, jossa ”– – henkilön fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen” (Finlex 2014, 3 §). Tästä huolimatta sukupuolivähemmistöihin kohdistetaan vihapuhetta esimerkiksi internetissä (Soininen 2015).

Valitettavasti sukupuolivähemmistöihin liittyvää sukupuolisyryntää tapahtuu siis edelleen, kun yhteiskuntamme rakenteet ja kulttuuri toistavat ajatusta sukupuolidikotomiasta. Tästä syystä haluan ottaa maisterintutkielmassani käsittelyyn sukupuolen moninaisuuden, joka on myös esimerkiksi Sateenkaariperheet ry:n (2016: 3) vuoden 2017 vuositeema.

1.1 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset

Käsittelen maisterintutkielmassani, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt representoivat eli itse-esittävät sukupuoli-identiteettiään kielellisesti Sinuiksi-sivustolla. Sivusto on vuonna 2014 perustettu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnattu valtakunnallinen tuki- ja neuvontapalvelu. Sivuston käyttäjät voivat lähettää kysymyksiään tuki- ja neuvontapalvelun työntekijöille, jotka ovat erikoistuneet työssään sukupuolen ja seksuaalisuuden kysymyksiin. (Sinuiksi 2016a.)

Tutkimusaihe nousee omasta kiinnostuksestani sukupuolen moninaisuuden ja identiteetin kysymyksiin. Sukupuoleen liittyvät esitykset toistavat usein kaksijakoista sukupuolijärjestelmää, koska yhteiskuntamme käsitys sukupuolesta on binaarinen. Maailma ei ole kuitenkaan jakautunut vain kahteen sukupuoleen, vaikka se saattaa nopealla silmäyksellä näyttää siltä. Mielestäni on tärkeää antaa ääni sukupuolivähemmistöille tutkimalla sitä, kuinka sukupuolivä-

hemmistöihin kuuluvat henkilöt itserepresentoivat sukupuoli-identiteettiään tietyssä kontekstissa eli omassa tutkielmassani Sinuiksi-sivustolla. Aihe on myös ajankohtainen, sillä julkisessa keskustelussa puhutaan yhä enenevässä määrin translain uudistamisesta. Translakikeskustelussa puhutaan transihmisten oikeuksien polkemisesta muun muassa vielä tämänhetkisen lain pakkosterilisoinnin vaatimuksen tai lisääntymiskyvyttömyyden toteamisen myötä (Finlex 1053/2002, 6 §). Sukupuolivähemmistöjen tutkiminen on tärkeää, sillä sukupuoli- ja/tai seksuaalisuuteen liittyvät tasa-arvokysymykset puhuttavat vielä 2010-luvun Suomessa. Näitä kysymyksiä ovat olleet esimerkiksi naisten asema työmarkkinoilla ja tasa-arvoinen avioliittolaki. Omassa tutkielmassani haluan kääntää katseen sukupuolen moninaisuuteen liittyviin tasa-arvokysymyksiin ja yhteiskunnallisiin valtarakenteisiin.

Lähestyn tutkimusaiheeni laadullisesta näkökulmasta. Tarkoitukseni ei ole löytää ”totuutta” sukupuolivähemmistöjen kielellisestä sukupuoli-identiteetistä, vaan nostaa esille erilaisia representaatioita, joita sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt käyttävät puhuessaan sukupuoli-identiteettiään tämänhetkisessä suomalaisessa yhteiskunnassa. Aineistoni koostuu sivuston käyttäjien vuonna 2016 lähettämistä kysymyksistä, jotka käsittelevät sukupuolen moninaisuutta. Sivustolla on yhteensä 45 kysymystä vuodelta 2016. Aineistokseni valikoitui lopulta 40 kysymystä vuodelta 2016. Viisi kysymystä jäi aineistoni ulkopuolelle, sillä ne eivät olleet sukupuolen moninaisuutta itsessään pohtivien henkilöiden kirjoittamia kysymyksiä. Koska tutkimusaiheena ovat nimenomaan sukupuolivähemmistöjen sukupuoli-identiteetin kielelliset itserepresentatiot, rajasin pois kysymykset, jotka ovat sukupuolivähemmistöihin kuuluvan henkilön läheisen ihmisen – kuten vanhemman tai puolison – kirjoittamia. Esittelen aineistoni ja sen valikoitumisperusteet tarkemmin neljännessä luvussa.

Tutkimusaiheeni on sukupuolivähemmistöjen sukupuoli-identiteetin kielelliset itserepresentatiot. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, millaisia identiteetin representaatioita nousee esille sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kirjoittamissa teksteissä ja kuinka omaan identiteettiin suhtaudutaan. Haluan selvittää, toistetaanko teksteissä sukupuolta ja sukupuoli-identiteettiä yhteiskunnassa vallitsevalla tavalla vai toistetaanko sukupuolta toisin. Lisäksi selvitän tutkielmani avulla, miten sukupuolivähemmistöidentiteettiä on ylipäänsä mahdollista esittää tämänhetkisessä suomalaisessa verkkokeskustelussa. Tutkimuskysymyksiäni ovat seuraavat kysymykset:

1. Kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat representoida sukupuoli-identiteettiään Sinuiksi-sivustolla?
2. Kuinka kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään
  - a) verbin prosessityyppien ja

- b) nimeämisten kautta?
- 3. Kuinka kirjoittajat representoivat suhtautumistaan sukupuoli-identiteettiinsä
  - a) modaalisuuden ja
  - b) affektiivisuuden kautta?

Lähestyn tutkimusaiheeni kriittisen diskurssintutkimuksen – ja erityisesti systeemis-funktionaalisen kieliteorian – näkökulmasta. Käsittelen näitä viitekehyksiä tutkielmani toisessa luvussa. Kriittinen diskurssintutkimus valikoitui tutkielmani teoreettiseksi viitekehykseksi, sillä siinä esille nousevat kielenkäytön ja yhteiskunnan väliset jännitteet. Kriittisessä diskurssintutkimuksessa tutkijan huomio ei kiinnity vain kielenkäyttöön tai yhteiskuntaan, vaan tarkastelun kohteena on näiden välinen suhde (Fairclough 1997: 75–76). Tutkimukseni avulla toisaalta selvitän, millaisia representaatioita sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kysymyksistä nousee esille. Toisaalta taas selvitän, millaisia puhetapoja sukupuolivähemmistöidentiteetistä on mahdollista muodostaa nykyisessä suomalaisessa verkkokeskustelussa. Vaikka sukupuolivähemmistöille suunnattu palsta antaa mahdollisuuden melko vapaaseen identiteetin representointiin, palstalla esiintyvät representaatiot kertovat omalta osaltaan siitä, miten sukupuolivähemmistöidentiteetistä on mahdollista puhua nyky-Suomessa. Representaatioiden syntyyn vaikuttavat ympäristön kulttuuriset arvot ja normit, joten yksittäiset representaatiot esittävät täten laajempaa kokonaisuutta (Paasonen 2010: 40–41).

Systeemis-funktionaalinen teoria valikoitui tutkielmani viitekehykseksi, koska sen avulla voidaan tarkastella representaatioiden ja identiteetin kysymyksiä. Systeemis-funktionaalisen teorian kehittäjän M. A. K. Hallidayn (1973: 39–42, 66) mukaan representaatioita voidaan tutkia ideationaalisen metafunktion avulla. Ideationaalisen metafunktion avulla kuvaillaan, miltä tekstin luoma maailma näyttää. Identiteettiä voidaan taas tarkastella interpersoonaisen metafunktion avulla. Interpersoonainen metafunktio toimii teksteissä tunteiden välittäjänä: se kertoo kirjoittajan tai puhujan suhtautumisesta puheenalaiseen asiaan. Interpersoonainen metafunktio toimii siis identiteetin muodostajana. (Mts. 39–43.) Nämä metafunktiot toimivat tutkielmani analyysikehikkona, joten palaan niihin tarkemmin neljännessä luvussa.

Kriittisen diskurssintutkimuksen ja systeemis-funktionaalisen kieliteorian lisäksi tutkielmani pohjautuu sukupuolentutkimukseen. Esittelen tutkielmani kolmannessa luvussa sukupuolentutkimuksen teoreettisia lähtökohtia. Sukupuolen ja seksuaalisuuden käsitteet nivotaan usein kiinni toisiinsa (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 12). Haluan kuitenkin omassa tutkielmassani käsitellä ensisijaisesti sukupuolen käsitettä, sillä sukupuolen käsitteen tarkastelussa ei tarvita aina seksuaalisuuden käsitettä. Sukupuolen ja seksuaalisuuden välistä yhteyttä onkin mahdollista purkaa tutkimuksissa, sillä kaikki sukupuoleen liittyvä ei liity seksuaalisuuteen, eikä kaikki

seksuaalisuuteen liittyvä liity sukupuoleen (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 12–13). Kolmannessa luvussa selvennän tutkielmani kannalta tärkeitä sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä käsitteitä. Tarkastelen kolmannessa luvussa myös sukupuoleen liittyviä normeja ja sukupuolen performatiivisuuden teoriaa. Lisäksi tutkielmani sukupuolikäsitys on queer-teoreettinen, joten käsittelen kolmannessa luvussa queer-teoriaa.

Tutkimusotteeni on intersektionaalinen, sillä tarkastelen sukupuoli-identiteetin ja kielen risteämiä. Intersektionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että identiteetti muodostuu useasta eri asiasta, kuten esimerkiksi sukupuolesta, seksuaalisuudesta, kielestä, yhteiskuntaluokasta ja iästä (Rossi 2010: 35). Tällöin siis esimerkiksi sukupuoli-identiteetin ei katsota muodostuvan pelkästään sukupuolesta, vaan se on monen eri asian lopputulema. Vaikka tutkinkin nimenomaan kielen ja sukupuolen risteämiä, en oleta, että sukupuoli-identiteetti muodostuisi pelkästään sukupuolesta ja kielestä. Tutkielmani tarkoitus ei ole nostaa esille ajatusta, jossa ihmisestä nähdään pelkkä sukupuoli. Sen sijaan etsin aineistostani kielellisiä keinoja, joilla sukupuolisena olemista ja sukupuolen kokemusta kuvataan. Sukupuoli ja kieli ovat kuitenkin vain yksittäisiä asioita muiden identiteettiseikkojen joukossa. Lingvistinä olen kiinnostunut niistä kielellisistä keinoista, joilla luodaan sukupuoli-identiteetin kokemusta. Tutkimusaineistossani kieli toimii kirjoittajien sukupuoli-identiteetin jäsentäjänä.

Systeemis-funktionaalinen kieliteoria toimii tutkimuksellisen viitekehyksen lisäksi myös tutkielmani metodina, koska hyödynnän analyysissäni M. A. K. Hallidayn metafunktionaalista hypoteesia. Käsittelen tutkimusmetodeitani tarkemmin tutkielman neljännessä luvussa. Analyysini ja tutkimustulokseni esittelen viidennessä luvussa. Analyysiluku rakentuu kahdesta osasta: kielellisten piirteiden ja kokonaisrepresentaatioiden tarkastelusta. Sinuiksi-sivuston kysymyksissä sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan kahdeksalla tavalla. Kuudes luku on varattu tulosten yhteenvedolle, tutkimuksen arvioinnille sekä tutkimusaiheeseeni liittyvälle pohdinnalle – mahdollisia jatkotutkimusaiheita unohtamatta.

1.2 Sukupuolivähemmistöjen identiteetin ja representaatioiden tutkimusta

Sukupuolivähemmistöjen tutkimus kuuluu erityisesti sukupuolentutkimukseen. Aiemmin sukupuolentutkimus käsitettiin vain nais- tai mieskategorioihin asettuvien sukupuolten tutkimukseksi, mutta nykyään sukupuolentutkimuksessa tutkitaan kaikkia sukupuolia (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 12). Seuraavaksi nostan lyhyesti esille tutkimuskysymysteni kannalta olennaisia teemoja, joita on käsitelty aiemmassa tutkimuksessa. Suhosen (2007: 56) mukaan

sukupuolivähemmistöjä ei ole tutkittu Suomessa kovin paljoa. Tutkimuksen määrä on kuitenkin hiljalleen kasvamassa. Sukupuolivähemmistöt näkyvät myös valtavirtamedioissa niin meillä kuin muuallakin aiempaa enemmän, mutta silti sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kohtaavat ihmisoikeuksiinsa ja esimerkiksi ruumiilliseen koskemattomuuteensa liittyviä puutteita. (Alasuutari, Kondelin, Tainio, Toriseva & Vähäpassi 2017: 2.) Luultavasti tämä on vaikuttanut sukupuolivähemmistöjä koskevan tutkimuksen kasvaneeseen määrään. Myös esimerkiksi transviihamielisyyden vastustaminen innostaa sukupuolivähemmistöjä koskevan tutkimuksen pariin (Wickman 2001: 48–49). Silti suurin osa LGBTIQ-tutkimuksesta keskittyy seksuaalivähemmistöihin. Termi LGBTIQ tulee sanoista *lesbian, gay, bi, trans, inter* ja *queer*, suomen kielessä sen tilalla käytetään usein termiä LHBTIQ tai HLBTIQ (Transtukipiste Hlbtiq-sanasto, s.v. *Lhbtiq tai hlbtiq*).

Vaikka sukupuolivähemmistöjen tutkimus on pikkuhiljaa ollut kasvamaan päin myös Suomessa, täällä on edelleen verrattain vähän sukupuolivähemmistöihin kohdistuvaa tutkimusta (Alasuutari ym. 2017: 7–8). Lisäksi tutkimus on keskittynyt tietyille aloille, ja esimerkiksi lingvististä sukupuolivähemmistöihin liittyvää tutkimusta on vaikea löytää. Sukupuolivähemmistöjen tutkimus on keskittynyt suomalaisella tutkimuskentällä erityisesti naistutkimuksen, lääketieteen, yhteiskuntatieteiden ja viestinnän aloille. Hiljaisuus voi kertoa joko aiheen uutuudesta tai sen marginaalisuudesta, joista kallistun jälkimmäiseen vaihtoehtoon oman tutkielmani kohdalla. Koska sukupuolivähemmistöt käsittävät pienen osuuden suomalaisesta yhteiskunnasta, on mahdollista, että sukupuolivähemmistöjä koskeva suomalainen tutkimus on keskittynyt sen vuoksi vain tietyille aloille ja tiettyihin näkökulmiin.

Suomalainen sukupuolivähemmistöihin keskittyvä tutkimus on marginaalisuutensa lisäksi varsin uutta. Esimerkiksi ensimmäiset transsukupuolisuutta koskevat väitöskirjat on tehty vasta 2000-luvulla (ks. esim. Wickman 2001, Vilkka 2006 ja Pimenoff 2008). Suomessa on tutkittu sosiologian näkökulmasta esimerkiksi transsukupuolisten sukupuolta koskevan tiedon ja ymmärryksen muodostumista (Vilkka 2006). Transsukupuolisten sukupuolta koskeva tieto muodostuu ennen kaikkea kehollisesti (mts. 159). Lisäksi transsukupuoliset henkilöt muodostavat sukupuolta koskevan tietonsa erilaisten tietolähteiden, kuten internetin, sanomalehtien ja kirjallisuuden, kautta (mts. 126). Omassa aineistossani mielenkiintoista on se, että Sinuiksi-sivustolle kirjoittavat henkilöt eivät ole pelkästään tiedonkäyttäjiä, vaan myös sen tuottajia. Vaikka Vilkka ei tutki identiteetin muodostumisperusteita, hän toteaa, että sukupuoli-identiteetti rakentuu sukupuolta koskevan tiedon ja ymmärryksen perusteella (mts. 37, 159). Tästä syystä Vilkan tutkimustulokset ovat tärkeitä oman tutkielmani kannalta, koska tutkin sukupuoli-identiteetin kielellistä representoitumista.

Sosiologiassa on tutkittu myös transihmisten identiteetin sosiaalista rakentumista (Huuska 1998). Transihmisten sukupuoli-identiteetti rakentuu Huuskan (1998: 103) mukaan erilaisten tulkintarepertuaarien kautta, joita ovat olemuksellisuus, sukupuolinen aitous, eroottisuus, androgyynisyys ja sukupuolen moninaisuus. Huuskan aineiston perusteella transsukupuolisten sukupuoli-identiteetti on siis liikkuva ja diskursiivisesti rakennettu. Tällöin henkilöllä on monta sukupuolista minuutta, jotka rakentuvat erilaisten tulkintarepertuaarien kautta. Oma tutkielmani laajentaa Huuskan tutkimusta, sillä tutkin sukupuoli-identiteetin rakentumista kielen kautta. Lisäksi aineistossani on laajemmin sukupuolivähemmistöjen edustajia.

Sukupuolen representaatioita on tutkittu erityisesti mediarepresentaatioiden kautta. Suomessa on tutkittu esimerkiksi televisiomainonnan sukupuolittuneisuutta (Rossi 2003). Televisiomainonnan kuvastot toistavat sukupuolta samuuden ja normatiivisuuden representaatioista käsin, mutta välillä ne tuottavat myös ei-normatiivisia sukupuolia. Tällöin sukupuolen representaatiot antavat tilaa erojen näkemiselle ja normien purkamiselle. (Rossi 2003: 222.) Median roolia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille tutkitaan alati laajenevassa tutkimuskirjallisuudessa. Ulkomaisessa mediatutkimuksessa onkin kiinnitetty pitkään huomiota vähemmistöäsemiin, erityisesti seksuaalivähemmistöihin. (Dhoest, Szulc & Eeckhout 2017: 1.) Tutkimusten huomio on kuitenkin kiinnittynyt usein muiden kuin vähemmistöryhmien itse luomiin mediarepresentaatioihin.

Yhdysvalloissa sukupuolivähemmistöjen representointia on tutkittu esimerkiksi uutisoinnissa. Sloopin (2004) mukaan sukupuolivähemmistöihin kuulumista representoidaan yhdysvaltalaisissa uutisissa negatiivisesti ja heteronormatiivisesti. Hänen mukaansa nämä negatiiviset representaatiot ovat vahingollisia sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden minäkuvalle. Lisäksi ne vaikuttavat ympäröivän yhteiskunnan kuvaan sukupuolivähemmistöistä. (Sloop 2004: 125.) Transidentiteettiä tutkinut Gressgård (2010: 565) toteaa, että transihmisiä toiseutetaan yhteiskunnassa sekä suvaitsemalla että hirviöiksi esittämällä. Hänen mukaansa erilaisuutta siedetään tiettyyn rajaan asti, mutta normatiivisen normaaliuden rajojen ollessa uhattuina transihmiset tulkitaan hirviömäisiksi. Myös Huuska sanoo, että transihmisiä representoidaan mediassa usein marginalisoivalla tavalla. Representaatioiden transihmiset ovat tuolloin yhteiskunnasta irrallisia, surullisia, masentuneita ja säälettäviä hahmoja. (Huuska 1998: 49.) Tämän vuoksi mielestäni on erityisen tärkeää tutkia sukupuolivähemmistön luomia itserepresentaatioita, sillä ne voivat poiketa suuresti median luomista representaatioista.

Transnuoren murhan uutisointia tutkineen Barker-Plummerin (2013: 711) mukaan sukupuolivähemmistöjä koskevassa yhdysvaltalaisessa uutisoinnissa on liikuttu pois patologian ja

marginalisoinnin alueelta kohti laajempaa kulttuurista sukupuolikeskustelua. Tämä kehitys näkyy myös suomalaisissa maisterintutkielmissa, joissa on tutkittu sukupuolivähemmistöjen mediarepresentaatioita suomalaisessa uutisoinnissa. Kettusen (2014: 81–82, 88) mukaan Helsingin Sanomien uutisoinnissa transsukupuolisia sisällytetään varsin monenlaisiin diskursseihin – vaikkakin transsukupuolisuudesta keskustellaan edelleen lähinnä kielteisissä yhteyksissä, mikä lisää heidän vähemmistöasemaansa. Ylisen (2015: 103) mukaan sukupuolivähemmistöjen uutisrepresentaatiot jakautuvat kahteen vastakkaiseen päädiskurssiin. Toisaalta sukupuolivähemmistöihin liittyvät diskurssit näyttäytyvät aineistossa kunnioittavien ja harkitsevien representaatioiden kautta. Toisaalta ne näyttäytyvät myös välinpitämättöminä ja ohipuhuttuina representaatioina. Onkin mielenkiintoista tarkastella, millaisia puhetapoja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden omat representaatiot tuovat mukaan sukupuolivähemmistökeskusteluun.

Internet ja muu digitaalinen media aloitti uuden alueen LGBTIQ-mediatutkimuksessa, jossa yleisö – eli nykyään käyttäjäksi määritellyt henkilöt – on tapahtumien keskipisteessä (Dhoest, Szulc & Eeckhout 2017: 2). Näin on myös omassa tutkielmassani, jossa tutkin kysymyksiä, joita sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ovat kirjoittaneet Sinuiksi-sivustolle. Näin kirjoittajat luovat omat representaationsa, eivätkä representaatiot ole muiden tuottamia. Internet onkin tuonut sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille mahdollisuuden muokata masmedian luomaa stereotyyppistä kuvaa tai siellä näkymättömyyttä (Woodland 200: 418). Sukupuolivähemmistöjen itserepresentaatioita on tutkittu muun muassa videoblogeissa eli vlogeissa (Raun 2012) ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatulla internetsivuilla (Szulc 2012; 2015). Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt muodostavat vlogien avulla transyhteisöä, ja vlogit voivat toimia jopa tee se itse -terapiana: YouTube toimii transihmisille paikana, jossa voi olla avoin omasta identiteetistään (Raun 2012: 336). Szulc on tutkinut kansallisen identiteetin, kielen, median ja vähemmistöaseman risteyskohtia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatuilla internetsivuilla Puolassa (2012) ja Turkissa (2015). Hän on tutkinut verkkopuhetta, jossa otetaan kantaa puolalaisen verkkosivun nimen vaihtamiseen. Puolalainen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnattu sivu muutti alkuperäisen puolankielisen nimensä englanninkieliseksi. Szulcin mukaan puolankieliset nimeämiset ovat tärkeitä puolalaisille ja englanninkielisten nimitysten sulauttaminen ei-englanninkieliseen kontekstiin ei ole aina paikallaan, sillä termejä käytetään eri konteksteissa eri tavoin (Szulc 2012: 79, 90.) Turkin kohdalla Szulc tutki taas .tr-maatunnuksen käyttämättömyyttä turkkilaisilla seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatuilla sivustoilla. Maatunnuksen käyttämättömyys tuottaa banaalilla tavalla queer-vapaata kuvaa turkkilaisuudesta. (Szulc 2015: 1530.)

Vaikka sukupuolivähemmistöistä on tehty jo jonkin aiempaa tutkimusta, tutkimusaiheeni on vielä hyvin tilaa. Ainoa omaa tutkielmaani lähellä oleva suomalainen tutkimus on Kylliäisen (2013) suomen kielen maisterintutkielma, jossa hän tutkii seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden identiteetin representaatioita, rohkaisun keinoja ja puhuttelua. Aineistonaan Kylliäinen käyttää Kaikki muuttuu paremmaksi -kirjan (2010) kertomuksia, jotka ovat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kirjoittamia tekstejä. Seksuaali- ja sukupuoli-identiteettejä representoidaan hänen tutkimusaineistossaan vähemmistöidentiteettinä, muuttuvana identiteettinä, matkana, minuuden yhtenä puolena ja väärin representaatioiden kautta (Kylliäinen 2013: 107).

Kylliäisen (2013: 108) tutkielmassa sukupuolivähemmistöihin kuuluvien representaatiot ovat selvänä vähemmistönä hänen tutkimusaineistossaan ja analyysissä näkyvätkin lähinnä seksuaalivähemmistöidentiteetit. Tämän vuoksi oma tutkielmani on tarpeellinen, sillä se lisää tietoa sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden sukupuoli-identiteetin itserepresentaatiosta. Lisäksi Kaikki muuttuu paremmaksi -kertomukset ovat kasvutarinoita, kun taas oman aineistoni tekstit kuuluvat neuvontapalstatekstien genreen. Genren vuoksi identiteettipuhe voi olla erilaista, koska tuki- ja neuvontapalvelussa asioivat henkilöt ovat hakemassa palvelusta apua oman identiteettinsä etsimiseen tai rohkaisua omana itsenään elämiseen.

2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA VIITEKEHYKSINÄ

Tutkielmani pohjautuu johdantoluvussa mainitsemiini viitekehyksiin, joita ovat kriittinen diskurssintutkimus, systeemis-funktionaalinen kieliteoria, sukupuolentutkimus ja queer-teoria. Tarkastelen tässä luvussa kahta ensiksi mainittua kielitieteellistä viitekehystä, kun taas sukupuolentutkimukseen ja queer-teoriaan perehdyn seuraavassa pääluvussa. Laajasti ajateltuna tutkielmani on edellä mainitsemieni viitekehysten lisäksi tekstintutkimusta, sillä tutkimuskohteenani ovat tekstit. Hiidenmaan (2008: 164–165) mukaan tekstejä kuvataan usein materiaalisuuden käsitteellä, sillä tekstit ovat sidoksissa paikkaan, tilanteeseen, aikaan ja henkilöihin. Tekstit ovat rakentuneet kielenkäyttöä ja merkitysten rakentamista varten, ja niillä on aina funktio, tehtävä ja tavoite. Laajimmissa määrittelyissä tekstit voivat olla joko puhuttuja, kirjoitettuja tai multimodaalisia, mutta yleensä tekstintutkimuksessa tutkitaan kirjoitettuja tekstejä.

2.1 Diskurssin käsitteestä

Tekstin lähikäsite on diskurssi, joka on usealla tieteenalalla käytetty monimerkityksellinen käsite. Fairclough nostaa esille kaksi erilaista diskurssikäsitystä. Hänen mukaansa diskurssi voi olla sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta. Tällöin diskurssi ei pelkästään representoi maailmaa, vaan myös muokkaa sitä. Toisaalta Fairclough mainitsee, että diskurssin voi käsittää myös foucault’laisittain todellisuuden sosiaalisena konstruktiona eli tiedon ja vallan muotona. Kielitieteessä diskurssi nähdään sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena, joka realisoituu teksteissä. Diskurssit ja tekstit siis limittyvät ja vaikuttavat toisiinsa. (Fairclough 1997: 31.) Diskurssintutkimuksessa kieli nähdään sosiaalisena rakenteena, jonka avulla voidaan oppia asioita siitä ympäristöstä, jossa kieltä käytetään (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13).

Diskurssien avulla kuvataan, muokataan ja hallitaan maailmaa. Diskurssin käsitteellä ei kuitenkaan tarkoiteta samaa kuin ideologian käsitteellä. Ideologian käsitteellä ainoastaan heijastetaan ajatusjärjestelmiä, kun taas diskurssin käsite sisältää sen, mitä pidämme ideologioina, käytänteinä ja rakenteina. Diskurssit ovat siis ideologioiden, sosiaalisten käytänteiden ja rakenteiden verkkoja: niiden avulla ymmärretään, millaiset sosiaaliset rakenteet, toimintatavat ja ideologiat ovat yhteiskunnallisesti mahdollisia ja ymmärrettäviä. Diskurssit ovat myös alati muuttuvia, eivätkä ne ole kenenkään yksittäisen henkilön tai ryhmän kontrolloitavissa. (Kiesling 2006: 262.)

Fairclough (1997: 31) yhdistää sekä kielitieteellisen että yhteiskuntatieteellisen diskurssin käsitteen. Hänen mukaansa kielitieteellisessä diskurssin käsitteessä termi liittyy kielen interpersoonaiseen eli vuorovaikutusta luovaan funktioon ja yhteiskunnallisessa diskurssin käsitteessä se liittyy kielen ideationaaliseen eli representionaaliseen funktioon. Omassa tutkielmassani näen diskurssin Faircloughin tapaan. Tarkastelen analyysissäni kieltä siitä näkökulmasta, että sillä on vuorovaikutuksellisia ja sosiaalisia ehtoja sekä seurauksia. Näin ollen diskursseilla on valtaa muodostaa käsityksiä asioista. Tutkielmassani kieli osallistuu representaatioiden rakentamiseen ja identiteettien luomiseen. Nämä ideationaaliset ja interpersoonaiset piirteet taas muodostavat diskurssit, jotka syntyvät yhteiskunnan ja kielenkäytön vuoropuhelusta (mp.). Tutkielmani taustalla toimii siis ajatus kielestä sosiaalisen toiminnan resurssina, joka riippuu kuitenkin tilanteesta eli kielenkäyttökontekstista: kaikissa tilanteissa ei sanota – eikä voida sanoa – samoja ilmauksia käsiteltävistä asioista.

Koska diskurssit ja tekstit ovat yhteydessä toisiinsa, tekstintutkimus liitetään usein diskurssintutkimukseen. Tekstin- ja diskurssintutkimus muodostavat jatkumon, jonka vastakkaisissa päissä ovat ”puhdas” tekstintutkimus ja ”puhdas” diskurssintutkimus. Tällöin tekstintutkimus nähdään tutkimuksena, jossa etsitään vastausta siihen, miten tekstissä ilmaistaan merkityksiä käyttämällä kielellisiä resursseja, kuten lauseita ja lekseemejä. Tekstintutkimuksen lopputuloksena on kuvaus, miten tietyssä kontekstissa käytetään kieltä merkityksellisellä tavalla. Diskurssintutkimuksessa taas tekstejä käytetään apuvälineenä sen tutkimiseen, kuinka eri aiheista puhutaan eli millaisia merkityksiä aihepiiriin kuuluu. (Hiidenmaa 2008: 169.) Oma tutkielmani on sekä tekstin- että diskurssintutkimusta, sillä tutkin, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt representoivat omaa sukupuoli-identiteettiään eli luovat merkityksiä tietyssä kontekstissa. Kielellisessä analyysissäni selvitän, miten kieltä käytetään näiden merkitysten luomisessa. Tämän vuoksi tutkielmaani ei voi luokitella pelkästään tekstin- tai diskurssintutkimukseksi, vaan molemmat viitekehykset ovat läsnä tutkielmassani.

2.2 Kriittinen diskurssintutkimus

Diskurssintutkimukselle keskeistä on ajatus kielenkäytöstä sosiaalisena toimintana. Kielenkäyttö on siis kielellistä, mutta sen lisäksi myös sosiaalista toimintaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Tämä ajatus nousee esille kielen funktionaalisuutta korostavista tutkimussuuntauksista. Funktionaalisten tutkimussuuntausten juuret ovat sosiologiassa ja antropologiassa. Kieli-

tieteessä funktionaalisuus nähdään pikemmin lähestymistapana kieleen kuin yhtenäisenä teoriomallina. On siis useita kielitieteellisiä suuntauksia, joiden lähtökohtana on funktionaalinen kielikäsite. Yksi tunnetuimpia funktionaalisuutta korostavia tutkimussuuntauksia on M. A. K. (Michael Alexander Kirkwood) Hallidayn systeemis-funktionaalinen kieliteoria. (Luukka 2008: 137.)

Funktionaalista näkökulmasta ajateltuna kieli ei ole ainoastaan lingvistinen järjestelmä, vaan kieleen kytkeytyy diskursiivinen ja sosiaalinen järjestelmä. Kieli ei rakennu ainoastaan kielioppisääntöjen mukaisesti, vaan kieleen liittyvät myös sosiaaliset ja diskursiiviset arvot, normit ja säännöt. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Luukan (2008: 138–139) mukaan funktionaalisisissa suuntauksissa korostuu kielen kontekstisidonnaisuus. Kielen rakenteita ja muotoja ei voi kuvata irrallaan niiden käyttötehtävistä ja -tilanteista, vaan ne limittyvät toisiinsa. Funktionaaliset kielikäsitteet korostavat kielen luomia merkityksiä, ja funktionaalisesti suuntautuneet kielentutkijat ovat kiinnostuneita siitä, kuinka merkityksiä rakennetaan kielellisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Kieli on funktionaalisten suuntausten mukaan sekä sosiaalinen ilmiö että vuorovaikutusväline.

Kerromme kielenkäyttömme avulla muille itsestämme ja kuvaamme kielellä myös muita. Diskurssintutkimus tarkastelee, kuinka kieli toimii eri tilanteissa. Diskurssintutkijan näkökulmasta kaikki merkitykset liittyvät kielenkäyttötilanteeseen ja syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tällöin näkemys kielestä on funktionaalinen. Lisäksi funktionaalisuus korostaa sitä, mitä kielellä tehdään. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 14.) Kriittinen diskurssintutkimus on yksi viimeaikaisimmista diskurssintutkimuksen muodoista. Siinä yhdistetään kielitieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen diskurssintutkimus. (Pietikäinen 2008: 191–192.) Kriittisessä diskurssintutkimuksessa kieli nähdään sosiaalisena ja yhteiskunnallisena toimintamuotona. Kieli ja yhteiskunta kietoutuvat toisiinsa, sillä käyttämämme kieli on muovautunut yhteiskunnallisesti, mutta myös kieli muokkaa samanaikaisesti yhteiskuntaa. Kriittisen diskurssintutkijan huomio ei keskity vain kieleen tai yhteiskuntaan, vaan tarkastelun kohteena on näiden välinen suhde ja jännite. (Fairclough 1997: 75–76.)

Kielenkäyttäjä tekee joko tiedostettuja tai tiedostamattomia valintoja, kun hän luo merkityksiä kielen avulla. Diskurssintutkijalle nämä merkitykset eivät ole pysyviä, vaan ne rakentuvat uudelleen kussakin kielenkäyttötilanteessa. Diskurssintutkija onkin kiinnostunut näistä neuvotteluista, joissa merkityksiä rakennetaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–12.) Kriittisessä diskurssintutkimuksessa tekstit nähdään vaihtoehtojen kokoelmana. Vaihtoehdot, jotka kirjoittaja on valinnut tekstiin, on valittu paljon isomman vaihtoehtojoukon keskeltä. Valinnat määräävät sen, millaisia merkityksiä tekstiin rakentuu. Merkitykset muodostetaan sanastollisten,

muodollisten ja kieliopillisten vaihtoehtojen valinnan kautta. Valinnat voivat olla erilaisia eri kielenkäyttötilanteissa, joten konteksti määrittää sitä, millaisia kielellisiä valintoja tehdään. (Fairclough 1997: 30.)

Lekseemeillä ja muilla kielellisillä ilmauksilla ei siis ole pysyviä merkityksiä, vaan nämä merkitykset syntyvät käyttökonteksteissaan. Sen vuoksi diskurssintutkimus näkee kielen joustavana ja notkeana resurssina. Kieltä voidaan käyttää eri tavoin eri aikana ja eri tilanteissa. Diskurssintutkimus on kiinnostunut siitä, mitä voidaan merkityksellistää ja millä ehdoin. Kiinnostuksen kohteena on se, millaiset merkitykset ovat vallitsevia ja mitkä puuttuvia tai marginaalisia ja miksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Faircloughin (1997: 71) mukaan diskurssintutkijat keskittyvät usein vain välittömään viestintätilanteessa olevaan tilannekontekstiin. Kriittisessä diskurssintutkimuksessa otetaan huomioon myös kulttuurinen ja yhteiskunnallinen konteksti, sillä laajempi konteksti muokkaa sitä, miten asioista puhutaan, eli millaisia diskursseja tiettyjen asioiden ympärille muodostuu. Omassa tutkielmassani näkyy kriittinen diskurssintutkimuksen ote, sillä tekstin tilannekontekstin lisäksi otan huomioon laajemman yhteiskunnallisen kontekstin, jolloin tarkastelun kohteena on kielen ja yhteiskunnan välinen jännite.

Kielenkäyttäjän tekemät valinnat rakentavat todellisuuttamme, puhujan identiteettiä sekä suhdetta toisiin kielenkäyttäjiin. Koska maailmamme on rakennettu ja tuotettu kielen avulla, kielelliset valinnat rakentavat ja muokkaavat tiedon järjestelmiä sekä yhteisöllisiä identiteettejä ja sosiaalisia suhteita. Tämän vuoksi kielellä on valtaa. Vaikka kieli on joustava resurssi, kielenkäyttäjällä ei kuitenkaan ole täydellistä vapautta valita luomiaan merkityksiä. Merkitysten luomista rajoittavat käyttökontekstin normien ja arvojen lisäksi myös yhteiskunnalliset normit sekä institutionaaliset rutiinit. Kielenkäytössä on tämän vuoksi aina kielenkäyttäjän ja häntä ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin arvoja ja normeja. Tästä syystä diskurssintutkimus on aina sekä kielenkäytön että kielenkäyttötilanteen tutkimusta. Diskurssintutkija liikkuu tutkimuksessaan kielenkäytön ja kielenkäyttötilanteen välisellä jatkumolla, jossa kielen mikrotason ilmiöt liittyvät laajaan yhteiskunnalliseen makrotasoon. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 17–18.)

Kielenkäyttö siis rakentaa samanaikaisesti identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Kielellä on valtaa pitää yllä näitä kulttuurisia ja yhteiskunnallisia aspektoja, ja jokainen teksti osallistuu tähän merkitysten uusintamiseen. Lisäksi tekstit voivat tuoda esille uusia tapoja merkityksellistää identiteettejä, sosiaalisia suhteita ja uskomuksia. Kielellä on täten valtaa muuttaa yhteiskunnallisia käsityksiä. (Fairclough 1997: 76.) Kriittisessä diskurssintutkimuksessa huomio kiinnittyy erityisesti kielenkäytön yhteiskunnalliseen vaikutukseen.

Tutkimuksen keskiöön nousevat asiat voivat liittyä identiteettien rakentumisen ja yhteiskunnallisten valtarakenteiden diskursiivisiin yhteyksiin. (Pietikäinen 2008: 205.) Se, millaisia vallitsevia diskursiivisia käytäntöjä asioiden ympärille muodostuu, riippuu yhteiskunnallisista olosuhteista. Diskursiiviset käytännöt muodostavat diskurssijärjestyksen, jossa jotkin diskurssit ovat vallitsevampia kuin toiset. (Fairclough 1997: 76–77.) Kriittinen diskurssintutkija toivoo, että voisi aikaansaada muutoksia näihin diskursiivisiin käytänteisiin ja myös laajemmin yhteiskuntaan (Pietikäinen 2008: 205). Näin on myös omassa tutkielmassani, jossa toivon, että sukupuolivähemmistöjen itserepresentaatioiden tutkimisen myötä yhteiskunnassa näkyvät sukupuoleen ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät diskurssit muodostuisivat aiempaa monipuolisemmiksi.

Kieli ja yhteiskunta muodostavat kriittisessä diskurssintutkimuksessa vastavuoroisen suhteen, jossa molemmat vaikuttavat toisiinsa. Omassa tutkielmassani selvitän, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt rakentavat omaa identiteettiään kielellisesti, mutta myös sitä, mitä tämä kielenkäyttö kertoo yhteiskunnasta: Millaisia asioita kirjoittajat kertovat itsestään ja mitä he jättävät kertomatta? Millaisia valintoja yhteiskunnassamme on mahdollista tehdä, millaisia taas ei? Koska kriittisessä diskurssintutkimuksessa yhdistyvät kielellinen ja yhteiskunnallinen taso, sille luonteenomaista on monitieteisyys (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 21). Oma tutkielmani on kielitieteellisen tutkimuksen lisäksi yhteiskunnallista tutkimusta, sillä yhdistän lingvistiseen analyysiin sukupuolentutkimuksen ja yhteiskunnallisten valtarakenteiden tutkimuksen.

2.3 Representaatio diskurssintutkimuksessa

Representaatio on keskeinen diskurssintutkimuksen käsite (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 55). Representaatiolla tarkoitetaan jonkun asian esittämistä esimerkiksi kielen tai kuvien avulla. Niiden avulla ihmisiin, kuviin ja muihin objekteihin liitetään merkityksiä. Representaatiot antavat myös uusia merkityksiä asioille. Niistä puhutaankin usein edustavina, tuottavina ja esittävinä. Tämä tarkoittaa sitä, että representaatio paitsi esittää jotakin, mutta myös edustaa samalla laajempaa kokonaisuutta. Representaatioiden taustalla näkyvät kulttuuriset normit ja arvot. Siten representaatiot muodostavat myös erilaisia mielikuvia ja arvostuksia. (Paasonen 2010: 40–41.) Representaatiot rakentuvat diskurssien tavoin aiempien esitystapojen päälle (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 57).

Representaatiot eivät siis heijasta todellisuutta, vaan oikeastaan ne luovat todellisuudesta

erilaisia muunnelmia. Nämä muunnelmat vaihtuvat esimerkiksi sen mukaan, kuka on tekstin kirjoittaja, mikä hänen päämääränsä on tai millaisessa yhteiskunnallisessa asemassa hän on. Toisin sanoen representaatiot eivät ole totta. Representaatioiden tutkimiseen liittyvät jo edellisessä alaluvussa käsitellyt kielellisten valintojen mahdollisuudet. Kielenkäyttäjä tekee valintansa erilaisten vaihtoehtojen laajasta joukosta riippuen siitä, millaisia representaatioita hän halua esittää. Representaatioanalyysissä huomio kiinnittyy siihen, millaisia valintoja tekstiin sisältyy. Sen lisäksi, että analyysissä otetaan huomioon tekstin sisältämät asiat, teksteistä tarkastellaan myös sitä, mitä niissä on jätetty sanomatta. Representaatioanalyysissä keskitytään myös siihen, mitkä asiat ovat ensisijaisia ja mitkä toissijaisia. Tällöin katsotaan, mitä asioita tekstissä on tematisoitu ja mitä ei. (Fairclough 1997: 136.) Representaatioiden analysoinnilla tarkoitetaan siis sen analysointia, mitä tekstissä sanotaan ja toisaalta mitä tekstissä jätetään sanomatta.

Omassa tutkielmassani representaation käsite näkyy nimenomaan kielellisessä representaatioissa. Tutkin sukupuolivähemmistöjen kielellisiä itserepresentaatioita eli sitä, kuinka sukupuolivähemmistöjen edustajat esittävät itseään kielellisesti Sinuiksi-sivustolla. De Fina (2006: 356) sanookin, että itserepresentaatioiden tutkimus on tärkeää, koska omakohtaiset representaatiot muodostavat pohjan sosiaalisten ryhmien ymmärtämiselle ja sitä kautta ryhmien representaatioille. Kuten totesin johdantoluvussa, sukupuolivähemmistöjä ei ole juuri tutkittu kielitieteessä ainakaan suomen kielen puolella. Itserepresentaatioiden tutkimus on ensiarvoisen tärkeää, koska representaatiot vaikuttavat siihen, kuinka suhtaudumme asioihin ja tapamme suhtautua asioihin vaikuttaa siihen, kuinka esitämme asioita. Jos representaatiot ovat muiden kuin representoitavien henkilöiden ryhmään kuuluvien luomia, ne voivat olla yksipuolisia. Lisäksi yhteiskunnallisessa (sukupuoli)enemmistöasemassa olevien henkilöiden luomat sukupuolivähemmistörepresentaatiot saattavat alistaa ja halventaa sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä. Siksi onkin olennaista antaa ääni myös sukupuolivähemmistöjen edustajille representaatioiden, ja niiden myötä diskurssien, laajentamiseksi. Tämä onkin tutkielmani suurin motivaatio.

Lisäksi representaatiot toimivat myös toiseen suuntaan, eli ne vaikuttavat myös siihen, kuinka hahmotamme itsemme meitä ympäröivän yhteiskunnan osaksi (Paasonen 2010: 45–46). Jos sukupuolivähemmistörepresentaatiot ovat sukupuolivähemmistöjä loukkaavia ja marginalisoivia – tai mikäli representaatiot ovat kokonaan häivytettyjä ja puuttuvia – sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat tuntea itsensä yhteiskunnasta irrallisiksi henkilöiksi. Tästä syystä tilaa tulee antaa myös itserepresentaatioille. Faircloughin (1997: 138) mukaan representaatioiden analyysissä on tärkeää ottaa mukaan yhteiskunnalliset vaikuttimet, jotka ovat ohjanneet kielellisiä valintoja. Mielestäni on oleellista myös pohtia, missä määrin muiden luomat

sukupuolivähemmistöjen representaatiot – tai niiden puute – vaikuttavat sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden luomiin kielellisiin itserepresentaatioihin.

2.4 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Tutkielmani toinen teoreettinen viitekehys on systemis-funktionaalinen kieliteoria. Systemis-funktionaalinen kieliteoria tai -tiede, lyhyemmin SF-teoria, on M. A. K. Hallidayn kehittämä teoria. Diskurssintutkimuksen tavoin SF-teoria on monitieteinen teoria, koska siinä lingvistiikkaan yhdistetään antropologiaa, sosiologiaa ja semiotiikkaa (Luukka 2002: 89). SF-teoria on kiinnostunut siitä, kuinka ihmiset käyttävät kieltä ja kuinka kieli rakentuu kielenkäyttöä varten. Teorian mukaan ihmiset eivät käytä kieltä esimerkiksi vaihtakseen äänneitä, vaan ymmärtääkseen toisiaan eli vaihtakseen merkityksiä, joita Halliday kutsuu funktioiksi. SF-teorian avulla voidaan tutkia, miten ihmiset rakentavat merkityksiä kielellä ja millaisia nämä merkitykset ovat. Kieli nähdään SF-teoriassa semioottisena systeeminä. Koska nämä funktiot rakentuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, Halliday kutsuu kieltä sosiosemiotikaksi. Kieli ei ole vain sanoja ja lauseita, vaan se on merkitysten vaihtoa ihmisten välisissä sosiaalisissa prosesseissa. (Halliday 1978: 1–2; 1984: 6–10.)

Luukka (2002: 89) tiivistää systemis-funktionaalisen teorian tutkimuskohteen osuvasti. Hän sanoo, että teorian avulla tutkitaan tekstejä, joilla rakennetaan merkityksiä tietyissä konteksteissa ja tietyissä yhteisöissä. Koska omassa tutkielmassani tutkin sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden sukupuoli-identiteetin kielellistä itserepresentaatiota tietyssä kontekstissa, SF-teoria sopii hyvin sekä tutkimukselliseksi viitekehyykseni sekä analyysimenetelmäksi. Shoren (2012a: 131) mukaan SF-teoria onkin vaikuttanut erityisesti monitieteiseen diskurssintutkimukseen.

Halliday nojaa erityisesti opettajansa J. R. Firthin ajatuksiin puhuessaan kielen systeemisyydestä. Systemillä eli merkityspotentialilla (*meaning potential*) Halliday tarkoittaa sitä, että kielenkäytössä tehdään jatkuvasti joko tietoisia tai tiedostamattomia valintoja. Kielessä on siis joukko vaihtoehtoja, ja nämä vaihtoehdot määrittyvät aina tietyssä ympäristössä. Jokainen valinta saa merkityksensä sitä taustaa vasten, jossa se esiintyy. Kieli ei ole SF-teorian mukaan erilaisten kielioppisääntöjen sarja, vaan sen sijaan kieltä voidaan teorian mukaan kuvata erilaisen valintojen joukkona eli resurssina. Nämä valinnat muodostavat systeemiverkostoja, jotka jäsentävät kieltä. Kieli on Hallidayn mukaan merkityksenannon resurssi eli merkityspotentiali.

Merkityspotentiaalın käsitteellä Halliday kuvaa sitä, mitä kielenkäyttäjä voi tehdä kielen systeemin avulla. Merkityspotentiaali ei siis kerro sitä, mitä kielenkäyttäjä tietää, vaan mitä kielenkäyttäjä merkitsee ja tarkoittaa tekemillään valinnoilla. (Halliday 1973: 51–52; 1978: 39, 192.) Fairclough (1997: 30) sanookin systeemisen näkökulman vahvuuden olevan siinä, että tekstit nähdään vaihtoehtojen sarjana. Täten kielioppia ja merkityksiä ei voi erottaa toisistaan, vaan ne limittyvät toisiinsa.

Kielen systeemi on jatkuvassa liikkeessä, koska jokainen kielenkäyttökerta vahvistaa ja muuttaa sitä. Systeemit saavat siis olomuotonsa kontekstinsa eli tietyn esiintymänsä mukaan. Jatkuvasta liikkeestä huolimatta kielessä on kuitenkin olemassa systemaattisuutta, koska vain sen avulla tekstin lukija tai kuulija voi tulkita sen merkityksiä. Systeemit ovat toisaalta kielisysteemejä, mutta toisaalta myös kulttuurisia merkityssysteemejä. Kun systeemiin viitataan kielisysteeminä, puhutaan esimerkiksi lauseenmuodostuksesta, sanajärjestyksestä ja taivutuksesta. Kulttuurisina merkityssysteemeinä systeemit ilmenevät esimerkiksi diskursseina, tekstilajeina ja yhteisön tapoina toimia tekstien kanssa. (Hiidenmaa 2008: 178.) Tutkielmassani tarkastelen kieltä ensisijaisesti kulttuurisena merkityssysteeminä, sillä tarkastelen kielen, identiteetin ja representaatioiden suhdetta.

Systeemisyyden lisäksi ajatus kielen funktionaalisuudesta on tärkeä osuus Hallidayn teoriaa. Kielen funktionaalisuus tarkoittaa erityisesti sitä, kuinka kieltä käytetään. Funktionaalisuudella tarkoitetaan, mitkä ovat kielen meille tarjoamat merkitykset ja kuinka voimme saavuttaa nämä merkitykset kielenkäytöllämme eli kirjoittamalla, lukemalla ja puhumalla. Hallidayn mukaan funktionaalisuus on sitä, että käyttämämme kieli on muodostunut sen käyttötarpeiden pohjalta. Kielen muotoa säätelevät ne funktiot, joiden palvelemiseksi kieli on kehittynyt: haluamme siis tietää, kuinka ja mihin kieltä käytetään eli mitä funktioita kielellä on. Kielen funktiot jäsentyvät tilanteittain. Tämän vuoksi Malinowskilta lainattu tilannekontekstin (*context of situation*) käsite on tärkeä SF-teoriassa. Käytämme eri tilanteissa erilaisia funktioita. (Halliday 1973: 7–8.) Lisäksi käyttämämme kieli on monifunktioista, koska sillä tehdään samanaikaisesti eri asioita (mts. 34).

Kieli on SF-teoriassa sosiosemioottinen systeemi, joka mahdollistaa merkitysten tuottamisen ja vaihtamisen tilannekonteksteissaan. Tärkeä tilannekontekstiin liittyvä termi on rekisteri (*register*), joka liittyy kielen variaatioon. Kieli varioi kahdella tavalla: puhujan ja tilanteen mukaan. Kun kieli varioi puhujan mukaan, puhumme sosiaalisesta ja alueellista vaihtelusta. Tähän kuuluvat esimerkiksi murteet. Tilanteisesta vaihtelusta käytetään termiä rekisteri. Rekisterillä Halliday tarkoittaa tekstilajiin sidottua valikoimaa sanastollisia ja kieliopillisia piirteitä.

Tietyissä tilanteissa odotetaan tietynlaisia merkityksiä ja muotoja. Rekisterit ovat tunnistettavissa tietynlaisista sanastollisista ja kieliopillisista piirteistä. Kun kieli on Hallidaylle merkityspotentiaali, rekisteri on taas sen osapotentiaali. (Halliday 1978: 110–111.) Oletan, että tutkimusaineistossani näkyy tilanteinen vaihtelu, sillä neuvontapalstan tekstilaji muodostaa oman rekisterinsä, sillä neuvontapalstan tekstilajiin kuuluu tietynlaisia konventioita. Käsittelen neuvontapalstan genreä tarkemmin luvussa 4.1.2.

Halliday jakaa kielessä reaalistuvan tilannekontekstin kolmeen eri rekisterimuuttajaan: alaan (*field*), sävyyn (*tenor*) ja ilmenemismuotoon (*mode*). Alalla tarkoitetaan sosiaalisen kanssakäymisen luonnetta eli sitä, mitä tilanteessa tapahtuu. Ala on siis toimintaa, jonka osana teksti on. Sävyllä viitataan tapahtumaan osallistuviin henkilöihin ja heidän osallistujarooleihinsa tekstissä. Halliday erottaa toisistaan kielelliset (esim. kysyjä) ja sosiaaliset (esim. opettaja) osallistujaroolit. Ilmenemismuodolla esitetään, kuinka kieli toimii tilanteessa. Kielen ilmenemismuotoon vaikuttavat esimerkiksi teemaan tai koheesioon liittyvät valinnat. Lisäksi kieli voi ilmetä esimerkiksi puhuttuna tai kirjoitettuna kielenä. Myös kielen retorisuus liittyy ilmenemismuotoon: teksti voi olla esimerkiksi kuvailevaa tai suostuttelevaa. Nämä kolme rekisterimuuttujaa liitetään kielen kolmeen metafunktion: ideationaaliseen, interpersoonaiseen ja tekstuaaliseen metafunktion. (Halliday 1978: 143–145.)

Käytän SF-teoriaa sekä tutkielmani viitekehyksenä että varsinaisena tutkimusmetodinä. Tutkimukseni kielikäsitelmä on funktionaalinen, sillä näen kielen merkityksiä rakentavana toimintana. Omassa tutkielmassani käsittelen sitä, kuinka kielellä rakennetaan identiteettiä, eli millä tavalla kieli on sosiaalista ja diskursiivista toimintaa. Tarkastelen kirjoittajien tekemiä valintoja siitä, kuinka he kuvaavat itseään eli millaisia merkityksiä he muodostavat itsestään. Tutkielmassani katson kieltä siis lähinnä funktionaalisuuden, enkä niinkään systeemisyuden, läpi. Tästä syystä tarkastelen metafunktioita tarkemmin tutkimusmenetelmien yhteydessä luvussa 4.2.1.

3 SUKUPUOLENTUTKIMUS, QUEER JA SUKUPUOLI-IDENTITEETTI

Tässä luvussa käsittelen tutkielmani ei-kielitieteellisiä viitekehyksiä. Aluksi tarkastelen sukupuolentutkimuksen määritelmää sekä sukupuolen- ja kielentutkimuksen yhdistämistä. Käsittelem myös tutkielmaani liittyviä käsitteitä, sillä sukupuolivähemmistötermit voivat olla melko tuntemattomia kielentutkimuksen piirissä. Lisäksi esittelen tässä luvussa queer-teoriaa, sillä tutkielmani sukupuolikäsitys on queer-teoreettinen. Lopuksi tarkastelen tutkielmani kannalta olennaisimpia käsitteitä eli sukupuolta ja sukupuoli-identiteettiä.

3.1 Sukupuolentutkimus

Totesin johdannossa, että sukupuolivähemmistöjen tutkimus kuuluu sukupuolentutkimukseen. Sukupuolentutkimusta on tehty Suomessa aiemmin naistutkimuksen tai feministisen tutkimuksen nimellä. Vaikka naistutkimus viittaa nimenomaan naissukupuolen tutkimiseen, Suomessa on kansainväliseen tapaan pohdittu jo pitkään naisiin liittyvien kysymysten lisäksi miehiä ja viime aikoina myös sukupuolivähemmistöjä. Sukupuolentutkimuksen tutkimusperinteeseen liittyy poliittinen ote. Tämän vuoksi naistutkimuksesta on puhuttu feministisenä tutkimuksena, joka tuo esille sen, että tutkimuksessa on pyrkimyksiä muuttaa yhteiskunnassa vallitsevia epäoikeudenmukaisia asiainaloja. Lisäksi feministisen tutkimuksen nimi tuo esille sen näkökulman, ettei kyse ole pelkästään naisten tutkimuksesta, vaan tutkimuksellinen mielenkiinto on sukupuolen lisäksi eriarvoisuutta tuottavissa eroissa, kuten luokassa, iässä, seksuaalisuudessa tai uskonnossa. (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 11.) Sukupuolentutkimus on aina luonteeltaan kriittistä (Vuori 2010: 321). Tästä syystä myös oma tutkielmani painottuu nimenomaan kriittisen diskurssintutkimuksen puolelle.

Vaikka sukupuolentutkimuksen historiassa on ollut monta nimitystä tutkimussuuntaukselle, viime aikoina tutkimuskentälle on kuitenkin vakiintunut sukupuolentutkimuksen käsite. Sukupuolentutkimuksen käsite toimii kattokäsitteenä, joka tekee tilaa myös sellaisten sukupuolten tutkimiselle, jotka eivät asetu joko nais- tai mieskategorioihin. Sukupuolentutkimuksen käsitettä on kuitenkin kritisoitu siitä, että se peittää nais- ja miessukupuoliin liittyvän valtaasetelman, jossa mies on aina ensisijainen normi, johon naista verrataan toisena. Lisäksi suku-

puolentutkimuksen käsite voi joidenkin näkemysten mukaan ylläpitää ja vahvistaa sukupuoli-dikotomiaa ja esimerkiksi heteronormatiivista parisuhde- ja perhekäsitystä. (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 11–12.)

Vaikka sukupuolentutkimuksen käsite on vakiintunut suomalaiseen tutkimuskenttään, sukupuolen käsite ei ole itsestään selvä. Suomen kielessä termi sukupuoli ei ole jokaisessa tilanteessa riittävän tarkka käsite, sillä se ei kerro, puhummeko anatomisesta, biologisesta, ruumiillisesta, kulttuurisesta, sosiaalisesta, symbolisesta vai yhteiskunnallisesta sukupuolesta. Suomen kielessä ei ole kuin yksi sukupuolta kuvaava termi, toisin kuin esimerkiksi englanninkielinen tutkimus jakaa sukupuolen lekseemeihin *sex* ja *gender* riippuen siitä, puhutaanko sukupuolen biologisuudesta vai sosiaalisuudesta. (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 12.) Kielelliset ympäristöt vaikuttavat täten vahvasti käsitteiden muodostumiseen.

Sukupuolentutkimuksen keskiössä ovat pitkään olleet seksuaalisuuden ja sukupuolen kysymykset. Tällöin näitä kategorioita on pidetty merkittävimpinä tekijöinä yksilöiden sisäisissä ja yksilöiden välisissä eroissa. 2000-luvulta alkaen näkökulma on vaihtunut intersektionaalisuuteen. Intersektionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että identiteettiin kietoutuu monenlaisia tekijöitä sukupuolen ja seksuaalisuuden lisäksi. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi ikä, kieli, uskonto ja yhteiskuntaluokka. (Rossi 2010: 35.) Erityisesti diskurssitutkimuksen puolella on tutkittu sukupuolen, kielen ja identiteetin risteymiä. Omassa tutkielmassa tarkastelen sukupuoli-identiteetin ja kielen risteymää.

Juvonen, Rossi ja Saresma (2010: 13) toteavat, että uudet tutkimusaiheet – kuten sukupuolen moninaisuus – ottavat käyttöön uudestaan käsitteitä, jotka on aiemmin hylätty sukupuolen ja seksuaalisuuden yhtäaikaisessa tarkastelussa. Tällainen aiemmin hylätty käsite on esimerkiksi sukupuolisuus. Vaikka sukupuoli ja seksuaalisuus on kiedottu usein yhteen sukupuolentutkimuksessa, joskus tätä yhteyttä on tarpeen myös purkaa, sillä kaikki sukupuoleen liittyvä ei liity seksuaalisuuteen ja toisinpäin. Hyödynnän sukupuolisuuden käsitettä omassa tutkielmassani, kun pyrin jäsentämään aineistostani nousevia sukupuoli-identiteetin representaatioita. Keskityn siis ensisijaisesti kielenkäytön kautta tulevien sukupuolen representaatioiden tarkasteluun.

Sukupuolta on tutkittu kolmesta näkökulmasta: yksilön sosiaalisen tason, rakenteiden tason ja yhteiskunnan kulttuurisen tason kautta. Yksilön sosiaalisen tason tarkasteluun liittyvät identiteetin, minuuden ja subjektiivisuuden käsitteet. Rakenteiden tasolla ollaan taas kiinnostuneita sellaisista sosiaalisista käytännöistä, jotka muodostuvat toiminnan rakenteelliseksi ehdoiksi. Nämä rakenteet toimivat erilaisten sääntöjen, lakien ja instituutioiden ehdoilla. Rakenteet joko

pysyvät pystyssä tai kaatuvat ihmisten toiminnasta, joten pysyvyyden ja muutoksen kysymykset liittyvät rakenteiden tarkasteluun. Kolmannessa näkökulmassa keskitytään taas kulttuurisiin esityksiin eli representaatioihin. Kulttuuriset käsitykset ja yhteiskunta vaikuttavat ihmisten toimintaan, kokemuksiin ja identiteetteihin. Tällöin voidaan tutkia esimerkiksi sukupuolen kulttuuristen esitysten vastaanottoa ja tulkintaa. (Vuori 2010: 322.)

Vaikka omasta tutkimusaiheestani löytyy suomenkieliseltä tutkimuskentältä vain vähän tutkimustietoa, sukupuolen- ja kielentutkimuksen yhdistäminen ei ole uutta. Lingvistiikan ja sukupuolentutkimuksen yhdistämisellä on pitkät perinteet niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Kielitieteessä sukupuolentutkimus on yhdistetty erityisesti sosiolingvistiikkaan. Robin Lakoff (1975) on luultavasti tunnetuimpia kielen ja sukupuolen kytköksiä tutkineita henkilöitä. Tutkimuksessaan hän esittää, on olemassa erikseen naisten kieli ja neutraali kieli. Lakoffin tutkimus on saanut paljon kritiikkiä, ja esimerkiksi Deborah Cameron (1996: 64–65) kritisoi Lakoffin tutkimuksen vahvistavan sovinismia ja sukupuolistereotyyppioita.

Suomessa tunnetuimpien sukupuolen ja kielen kytköksiä tutkineiden joukossa on Fred Karlsson (esim. 1974), joka on tutkinut sukupuolta ilmentäviä sanoja ja sanontoja. Hänen mukaansa sukupuoliroolit ja -stereotyypit heijastuvat kielenkäyttöön. Tällöin maskuliinikategoria on neutraali sekä tunnusmerkitön ja feminiinikategoria on toissijainen ja tunnusmerkkinen. Tämä näkyy erityisesti ammattinimekkeissä (*lakimies, lautamies*) ja idiomeissa (esim. *pullo miestä väkevämpää, onko sinusta miestä siihen*). (Karlsson 1974: 26–29.) Vesa Heikkisen, Harri Mantilan ja Markku Variksen (1998) toimittama teos *Tuppisuinen mies* keskittyy nimensä mukaisesti miestutkimukseen. Teoksen tarkoituksena on osoittaa, että ei ole olemassa yhteen kategoriaan asettuvaa miestä, vaan miehyyttä on kaikenlaista (Heikkinen, Mantila & Varis 1998: 7). Tämän lisäksi Liisa Tainio (2001) on tutkinut sukupuolen näkymistä kielenkäytössä. Väitöskirjatutkimuksessaan hän analysoi naisten ja miesten arkikielenkäyttöä. Lisäksi Mila Engelbergin väitöskirjatutkimus (2016) osoittaa, että vaikka suomen kieltä pidetään yleisesti hyvin sukupuolineutraalina kielenä, siitä löytyy erilaisia piilomaskuliinisuuksia. Hänen mukaansa *mies*-sanan käyttö pronomininä on lisääntynyt. Lisäksi sukupuolineutraalit nimitykset tulkitaan usein miestarkoitteisiksi. (Engelberg 2016: 58.) Nämä, kuten monet muut sukupuolta ja kieltä yhdistäneet tutkimukset, keskittyvät kuitenkin vain nais- tai mieskategorioihin asettuvien sukupuolten tutkimiseen. Tästä syystä on tärkeää tarkastella myös kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän ulkopuolelle jääviä sukupuolia.

Suomalaisen sukupuolentutkimuksen metodologiaa on kehittänyt erityisesti painopisteen siirtyminen elämäkerrallisiin ja itse-esitysten tutkimukseen (Vuori 2010: 324). Aiempien, eri-

tyisesti leksikkoon keskittyvien tutkimusten rinnalle on tullut myös representaatioiden tutkimusta. Tutkimuksissa näkyy erilaisten nais- ja mieskuvien representaatioiden ja itserepresentaatioiden tutkimus. Sukupuolen itserepresentaatioiden tutkimus ei siis ole Suomessa mitenkään uutta, mutta sukupuolivähemmistönäkökulman liittäminen itserepresentaatioiden tutkimiseen on.

3.2 Tutkimukseen liittyvät käsitteet

Seuraavaksi nostan esille tutkimusaiheeseeni liittyvää käsitteistöä. Käsitteidenmäärittelyt tulevat Setan sateenkaarisananastosta (Seta 2016), Transtukipisteen Hlbtqiq-sanastosta (Transtukipiste 2016) ja Kielitoimiston sanakirjan verkkoversiosta (2014 = KS). Sanakirjamäärittelyissä käytän suurimmaksi osin kahta ensiksi mainittua sanastoa, sillä Kielitoimiston sanakirjassa ei ole kaikkia esille tulevia määrittelyitä. Lisäksi Setan ja Transtukipisteen sanastot kuvaavat sukupuolen moninaisuuteen liittyvää käsitteistöä tarkemmin kuin Kielitoimiston sanakirja. Uskon tämän johtuvan siitä, että Setan ja Transtukipisteen sanastot ovat spesifisti sukupuoleen ja seksuaalisuuteen kytkeytyviä sanastoja, kun taas Kielitoimiston sanakirja on yleissanakirja. Seuraavaksi esittelemäni käsitteet tulevat osin esille tutkimusaineistossani, joten katson niiden esille nostamisen tärkeäksi osaksi tutkielmaani.

Tutkielmani kannalta oleellisin käsite on sukupuolivähemmistöt, koska tutkielmani aiheena on sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden sukupuoli-identiteetin kielellinen itserepresentaatio. Aineistoni tekstit ovat sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kirjoittamia. Transihmiset (esimerkiksi transsukupuoliset, transgenderit, muunsukupuoliset ja transvestiitit), intersukupuoliset, sukupuoliristiriitaa kokevat ja sukupuolettomat henkilöt kuuluvat sukupuolivähemmistöihin (Transtukipiste Hlbtqiq-sanasto s.v. *sukupuolivähemmistöt*; Seta Sateenkaarisananasto s.v. *sukupuolivähemmistöt*). Kielitoimiston sanakirjan mukaan termi sukupuolivähemmistö 'muodostuu henkisten tai ulkoisten ominaisuuksiensa perusteella mies- ja naissukupuolesta poikkeavista henkilöistä' (KS s.v. *sukupuolivähemmistö*). Cissukupuolinen on taas 'henkilö, jonka sukupuoli vastaa hänelle syntymässä määriteltyä sukupuolta ja siihen liittyviä kulttuurisia odotuksia'. Suurin osa ihmisistä on cissukupuolisia. *Cis* on vastakohta sanalle *trans*. *Cis* on latinaa ja tarkoittaa 'tällä puolen', *trans* taas 'toisella puolen'. (Seta Sateenkaarisananasto s.v. *cis*.)

Sukupuoleen kytkeytyvät hyvin vahvasti sukupuolinormit, joilla tarkoitetaan 'yhteiskunnan ja kulttuurin rakentumista stereotyyppisille oletuksille, että ihmiset ovat naisia tai miehiä

ja he käyttäytyvät oletetusti sukupuolelleen tyypillisellä tavalla'. Sukupuolinormiin liittyy yleensä myös heteronormatiivisuus, jolla tarkoitetaan ajattelutapaa, jossa heteroseksuaalisuutta pidetään luonnollisena ja toivottuna normina. (Transtukipiste Hlbtqi-sanasto s.v. *sukupuolinormi*.) Sukupuolen moninaisuuden käsitteellä rikotaan sukupuolinormin käsitettä. Sukupuolen moninaisuuden käsitteellä tarkoitetaan, että 'sukupuoli on moninainen ilmiö, eikä sitä voi jakaa kahteen toisilleen vastakkaiseen sukupuoleen. Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä sukupuolivähemmistöt että sukupuolienemmistöt'. (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *sukupuolen moninaisuus*.)

Transihminen on yläkäsite 'henkilöille, joiden sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu eroavat odotuksista, joita liitetään heidän syntymässä määriteltyyn sukupuoleensa'. Transihmisiin kuuluvat transgenderit, muunsukupuoliset, transsukupuoliset ja transvestiitit. (Transtukipiste Hlbtqi-sanasto s.v. *transihminen*.) Transihmiset kokevat jatkuvaa tai osittaista sukupuoliristiriitaa, jolloin ihmisen tunne omasta sukupuolesta ei vastaa hänen kehoaan (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *sukupuoliristiriita*). Transihmisillä voi olla myös sukupuolidysforia, jolla tarkoitetaan 'sukupuoliristiriidan aiheuttamaa pahan olon tunnetta'. Sukpuolidysforiaan kuuluu kehodysforia, joka tarkoittaa 'ahdistuksen ja vierauden tuntemuksia omaa kehoaan kohtaan'. Lisäksi siihen kuuluu sosiaalinen dysforia, jolla tarkoitetaan 'sosiaalisissa tilanteissa ilmenevää pahaa oloa ja ahdistusta siitä, että henkilön sukupuoli nähdään väärin, eikä hänen kokemuksensa mukaisesti'. (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *sukupuolidysforia*.)

Transsukupuolisen henkilön kokemus sukupuolestaan ei vastaa hänelle syntymässä määriteltyä sukupuolta (Transtukipiste Hlbtqi-sanasto s.v. *transsukupuolisuus*). Kielitoimiston sanakirjan mukaan 'transsukupuolinen henkilö tuntee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen' (KS s.v. *transsukupuolinen*). Koska Kielitoimiston määritelmässä tulee kuva vain kahdesta toisilleen vastakkaisesta sukupuolesta, käytän mieluummin Transtukipisteen määritelmää. Transsukupuolinen voi kokea itsensä naiseksi, mieheksi tai transsukupuoliseksi. Transnainen on nainen, joka on määritelty syntymässään miessukupuoliseksi. Vastaavasti transmies on mies, joka on määritelty syntymässään naissukupuoliseksi. Transsukupuoliseksi identifioitua henkilö voi korjauttaa kehoaan vastamaan kokemaansa sukupuolta hormonien avulla ja kirurgisesti. Transsukupuoliselle on tärkeää tulla kohdatuksi siinä sukupuolella, jota hän kokee olevansa. Tämän vuoksi sukupuolenkorjausprosessissa korostuvat myös sosiaaliset ja juridiset puolet. (Transtukipiste Hlbtqi-sanasto s.v. *transsukupuolisuus*.)

Termillä transgender viitataan 'henkilöön, joka ei koe itseään yksiselitteisesti naiseksi tai mieheksi, vaan kokemus voi olla jotakin tältä väliltä tai kokonaan binaarisen järjestelmän ulkopuolelta'. Muunsukupuolisuuden käsite korvaa yleensä nykyään transgenderin käsitteen,

mutta jotkut henkilöt voivat kokea transgenderin kuvaavan paremmin itseään. (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *transgender*.) Muunsukupuolinen henkilö voi olla ’sekä nainen että mies tai jokin näiden väliltä. Lisäksi hän voi olla tämän jaon ulkopuolella’. Muunsukupuolisuuden käsite voi toimia myös kattokäsitteenä kaikelle ei-binaariselle sukupuolen kokemiselle. (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *Muunsukupuolinen/transgender*; KS s.v. *muunsukupuolinen*.)

Transvestiitti on ’nainen tai mies, joka eläytyy eri sukupuoliin’. Transvestiitillä on tarve ilmentää omaa maskuliinista ja feminiinistä puoltaan esimerkiksi harrastusten, pukeutumisen tai äänen muuttamisen kautta. Usein transvestiiteilla on tarve tulla kohdatuksi kulloinkin ilmentämässään sukupuoleessa. Aiemmin transvestisuudesta käytettiin nimitystä ristiinpukeutuminen (*cross dressing*), mutta ristiinpukeutumisen käsitteellä voidaan tarkoittaa myös ei-identiteettiin liittyvää ja tilapäistä sukupuolen ilmaisua, kuten dragia. Tämän vuoksi transvestiset toivovat heistä käytettävän termiä transvestiitti. Transvestismiä ei tule sekoittaa transvestiseen fetisismiin, jossa pukeutuminen liittyy seksuaalisuuden toteuttamiseen. (Transtukipiste Hlbtqiq-sanasto s.v. *transvestisuus*.)

Intersukupuolisuuden käsitteellä kuvataan ’erilaisia synnynnäisiä tiloja, joissa henkilön anatomiset, keholliset ja muut sukupuolen tunnusmerkit eivät ole yksiselitteisesti nais- tai mies-tyypilliset’. Intersukupuolisuus ei määrittele henkilön sukupuoli-identiteetin kehittymistä, vaan intersukupuolinen lapsi kokee useimmiten itse, mihin sukupuoleen hän tuntee kuuluvansa. (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *intersukupuolisuus*.) Ihminen, jolla ei ole sukupuoli-identiteettiä, on sukupuoleton. Toisaalta osalle ihmisistä sukupuolettomuus voi olla sukupuoli-identiteetti. Sukupuolettomuudesta käytetään myös termiä agender, joka merkitsee usein ’sukupuolettomuutta tai sukupuoli-identiteetin puuttumista’. (Seta Sateenkaarisanasto s.v. *sukupuoleton*.)

3.3 Queer ja queer-lingvistiikka

Tarkastelen tutkimusaineistoani myös queer-teorian näkökulmasta. Sanalla *queer* tarkoitetaan ’outoa, vikuroivaa tai normeista poikkeavaa’. Suomeksi *queeristä* käytetään usein sanaa *pervo*. *Queer* ja sen suomenkielinen vastine *pervo* tarkoittavat tiettyyn normatiiviseen identiteettiin paikantuvan identiteetin ylittävää tai siihen sopeutumaton henkilöä. Pervon eleet, liikkeet, puhe ja toiminta horjuttavat normatiivisen normaaliuden ajatukseen nojaavaa seksuaali- ja sukupuolikulttuuria. (Kekki 2010: 14.) Queer siis haastaa meidän normatiivisia käsityksiämme sukupuolen ja seksuaalisuuden kategorioista. Queeriä voidaan pitää lupauksena nähdä uusia merkityksiä sukupuoleessa ja seksuaalisuudessa (Duggan 1992: 11). Sukupuolen moninaisuutta

voidaan pitää queerinä, sillä sukupuolen moninaisuuden käsite laajentaa sukupuolikategoriaa nais–mies-jaon ulkopuolelle.

Queer muotoutui teoreettiseksi suuntaukseksi 1990-luvulla. Queer-teorian käsitteen katsotaan syntyneen yhdysvaltalaisen feministiteoreetikon Teresa de Lauretisin toimittaman lehden mukaan. Vuonna 1991 hän julkaisi Differences-lehden erikoisnumeron nimellä ”Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities”. Tutkijat rupesivat pohtimaan tuolloin, mikä on homo- ja lesboseksuaalisuuden ja niitä ympäröivän heteroseksuaalisuuden välinen suhde. Tämä tutkimussuuntaus poikkesi kysymyksissään aiemmasta homo- ja lesbotutkimuksesta, ja se sai nimekseen queer-teoria. Queer ei näyttäydy kuitenkaan koskaan valmiiksi määriteltynä ja vakiintuneena sisältönä, vaan siitä on useita näkemyksiä ja määritelmiä. (Hekanaho 2010: 144.) Lisäksi queer-teoria pyrkii eroon pysyvistä määrittelyistä, joten sen määrittely on hankalaa. Tämän vuoksi voidaan mieluummin puhua monista queer-teorioista. (Kekki 2004: 28.)

Queerin katsotaan syntyneen 1980- ja 1990-lukujen seksuaalipoliittisen aktivismin – ja erityisesti aids-kriisin – seurauksena. Jo 1980-luvulla aktivistit ottivat käyttöönsä entisen homojen haukkumasanan *queer*, vaikka tutkijat eivät vielä tuolloin puhuneet queer-teoriasta, vaan tuolloin puhuttiin feministisestä tai antihomofobisesta teoriasta. Tällöin alettiin pohtia, kuinka selviä identiteetti-, sukupuoli- ja seksuaalikäsitykset oikeastaan ovat. Tutkijat alkoivat siis määrittellä uudestaan homo- ja lesbotutkimuksen käsityksiä, ja tätä uutta moniäänistä identiteetti-keskustelua vaativaa tutkimussuuntausta alettiin pikkuhiljaa kutsua queer-tutkimukseksi. Homo- ja lesbotutkimusta oli ollut 1960-luvulta alkaen, mutta queer-tutkimus tuli mukaan tutkimuskentälle 1990-luvulla. (Hekanaho 2010: 145–146.)

Queer-tutkimuksen pioneereiksi omaksuttiin nopeasti Judith Butler, Jonathan Dollimore ja Eve Kosofsky Sedgwick, vaikka he eivät käyttäneetkään queerin käsitettä omissa tutkimuksissaan. Heidän tutkimusotteensa näyttäytyi aivan uutena käänteenä sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksessa, sillä he lähestyivät sukupuolta ja seksuaalisuutta uudella, teoreettisesti haastavalla lähestymistavalla. He nousivat queer-teorian kaanoniin teoretisoimalla sukupuolia ja seksuaalisuuksia nimeäviä identiteettikäsitteitä ja niiden rakentumista, käyttöä, historiaa ja uudelleen määrittymistä. (Hekanaho 2010: 144.)

Suomessa queer-tutkimusta ovat tehneet ainakin Juvonen (2002), Kekki (2004) ja Vänskä (2006). Juvonen tutkii väitöskirjassaan homoseksuaalisuuden rakentumista sotienjälkeisessä Suomessa, jolloin homoseksuaalisuus oli vielä laitonta. Juvonen lähestyy aihettaan queer-teoreettisesta näkökulmasta, jolloin hän ei yritä etsiä ”totuutta” homoseksuaalisuudesta. Sen sijaan Juvonen ajattelee sen muodostuvan sekä ajatuksellisista että kielellisistä konstruktioista ja hän

kysyy, millaiseksi homoseksuaalisuus on rakentunut eri aikoina. (Juvonen 2002: 10–11.) Sotienjälkeisessä Suomessa homoseksuaalisista tunteista ei haluttu puhua muiden kanssa (Juvonen 2002: 226). Tuolloin queer oli siis kaapissa, katseilta salassa.

Nykyään queeriä ei pidetä enää piilossa. Median seksuaalisuutta ja sukupuolittuneisuutta tutkineen Karkulehdon mukaan queer on muotia tämänpäiväisissä mediakuvastoissa. Queerviitteet toimivat esimerkiksi mainonnassa eksoottisena tehosteena. (Karkulehto 2011: 122.) Myös Juvonen sanoo tutkimuksessaan homorepresentaatioiden olevan arkipäivää nyky-Suomessa (Juvonen 2002: 10). Karkulehto kuitenkin muistuttaa, että mediarepresentaatioiden queer ei saa olla kuitenkaan ”liian” queer, vaan median queer-representaatiot ovat heteroystävällisiä. Median queer-representaatioiden sisällä toiseutetaan seksuaalisuutta ja sukupuolta, sillä mediakuvissa näkyy lähinnä homorepresentaatioita ja muut seksuaalisuuden muodot – sukupuolivähemmistöistä puhumattakaan – häivytetään. (Karkulehto 2011: 136.)

Queer-tutkimuksen suhde homo- ja lesbotutkimukseen ei ole ongelmaton, sillä tutkijat ovat eri mieltä siitä, onko tutkimussuuntausten jatkumo selkeä ja yksinkertainen vai ei. Osa tutkijoista hahmottaa queerin olevan päivitetty versio homo- ja lesbotutkimukselle ja sukupuolivähemmistöjen tutkimukselle. Osa tutkijoista on taas sitä mieltä, että homo- ja lesbotutkimuksen sekä queer-tutkimuksen välillä on selkeä katkos. Tällöin ajatellaan, että suuntausten piireissä esitetyt tutkimuskysymykset, -kohteet ja -käsitykset poikkeavat toisistaan. (Hekanaho 2010: 145.) Suomen queer-tutkimuksen seura SQS määrittelee queer-tutkimuksen kriittiseksi sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimukseksi, kuten bi-, homo-, lesbo- ja transtutkimukseksi sekä heteroseksuaalisuuden ja -normatiivisuuden tutkimukseksi (SQS 2004). Queer mielletään usein sateenvarjokäsitteeksi, joka on laajentanut homo- ja lesbotutkimuksen ympärille myös sukupuolivähemmistöjen tutkimuksen (Hekanaho 2010: 148). Queer-tutkimuksen metodologiaan kuuluu queer-luenta, jossa tutkimusaineistoa katsotaan ”queerin katseen” läpi. Tutkimusaineistosta etsitään siis strategioita, joilla ylläpidetään tai horjutetaan sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä diskursseja. Tutkimusaineistosta kirjoitetaan auki ja kannustetaan queer-myönteisiä diskursseja, mutta myös paljastetaan ja vastustetaan heteronormatiivisia diskursseja. (Kekki 2004: 34.)

Joidenkin näkemysten mukaan queerin käsite sopii kuvaamaan kaikkea tutkimusta, joka kyseenalaistaa ja vastustaa itsestään selvinä pidettyjä normeja, merkityksiä ja valtasuhteita (Browne & Nash 2010: 4). Siksi se sopii monen eri tieteenalan sisälle. Queer-lingvistiikassa keskitytään nimensä mukaisesti kieleen. Queer-aiheista fennistiikan tutkimusta ei ole vielä kovin paljoa, mutta uskoisin fennistisen queer-tutkimuksen määrän olevan muiden tieteenalojen tapaan kasvamaan päin. Tulossa on esimerkiksi Jarmo Harri Jantusen (tulossa 2018) tutkimus,

jossa hän käsittelee Suomi24 virkkeet -korpuksen avulla verkkokieltä ja queeriä lekseemien *homo*, *lesbo* ja *hetero* ympärillä. Queer-lingvistikassa fennistiikassa onkin tutkittu erityisesti kielen ja seksuaalivähemmistöjen risteämiä.

Surkka (2016) on tutkinut fennistiikan maisterintutkielmassaan homoseksuaaleja miehiä kielellisenä stereotyyppinä. Tutkimus keskittyy siihen, kuinka homoidentiteettiä tuotetaan kielellisesti (Surkka 2016: 12). Surkan (2016: 94) mukaan homoseksuaalisen miehen kielelliseen identiteettiin kuuluvat falsetti, intonaatio, narina, nasaali, /s/-äänteen variantit, intensiteettisanaat, prosodis-leksikaaliset kokonaisuudet, asenneadjektiivit, kiteytyneet lausahdukset, slangisanat, Helsingin puhekielen muotopiirteet ja englannin kielen käyttö. Homomiehet ovat ottaneet puhetyyliinsä ja identiteettityöhönsä käyttöön kielellisen stereotyypin, joka ulkopuolisilla on homomiehistä (Surkka 2016: 95). Homomiesten puhetta on tutkittu fennistiikassa myös kansanlingvistikasta näkökulmasta (Lindeman 2017). Lindemanin tutkielman informantit uskovat homososiolektin olemassaoloon, mutta kielimuodon sisäistä variaatiota korostetaan. Homososiolektin keskeisimmiksi piirteiksi katsotaan falsetti, nasaali, asenneadjektiivit, kanonisesta poikkeava /s/, kova ääni, korkeusvaihtelut, erikoissanasto ja runsas nonverbaliikka. Myös useat tutkielmaan haastatellut homomiehet kertovat käyttävänsä homososiolektiä. (Lindeman 2017: 75–77.)

Sukupuolivähemmistöjä on tutkittu ruotsinkielisessä nimistöntutkimuksessa (esim. Rancken 2017). Rancken on tutkinut, kuinka kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän ulkopuolella olevia sukupuoli-identiteettejä voidaan huomioida sosio-onomastiikassa. Hän on tutkinut ruotsinkielisten henkilöiden asennoitumista sukupuolitettuihin nimiin Ruotsissa ja Suomessa. Kolmasosa sukupuolivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä ei ollut tyytyväisiä siihen, että heidän etunimensä on sukupuolitettu. Etunimenmuutokset olivatkin yleisiä Ranckenin tutkimuksessa, ja vastauksissa korostettiin sukupuolineutraalien nimien tärkeyttä. Vastajat kyseenalaistivat myös koko ilmiön, jossa nimet ovat sukupuolisidonnaisia. (Rancken 2017: 40–43.)

Oma tutkielmani ei ole metodologisesti puhdasta queer-tutkimusta, sillä en lähesty tutkimusaineistoani varsinaisen queer-luennan avulla. Queer-teoreettinen lähestymistapa näkyy tutkimusaineistossani siten, että käsittän sukupuolen queer-teorian mukaisesti moninaisena, liikkuvana ja ei-binaarisena. Queer-teoriasta nousevat kysymykset sopivat sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvien normien ja stereotyyppien esilletuomiseen, kyseenalaistamiseen ja niiden purkamiseen (Vänskä 2006: 42). Tutkimusmotivaationi nousee kiinnostuksestani sukupuolen normeihin ja niiden purkamiseen liittyviin kysymyksiin sukupuoli-identiteetin rakentamisessa. En yritä etsiä ”totuutta” sukupuolivähemmistöistä, vaan tutkin, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt luovat itserepresentaatioita tietyssä kontekstissa 2010-luvun Suomessa.

Lyhyesti sanottuna queer-tutkimuksen tarkoituksen voisi sanoa olevan itsestään selvänä pidettyjen normien, identiteettien, seksuaalisuuksien ja sukupuolien kyseenalaistaminen. Tutkimuksen keskiössä ovat vastakkainasettelut, kuten mies/nainen, homo/hetero, maskuliininen/feminiininen, ja niiden luomat heteronormatiiviset käytänteet. Queer-tutkimus haluaa kyseenalaistaa ja purkaa näitä luonnollisina pidettyjä oletuksia. (Meyer 2012: 9–14.)

3.4 Sukupuolen käsitteestä ja sukupuolirooleista

Kuten totesin johdantoluvussa, länsimaisessa kulttuurissa on tapana jakaa sukupuolet dikotomiseen mies–nais-kahtiajakoon, jossa syntymässä pojaksi todettu henkilö samastetaan mieheksi ja syntymässä tytöksi todettu henkilö taas naiseksi. Sukupuolen moninaisuuden käsite rikkoo heteronormatiivista maailmankuvaa kahdesta, muuttumattomasta sukupuolesta. Sukupuoli ei ole ainoastaan biologinen ominaisuus, vaan se on myös aistinen, juridinen, psyykinen ja sosiaalinen kokemus. Sukupuoli on siis monimuotoinen kokonaisuus, jolla on useita eri ilmenemistapoja. (Vilka 2010: 17.)

Usein sukupuolella katsotaan olevan neljä ulottuvuutta, jolloin sukupuoli jaetaan neljään eri kategoriaan: biologiseen, anatomiseen, psykologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen. Biologisella sukupuolella tarkoitetaan sukupuolen määräytymistä vanhemmilta hedelmöitymisessä saatujen sukupuolikromosomien mukaisesti. Kromosomien mukaisesti muodostuu geneettinen viitekehys, joka toimii yksilön sukupuolen perustana. Jos alkionkehityksessä on kaksi X-kromosomia, biologinen sukupuoli katsotaan feminiiniseksi. Jos taas mukana on Y-kromosomi, biologinen sukupuoli katsotaan maskuliiniseksi. (Virtanen 2001: 36.)

Anatomisella sukupuolella viitataan kehon rakenteellisiin sukupuoliominaisuuksiin, kuten kehon ulkoisiin ja sisäisiin sukupuolielimiin. Lisäksi anatomisella sukupuolella voidaan tarkoittaa sukupuolielinten lisäksi kehon sekundaarisia sukupuoliomaisuuksia, kuten rintoja, lihaksia ja karvoitusta. Anatominen sukupuoli ilmenee yleensä näköaistin avulla. Kehon sukupuoliominaisuudet ovat biologisen sukupuolen ohjaamia, ja ne ovat yksilönkehityksen kannalta niitä elinrakenteita, jotka vaikuttavat sukupuoli-identiteettiin, lisääntymiseen ja seksuaalikäyttäytymiseen. (Virtanen 2001: 39–40.)

Psykologisella sukupuolella tarkoitetaan yksilön sisäistä käsitystä ja tulkintaa omasta sukupuolestaan eli henkilökohtaista kokemusta naisena, miehenä tai muunsukupuolisena olemisesta. Psykologisen sukupuolen katsotaan yleensä muodostuvan psykososiaalisten tekijöiden myötä. Se on vahvasti sidoksissa yhteisön arvoihin ja normeihin naisena ja miehenä olemisesta.

Myös stereotyyppiset käsitykset feminiinisuudesta ja maskuliinisuudesta vaikuttavat psykologiseen sukupuolen kokemukseen. (Virtanen 2001: 42–43.) Sukupuolistereotyyppiat ovat naisiin ja miehiin liitettyjä yleistyksiä. Feminiinisuutta ja maskuliinisuutta on pyritty luokittelemaan ja kuvaamaan systemaattisesti 1930-luvulta alkaen. (Sipilä 1998: 30.)

Sosiaalisella sukupuolella viitataan yhteisön sosiokulttuuriseen kokemukseen ja tulkitaan yksilön sukupuolesta. Usein ihmisillä on tarve määritellä ihmiset sukupuolisen polarisaation mukaisesti joko naisiksi tai miehiksi, vaikka sukupuolia voidaan argumentoida olevan enemmän kuin kaksi. Ihmisten määrittäminen sataprosenttisesti naisiksi tai miehiksi on osoittautunut tieteellisesti mahdottomaksi. Yleensä ihmiset ovat vallitsevasti joko feminiinejä tai maskuliineja, mutta kaikissa esiintyy myös ”vastakkaisen” sukupuolen ominaisuuksia ja piirteitä. Sosiaaliseen sukupuoleen kuuluu myös yksilön juridinen asema yhteiskunnassa. (Virtanen 2001: 44–45.) Juridinen asema muodostuu yksilön nimestä ja henkilötunnuksesta, jotka ovat sukupuolittuneita. Yleensä sekä nimestä että henkilötunnuksesta voidaan päätellä henkilön sukupuoli. Sukupuolensa moninaisesti kokevat henkilöt pitävät usein henkilötunnuksen sukupuoleen viittaavaa jälkiosaa yhteiskunnallisen eriarvoisen kohtelun perustana. (Vilka 2010: 22.)

Sukupuoli voidaan jaotella myös biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen, jolloin biologiseen sukupuoleen (*sex*) kuuluvat anatominen ja biologinen sukupuoli. Sosiaaliseen sukupuoleen (*gender*) kuuluvat taas psykologinen ja sosiaalinen sukupuoli. Tällöin sosiaaliseen sukupuoleen kuuluvat aiemman sukupuolen nelikentän mukaisesti sekä omat kokemukselliset ja persoonalliset ominaisuudet että kulttuuriset, sosiaaliset ja juridiset ominaisuudet. Sosiaalinen sukupuoli on tunne omasta sukupuolesta. Kun sukupuolta käsitellään kokemuksellisesti, on selvää, että sukupuolia on yhtä monta kuin on sukupuoleen liitettävää kokemustakin. Jokainen kokee oman sukupuolensa omalla tavallaan, minkä vuoksi onkin vaikea vastata kysymyksiin siitä, mikä on ”mies” tai ”nainen”. Tavallista on, että ihmiset valitsevat näennäisesti helpoimman ja yksinkertaisimman, ja siten stereotyyppisimmän, vaihtoehdon ja nimeävät sekä itsensä että muut biologisen syntymäsuolun mukaisesti. (Vilka 2010: 18.)

Sukupuoliroolit liittyvät kiinteästi binaariseen sukupuolijärjestelmään. Sukupuolirooleihin liittyy ajatus, että naiset ja miehet ovat tietynlaisia sukupuolensa takia. Tämä näkyy erityisesti arkipuheessa, jossa voidaan puhua esimerkiksi miesten töistä ja naisten töistä. Sukupuoliroolikeskustelu on tullut Suomeen 1960-luvun puolivälissä, jolloin keskusteltiin sukupuolittuneen työnjaon ongelmista. (Rossi 2010: 26–27.) Keskusteluissa esille nousseita teemoja ovat sukupuolien väliset roolit töiden ja kotitöiden jaossa sekä eriarvoinen palkkataso miesten ja

naisten välillä. Aihetta on käsitelty aina siten, että mies on yhteiskunnan rakentaja, jolloin naisen asemaksi jää ”luonnostaan” kodin ylläpitäjän, äidin ja vaimon rooli. Suomessa aihetta on lähestytty aina tästä näkökulmasta huolimatta siitä, että naiset ovat osallistuneet yhteiskunnan rakentamiseen ja työelämään merkittävässä määrin 1960-luvulta saakka. (Vilka 2010: 45.) Yhteiskunnan rakenteelliset kysymykset liittyvät siis hyvin vahvasti sukupuolirooleihin. Sukupuolirooliajattelu kertoo myös siitä, että sukupuolet eivät ole vain luontaisesti olemassa, vaan sukupuolet muodostuvat kulttuuristen ja sosiaalisten vaikutusten kautta. Nämä vaikutukset ovat muokkaavia ja jopa tuottavia (Rossi 2010: 26–27). Saatamme ajatella, että persoonallisuus- ja temperamenttipiirteet olisivat sukupuolisia: Esimerkiksi naiseuteen liitetään usein empaattisuus ja sosiaalisuus, miehyyteen taas vallanhaluisuus ja teknisyys. Koulussa tyttöjä sanotaan kilteiksi ja hiljaisiksi, kun taas pojat mielletään levottomiksi ja raisuiksi. (Vilka 2010: 113.)

Sukupuoliin liittyviä rooleja ja stereotypioita tuotetaan ja ylläpidetään sosiokulttuurisesti niin päiväkodeissa, kouluissa, perheissä, koulutuksessa, tieteellisessä tutkimuksessa, kirjallisuudessa, televisiossa, lehdissä, musiikissa, valokuvissa kuin internetissäkin (Vilka 2010: 112). Kinnusen (2010: 227) mukaan ruumiiden sukupuolittaminen tiettyjen roolien mukaisesti on keskeinen osa nykykulttuuria. Kehoja merkitään feminiinisiksi ja maskuliinisiksi ympäri maailmaa, mutta merkitsemistavat ovat erilaisia. Harjunen (2010: 241) sanoo, että naisille ja miehille asetetut ruumiillisuuden ehdot ovat erilaisia ja ne myös riippuvat yhteiskunnassa vallitsevista sukupuoliroolikäsityksistä. Hänen mukaansa naisruumiiden arvioinnissa korostuvat esteettiset seikat, kun taas miesruumiiden arvioinnissa korostuvat voimakkuus ja suorituskyky.

Sukupuoliroolit näkyvät esimerkiksi urheilussa, kuten pariluistelussa, jossa jopa soveliaat asuvalinnat on kirjoitettu sääntöihin ylös. Pariluistelussa imitoidaan myös heteroseksuaalista parisuhdetta, sillä luisteluparin muodostavat nainen ja mies, vaikka se ei ole suorituksen kannalta olennaista. (Sipilä 1998: 55.) Sukupuolirooliajattelu näkyy myös juhlien pukukoodiohjeistuksissa, joissa naisilta odotetaan erilaista pukeutumista kuin miehiltä (ks. esim. Jyväskylän yliopisto 2016). Sukupuolten eroja korostavat representaatiot tukevat sukupuoliroolien – ja sukupuolten – erillään pitämistä (Rossi 2010: 28). Nykykulttuurissa on tiukat rajat sukupuolisena elämiselle. Vilkan (2010: 21) mukaan ”liian naiselliset” tai ”liian maskuliiniset” naiset ja ”liian machot” tai ”liian feminiiniset” miehet joutuvat herkästi arvostelun kohteeksi. Huuskan (1998: 86) mukaan yhteiskunnallisiin sukupuolirooleihin on kuitenkin mahdollista vaikuttaa omalla toiminnallaan. Yksilöt luovatkin jatkuvasti uudenlaista sukupuolisuuutta joko tietoisesti tai tiedostamattomasti (Sipilä 1998: 11).

3.4.1 Sukupuoli-identiteetti

Identiteetti ja erityisesti sukupuoli-identiteetti ovat tutkielmani keskeisiä käsitteitä. Identiteetin kysymykset ovat kiinnostaneet eri tieteissä yhä enenevässä määrin viimeisten vuosien aikana. Lisääntyneitä kiinnostusta minuuden ja identiteetin kysymyksiin on selitetty sillä, että ihmisten pohdinnat minuudestaan ovat kasvaneet yhteiskuntarakenteiden muuttuessa ja arkielämän kontekstien moninaistuessa. Identiteettiä on siis tietoisesti pohdittava ja määriteltävä, kun yhteiskunnalliset rakenteet muuttuvat. Tällaisessa katsontatavassa minuuden käsitteen voi ymmärtää yksilön refleksiiviseksi määrittelyksi itsestään ja siitä ”kuka minä olen”. (Saastamoinen 2006: 170.) Yksilöllisen identiteetin lisäksi on olemassa myös kollektiivisia identiteettejä, joilla tarkoitetaan kahden tai useamman henkilön muodostamaa me-kokemusta (Kaunismaa 1997: 1).

Identiteettikäsitteet ovat muuttuneet historian saatossa. Vallalla on ollut kolme erilaista identiteettikäsitteistä: valistuksen subjekti, sosiologinen subjekti ja postmoderni subjekti. Valistuksen subjekti perustuu näkemykseen, jossa ihmiset nähdään järkevinä, toimintakykyisinä ja täysin yhtenäisinä yksilöinä, joilla jokaisella on syntymässä saatu identiteetti. Tämä identiteetti pysyy samanlaisena koko elämän ajan. (Hall 1999: 21.) Sosiologisessa subjektissa yksilön sisäistä ydintä ei pidetä autonomisena, vaan se rakentuu suhteessa toisiin. Yksilön ydin muovautuu tällöin toisten henkilöiden ja kulttuurin arvoista, merkityksistä ja symboleista. Minuus rakentuu siis itsen ja ympäröivän maailman välisessä vuorovaikutuksessa, sillä projisoimalla identiteettiin kulttuurisia arvoja ja merkityksiä ihmisen samastaa itsensä osaksi häntä ympäröivää kulttuurista maailmaa. (Mts. 21–22.) Postmoderni subjekti on pirstaloituneempi ja liikkuvampi kuin aiemmat subjektit. Postmoderni subjekti ei koostu vain yhdestä, vaan monesta identiteetistä. Nämä identiteetit voivat olla myös keskenään ristiriitaisia. Identiteetti muokkautuu postmodernin näkemyksen mukaan jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin ja diskursseihin, joilla yksilöitä representoidaan heitä ympäröivässä maailmassa. (Mts. 22–23.) Nykykäsityksen mukaan identiteetit eivät siis ole kiinteitä, pysyviä tai olemuksellisia, vaan ne muokkautuvat historiallisesti ja paikallisesti suhteessa muihin representaatioihin (mts. 21–23).

Nykykäsityksen mukaan identiteetit muodostuvat erilaisista, toisiaan risteävistä ja jopa toisilleen vastakkaisista diskursseista. Erilaiset identiteetit rakennetaan erityisesti erojen tuottamisen kautta. Silloin erilaisia identiteettejä torjutaan, jätetään ulkopuolelle ja suljetaan pois. (Hall 1999: 250–251.) Ympäröivästä maailmasta yksilön lähipiiriin lisäksi erityisesti media on suuri identiteettien tuottaja ja muokkaaja. Media tuottaa ihmisten ihannekuvia ja -identiteettejä myymällä tuotteita ja palveluita sekä ideoita, aatteita ja ihanteita. Samalla kun media tekee joistain identiteeteistä hyväksytympiä, se työntää muita vastakkaisia ja ei-toivottuja identiteettejä

syryään. Median tehokkuus identiteettien luojana perustuu toistoihin. Median tehtävänä on vaikuttaa ihmisiin, ja vaikuttamisessa toistolla on suuri rooli. (Karkulehto 2011: 28–29.)

Diskurssit toimivat identiteetin rakentamisen pohjana. Erilaiset kielenkäyttötilanteet rakentavat identiteettejä, joten myös erilaiset diskurssit toimivat identiteetin rakennusaineina. Diskurssintutkimuksessa identiteetin nähdään rakentuvan ennen kaikkea kielen ja muiden semioottisten resurssien käytöstä, vaikka identiteetin käsite on monitieteinen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49–50.) Nykykäsityksen mukaan olennaista identiteetin käsitteessä on, että sen ei katsota olevan pysyvä tai valmiiksi annettu. Identiteetti tuotetaan identiteettityön avulla, ja sitä on pohdittava tietoisesti. (Saastamoinen 2006: 170.) Omassa tutkielmassani kieli toimii identiteetin ja sen representaatioiden muodostajana.

Representaatioiden tavoin myös sekä yksilölliset että kollektiiviset identiteetit muodostuvat kielenkäytön ja diskurssien kautta. Diskurssintutkimuksessa identiteetti nähdään modernin identiteetikäsityksen mukaisesti, eli identiteetin ei ajatella olevan muuttumaton ominaisuus. Identiteetti määrittyy yhteisön kielenkäyttötilanteissa koko ajan uudelleen, jolloin se on prosessi, joka on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63–64.) Sekä persoonallinen että sosiaalinen identiteetti rakentuvat yksilön ja hänen ympärillään olevien yhteisöjen vuorovaikutuksesta (Nissinen 2011: 14–15). Lisäksi elämäntavan, kuluttamisen, opiskelun ja työnteon mahdollisuuksien kasvu liittyvät identiteettityöhön (Saastamoinen 2006: 170). Omassa tutkielmassani näen identiteetin edellä mainitun mukaisena: se on alituisessa muutoksessa ja rakentuu erilaisista diskursseista vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.

Sukupuoliroolien avulla yksilöt ilmaisevat itselleen ja ympäristölleen naiseutta, miehyyttä tai ambivalenssia. Sukupuoli-identiteetti kuvaa taas naiseuden, miehyyden tai ambivalenssiuden pysyvyyttä, vahvuutta ja yhtenäisyyttä. (Sipilä 1998: 32.) Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa yksilön sisäistä kokemusta ja tietoisuutta siitä, onko hän nainen, mies vai jotain muuta. Sukupuoli-identiteetin kokemus voi olla pysyvä ja selkeä tai se voi vaihdella. Jos tulkinta omasta sukupuolesta vaihtelee, puhutaan epävakaaista sukupuoli-identiteetistä. Sukupuolivähemmistöillä sukupuoli-identiteetti voi sijoittua mies–nais-kokemuksen ulkopuolelle. Seksuaalisen orientaation eli suuntautumisen katsotaan joskus kuuluvan sukupuoli-identiteettiin, joskus taas seksuaali-identiteettiin. (Virtanen 2001: 48–49.) Käsittelen omassa tutkielmassani sukupuoli-identiteettiä seksuaali-identiteetistä erillisenä asiana.

Identiteettiin liittyy myös yksilön ihmisarvo. Sukupuoli-identiteetti hahmotetaan kaksitasoiseksi, jossa ensimmäinen taso on persoonallinen ja toinen taso on sosiaalinen. Persoonalliseen identiteettiin kuuluvat henkilökohtainen kokemus ja ymmärrys omasta sukupuolesta, tarpeista ja arvoista. Sosiaaliseen identiteettiin kuuluvat käsitykset siitä, mihin ryhmiin henkilö

kokee kuuluvansa omien ominaisuuksiensa perusteella. (Nissinen 2011: 14.) Jos yhteiskuntamme korostaa vahvoja sukupuolieroja, kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän ulkopuolelle jäävät henkilöt eivät saa tunnustusta sukupuoli-identiteetilleen ja tämä vaikeuttaa heidän elämänsä huomattavasti (Sipilä 1998: 53).

3.4.2 Sukupuolen performatiivisuuden teoria

Tutkielmani sukupuolikäsitys nojaa Judith Butlerin jälkistrukturalistiseen sukupuolen performatiivisuuden teoriaan, jossa hän problematisoi sukupuolen binaarista kategorisointia. Sukupuolen performatiivisuuden teoria vastustaa ajatusta, jossa ihmiset on jaoteltu vastakkaisiin, toisiaan täydentäviin nais- ja mieskategorioihin tiettyjen ominaisuuksiensa – yleensä sukuelimensä – mukaan. Butler haastaa myös länsimaalaisen käsityksen siitä, että sosiaalinen sukupuoli olisi biologisen sukupuolen luonnollinen seuraus. Normatiivisesti tytöksi syntyneet henkilöt on totuttu kasvattamaan tytöiksi ja liittämään feministisiin diskursseihin, kun taas vastavasti pojaksi syntyneet henkilöt on totuttu kasvattamaan pojiksi ja liittämään maskuliinisiin diskursseihin. (Butler 2006: 54.)

Butlerin mukaan sosiaalisen sukupuolen ei tarvitse olla sidoksissa biologiseen sukupuoleen, vaan sosiaalisia sukupuolia voi olla enemmän kuin kaksi. Butler määrittelee sukupuolen ensisijaisesti tekemisenä eli performatiivisuutena. Tällöin sukupuolta tuotetaan performatiivisten eli toistotekojen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että emme muodostu esimerkiksi naisiksi tai miehiksi biologian vuoksi, vaan tekemämme toistot luovat vaikutelman tästä ”luonnollisesta” sukupuolesta. Sukupuolisten toistojen avulla rakennamme myös käsityksiämme naiseuteen ja miehyyteen liittyvästä olemuksesta ja biologiaan perustuvasta sukupuoli-identiteetistä. Butler korostaa, että maailmassa ei ole olemassa olemuksellisia naisia tai miehiä, vaikka toistot luovatkin illuusion siitä. Sukupuolta ja sukupuoli-identiteettiä voi myös toistaa toisin kuin normatiivisesti, sillä Butlerin mielestä juuri toistoteot mahdollistavat toisenlaisen toistamisen. (Butler 2006: 79–80.) Näkökulma, jossa sukupuoli ymmärretään sosiaalisesti ja performatiivisesti rakentuvana on mahdollistanut analyysin, joka painottuu elettyyn kokemukseen ja jossa katse käännetään yhteiskunnallisiin valtarakenteisiin (Hines 2010a: 12.)

Vaikka sukupuolta ja sukupuoli-identiteettiä voidaan toistaa toisin kuin normatiivisesti, toistoteot eivät kuitenkaan ole täysin vapaavalintaisia. Erilaiset yhteiskunnan normit, kuten sukupuolidikotomia ja heteronormatiivisuus, määrittävät rajan sille, missä määrin sukupuolta voidaan toistaa toisin. Tästä johtuen toistoteot ovat osin pakon sanelemia. (Butler 2006: 80.) Butler nostaa identiteetin yhteydessä esille tärkeän ajatuksen siitä, missä määrin identiteetti

on normatiivinen ihanne ja missä määrin ihmisen omaa kokemusta kuvaava asia (Butler 2006: 68–69.) Tässä tutkielmassa selvitänkin, pohjautuuko sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden identiteetti normatiivisiin ihanteisiin ja toistuvatko normatiiviset käsitykset identiteetistä kirjoittajien kuvatessa omaa kokemustaan vai toistetaanko sukupuolta toisin. Uskallan ennustaa, että tutkimusaineistostani löytyy myös toisin toistettuja sukupuoli-identiteetin representaatioita. Sukupuolen performatiivisuuden teoria tuskin olisi edes syntynytäkään, jos ei olisi henkilöitä, jotka rohkeasti rikkovat ja ylittävät kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän rajoja.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Seuraavaksi esittelen tutkimusaineistoni, perustelen aineiston rajausta sekä kerron aineiston kontekstista ja genrestä. Koen, että aineiston esittely on tärkeää, jotta aineistostani muodostuu mahdollisimman selkeä käsitys. Esitän aineiston esittelyn yhteydessä myös niitä tutkimuseettisiä lähtökohtia, jotka ovat oleellisia tässä tutkielmassa. Aineiston esittelyn jälkeen kerron tutkimusmenetelmäni, jotka perustuvat kriittisen diskurssintutkimuksen ja erityisesti systeemifunktionaalisen kieliteorian menetelmiin. Pyrkimyksenäni on esittää käyttämäni tutkimusmenetelmät mahdollisimman läpinäkyvästi. Uskon, että tarkka analyysiprosessin kuvailu auttaa lukijaa hahmottamaan, mitä olen tehnyt missäkin vaiheessa ja miten tutkimustulokseni ovat syntyneet.

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistonani toimivat Sinuiksi-sivuston käyttäjien kirjoittamat sukupuolen moninaisuuden liittyvät kysymykset. Sinuiksi-sivusto on valtakunnallinen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille suunnattu tuki- ja neuvontapalvelu. Se on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama ja Pirkanmaan Setan sekä Sateenkaariryhteisöt ry:n ylläpitämä sivusto, jonka käyttäjät voivat esittää seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyviä kysymyksiään sivuston neuvontatyöntekijöille. Neuvontapalveluihin kuuluvat sekä puhelin- että verkkoneuvontapalvelut. Palvelun neuvontatyöntekijät ovat erikoistuneet työssään sukupuolen ja seksuaalisuuden kysymyksiin, ja he ovat koulutukseltaan esimerkiksi terapeutteja, seksuaalineuvojia, psykologeja ja ryhmänohjajia. Lisäksi palvelussa on vertaisvapaaehtoisia, jotka antavat vertaistukea puhelimitse. Sivusto on perustettu vuonna 2014. (Sinuiksi 2016a.)

Tutkimusaineistoni on kerätty Sinuiksi-sivuston verkkoneuvontapalvelusta. Neuvontapalvelussa voi sivuston mukaan kysyä mitä vain mieltä askarruttavaa asiaa, joka liittyy omaan tai läheisen seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuolen moninaisuuteen. Palvelun käyttäjät saavat päättää, julkaistaanko heidän kysymyksensä sivustolla vai saavatko he vastauksen vain itselleen. Kaikki kysymykset on myös käsitelty toimituksellisesti, jotta kirjoittajien anonymiteetti säilyy. (Sinuiksi 2016b.) Tarkastelen tutkielmassani Sinuiksi-sivuston kysymyksiä, joissa pohditaan sukupuolen moninaisuuden liittyviä asioita. Kysymykset on kategorisoitu sivustolla

valmiiksi eri aiheita koskeviin kysymyksiin, joten sukupuolen moninaisuutta koskevat kysymykset on kerätty sivustolla yhteen paikkaan, Sukupuolen moninaisuus -palstalle (Sinuiksi 2016c).

Keräsin aineiston syksyn 2016 aikana. Aluksi keräsin aineistoa koko Sinuiksi-sivuston senhetkisen historian ajalta eli vuosilta 2014–2016. Kaiken kaikkiaan sukupuolen moninaisuuteen liittyviä kysymyksiä oli tuolla aikavälillä 92, joista 78 kysymystä oli sukupuolen moninaisuutta itsessään pohtivien henkilöiden kirjoittamia. Tämä olisi ollut liian iso määrä kysymyksiä laadulliseen tutkimukseen, joten rajasin aineistoani vielä lisää. Tuomen ja Sarajärven (2009: 85) mukaan laadullisille tutkimuksille yhteistä on, ettei aineiston koko ole kovin suuri. Laadullisen tutkimuksen aineistot voivat olla jopa vähäisiä määrälliseen tutkimukseen verrattuna.

4.1.1 Aineiston rajaus

Ensimmäisellä lukukerralla etsin aineistostani kysymyksiä, joissa kirjoittajat pohtivat sukupuoli-identiteettiään. Rajasin aineistoni alustavasti siis siten, että valitsin sivustolta vain sellaisia kysymyksiä, jotka olivat sukupuolen moninaisuutta itsessään miettivien henkilöiden kirjoittamia. Tein siis tavallaan analyysia jo aineistoa kerätessäni. Tämä onkin tyypillistä laadulliselle tutkimukselle, jossa aineistonkeruuta ja sen analyysia ei voi erottaa toisistaan erillisiksi kokonaisuuksiksi (Tuomi & Sarajärvi 2009: 68). Ensimmäisen rajaamisen jälkeen jäljelle jäi 78 kysymystä. Kuten totesin, 78 kysymystä on kuitenkin liian monta kvalitatiiviselle tutkimukselle. Laadullisen tutkimuksen aineistot ovat vähäisiä, sillä tutkimuksellinen painopiste on tutkimusaineiston mahdollisimman syvässä ymmärtämisessä (Tuomi & Sarajärvi 2009: 85). Lähes kahdeksankymmentä kysymystä olisi liian monta kysymystä, jotta niihin voisi tarttua muuten kuin pintapuolisesti.

Toisella lukukerralla aloin etsiä tapoja, joilla sukupuoli-identiteetistä puhutaan eli millaisia aihepiirejä sukupuolesta puhumiseen otetaan mukaan. Aloin aluksi lukea aiempaa tarkemmin jokaiselta vuodelta tulleita kysymyksiä, jolloin huomasin, että sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti saivat teksteissä samanlaisia merkityksiä ympärilleen kysymyksen esittämisvuodesta huolimatta. Lisäksi kysymysten aiheet toistuivat samankaltaisina jokaisena vuonna vuosien 2014–2016 välillä. Vuodelta 2014 oli yhteensä 11 kysymystä, joista seitsemässä kysymyksessä kirjoittaja pohti omaa sukupuoli-identiteettiään. Vuodelta 2015 oli yhteensä 36 kysymystä, joista 31:ssä kysymyksessä kirjoittaja pohti omaa sukupuoli-identiteettiään. Vuodelta 2016 oli yhteensä 45 kysymystä, joista 40:ssä kysymyksessä kirjoittaja pohti sukupuoli-identiteettiään. Koska jokaisen vuoden kysymyksissä nousi esille samanlaisia asioita, päätin ottaa lopullisen

analyysini kohteeksi vain yhden tietyn vuoden kysymykset. Nähdäkseni kysymyksen esittämisvuodella ei ole omassa tutkielmassani suurtakaan merkitystä, sillä kaikki kysymykset ovat peräkkäisiltä vuosilta. Yhteiskunnallinen konteksti on ollut jokaisen kysymyksen kirjoittamisen aikaan jokseenkin sama.

Lopulta otin tarkasteluni kohteeksi vuonna 2016 julkaistut kysymykset. Syitä juuri vuoden 2016 kysymysten analysoimiseen on kolme. Ensimmäinen syistä on edellä mainittu samojen aihepiirien toistuminen jokaisen vuoden kysymyksissä. Toiseksi kysymyksiä on eniten vuodelta 2016. Esimerkiksi vuoden 2014 kysymyksistä ei olisi saanut välttämättä tarpeeksi suurta ainestoa sukupuoli-identiteetin itserepresentaatioiden tutkimiseen, sillä kysymyksiä on siltä vuodelta ainoastaan seitsemän. Lisäksi vuoden 2016 kysymyksissä on eniten variaatiota kirjoittajien iän ja elämäntilanteen suhteen. Vuoden 2016 kysymysten kirjoittajat ovat hyvin eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia henkilöitä, sillä kirjoittajien iät vaihtelevat 13-vuotiaasta 1940-luvulla syntyneeseen henkilöön ja osa kirjoittajista suorittaa vielä oppivelvollisuuttaan, kun osa on ehtinyt opiskella, perustaa perheen, luoda työuraansa sekä avioitua ja erotakin. Uskon, että vuonna 2016 kirjoitettujen kysymysten kohdalla pääsen näkemään sukupuoli-identiteetin representaatioita laajimmin, sillä kysymysten esittäjät ovat eläneet erilaisessa yhteiskunnassa, sillä he ovat niin eri-ikäisiä. Kysymykset ovat hyvin erimittaisia, sillä lyhin kysymys on 13 saneen mittainen, kun taas pisin on 712 sanetta.

En koe tarpeelliseksi kategorisoida aineistosta ilmi tulevia sukupuoli-identiteettejä eri luokkiin analyysini yhteydessä. Totean vain, että tekstien kirjoittajat kuuluvat sukupuolivähemmistöihin. Aineistossani on kysymyksiä niin transsukupuolisilta, transvestiiteilta, transihmisiltä, muunsukupuolisilta, sukupuolettomilta kuin yleisesti sukupuolen moninaisuutta itsessään pohtivilta henkilöiltäkin (ks. käsitteiden määrittely luku 3.2). Kategorisointia tärkeämpänä pidän sen tarkastelua, kuinka sukupuolivähemmistöidentiteettiä on mahdollista representoida eli esittää tietyssä kontekstissa.

4.1.2 Aineiston genre ja konteksti

Sinuiksi-sivusto on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnattu neuvontapalsta. Malmbergin (1989: 1778–1783) mukaan neuvontapalstojen tarkoituksena on toimia sekä tiedonvälityskanavina että vertaistuen antajina. Palstat ovat tuoneet asiantuntijat tiedon tarvitsijoiden lähelle, ja osaltaan ne madaltavat kynnystä saada apua arkaluontoisten asioiden kanssa kamppailemisessa. Neuvontapalstat ovat olleet aikakauslehtien vakiopalstoja hyvin pitkään. Sinuiksi-sivuston palsta eroaa perinteisistä lehdissä olevista neuvontapalstoista esiintymispaikkansa suhteen.

Muuten Sukupuolen moninaisuus -palsta on neuvontapalstan määritelmän mukainen. Neuvontapalstoille kirjoitetaan usein asioita, joista ei uskalleta puhua muualla (Ferguson 1983: 41). Sivuston käyttäjät voivatkin saada ns. matalan kynnyksen apua palvelussa, koska he voivat kirjoittaa palstalle nimettöminä.

Sukupuolen moninaisuus -palstalle tulleet kysymykset noudattavat samanlaista kaavaa. Juuri tässä näkyy SF-teorian tilannekontekstiin liittyvä rekisterin käsite. Hallidayn (1978: 110–111) mukaan tietynlaisissa tilanteissa odotetaan tietynlaisia muotoja ja merkityksiä, jolloin tekstilajeihin liittyy odotuksenmukaisia sanavalintoja ja kieliopillisia piirteitä. Heikkisen (2009: 27–28) mukaan ihmisillä on tarve etsiä elämäänsä tekstuaalisia kaavoja tai pelisääntöjä. Tämän vuoksi samaan genreen kuuluvat tekstit muistuttavat toisiaan. Eri genreihin kuuluvat tekstit ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, sillä eri genrejen tekstit vaikuttavat toisiinsa ja niistä syntyy myös uusia lajeja. Vakiintuneetkin genret saavat uusia muotoja, kun niitä esitetään moderneissa konteksteissa, kuten internetissä tai sosiaalisessa mediassa. Vaikka tutkimani palsta eroaa perinteisistä neuvontapalstoista esiintymispaikkansa suhteen, kysymykset ovat tulkittavissa neuvontapalstan genreen kuuluviksi teksteiksi. Palstan kysymykset alkavat tervehdyksellä, jonka jälkeen esitetään ongelma, johon toivotaan vastausta. Ongelman kokijana on itse kirjoittaja, joka antaa palstan vastaajalle auttajan roolin. Ennakko-oletukseni neuvontapalstoista ennen tutkimusaineistooni tutustumista oli, että neuvontapalstalta neuvoa kysyvät henkilöt ovat jossain elämänsä risteyskohdassa tai tilanteessa, jossa oma tai lähipiirin apu ei auta kysyjää, vaan neuvoa on haettava ulkopuoliselta henkilöltä. Neuvontapalstan genre vaikuttaakin varmasti omalta osaltaan myös aineistossani esiintyviin representaatioihin, sillä neuvontapalstalle tuskin otetaan yhteyttä, jos kaikki on selvää ja hyvin. Olen pitänyt tämän mielessäni analyysia tehdessäni, ja olen ottanut analyysissäni esille myös seikkoja, jotka johtuvat ennen kaikkea tekstilajista.

Diskurssintutkimuksellisessa analyysissä on otettava aina huomioon konteksti. Kontekstin huomioon ottaminen tarkoittaa, että tutkimuksessa analysoitavaa toimintaa tarkastellaan tiettyssä paikassa ja tiettyinä aikana. Tulkinta taas pyritään suhteuttamaan näihin konteksteihin. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016: 37.) Koska Sinuiksi-sivusto on suunnattu sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille, sen konteksti on erilainen kuin jollain toisella, esimerkiksi nuortenlehden palstalla olevalla, neuvontapalvelulla. Koska sivuston kohderyhmänä ovat nimenomaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, kysymysten kirjoittajat ovat todennäköisesti sisäryhmään kuuluvia tai heidän läheisiään. Tämä voi osaltaan vaikuttaa aineistossa esiintyviin teemoihin, sillä sivustolla on tarkka kohderyhmänsä. Vaikka tutkijana voin valita, mitä kontekstia analyysissäni tarkastelen, on tärkeää, että tunnistan muiden kontekstien läsnäolon tarkastelemani kontekstin

lisäksi. Kaikissa teksteissä limittyy useita konteksteja, joista tärkeä on myös tutkimusaineiston konteksti. On tärkeää tiedostaa, miten tutkimusaineisto on kerätty, mitä siitä on jätetty pois ja miten sitä on muokattu. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 31.) Tästä syystä olen pyrkinyt esittelemään aineistoni ja sen keruuprosessin mahdollisimman kattavasti, jotta lukijalla on käsitys tutkimusaineistoni luonteesta.

Internet on myös oma kontekstinsa. Internetillä on kolme pääasiallista käyttötarkoitusta: tiedon etsiminen, viihde ja kommunikaatio (Shaw & Gant 2002: 159). Uskon, että Sinuiksi-sivuston käyttäjät käyttävät neuvontapalstaa ensisijaisesti tiedon etsimiseen ja kommunikaatioon. Palstalta voi kysyä apua elämän askarruttavissa pulmissa, kertoa omista kipeistä asioistaan ja saada vertaistukea lukemalla muiden kysymyksiä ja niihin saatuja vastauksia. Muiden kysymyksiä lukiessa sivuston käyttäjät saavat tietää, etteivät ole yksin omien ajatustensa kanssa, vaan myös muut painivat samanlaisten asioiden kanssa.

Internetin neuvonta- ja keskustelupalstoilla itseään voi esittää vapaasti ja anonymisti. Anonyymiys voi vaikuttaa esitettyyn informaatioon kaksisuuntaisesti. Anonymiteetin vuoksi internetissä voi puhua vaikeistakin asioista helpommin kuin reaali maailmassa, sillä asioita ei tarvitse esittää omalla nimellä (Peltola 2000: 216; Joinson 2003: 79). Anonymiteetti toimii merkityksellisenä asiana ihmisille, joilla on vaikeasti esitettäviä identiteettejä (Shaw & Gant 2002: 158). Koska keskustelussa ei tarvitse kertoa omaa nimeään, oletan, että kysymyspalstan kysymykset ovat totuudenmukaisia. Kendallin (2011: 319) mukaan suurin osa internetin käyttäjistä haluaa pitää verkossa esittämän minänsä totuudenmukaisena.

Koska Sinuiksi-sivuston kysymysten kirjoittajat kuuluvat – tai ainakin kertovat kuuluvansa – sukupuolivähemmistöihin, kysymykset heijastavat sitä, kuinka sukupuolivähemmistöidentiteettiä on mahdollista representoida tietyssä kontekstissa 2010-luvun Suomessa. Analyysia tehdessäni minun on otettava kuitenkin huomioon, että kaikki kirjoittajat eivät välttämättä kirjoita sivustolle omina itsenään. Osa internetin keskustelupalstoille kirjoittavista henkilöistä saattaa keksiä asioita omasta päästään esimerkiksi provosoidakseen keskustelua ja liioitella asioita saadakseen viestinsä perille (Barnes 2003: 247; Joinson 2003: 77–79). Internetin tutkimuksen haasteena onkin sen luotettavuus, sillä kuka tahansa voi tuottaa internetiin minkäläistä tahansa sisältöä (Kuula 2006: 117).

Suomalaisen yhteiskunnan konteksti on merkittävä osa tutkimustuloksia jäsenettäessä, sillä tekstit ovat kirjoitettu suomalaiselle, suomenkieliselle sivustolle. Koska sukupuolta on totuttu esittämään Suomessa binaarisen sukupuolijärjestelmän valossa ja sukupuolivähemmistöt ovat nimensä mukaisesti marginaalinen vähemmistö, se voi heijastua aineistossa representoituihin identiteetteihin.

4.1.3 Tutkimuseettiset lähtökohdat

Tutkimuksenteossa tulee ottaa huomioon tutkimukseen liittyvät eettiset lähtökohdat. Nämä lähtökohdat liittyvät siihen, millaiset valinnat ovat eettisesti oikein ja millaisia valintoja tulee välttää. Näin toimimalla tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja tiedeyhteisön toimintatapoja. (Hirsjärvi 2009a: 23–24.) Tutkimukseni alussa otin yhteyttä sivuston toiminnanjohtajaan saadakseni luvan käyttää sivuston kysymyksiä tutkimusaineistonani. Lainsäädännöllisesti lupaa nimimerkein käytyihin avoimiin keskusteluihin ei kuitenkaan tarvita, jos osallistujia ei voi tunnistaa (Kuula 2015: 127).

Tässä tutkielmassa on otettava huomioon se, etteivät kysymysten kirjoittajat tiedä, että heidän kysymyksensä ovat tutkimuksen kohteena. En ole kysynyt kirjoittajilta lupaa heidän kirjoitustensa käyttöön, vaikka läpi tutkielman teon mielessäni toistui ajatus siitä, etteivät tekstien kirjoittajat tiedä tekstiensä olevan tutkimuskohteita. Luvan pyytämättä jättämiseen on usea syy. Kuulan (2015: 128) mukaan verkkokeskusteluiden tutkimisessa tulee arvioida tarvetta ja mahdollisuuksia tutkimusluvan pyytämiseen erityisesti silloin, jos viestien lukeminen edellyttää sisäänkirjautumista tai jos aihe on hyvin arkaluontoinen. Sinuiksi-sivustolle ei tarvitse rekisteröityä, joten luvan pyytäminen kysymysten kirjoittajilta oli mahdotonta, sillä en tiedä itsekkään, keitä kirjoittajat ovat. Analyysissäni en myöskään esittele kokonaisia tekstejä, vaan ainoastaan tekstin osia, joissa ilmenevät tutkittavat kielenpiirteet. Näin en tule paljastaneeksi aineistokatkelmissa kirjoittajien kokonaisia tekstejä.

Tulkitsen tutkimani sivuston julkiseksi sivustoksi, sillä se ei vaadi rekisteröitymistä. Lisäksi sivustolta neuvoo pyytäessä käyttäjä saa valita, saako hänen viestinsä ja saamansa vastauksen julkaista verkkoarkistossa. Jos kirjoittajat ovat halunneet viestinsä vain heidän ja neuvontapalvelun työntekijöiden välisiksi, heille on suotu siihen mahdollisuus. Neuvontapalstalle kirjoittaessa sivustolla on teksti, jossa kehoitetaan tutustumaan palvelun yksityisyyden suojaan ja käyttöehtoihin. Käyttöehtojen mukaisesti palvelu voi luovuttaa kolmansille osapuolille palvelun käyttäjistä sellaisia tietoja, joista yksittäiset käyttäjät eivät ole tunnistettavissa (Sinuiksi 2016d). Tämän lisäksi sivustolla kerrotaan, että hankkeen edetessä kokemuksista ja tiedoista kootaan tietopankki (Sinuiksi 2016a). Täten oletan, että kysymysten kirjoittajat ovat tietoisia siitä, että heidän tekstejään voidaan käyttää myös muihin kuin neuvomistarkoituksiin. Mielestäni edellä mainitut asiat puoltavat tutkielmani eettisyyttä, vaikka kirjoitusten aiheet voivat olla kirjoittajilleen arkaluontoisia. Kuula (2015: 128) toteaaakin, että tutkijan tulee harkita tapaus-

kohtaisesti tutkimuskohteena olevan sivun avoimuuden aste ja muodostaa informointipäätöksensä oman arvionsa mukaisesti. Omalla kohdallani pidän perusteltuna sitä, etten ole pyytänyt lupaa kysymysten kirjoittajilta, vaan pelkästään sivuston ylläpitäjältä.

Tutkimuseettisistä seikoista on nostettava esiin myös se, että osa sivuston kirjoittajista on alaikäisiä. Alaikäiset kuuluvat lainsäädännöllisesti suojeltavaan erityisryhmään, jolla ei ole täysivaltaista oikeutta päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Alaikäisten ja muiden erityisryhmien tutkiminen on tärkeää, koska muuten ihmiselämästä jäisi tutkimatta useita olennaisia puolia. On yhteiskunnallisesti tärkeää, että alaikäisille ja muille erityisryhmille annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi myös tutkimuksellisesti. (Kuula 2015: 100.) Pysin läpi tutkielmani kunnioittamaan kirjoittajia. Hirsjärvi (2009a: 25) sanookin, että tutkimuksenteon lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. En koe alaikäisten kirjoittamien tekstien tutkimusta eettisesti ongelmalliseksi, sillä en itsekään tiedä, keitä kirjoittajat ovat. Täten en voi myöskään vahingoittamaan kirjoittajien yksityisyydensuojaa.

Vaikka en tiedä kirjoittajien henkilöllisyyttä, koen kuitenkin vastuukseni suojella heidän yksityisyyttään. Tämän vuoksi en julkaise mitään kirjoittajien tunnistetietoja, kuten esimerkiksi nimimerkkejä. Kirjoittajat saattavat käyttää samaa nimimerkkiä myös muualla internetissä. Täten nimimerkit ovat voineet rakentaa heille internetidentiteetin, jota haluan omassa tutkielmassani suojella. Usein internetin keskustelupalstojen kirjoittajat haluavatkin suojella omaa nimimerkkiään, sillä nimimerkki on kirjoittajan nimi internetissä (Heinonen 2008: 137). Joskus nimimerkit voivat myös siirtyä internetkäytöstä myös reaali maailmaan. Tästäkään syystä en halua julkaista kirjoittajien nimimerkkejä. Kuula (2015: 127) korostaa, että nimimerkkien suhteen on oltava erityisen huolellinen silloin, kun tutkittavina ovat lapsille ja nuorille suunnatut palstat, koska alaikäiset eivät välttämättä käsitä internetin avoimuutta. Olen myös esimerkiksi muuttanut tekstiaineistossa esiintyneet nimet, vaikka aineisto on jo kertaalleen toimituksellisesti käsiteltyä. Näin kirjoittajien anonymiteettiä kunnioitetaan useaan kertaan.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkielmani on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen tutkimus ei ole itsessään tutkimusmenetelmä, vaan se on pikemmin väljä tutkimuksellinen lähestymistapa (Metsämuuronen 2006: 83). Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä määrällisen tutkimuksen tavoin tilastollisiin yleistyksiin. Sen sijaan laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena kuvata jotain ilmiötä, ymmärtää tietynlaista toimintaa sekä antaa jollekin ilmiölle teoreettinen tulkinta. (Tuomi

& Sarajärvi 2009: 85.) Alasuutari (2011: 39) sanoo osuvasti kuvaillessaan laadullisen tutkimuksen koostuvan havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Näitä kahta vaihetta ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan, vaan ne nivoutuvat kiinteästi yhteen.

Tutkimukseni tavoitteena on kuvata, miten sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt representoivat sukupuoli-identiteettiään kielellisesti ja kuinka he osoittavat suhtautumista identiteettiinsä. Analyysissä pyrin selittämään, miten sukupuolivähemmistöidentiteettiä on mahdollista representoida seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatulla neuvontapalstalla vertailten havaintojani myös aiempaan tutkimukseen. Perustelen kielenkäyttöön liittyviä havaintojani Ison suomen kieliopin verkkoversion (VISK) näkemyksillä. Aineiston analyysissä on kuitenkin muistettava, että tutkimustulokset koskevat vain pientä osaa sukupuolivähemmistöjen edustajista eikä tuloksia voi yleistää kuvaamaan koko sukupuolivähemmistöjen identiteetin kirjoa. Kyseessä on vain yhdellä neuvontapalstalla ilmenevät sukupuoli-identiteetin representaatiot. Palstalla esiintyvät representaatiot kertovat kuitenkin myös laajemmin sukupuolivähemmistöidentiteetistä, sillä kirjoittajia ympäröivän yhteiskunnan diskurssit osallistuvat kirjoittajien identiteetin – ja täten itserepresentaatioiden – muodostumiseen.

Varsinainen analyysi perustuu kriittisen diskurssintutkimuksen ja erityisesti systeemifunktionaalisen kieliteorian menetelmille. Aloitin analyysin tutkimusaineistoni tarkalla lukemisella. Diskurssintutkimus aloitetaan aineiston lähiluvulla, jonka tavoitteena on etsiä aineistosta löytyviä eroja ja yhtäläisyyksiä eli merkityssysteemejä (Suoninen 2016a: 53). Lukuvaiheessa teemoittelin teksteissä toistuvia ja poikkeavia piirteitä. Analyysi on teoriaohjaavaa, sillä systeemifunktionaalinen kieliteoria toimi kehikkona kielellisten analyysiyksiköiden valinnassa. Teoriaohjaavassa analyysissä teoreettiset kytkennät auttavat analyysin etenemisessä, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2009: 96). Teemoittelussa keskityin tutkimuskysymysteni kannalta olennaisiin kielenpiirteisiin, kuten sanastoon, modaalisuuteen ja affektiivisuuteen. Usein merkityssysteemien tunnistaminen ja sitä kautta kielenkäytön analyysi lähtee liikkeelle sen arvioimisesta, millaisella leksikolla tutkimusaihetta kuvataan (Suoninen 2016b: 232).

4.2.1 Kielen metafunktiot ja metafunktionaalinen hypoteesi

M. A. K. Halliday puhuu kielen funktionaalisuuden yhteydessä kolmesta teksteissä aina läsnä olevasta metafunktiosta. Metafunktiot ovat merkityspotentiaalın osa-alue, ja ne liittyvät kaikkien kielenkäyttöön. Metafunktiot ovat rakentuneet kielisysteemin sisään. (Halliday 1978: 47.) Hallidayn mukaan kaikki tekemämme leksikaaliset ja kieliopilliset valinnat pohjautuvat näihin

metafunktioihin. Hänen mukaansa kieli on monifunktionen, sillä metafunktiot ovat yhtäaikaista läsnä teksteissä. Kielen metafunktioita ovat ideationaalinen (*ideational*), interpersoonainen (*interpersonal*) ja tekstuaalinen (*textual*) metafunktio. Hallidayn mukaan erityisesti ideationaalinen ja interpersoonainen metafunktio ovat kielenkäytön perusfunktioita, jotka kertovat yhdessä kielen merkityspotentiaalista ja täten myös kielessä reaalistuvista merkityksistä. (Halliday 1973: 39–42, 66.)

Oma tutkielmani kytkeytyy ensisijaisesti ideationaaliseen metafunktioon, jonka avulla kuvataan kielenkäyttöä todellisuuden hahmottamisen näkökulmasta. Siitä voidaan käyttää myös nimitystä representatiivinen metafunktio, sillä sen avulla kuvaillaan, miltä maailma näyttää. Ideationaalinen metafunktio kertoo sekä kielenkäyttäjän sisäisestä että ulkoisesta kokemusmaailmasta. (Halliday 1973: 39–42, 66; 1978: 112.) Ideationaalista metafunktiota tutkimalla tuodaan siis näkyväksi, millaisia toimintoja, tarkoituksia ja toimijoita tekstissä luodaan. Vaikka ideationaalisen metafunktion analyysi kertoo, millainen maailmanjäsenitys tekstissä rakentuu, sitä on tulkittava tekstin ominaisuutena eikä todellisessa maailmassa olevien asioiden kuvauksena. (Hiidenmaa 2008: 174–175.) Halliday jakaa ideationaalisen metafunktion vielä kahteen alafunktioon: eksperimentaaliseen eli kokemukselliseen (*experiential*) ja loogiseen (*logical*) metafunktioon. Kokemuksellisella funktiolla hän tarkoittaa sitä, kuinka käytämme kieltä konstruimaan kokemusmaailmamme erilaisia tapahtumia, tiloja ja toimintoja sekä niihin liittyviä olosuhteita ja olioita. Tällöin teksteistä voidaan tarkastella esimerkiksi sisältösanoja. Loogisella metafunktiolla Halliday tarkoittaa sitä, kuinka kieltä käytetään konstruimaan tapahtumien laajemmat kompleksit esimerkiksi lause- ja lausekeyhdistelminä. (Halliday 1973: 99, 106.) Omassa tutkielmassani keskityn kokemuksellisen metafunktion tarkasteluun, koska tutkimuksellinen fokukseni on nimenomaan kirjoittajien kokemusmaailmassa eli sukupuolivähemmistöidentiteetin representoimisessa.

Ideationaalisen metafunktion lisäksi keskityn tutkielmassani myös interpersoonaisen metafunktion tarkasteluun. Hallidayn (1973: 39–43, 66; 1978: 112) mukaan interpersoonainen metafunktio toimii tunteiden välittäjänä. Sen avulla kuvaillaan kielenkäyttäjän omaa persoonaa ja henkilökohtaisia tunteita, mutta myös sosiaalista vuorovaikutusta muihin tekstin osallistujiin, kuten esimerkiksi tekstin lukijaan. Tunteiden ilmaisemisen lisäksi interpersoonainen metafunktio toimii suhtautumisen ja asenteiden välittäjänä. Hiidenmaa (2008: 173) lisää, että interpersoonaisen metafunktion avulla tekstiin luodaan rooleja ja identiteettejä. Sitä tutkimalla päästään siis käsiksi siihen, kuinka teksti kytkeytyy sosiaaliseen todellisuuteensa. Interpersoonaisen metafunktion analyysissä on tärkeää analysoida sitä, mikä tarkoitus tekstillä ja sen rakentamilla merkityksillä on.

Kolmannella eli tekstuaalisella metafunktiolla tarkoitetaan kielen – ja sitä myötä tekstin – rakentumista ja sidosteisuutta. Se kertoo, kuinka puhuttu tai kirjoitettu teksti muodostuu koherentiksi tekstiksi eikä vain sanojen jonoksi. Tekstuaalisen metafunktion kohde on täten itse teksti eikä tekstin avulla representoitu tekstinulkoinen maailma. Tekstuaalista metafunktiota tarkastellessa katsotaan tavallisesti tekstin teema–reema-suhdetta ja niitä koheesion keinoja, joilla tekstistä muodostuu kokonaisuus. (Halliday 1973: 43, 66; 1978: 112–113.)

Myös Fairclough (1997: 29–30) nostaa ideationaalisen ja interpersoonaisen metafunktion käsitteet osaksi kriittistä diskurssintutkimusta. Hänen mukaansa teksteissä on aina kyse representaatioista ja identiteeteistä, jolloin ideationaalinen funktio tuottaa erilaisia representaatioita maailmasta ja interpersoonainen funktio luo identiteettejä ja ylläpitää suhteita. Faircloughin mukaan metafunktioanalyysi yhdistää kielen analyysin yhteiskunnan analyysin perusasioihin, kuten uskomuksiin ja tietoihin sekä sosiaalisiin suhteisiin, valtaan ja identiteettikysymyksiin. Omassa tutkielmassani tarkastelen ideationaalista ja interpersoonaista metafunktiota, sillä tutkin, mistä tekstit kertovat, mitä niissä tapahtuu, miten niissä kuvataan aihetta ja kuinka kirjoittajat suhtautuvat kertomiinsa asioihin. En ota analyysissäni huomioon tekstuaalista metafunktiota, sillä tutkimukseni näkökulma on tekstinulkoisissa asioissa, vaikka tutkimuskohteena onkin kieli.

Analyysini pohjautuu M. A. K. Hallidayn metafunktionaaliseen hypoteesiin, jossa teksti ja kielisysteemi sidotaan toisiinsa. Halliday tarkoittaa metafunktionaalisella hypoteesilla kielellisten valintojen ja tilannekontekstin rekisterimuuttujien – alan, sävyn ja ilmenemismuodon – vastaavuussuhdetta (ks. käsitteiden määrittely luku 2.4). Hallidayn mukaan ala reaalistuu ennen kaikkia ideationaalisisissa merkityksissä, kun taas sävy reaalistuu interpersoonaisissa merkityksissä ja ilmenemismuoto reaalistuu tekstuaalisissa merkityksissä. Vaikka Halliday liittää metafunktionaalisen hypoteesin ennustettavuuteen, hän ei kuitenkaan väitä reaalistumissuhteiden menevän aina edellä esitetyn mukaisesti. (Halliday 1973: 142–145; 1978: 31–35, 189, 225–226.) Shoren (2012a: 149) mukaan metafunktionaalista hypoteesia kannattaakin käyttää pohjana, jonka avulla voidaan osoittaa teksteistä löytyviä yhtäläisyyksiä ja eroja.

Analyysissäni en keskity kaikkeen, mitä ideationaaliseen ja interpersoonaiseen metafunktion kuuluu, vaan tarkastelun kohteena ovat tutkielmani tavoitteiden kannalta olennaisimmat kielenpiirteet. Suomalaisessa systemis-funktionaalisisessa tutkimusperinteessä onkin yleistä, että tutkijat ovat keskittyneet analyyseissään juuri heidän tutkimusongelmiensa kannalta keskeisiin kielenpiirteisiin (Shore 2012a: 156). Näin teen myös omassa tutkielmassani, jossa noudatan metafunktionaalista hypoteesia. Olen valinnut analysoimani kielenpiirteet tilannekontekstiin liittyvien rekisterimuuttujien mukaan. Olen siis tehnyt jo analyysini alussa rajauksen,

jossa oletan alan näkyvän ideationaalisessa metafunktiossa ja sävyn interpersoonaisessa metafunktiossa. Tässä näkyikin analyysin teoriaohjaavuus. Myös tarkasteltavat kielenpiirteet nousivat SF-teorian metafunktionaaliseen hypoteesista.

4.2.2 Verbin prosessityypit ja leksikaaliset valinnat ideationaalisen metafunktion analyysissä

Halliday viittaa alan käsitteellä siihen, mitä tilanteessa tapahtuu. Hänen mukaansa ala reaalistuu ideationaalisessa metafunktiossa (Halliday 1978: 143–145). Ideationaalinen metafunktio liittyikin kielenkäytön avulla luotuun kuvaan kokemusmaailmastamme. Ideationaalista metafunktiota voidaan tutkia tarkastelemalla esimerkiksi tekstin sisältösanoja, kuten nimeämisiä ja muita lekseemejä sekä transitiivisuutta esimerkiksi verbin prosessityyppien ja laajempien lauseyhdistelmien avulla. (Halliday 1973: 39–42, 66; 1978: 11; Shore 2012a: 147.) Analyysissani keskityn verbin prosessityyppien ja leksikaalisten valintojen tarkasteluun, sillä ne representoivat identiteettiä selkeämmin kuin laajat lause- tai lausekeyhdistelmät.

Verbin prosessityyppien analysointi on tärkeä osa identiteetin representaatioita tutkittaessa, sillä verbivalinnat rakentavat tekstin toimijuuden muodot. Verbivalintoja tutkimalla saadaan selville, millaiseen toimintaan kirjoittajat haluavat laittaa itsensä ja toisaalta millaiseen toimintaan he eivät halua liittää itseään. Halliday jakaa verbit eri prosessityyppeihin niissä esitettyjen funktioiden mukaisesti. Verbin prosessityypit jaetaan pääprosessityyppeihin, joita ovat materiaallinen, mentaalinen ja relationaalinen prosessityyppi. Lisäksi verbit jaetaan väliprosessityyppeihin, joihin kuuluvat behavioraaliset, verbaaliset ja eksistentiaaliset prosessit. (Halliday & Matthiessen 2014: 214–215.)

Materiaalisilla prosesseilla kuvataan konkreettista maailmaan osallistumista, kuten paikasta toiseen liikkumista. Transitiivisuuden ja intransitiivisuuden käsitteet liittyvät kiinteästi materiaalisuuteen, sillä materiaalisissa prosesseissa on ainakin tekijä (*actor*) ja joskus myös kohde tai tarkoitus (*goal*). Transitiiviverbit ovat valenssiltaan kaksipaikkaisia, eli ne tarvitsevat kaksi täydennystä. Esimerkiksi verbi *luottaa* on kaksipaikkainen, koska luottajan lisäksi täytyy ilmaista luottamuksen kohde. Intransitiiviset verbit tarvitsevat ainoastaan yhden täydennyksen, esimerkiksi yksipaikkainen verbi *juosta* ei tarvitse kuin tekijän. (Halliday & Matthiessen 2014: 224–226; VISK § 446.) Mentaalisilla prosesseilla kuvataan omia kokemuksia, havaintoja ja tunteita (Halliday & Matthiessen 2014: 245). Mentaalisissa prosesseissa ilmenee kirjoittajan sisäinen kokemusmaailma, ja esimerkiksi verbit *tuntea* ja *vihata* kuuluvat mentaaliseen prosess-

sityyppiin. Relationaalisilla prosesseilla kuvataan ominaisuuksia, omistuksia, olemassaoloa, sijainteja sekä osallistujien abstrakteja suhteita. *Olla*-verbi on prototyyppisin relationaalisia prosesseja kuvaava verbi. (Halliday & Matthiessen 2014: 259.) Väliprosessityypeistä behavioraaliset prosessit ilmaisevat ihmisten psykologista ja fysiologista käyttäytymistä, kuten itkemistä ja hengittämistä (mts. 301). Verbaalisilla prosesseilla kuvaillaan nimensä mukaisesti puhumista tai mahdollisuutta puhua (mts. 302). Eksistentiaaliset prosessit liittyvät taas tapahtumiseen: ne ilmaisevat, että jotakin tapahtuu tai on tapahtumassa (mts. 307).

Koska tutkin nimenomaan identiteetin itserepresentaatioita, etsin teksteistä kaikki verbi-valinnat, joilla kirjoittajat kuvaavat omaa toimintaansa ja kokemustansa. Analysoin verbin prosessityyppensä siten, että etsin ensin kirjoituksista kaikki predikaattiverbit. Predikaattiverbit muodostavat ytimen lauseelle (VISK § 864). Tämän jälkeen jaottelin teksteissä esiintyneet verbit Hallidayn jaon mukaisesti kuuteen eri kategoriaan. Liittotempuksissa luokittelin verbiprosessit pääverbin mukaan, sillä apuverbi *olla* liittyy aikamuotoon eikä verbiprosessiin. Sama verbi voi kuulua eri prosessityyppikategoriaan kontekstinsa mukaan, joten verbien prosessityyppien jaottelu on tulkintaa. Halliday kuvaakin prosessityyppensä enemmän jatkumona kuin selkeärajaisina tyyppinä (Halliday & Matthiessen 2014: 216). Kategorioihin jaottelun jälkeen tarkastelin verbin ympärille liittyvää tekijää ja erityisesti kohdetta tai tarkoitusta, jotta sain selville, millaiseen toimijuuteen ja toimintaan verbiprosessit liittyvät.

Tarkastelen ideationaalista metafunktiota verbin prosessityyppien lisäksi myös leksikaalisten valintojen analyysillä. Leksikaalisista valinnoista analysoin erityisesti itsen nimeämisiä. Koen nimeämisten tarkastelun tärkeäksi, sillä sukupuoli-identiteetin näkyväksi tekeminen tarvitsee sanoja tuekseen: tietynlaiset nimet luovat tietynlaisia representaatioita. Keskityn analyysissä siihen, miten kirjoittajat nimeävät itse itsensä, kun he puhuvat sukupuoli-identiteetistään. Etsin aluksi teksteistä kaikki nimet, joilla kirjoittajat nimeävät itsensä Sukupuolen moninaisuus-palstalla. Tämän jälkeen aloin tarkastella nimeämisten yhtäläisyyksiä ja eroja. Nimeämisten lisäksi tutkin myös muita leksikaalisia valintoja, joita kirjoittajat käyttävät sukupuoli-identiteettinsä merkityksellistämisen ympärillä.

4.2.3 Modaalisuus ja affektiivisuus interpersoonaisen metafunktion analyysissä

Halliday viittaa sävyn käsitteellä tekstissä oleviin henkilöihin ja heidän osallistujarooleihinsa. Hänen mukaansa sävy reaalistuu interpersoonaisessa metafunktiossa (Halliday 1978: 143–145). Interpersoonainen metafunktio kuvaa myös suhtautumista tekstissä esitettyyn asiaan ja

näin intersubjektiset metafunktiot muodostavat identiteetin. Kun tekstejä tarkastellaan intersubjektisen metafunktion kannalta, huomio kiinnitetään tavallisesti modaalisuuteen, kuten modaalisiin lausetyyppeihin ja modaalipartikkeihin tai niiden puuttumiseen. Lisäksi voidaan tarkastella suhtautumiseen liittyviä sanavalintoja sekä tekstissä ilmeneviä persoonavalintoja. (Halliday 1973: 39–43, 66; 1978: 112; Shore 2012b: 177.) Tarkastelen intersubjektista metafunktiota modaalisuuden ja affektiivisuuden näkökulmista, sillä tutkielmani tarkoituksena on selvittää, kuinka todennäköisenä kirjoittajat pitävät esittämäänsä informaatiota ja kuinka he suhtautuvat siihen.

Modaalisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka todennäköisenä tai epätodennäköisenä, toivottavana tai ei-toivottavana ja mahdollisina tai mahdottomina tekstissä ilmeneviä asiointiloja pidetään (Halliday & Matthiessen 2014: 144, VISK § 1551). Modaalisuus kertoo siis paljon suhtautumisesta puheenalaiseen asiaan, ja tästä syystä koen tärkeäksi modaalisuuden tutkimisen silloin, kun tutkimuksen kohteena on identiteetti. Modaalisiin ilmauksiin kuuluvat modukset, modaaliset verbirakenteet, modaaliverbit, modaaliset adverbit ja partikkelit, modaaliset adjektiivit sekä kiello. Modaalisuus jaetaan episteemiseen, deonttiseen ja dynaamiseen modaalisuuteen. (VISK § 1551.) Episteeminen modaalisuus liitetään puhujan päätelmiin, tietoon tai uskoon asian mahdollisuudesta ja varmuudesta – usein kysymyksessä onkin puhujan (epä)varmuus. Puhuja voi tehdä episteemisen modaalisuuden avulla arvioita ja ennustuksia siitä, mitä tulee tapahtumaan. (VISK § 1556.) Deonttiseen modaalisuuteen liitetään puhujan tahtoa ilmaiseva lupa tai velvollisuus. Dynaamiseen modaalisuuteen liitetään taas fyysinen mahdollisuus tai välttämättömyys sekä toiminnan pakollisuus. Nämä kyvyt tai pakot voivat tulla joko toimijasta itsestään tai hänen ulkoisista olosuhteistaan. (VISK § 1554.) Analyysissäni tarkastelen kirjoittajien tekemiä valintoja esimerkiksi modusten, modaalipartikkeleiden ja -verbien suhteen, jolloin tarkastelun kohteena on, kuinka varmoina, todennäköisinä tai toivottuina teksteissä esitetyt asiointiloja pidetään. Lisäksi huomioni kiinnittyy siihen, nähdäänkö erilaiset toiminnot mahdollisuuksina, velvoitteina vai pakkoina ja kuka näiden toimintojen velvoittaja on.

Tarkastelen intersubjektista metafunktiota tutkimalla myös teksteissä esiintyviä affektiivisia ilmauksia. Affektiivisuudella tarkoitetaan konventionaalistuneita konstruktioita ja muita kielenpiirteitä, joilla ilmaistaan suhtautumista tai asennoitumista puheenalaiseen asiaan (VISK § 1707). Tällä tavoin affektiivisillä ilmauksilla luodaan tekstiin kirjoittajan subjektiivista suhtautumista osoittavia lisämerkityksiä. Koen, että affektiivisten ilmausten analyysi on tärkeä osa sukupuoli-identiteetin representaatioiden tutkimista; aineistossani suhtautumista ja asennoitumista ilmaisevat kielenpiirteet ilmaisevat kirjoittajien suhtautumista omaan itseensä. Näin affektiiviset ilmaukset ilmentävät kirjoittajien sukupuoli-identiteettiä.

Affektiivisiä ilmauksia esiintyy herkästi esimerkiksi vastaanottajille kohdistetuissa kehoituksissa, pyynnöissä ja arkaluontoisten asioiden esittämisessä. Myös arviot, hellittelyt, kannanotot, sadattelut ja syytökset ovat affektiivisiä ilmauksia. Affektiiviset konstruktiot eivät välttämättä ilmaise jotain tiettyä tunnetilaa, vaan ne voivat ilmaista yleisesti joko kielteistä tai myönteistä asennoitumista. Sama affektiivinen konstruktio voi ilmaista keskenään jopa päinvastaista asennoitumista, esimerkiksi ilmaus *Olipa reissu!* voi ilmaista innostusta tai kauhistusta. Affektiivisuus on siis tilannesidonnaista. (VISK § 1707.) Analyysissäni etsin teksteistä suhtautumista osoittavia kielenaineiksia, kuten partikkeleita, kvanttoriadverbeja ja niiden kaltaisia ajan ja määrän ilmauksia, korostavia adjektiiveja, interjektioita, kieltoja ja voimasanoja.

5 SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖIDENTITEETIN REPRESENTOINTI SINUIKSI-SIVUSTOLLA

Analysoin tässä luvussa, kuinka Sinuksi-sivuston kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään Sukupuolen moninaisuus -palstalla. Analyysiluku rakentuu kahdesta osasta. Tarkastelen aluksi yleisesti neuvontapalstalla esiintyviä kielellisiä piirteitä, joita olen käsitellyt analyysissäni. Kielellisten piirteiden yleistarkastelun jälkeen siirryn sukupuoli-identiteetin itserepresentaatioihin, jotka muodostuvat analysoimieni kielenpiirteiden kautta. Analyysini rakentuu ennen kaikkea systeemis-funktionaalisen kieliteorian ja kriittisen diskurssintutkimuksen menetelmien pohjalle. Käytän lisäksi analyysini apuna Ison suomen kielioopin verkkoversion (VISK) käsitteistöä.

Sukupuoli-identiteetti rakentuu sivuston kysymyksissä kielellisten piirteiden ja niistä esille nousevien representaatioiden avulla. Tutkimusaineistossani kieli siis toimii kirjoittajien sukupuoli-identiteetin jäsentäjänä. Vaikka kieli ei kerrokaan suoraan, miten asiat ovat, se kertoo, miten ne jäsentyvät kirjoittajien mielessä. Tutkimusaineistoni myös samanaikaisesti paljastaa että peittää jotakin, sillä kirjoittajat eivät todennäköisesti ole kirjoittaneet neuvontapalveluun koko sukupuoli-identiteettinsä kokemusta. Lisäksi kirjoittajat ovat tehneet sekä tiedostettuja että tiedostamattomia valintoja kirjoittaessaan tekstejään.

Kiinnitän analyysissä huomioni sekä yksittäisiin kielenpiirteisiin että laajempiin kontekstuaalisiin piirteisiin. Tässä tulee näkyviin kriittisen diskurssintutkimuksen suuntaus. Vaikka huomioni kiinnittyy ensisijaisesti yksittäisiin kielenpiirteisiin, taustalla on ajatus, että nämä nimelliset yksittäiset piirteet luovat kuvaa ympäröivästä yhteiskunnastamme. Kriittisen diskurssintutkimuksen menetelmä liittyy siihen, miten tämänhetkessä yhteiskunnassa voidaan puhua sukupuolivähemmistöidentiteetistä tietyssä kontekstissa ja millaiset merkitykset ovat toisaalta poissaolevia.

5.1 Kielelliset piirteet identiteetin representaatioiden taustalla

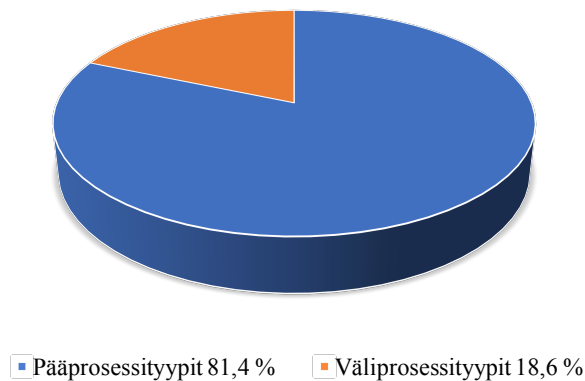
Tarkastelen ennen kokonaisrepresentaatioiden analyysia yksittäisiä kielellisiä piirteitä, jotka ovat sukupuolivähemmistöidentiteetin representaatioiden taustalla. Analysoin Sukupuolen moninaisuus -palstalla olevia verbivalintoja, itsen nimeämisiä sekä modaalisuutta ja affektiivisuutta.

5.1.1 Verbivalinnat toimijuuden rakentajana

Tarkastelen ensimmäiseksi neuvontapalstan kysymyksissä esiintyviä verbivalintoja. Olen jaotellut kysymyksissä esiintyvät verbit Hallidayn jaon mukaisesti kuuteen eri prosessityyppiin. Halliday jakaa verbit mentaalisiin, relationaalisiin, materiaalsiin, eksistentiaalsiin, verbaalsiin ja behavioraalisiin prosesseihin (Halliday & Matthiessen 2014: 214). Aineistossani verbivalinnat toimivat aktiivisesti identiteettiä ja sen representaatioita rakentavana tekijänä. Verbi-prosesseja tarkastelemalla saan käsityksen siitä, millaisia merkityksiä ja representaatioita teksteissä luodaan sukupuoli-vähemmistöidentiteetin ympärille. Verbivalinnat ovatkin kielessä keskeinen toimijuutta rakentava tekijä (ks. esim. VISK § 445). Halliday (1978: 143–145) liittää tekstien toimintaa kuvaavat ilmaisut alan käsitteeseen, joka on yksi tilannekontekstin rekisterimuuttujista (ks. käsitteiden määrittely luku 2.4). Hallidayn mukaan ala näkyy ideationaalisessa metafunktiolla, jolloin ala kertoo, millaista sosiaalista toimintaa teksteissä on. Verbivalinnat ovat yksi toimijuuden rakentumisen muodoista, joten ne kuvaavat hyvin, mitä tekstissä tapahtuu.

Aineistossani esiintyy jokaiseen prosessityyppiin kuuluvia verbejä. Vaikka en pyrikään tutkielmassani kvantitatiivisiin yleistyksiin, otan seuraavaksi käsittelyyn lyhyesti eri prosessityyppien esiintymistiheydet. Prosenttiosuudet on pyöristetty yhden desimaalin tarkkuuteen. Käsittelen verbin prosessityyppien esiintymien määrää siksi, että esiintymät luovat itsessään representaatioita. Ne kertovat siitä, millaiseen toimintaan kirjoittajat ovat erityisesti halunneet nostaa itsensä ja toisaalta siitä, millaiseen toimintaan he eivät halua itseään liittää teksteissään. Sukupuoli-vähemmistöidentiteettiin kuulumista ja siihen liittyvää toimintaa kuvaillaan aineistossani useimmiten verbin pääprosessityyppien kautta. Yhteensä pääprosessityyppien kuuluvia verbejä kaikkine esiintymineen on aineistossa 856 kertaa eli 81,4 prosenttia. Aineistossani esiintyy vähiten verbin väliprosessityyppisiä, joita on kaikkine esiintymineen 195 kertaa eli 18,6 prosenttia. Aineistossani on yhteensä siis 1 051 verbiesiintymää, joilla kirjoittajat kuvaavat sukupuoli-identiteetin kokemustaan. Seuraavassa kuviossa (Kuvio 1) näkyy verbien jakautuminen pää- ja väliprosessityyppisiin.

Prosessityypit yht. 1 051

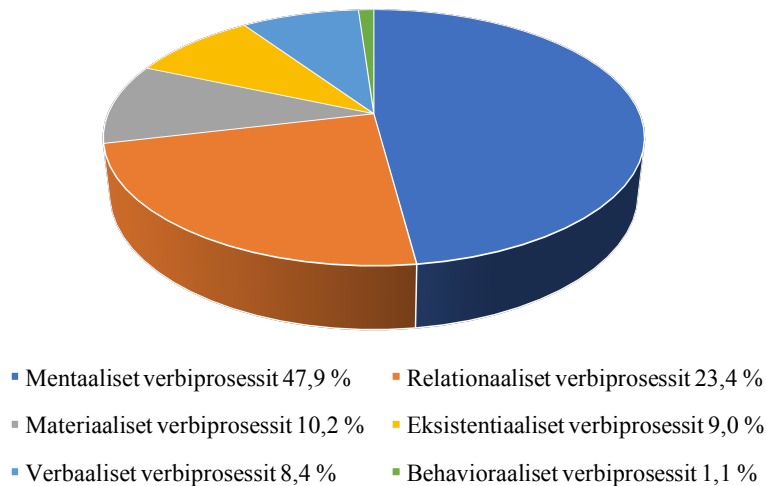
Kuvio 1. Verbien jakautuminen pää- ja väliprosessityyppeihin.

Kuviossa 2 esittelen verbin prosessityyppien jakautumisen neuvontapalstan kysymyksissä. Aineistossani esiintyy selkeästi eniten mentaalisia verbiprosesseja. Mentaalisilla verbiprosesseilla kuvataan omia kokemuksia, tietoisuutta, ajattelua, havaitsemista ja tunteita (Halliday & Matthiessen 2014: 245). Mentaalisia verbiprosesseja aineistossa on kaikkine esiintymineen yhteensä 503 eli 47,9 prosenttia. Sukupuolen moninaisuus -palstan kirjoittajat haluavat kuvailla sukupuoli-identiteettiään erityisesti ajattelun ja muiden kognitiivisten toimintojen kautta. Aineistossani esiintyy toiseksi eniten relationaalisia verbiprosesseja. Relationaaliset verbiprosessit liittyvät ominaisuuksiin, omistuksiin, olemassaoloon ja sijainteihin (mts. 259). Uskon relationaalisten verbiprosessien määrän johtuvan osittain myös neuvontapalstan genrestä; neuvontapalstalta olisi hankala kysyä apua, jos asioita ei kuvailisi ominaisuuksien kautta. Relationaalisia verbiprosesseja aineistossa on kaikkine esiintymineen yhteensä 246 eli 23,4 prosenttia. Aineistossani esiintyy kolmanneksi eniten materiaalisia verbiprosesseja, joita on yhteensä 107 eli 10,2 prosenttia. Näiden prosessien avulla kuvataan konkreettista maailmaan osallistumista, kuten paikasta toiseen liikkumista, tekemisiä ja tapahtumiin osallistumisia (mts. 224). Palstan kirjoittajat asettavat itsensä teksteissään materiaalisen maailman osallistujiksi.

Aineistossani esiintyy vähiten verbin väliprosessityyppejä. Kirjoittajat käyttävät väliprosessityypeistä eniten – ja kaikista prosessityypeistä kolmanneksi vähiten – eksistentiaalisia verbiprosesseja. Eksistentiaalisten verbiprosessien avulla kuvataan, että jotain tapahtuu tai on tapahtumassa (Halliday & Matthiessen 2014: 307). Eksistentiaalisia verbiprosesseja aineistossa on kaikkine esiintymineen yhteensä 95 eli 9,0 prosenttia. Tekstien kirjoittajat siis liittävät sukupuoli-identiteettiinsä myös asioiden tapahtumisen. Toiseksi eniten väliprosessityypeistä käytetään verbaalisia verbiprosesseja, joita aineistossa on kaikkine esiintymineen yhteensä 88 eli

8,4 prosenttia. Näillä prosesseilla funktioidaan puhuja, sillä niiden avulla kuvataan puheakteja ja mahdollisuuksia puhua (Halliday & Matthiessen 2014: 302). Kirjoittajat kuvaavat teksteissään itseään aktiivisiksi puhujiksi verbaalisten verbiprosessien kautta. Aktiivisen puheen lisäksi he myös ilmaisevat halujaan ja mahdollisuuksiaan puhua asioista. Aineistossani esiintyy kaikkein vähiten behavioraalisia verbiprosesseja. Behavioraalisten verbiprosessien avulla kuvataan psykologista ja fysiologista käyttäytymistä (mts. 301). Sinuiksi-sivuston Sukupuolen moninaisuus -palstalle kirjoittavat henkilöt eivät katso niin tarpeelliseksi käyttää behavioraalisia prosesseja, kun he puhuvat itsestään ja sukupuolestaan. Behavioraalisia verbiprosesseja on yhteensä 12 esiintymää eli 1,1 prosenttia. Alla olevassa kuviossa (Kuvio 2) näkyy verbien jakautuminen eri prosessityyppien välillä.

Prosessityypit yht. 1 051

Kuvio 2. Verbien jakautuminen eri prosessityyppien välillä.

Kirjoittajat kuvaavat omia kokemuksiaan, tunteuksiaan ja ajatuksiaan mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä. Koska kirjoittajat käyttävät mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvia verbejä lähes 48 prosenttia kaikista verbeistä, he representoivat sukupuolisena elämistä erityisesti ajattelun ja kokemusten kautta. Sukupuoli-identiteetti muodostuu Sukupuolen moninaisuus -palstalla ennen kaikkea mentaalisen toiminnan kautta: palstalle kirjoittajat ovat ajattelevia ja tuntevia henkilöitä. Ajatteluun liittyviä mentaalisia prosesseja ilmaistaan esimerkiksi verbeillä *ajatella*, *huomata*, *pohtia* ja *mieltä*. Sivuston kysymysten ajatteluun liittyvät mentaaliset prosessit liittyvät sukupuoli-identiteetin pohtimiseen, sukupuoli-identiteetistään muille kertomiseen tai kertomatta jättämiseen, omaan kehoon liittyviin kysymyksiin ja muiden mielipiteisiin kommentoimiseen ajatuksen tasolla, kuten esimerkeissä 1–3 näkyy.

- (1) Ennen **ajattelin**, etten kertoisi sukupuolestani koskaan, mutta nyt **olen huomannut**, etten voi pysyä ikuisesti kaapissa
- (2) Olen yläastetta käyvä nuori, fyysisesti nainen, joka **pohtii** sukupuoli-identiteettiään
- (3) **Olen** tässä viimeisen vuoden ajan **miettinyt** aika aktiivisesti omaa sukupuoltani

Omaan kokemukseen ja tietoisuuteen liittyviä mentaalisia prosesseja representoidaan esimerkiksi verbeillä *tietää*, *hyväksyä*, *olla*, *uskoa*, *samaistua*, *haluta*, *kiinnostaa*, *selvitä*, *harkita*, *jaksaa*, *päättää*, *valita*, *opetella*, *tutkia*, *auttaa*, *ymmärtää*, *kuvitella* ja *käsittää*. Aineistossa tietäminen liittyy joko koko identiteettityöhön, muille kertomiseen, omaan kehoon, pukeutumiseen, mieleen liittyviin tuntemuksiin tai muiden asenteisiin. Aineistossa tietäminen esitetään joko myönteisenä (4–5) tai kielteisenä (6–8).

- (4) **Tiedän**, että perheeni kannustaa LGBTQIA+ ihmisiä
- (5) **Tiedän** että asian sulattelu ja käsittely vie aikaa
- (6) **En tiedä** yhtään mitä tehdä ja se hirvittää
- (7) **En tiedä** yhtään miten tai milloin kertoisin
- (8) **Enkä edes tiedä** miten pukeutua kun kaikki tuntuu väärältä...

Kun *tietää*-verbiin liittyy kielto, se saa modaalisen tulkinnan, sillä silloin asiaan liittyy myös myönteinen tulkinta (VISK § 1610). Jos kirjoittaja sanoo, ettei hän tiedä jotain, siihen liittyy tulkinta, että hän voisi tietää. Aineistossa toistuu ajatus siitä, ettei kirjoittaja tiedä, mitä tehdä. Uskon tämän liittyvän neuvontapalstan genreen, sillä palstojen tarkoituksena on toimia apuna lukijoilleen. Jos palstan käyttäjät tietäisivät ratkaisun pulmaansa, he tuskin kirjoittaisivat koko palstalle. Tietäminen rinnastuukin aineistossa ennen kaikkea tekstilajiin liittyviin eli rekisterilisiin piirteisiin.

Verbit *käsittää* ja *ymmärtää* liittyvät kirjoittajien omaan kokemukseen itsestään. Näillä verbeillä kirjoittajat kuvaavat sitä, että he haluaisivat ymmärtää itseään ja tuntemuksiaan paremmin. *Auttaa*-verbi liittyy aineistossa ymmärtämiseen (9). Edellä mainitut verbit liittyvät myös ennen kaikkea tekstilajiin, sillä neuvontapalstoilta etsitään apua, jolloin asioita halutaan ymmärtää antamalla neuvonantovastuu palstan vastaajille.

- (9) Onko siis keinoja, joilla voisin **auttaa** itseäni **ymmärtämään**?

Kirjoittajat kuvaavat myös verbillä *haluta* omaa kokemusta itsestään (10–11). Tällöin he esittävät mahdollisen väärän identiteetin tuntemuksensa ja toivomansa identiteetin. Haluaminen onkin vahva tuntemus, jolla omaa sukupuoli-identiteettiä muodostetaan Sinuiksi-sivustolla.

- (10) Mä **olisin halunnu** syntyä pojaksi
- (11) – – ja mä **haluaisin** olla poika

Neuvontapalstalle kirjoittavien teksteissä on erilaisia tuntemuksiin liittyviä verbejä. Tuntemuksia representoivat verbit kuvaavat hyvin erilaisia tunteita, ja prototyyppisin tuntemuksia

kuvaava verbi on *tuntea*, jonka avulla ilmaistaan äärilaidasta toiseen liikkuvia tuntemuksia. Aineistossa liikutaan *pelkäämisestä uskaltamiseen, pitämisestä, tykkäämisestä ja rakastamisesta inhottamiseen, harmittamiseen ja ärsyyntymiseen*. Tuntemukset liikkuvat lievistä mielsä *pa-hoittamisesta haittaamiseen, voimille ottamiseen* ja jopa todella voimakasta suhtautumista ilmaisevaan *vihaamiseen*. Asiat voivat *vaivata, hävettää, häiritä, kalvaa, ahdistaa, huolettaa, vaivata* tai *kiehtoa* kirjoittajia. Kirjoittajat saattavat yrittää *sopeutua* olemaan jotakin, jota he eivät haluaisi olla. He myös pelkäävät *katuvansa* asioita tai *pettävänsä* läheisensä salailullaan. Lisäksi omat tuntemukset *masentavat* ja niiden takia *pää hajoaa*. Tuntemuksiin liittyvät mentaaliset verbiprosessit ilmaisevat elämään kuuluvia tuntemuksia hyvin suurelta kirjolta. Kirjoittajat representoivat sukupuoli-vähemmistöidentiteettiä monenlaisten tuntemusten kautta: sukupuoli-vähemmistöihin kuuluminen – ja ennen kaikkea identiteetin rakentuminen – on tuntemista.

Relationaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä kirjoittajat representoivat ominaisuuksia, omistuksia, olemassaoloa, sijainteja sekä osallistujien välisiä abstrakteja suhteita. Prototyypisin verbi relationaalisissa verbiprosesseissa on *olla* (12–15). Tämä selittyy hyvin sillä, että ominaisuuksia kuvaillaan usein kopulalauseen avulla (VISK § 891). Muita relationaaliseen prosessityyppiin kuuluvia verbejä ovat esimerkiksi *omistaa* ja *edustaa* (16–17). Kirjoittajat kuvaavat relationaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä erityisesti sitä, millaisia he ovat. Tämä lieneekin yleinen piirre kysymyspalstoilla, joilla pohditaan vastauksia omiin kysymyksiinsä. Jotta vastaus voisi olla tarpeeksi kohdennettu, kirjoittajien tulee kuvailla itseään tarkasti.

- (12) Haluaisin **olla** poika, mutta en uskalla sanoa **olevani**
- (13) En tiedä mikä **olen**, jos en tunne **olevani** nainen tai mies ja kehoni vaivaa minua
- (14) Tunnen aina riittämättömyyttä siitä, **etten ole** tarpeeksi poika
- (15) **Onko** tällaiselle tilanteelle/ asialle edes nimeä?
- (16) Välillä, mielestäni on ihan kivaa **omistaa** rinnat
- (17) Ahdistaa kun en osaa sanoa mitä sukupuolta **edustan**

Kirjoittajat ilmaisevat materiaalisilla prosesseilla konkreettista tekemistä, liikkumista ja materiaaaliseen maailmaan osallistumista. Materiaaliseen prosessityyppiin kuuluvat verbit liittyvät erityisesti ulkonäköön, liikkumiseen ja fyysiseen toimintaan sekä muuhun konkreettiseen tekemiseen. Sukupuoli-identiteettiä ja sen rakentumista representoidaan aineistossa hyvin ulkonäkökeskeisesti. Ulkonäköön liittyvät verbit kuvaavat erityisesti pukeutumista, hiustyyliä ja ehostautumista, kuten on esimerkeissä 18–20.

- (18) Tein kokeiluja ulkonäköni suhteen ja **pukeuduin** joskus korostetun poikamaisesti
- (19) **olen leikannut** hiukseni lyhyeksi koska se tuntui oikealta ja olen tykännyt mutta välillä kaipaen pitkiä hiuksia...
- (20) Kohta vuosi (?) sitten **olen alkanut meikkaamaan** enemmän, **pukeutumaan** naisellisemmin ja yleensä mua luullaankin työkseksi

Sukupuoli-identiteetin kokemusta representoidaan myös liikkumiseen ja fyysiseen toimintaan liittyvillä verbeillä. Liikkumista ja fyysistä toimintaa kuvaavat verbit liittyvät sekä paikasta toiseen liikkumiseen, paikallaoloon että liikuntaharrastuksiin. Kirjoittajat kuvaavatkin itseään monipuolisesti erilaisissa fyysisissä toimissa, kuten esimerkeissä 21–23 näkyy.

- (21) En tiedä mitään, mua ahdistaa **mennä** koulussa liikuntatunnille, vessaan ja kaikille mihin pitää **mennä** tiettyyn sukupuolelle suunnattuun paikkaan
- (22) – – ja mä **istun** sängyn reunalla ja kuvittelen että mä oon oikeesti poika
- (23) Silti minua ahdistaa ja inhottaa **tanssia** "tyttönä"

Aineistossa osallistutaan materiaaliseen maailmaan sekä konkreettisin että mentaalisiin toimintoihin. Sukupuoli-identiteetin representointiin liitetään hyvin erilaisia materiaaliseen maailmaan liittyviä toimia, jotka liittyvät useimmiten ajanviettoon ja harrastamiseen (24–27). Materiaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä representoidaan sukupuoli-identiteetin kokemusta myös muuten kuin harrastuneisuuden kautta, esimerkiksi tiettyjen asioiden aloittamisella, tekemisellä ja lopettamisella esimerkeissä 28–30.

- (24) Mä tykkään **korjata** autoja ja **hitsata** ja **rakentaa** ja **laskea** matikkaa
- (25) **Olen lukenut** "genderfluid" ihmisistä nyt paljon ja samaistun oikeastaan siihen kuvaukseen
- (26) Aina jos **pelaan** jotain ja saa valita onko tyttö vai poika, olen poika
- (27) – – ja on itseasiassa näyttelijänä hauskaa **näyttellä** muuta kuin omaa sukupuolta
- (28) Minua pelottaa, että jos esim. **aloitan** testosteronin oton
- (29) **Kävin** mietiskelyn keskellä uteliaisuudesta vilkaisemaan facebookin sukupuolivaihtoehtoja ja huomasin, että siellä kysytään myös mitä pronomineja käytät (kielissä, joissa niissä on eroa)
- (30) **Lopetin** viittelyn kun löysin tän poikamaisen tyylin

Eksistentiaalisilla verbiprosesseilla representoidaan Sukupuolen moninaisuus -palstalla suoraa tekemistä sekä olemassaoloa ja asioiden tapahtumisia. Suoraa tekemistä kuvaillaan erityisesti verbeillä *tehdä* ja *kokea*. Sukupuoli-identiteetin representoidaan syntyvän myös tekemisen kautta esimerkissä 31, jossa tekeminen liittyy jo mentaalisen prosessityypin kohdalla esittämääni tietämiseen. Olemassaoloa ja tapahtumista representoidaan esimerkiksi verbeillä *olla*, *syntyä* ja *lipua*. Esimerkeissä 32 ja 33 olemassaoloa ja tapahtumista kuvataan sukupuoli-identiteetin yhteydessä verbillä *syntyä*, jolloin kerrotaan syntymästä määritellystä sukupuolestaan ja siitä, kuinka se ei kohtaa nykyistä sukupuoli-identiteetin kokemusta.

- (31) En tiedä mitä **teen**
- (32) Hei, **olen syntynyt** tyttönä, mutta tunnen oloni pojaksi
- (33) Mähän **synnyin** ikävä kyllä pojaksi

Verbaaliseen prosessityyppiin kuuluvat verbit kuvaavat puheakteja. Sinuiksi-sivustolle kirjoittavat henkilöt representoivat itsensä aktiivisiksi puhujiksi, sillä he ovat antaneet verbiprosesseilla äänen itselleen. Suoria puheakteja kuvaillaan esimerkiksi verbeillä *kertoa*, *puhua*, *viitata*, *vihjailla*, *pyytää*, *älähtää* ja *moittia*, joten aineistossa on runsaasti erilaisia ja erilaiseen

puheeseen viittaavia verbejä. Suoria puheakteja kuvataan myös verbillä *tulla*, kun puhutaan kaapista ulos tulemisesta. *Kaapilla* viitataan Sedgwickin (1990: 68–70) teoretisoimaan käsitteeseen kaappi, jolla kuvataan länsimaisessa kulttuurissa julkisen ja salaisen välistä vertauskuvaa. Kaapissa oleva minus on piilotettu muilta. Oman sukupuoli-identiteetin muille paljastaminen – kaapista tuleminen – on verbaalista toimintaa, kuten on esimerkissä 34.

(34) Olen nuori demipoika ja **olen tullut kaapista** ulos läheisilleni

Mahdollisuutta puhua kuvataan samoilla verbeillä kuin suoria puheaktejakin, mutta mahdollisuuteen liittyvät myös modaaliverbit *pitää* ja *voida* sekä konditionaalinen käyttö (35–37). Mahdollisuutta puhua ilmaistaan aineistossa myös kiellon kautta, kuten esimerkissä 37 näkyy. Kun kirjoittaja kertoo esimerkissä 37, ettei hän *voi pysyä ikuisesti kaapissa*, hän kuvaa samalla mahdollisuuttaan tulla kaapista ulos.

(35) Ensin **pitäisi kertoa** vanhemmille ja en halua saada huonoja välejä vanhempiini

(36) Pelkkä ajatus siitä, että **kertoisin** perheelleni saattaa aiheuttaa ahdistuskohtauksen, eikä minulla ole muita kenelle **voisin harkita kertovani**

(37) Ennen ajattelin, **etten kertoisi** sukupuolestani koskaan, mutta nyt olen huomannut, **etten voi pysyä** ikuisesti kaapissa

Palstalla käytetään behavioraaliseen prosessityyppiin kuuluvia verbejä havaitsemisen (38), psykologisen (39–40) ja fysiologisen käyttäytymisen (41) representointiin. Behavioraalisen prosessityypin verbejä ei ole koko aineistossa yhteensä kuin 12 esiintymää, joten kirjoittajat eivät koe kovin tärkeäksi representoida sukupuoli-identiteettinsä kokemusta behavioraalisilla prosesseilla.

(38) Kun **katson** peiliin en tunnista heijastusta minuksi

(39) Heti kun huomasin niiden alkavan kasvaa, murrosiän alkuvaiheessa, **pillahdin itkuun** nähdessäni itseni peilissä

(40) Enkä ole varma, olenko trans, vai onko tämä vain joku epämääräinen vaihe jolle **nauran** kymmenen vuoden päästä

(41) Minua pelottaa, että jos esim. aloitan testosteronin oton tai poistatan rintani, ja sitten joku päivä **heräänkin** että "ei helvetti, kadun kaikkea"

Sukupuolen moninaisuus -palstan kirjoittajat laittavat itsensä varsin monenlaisiin verbin prosessityyppeihin. Sukupuoli-identiteetin kokemusta representoidaan erityisesti ajattelun ja tunteiden kautta: identiteetti rakentuu palstalla ensisijaisesti kirjoittajien oman pohdinnan tuloksena. Sukupuoli-identiteetin nähdään myös muodostuvan olemassaoloa ja puheakteja kuvaavien verbien kautta. Erilainen materiaaliseen maailmaan osallistuminen jäsentää myös kirjoittajien sukupuoli-identiteetin kokemusta, sillä sukupuolta representoidaan konkreettisten toimien kautta. Nämä konkreettiset toimet liittyvät erityisesti ulkonäköön, mutta myös esimerkiksi paikasta toiseen liikkumiseen. Sukupuoli-identiteetti muodostuu Sinuiksi-sivustolla erilaisten behavioraalisten toimien kautta, joskin behavioraaliset prosessit jäävät hyvin vähälle. Sivuston

kirjoittajat siis käyttävät varsin monipuolisesti erilaisia verbin prosessityyppisiä sukupuoli-identiteettinsä jäsentämisessä.

5.1.2 Nimeämiset identiteetin rakentajana

Seuraavaksi tarkastelen neuvontapalstalla esiintyviä itsen nimeämisiä. Kirjoittajat nimeävät itsensä lähinnä sanakirjoissa esiintyvillä appellatiiveilla. Nämä appellatiivit liittyvät joko cissukupuolisuuteen tai sukupuolivähemmistötermeihin. Kun kirjoittajat nimeävät itsensä esimerkeissä 42–45 binaariseen sukupuoleen viittaavalla termillä, kuten *tytöllä* tai *pojalla*, he kertovat sen olevan heidän syntymässä määritelty sukupuolensa. He merkityksellistävät sukupuolen kokemustaan perfektimuodolla. Perfektillä representoidaan mennyttä aikaa (VISK § 111). Tällöin kirjoittajat korostavat NUT-partisiipin *syntynyt* avulla, etteivät he tunne syntymässä määriteltyä sukupuolta omaksi minuudekseen. Lisäksi syntymässä määritelty sukupuoli voi näyttäytyä *vääränä sukupuolena* tai kirjoittajat voivat korostaa *haluavansa olla* jotain toista sukupuolta. Näillä ilmaisulla korostetaan sitä, ettei syntymässä määritelty sukupuoli kuvaa kirjoittajien nykyistä identiteetikokemusta. Epäröintiä syntymässä määriteltyyn sukupuoleen osoitetaan esimerkeissä 44 ja 45 myös kysymysmerkin käytöllä ja modaalipartikkelilla *kai*. Nämä keinot osoittavat kirjoittajan subjektiivista epävarmuuden kokemusta (VISK § 888, § 1603).

- (42) Moi oon tosi nuori 13-14-vuotias **tyttö** ja olen tuntenut jo melkein kuusi vuotta, että **olen syntynyt** väärään sukupuoleen
- (43) Olen 14-vuotias... **tyttö**, tai tytön kehoon **olen** ainakin **syntynyt**. Haluaisin kuitenkin olla poika
- (44) Olen kohta 14-vuotias **tytöksi syntynyt poika(?)**
- (45) Olen 14-vuotias **cis-tyttö(kai)**

Palstalla esiintyy itsensä nimeämisessä runsaasti erilaisia sukupuolivähemmistötermejä, joilla kirjoittajat representoivat kuuluvansa nimenomaan sukupuolivähemmistöihin. Uskon, että sukupuolivähemmistötermit liittyvät rekisteriin eli tilanteiseen vaihteluun. Sukupuolivähemmistöille suunnatulla palstalla on helpompaa käyttää sukupuolivähemmistötermejä kuin jossain toisessa kontekstissa, jossa nämä termit eivät välttämättä ole puhekumppaneille tuttuja. Itsensä nimeäminen sukupuolivähemmistöihin viittaavilla termeillä on voimakas identiteettiä määrittävä tekijä, sillä nimeäminen rakentaa kirjoittajan identiteettiä. Tulkitsen, että sukupuolivähemmistöihin liittyvät nimeämiset rakentavat kirjoittajien henkilökohtaisen identiteetin lisäksi myös kollektiivista identiteettiä, koska sukupuolivähemmistöihin viittaavat termit eivät ole arkipuheessa kovin yleisiä. Kun kirjoittajat nimeävät itsensä sukupuolivähemmistötermillä, identiteettiä representoidaan paljon selkeämpänä kuin käytettäessä binaariseen sukupuoleen

viittaavia termejä. Binaariseen sukupuoleen viittaavien termien yhteydessä kirjoittajat epäröivät sanomisiaan modaalisin keinoin, mutta sukupuolivähemmistöihin viittaavan sanaston käytön yhteydessä ei ole minkäänlaista epäröintiä. Kun kirjoittajat nimeävät itsensä sukupuolivähemmistötermeillä esimerkeissä 46–55, he esittävät asian varmana, sillä he käyttävät indikatiivia. Indikatiivin käytöllä ilmennetään asioiden varmuutta (VISK § 1590). Sukupuolivähemmistötermejä olen käsitellyt luvussa 3.2.

- (46) Moi olen 14v **ftm**
- (47) Tulin noin. 4 kk sitten kaapista ulos **trans-poikana** (female to male)
- (48) Olen sittemmin kokenut, että englanninkielinen termi **gender fluid** kuvaa hyvin liukuvaa ja vaihtuvaa identiteettiäni
- (49) olen 19-vuotias **muunsukupuolinen** henkilö
- (50) Olen 58-vuotias **transvestiitti**
- (51) Koen, että itse olen **transgender naisesta agenderiin**
- (52) Ajattelin, että siinä se vastaus on; olen **sukupuoleton**
- (53) – – tuttavapiirissä olen yksi ainoista **queer ihmisistä**
- (54) He tietävät, että olen **sateenkaarinuori**, sillä olen käynyt heidän tietäessä pridessa ja monissa sateenkaarinuorten tapaamisissa
- (55) Tiedän, että perheeni kannustaa **LGBTQIA+ ihmisiä**, vaikkakin joskus sanovat tietämättään loukkaavia kommentteja

Kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään myös nimetyksi tulemisen halun kautta. Tällöin kirjoittajat eivät nimeä sukupuoltaan millään lekseemillä, mutta ilmaisevat muilla kielellisillä keinoilla halunsa tulla nimetyksi. Esimerkit 56–58 kertovat siitä, että kirjoittajat eivät osaa nimetä itseään, mutta haluaisivat itselleen jonkun nimityksen, sillä nimen avulla he saisivat identiteetilleen tukea. Kirjoittajat haluavat kutsua itseään *joksikin* tai edustaa *jotakin*. Nimi näyttäytyykin neuvontapalstan kysymyksissä todella tärkeänä identiteettiä määrittävänä tekijänä.

- (56) Haluaisin kutsua itseäni **joksikin**
- (57) Olen kyllä tietoinen muunsukupuolisista, mutta **haluaisin selvästi edustaa jotakin**
- (58) Ahdistaa kun en osaa sanoa **mitä sukupuolta edustan**

Neuvontapalstan kirjoittajat nimeävät itsensä myös propreilla. Tällöin he representoivat halustaan olla tietyn nimisiä ja mahdollisesti myös halustaan kuulua tiettyyn sukupuoleen. Esimerkeissä 59 ja 60 kirjoittajat nimeävät itsensä nimillä *Tomi* ja *Samuli* [nimet muutettu]. Nämä nimet on useimmiten annettu miehen nimiksi (Väestörekisterikeskus 2017). Tämä representoi sitä, että heille mieheen viittaava nimi on tärkeä identiteettiä määrittävä tekijä.

- (59) Joskus kun mä herään aamulla niin mä ajattelen että mä oon **Tomi** ja että mulla on pojan vartalo ja mä istun sängyn reunalla ja kuvittelen että mä oon oikeesti poika ja meen kylppäriin Batman- pyjamapaita päällä [nimi muutettu]
- (60) Mulla ei ole kavereita joille puhua, mutta mulla on 15 -vuotias transpoika "veli", joka kutsuu mua **Samuliksi** koska niin pyysin [nimi muutettu]

Kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään nimeämisten kautta siis hyvin eri tavoin. Määrittelyissä näkyvät ennen kaikkea sanakirjalekseemit, mutta myös propriit. Aineistossa samastutaan sekä sukupuolivähemmistötermeihin että binaarisiin sukupuolitermeihin. Sukupuoli jätetään myös nimeämättä. Uskon, että sukupuoli jätetään mieluusti määrittelemättä silloin, kun se on kirjoittajalle epäselvä. On myös mahdollista, että sukupuoleen liittyvät nimitykset koetaan turhaa sukupuolierottelua ylläpitäviksi ja nimityksiä ei käytetä sen vuoksi. Sukupuolen määrittely nimeämisten tasolla ei näytä helpolta eikä selvältä Sinuiksi-sivustolle kirjoittaville sukupuolivähemmistöjen edustajille. Uskoisin kuitenkin, että tähän vaikuttaa myös aineiston genre. Neuvontapalstat ovat nimenomaan suunnattu henkilöille, jotka miettivät itseään askarruttavia asioita, joten on oletettavaa, ettei itsensä nimeämiselle löydy sanoja.

5.1.3 Modaalisuus ja affektiivisuus todennäköisyyden ja suhtautumisen osoittimina

Viimeiseksi tarkastelen lyhyesti Sukupuolen moninaisuus -palstan kysymyksissä esiintyvää modaalisuutta ja affektiivisuutta. Modukset, modaaliset verbirakenteet, modaaliverbit, modaaliset adverbit ja partikkelit, modaaliset adjektiivit ja kielto kuuluvat modaalisuuteen, jolla ilmaistaan, kuinka todennäköisiä, toivottuja tai mahdollisia asiat ovat (VISK § 1551). Affektiivisuudella tarkoitetaan taas suhtautumista ja asennoitumista osoittavia kielellisiä piirteitä, kuten huudahdusanoja, kysymyssanoja, partikkeleita ja voimasanoja (VISK § 1707).

Neuvontapalstan käyttäjät representoivat identiteettiään pääosin indikatiivin avulla, joten kirjoittajat representoivat kirjoittamansa asiat todennäköisinä. Indikatiivi esittääkin asiat totena (VISK § 1590). Indikatiivin käyttäminen kertoo lisäksi siitä, että kirjoittajat uskovat sanomisiinsa. Esimerkeissä 61–63 kirjoittajat kuvaavat sukupuoli-identiteetin kokemustaan hyvin totena, sillä lauseiden modus on indikatiivi.

(61) Hei, **olen syntynyt** tyttönä, mutta **tunnen** oloni pojaksi

(62) **Olen** nuori demipoika ja **olen tullut** kaapista ulos läheisilleni

(63) Minua **ahdistaa kutsua** itseäni naiseksi tai **sanoa** jollekin **olevani** nainen

Indikatiivin avulla totena ja varmana pidettyä representaatiota lievennetään aineistossa kuitenkin erilaisin modaalisin keinoin. Esimerkiksi modaalijadjektiivi *varma* muuttaa indikatiivissa esitetyn asiain tilan epävarmaksi: *Moro, olen 14-vuotias, enkä ole oikein varma sukupuolestani* ja *Enkä ole varma, olenko trans*.

Toivottuja, suunniteltuja ja ennustettuja asiain tiloja kirjoittajat representoivat konditionaalilla käytöllä. Konditionaalilla ilmaistaan episteemistä modaalisuutta (VISK § 1592). Toivot-

tuja asiointiloja kuvataan sivustolla useimmiten *haluta*-verbillä, kuten esimerkeissä 64–66 näkyy. *Haluta*-verbin käyttäminen toivottujen asiointilojen yhteydessä on odotuksenmukaista, sillä verbillä pyritään toteuttamaan jotakin toivetta (KS s.v. *haluta*).

- (64) – että jollain tapaa **haluaisin** olla miehisempi
- (65) **Haluaisin** olla poika, mutta en uskalla sanoa olevani
- (66) **Haluaisin** tulla ystäväilleni ja vanhemmille kaapista transsukupuolisena ja haluaisin tulla kutsutuksi poikana

Suunnitelluilla asiointiloilla ilmaistaan omia päätöksiä, mahdollisia tulevia tapahtumia ja tekemisiä. Kirjoittajat representoivat itseään konditionaalin käytöllään asioita suunnitteleviksi henkilöiksi esimerkeissä 67–69.

- (67) – mutta miten pitkälle **haluaisin** viedä sen niin en tiedä
- (68) **Haluaisin** kutsua itseäni joksikin
- (69) **Olisin** kuitenkin halukas tulevaisuudessa keskustelemaan sukupuolen korjauksesta yms

Ennustetut asiointilat liittyvät ennen kaikkea tulevien – mutta myös menneiden – tekemisten, tapahtumien ja sanomisten vaikutusten ennustamiseen. Kirjoittajat esittävät mahdollisia tapahtumienkulkuja esimerkeissä 70–72, joissa asiointilojen ennustettavuus näkyy konditionaalimuodossa. Moduksista imperatiivia käytetään vain kerran, ja potentiaalia ei käytetä kertaakaan. Imperatiivi esiintyy esimerkissä 73 verbaaliseen prosessityyppiin kuuluvan verbin *sanoa* kanssa, jolloin muodostetaan direktiivi, jolla ohjataan kuulijaa.

- (70) Haluan poistaa rintani, jotta **tuntisin** itseni paremmaksi
- (71) Olen myös miettinyt, kuinka paljon erilainen elämäni **olisi**, jos **olisin syntynyt** poikana
- (72) En jaksa uskoa, ettei niin **tapahtuisi** vastakin
- (73) Jos joku sanoo mua naiseksi niin se ei tunnu hyvältä, mun tekis heti mieli älähtää et **älä sano** mua siksi

Imperatiivin käyttämättömyys liittyy mitä todennäköisimmin siihen, etteivät kirjoittajat tahdo representoida itseään neuvojina, käskijöinä tai pyytäjinä. Imperatiivin prototyypisimmät käyttötarkoitukset modaalisisessa käytössä ovat neuvominen, käskeminen ja pyytäminen (VISK § 1591). Uskon, että tekstilaji ohjaa imperatiivin käyttämättömyyteen; neuvontapalstalla halutaan kertoa itsestä eikä ohjata muita. Tekstilajiin itsessään on jo sisäänkirjoitettu kielellinen kysyjän rooli, joten on odotuksenmukaista, ettei tällöin käytetä imperatiivia. Halliday (1978: 144) sanookin, että osallistujaroolit näkyvät tekstin sävyssä, joka reaalistuu interpersoonaisessa meta-funktiossa. Uskon myös, että imperatiivin käyttämättömyys liittyy siihen, että neuvontapalstan tekstilajikonventiossa apua pyydetään kohteliaammin keinoin kuin imperatiivilla. Potentiaalia käytetään prototyypisimmin todennäköisyyden ja epäröinnin ilmaisemiseen (VISK § 1597–

1598). Aineistossa ei käytetä kertaakaan potentiaalia, vaan epäröintiä ja todennäköisyyttä osoitetaan muilla keinoilla. Luulen tämän johtuvan siitä, että potentiaali on kirjoitetussa kielessä varsin harvinainen. Potentiaali onkin kaikkein harvinaisin suomen moduksista (VISK § 1597).

Asioiden varmuutta ja todennäköisyyttä representoidaan modaalipartikkeleiden avulla. Asioiden varmuutta ja todennäköisyyttä lisää esimerkeissä 74 ja 75 modaalipartikkeli *toki*, jolla puhujat ilmentävät vakuuttumistaan esittämiensä asioiden todenperäisyydestä. Modaalipartikkeli *toki* kertoo varmuuden asteesta (VISK § 1608). Epävarmuutta ilmaisevia modaalipartikkeleita ovat *ehkä* ja *kai*, jotka liittyvät ennen kaikkea puhujan subjektiiiviseen arveluun esimerkeissä 76 ja 77. Epävarmuutta ilmaisevat partikkelit kertovat usein puhujan arvelusta (VISK § 1603). *Kai* voidaan tulkita myös mahdollisuuden ilmaisijaksi (Hakulinen & Karlsson 1979: 263). Asioiden varmuudesta kertoo myös modaaliverbien, kuten *selvästi* ja *mahdollista*, käyttö esimerkeissä 78–79.

- (74) Vaatteitani voi **toki** sanoa kauniiksi, muttei minua
- (75) Samoin ystävät Setan piirissä tietävät, **toki** oikea henkilöllisyyteni pysyy piilossa siellä
- (76) **Ehkä** se vähän helpottaa sitä sairasta tuskaa (jolle ei kuitenkaan voi tehdä mitään) kun on vaan oma itsensä eikä yritä väkisin olla nainen
- (77) Eivät **kai** mitenkään isot tai pienet, mutta minua ne haittaavat
- (78) Olen kyllä tietoinen muunsukupuolisista, mutta haluaisin **selvästi** edustaa jotakin
- (79) Onko **mahdollista** olla ikäänkuin demi-girl, mutta jotenkin osaksi gender?

Palstalla ilmaistaan välttämättömyyttä modaaliverbien ja nesessiivirakenteen käytöllä, kuten esimerkeissä 80–85 näkyy. Välttämättömyyttä kuvataan modaaliverbeillä *joutua*, *täytyä* ja *pitää*. Näiden verbien käyttötarkoituksena onkin välttämättömyyden ilmaiseminen (VISK § 1573, § 1577). Välttämättömyyttä ilmaisevien modaaliverbien käytöllä kirjoittajat representoivat, että he eivät välttämättä ole vapaita tekemään sellaisia asioita kuin haluaisivat, vaan joihinkin asioihin liittyy ulkopuolinen velvollisuus. Tämä ulkopuolinen velvollisuus voi tulla yhteiskunnalta, vanhemmilta tai muulta sosiaaliyhteisöltä. Velvollisuus voi tulla myös kirjoittajilta itseltään, sillä seuraavissa esimerkeissä käytetään nollapersoonaa (80–81) tai genetiivisubjektia (84–85). Nollapersoonaa käytetään silloin, kun sanottu asia liittyy keneen tahansa ihmiseen – useimmiten jopa puhujaan itseensä (VISK § 1347). Genetiivisubjektia käytetään taas nesessiivisyyden ilmaisukeinona (Kielikello 2012).

- (80) Myös terveyslomakkeiden täydennys ahdistaa tai mikä vaan lomake johon **pitää kertoa** sukupuoli
- (81) Ensin **pitäisi kertoa** vanhemmille
- (82) Miehen roolin kulissi on helppo pitää kauniina, mutta minä itse **joudun jättämään** elämäni elämättä
- (83) – – jos **joudun** jokaiselta ventovieraalta **kerjäämään** oikeutta olla, kuka olen?
- (84) – – lähinnä sen takia että **minun pitäisi pitää** "naisten uimapukua"

(85) – – **mun pitää tehdä** poikien hommia

Mahdollisuutta ilmaistaan aineistossa modaaliverbeillä *saattaa*, *saada* ja *voida*. Episteesin tulkinnan saavat modaaliverbit *saattaa* (86) ja *voida* (87), kun niillä ilmaistaan arviota asiointilan todennäköisyydestä, jolloin merkityksenä on 'on mahdollista' (VISK § 1571). Verbit *saada* (88) ja *voida* (89) tulkitaan deonttisiksi silloin, kun toiminta on mahdollista siten, että jokin ihminen tai instituutio antaa siihen luvan (VISK § 1569). Dynaamisen tulkinnan saavat taas mahdollisuutta kuvaavat modaaliverbit *voida* (90–91) ja *uskaltaa* (92), joilla kuvataan kirjoittajan persoonan fyysisten tai psyykkisten toimien mahdollisuutta (VISK § 1566).

- (86) Olen kohta vuoden ajan pohtinut omaa sukupuoltani, ja olen alkanut tulla siihen tulokseen, että **saatan** olla muunsukupuolinen
 (87) Viime aikoina on alkanut tuntua, että **voisin** olla joku muu
 (88) Aina jos pelaan jotain ja **saa** valita onko tyttö vai poika, olen poika
 (89) Miten **voim** elää arvokasta elämää omana itsenäni, jos joudun jokaiselta ventovie-
 raalta kerjäämään oikeutta olla, kuka olen?
 (90) Onko siis keinoja, joilla **voisin** auttaa itseäni ymmärtämään?
 (91) Miten **voisin** olla ottamatta tahattomat ilmaisut vähemmän raskaasti itseni?
 (92) Enkä **uskalla** puhua tästä kenellekään

Mahdollisuutta ilmaisevilla modaaliverbeillä kirjoittajat representoivat pystyvänsä tekemään jotakin, antoi mahdollisuuden tekemiseen sitten kirjoittaja itse tai joku muu. Modaaliverbit luovat kysymyksiin siis erilaisia osallistujarooleja. Modaaliverbillä *voida* ilmaistaan mahdollisuuden lisäksi myös mahdottomuutta, kun verbi yhdistetään kieltoon, kuten tehdään esimerkeissä 93–95. Aineistossa itseä representoidaan siis myös mahdottomuudella; sukupuolivähemmistöidentiteetti rakentuu osittain mahdottomuuden kautta, jolloin ei pystytä olemaan tai tekemään sitä, mitä haluaisi. Kielto lasketaan myös yleisesti modaaliseksi ilmaisuksi, sillä kun kielletään jokin asia, se implikoi myös myönteistä tulkintaa (Hakulinen & Karlsson 1979: 266; VISK § 1610). Esimerkiksi esimerkissä 95 kirjoittaja sanoo, *ettei hänestä voi tulla ikinä oikeaa poikaa*, mikä implikoi myös myönteistä vaihtoehtoa.

- (93) Ennen ajattelin, etten kertoisi sukupuolestani koskaan, mutta nyt olen huomannut, **etten voi** pysyä ikuisesti kaapissa
 (94) Nyt kuitenkin jostain syystä päädyin siihen, **etten** enää **voi** "valehdella" itselleni
 (95) Mutta **ei** musta **voi** ikinä tulla oikeaa poikaa

Modaalisen tulkinnan lisäksi kielto voi saada myös affektiivisen tulkinnan etenkin silloin, kun siihen liittyy polaarisia vahvistussanoja, kuten *lainkaan* tai *yhtään* (VISK § 1722). Esimerkeissä 96–98 suhtautumista osoitetaan liittämällä kieltoon polaarinen vahvistussana, joka lisää kiellon merkitystä. Esimerkissä 96 kirjoittaja korostaa sitä, etteivät ”tyttömäiset” jutut kiinnosta häntä *lainkaan*, ja esimerkeissä 97 ja 98 kirjoittajat korostavat tietämättömyyttään polaarisella vahvistussanalla *yhtään*.

(96) Niin ikään "tyttömäiset" jutut, kuten meikkaaminen ja pojista keskusteleminen **eivät kiinnostaa** minua **lainkaan**

(97) **En tiedä yhtään** miten tai milloin kertoisin

(98) **En tiedä yhtään** mitä tehdä ja se hirvittää

Kaikki kysymyssanoilla *kuinka* ja *miten* alkavat lauseet eivät ole aina tulkittavissa kysymyksiksi, vaan ne voivat osoittaa joko samalla tai pelkästään puhujan asennetta (VISK § 1713). Näin tapahtuu esimerkissä 99, jossa kirjoittaja kertoo asennoitumisestaan sukupuoleensa kysymyksen *kuinka* avulla. Lisäksi kirjoittaja vahvistaa asennoitumisestaan konditionaalilla, jolla hän representoi haavettaan pojaksi syntymisestä. Konditionaalilla käytöllä voidaan ilmaista toivomuksia (VISK § 1592).

(99) Olen myös miettinyt, **kuinka** paljon erilainen elämäni **olisi**, jos olisin syntynyt poikana

Partikkeleilla luodaan lausumaan affektiivisiä lisämerkityksiä (VISK § 1717). Sinuiksi-sivuston neuvontapalstalle kirjoittavat henkilöt ilmaisevat affektiivisuutta esimerkiksi itsenäisillä sävypartikkeleilla *kyllä*, *vaan* ja *nyt*. Esimerkissä 100 partikkeli *kyllä* korostaa sitä, että kirjoittaja ei ole kertonut identiteetistään muille. Esimerkeissä 101 ja 102 sävypartikkelit *vaan* ja *vain* tuovat lausumiin vähättelevän sävyn, sillä ilman partikkelia väitteet olisivat tulkittavissa ei-affektiivisiksi. *Vain* ja *vaan* ovat partikkeleita, jotka ilmaisevat vähättelyä (VISK § 828). Esimerkissä 103 *nyt* tekee esitetystä mielipiteestä vähemmän varman kuin se olisi ilman partikkelia (ks. esim. VISK § 824).

(100) Jos jommassa kummassa on jotain normaalista poikkeavaa, niin olen **kyllä** vielä todella syvällä kaapissani

(101) Uskon että kaikki ottaisi tosi hyvin ja tälle, mutta en **vaan** uskalla

(102) En **vain** oikein näe mitään mieltä tässä, olen lähinnä vaivaksi muille

(103) Perhe on **nyt** kuitenkin ongelma

Itsenäisten sävypartikkeleiden lisäksi myös kliittisillä sävypartikkeleilla *-hAn* ja *-pA* osoitetaan suhtautumista (VISK § 830, § 833). Liitepartikkeli *-hAn* esimerkissä 104 osoittaa edellisessä lauseessa olevan tiedon tutuksi, kun taas esimerkissä 105 liitepartikkeli *-pA* implikoi odotuksenvastaista merkitystä.

(104) -- leikin vaan sen koneen kanssa koska **eihän** mulla parta kasva vaikka mä haluaisin että se kasvaisi

(105) -- olettaisin asian odottamalla menevän eteenpäin, mutta **eipä** mene

Fokuspartikkeleilla osoitetaan affektiivista suhtautumista siten, että niiden avulla jokin asia nostetaan keskiöön, kun taas loput asiat häivytetään. Fokuspartikkelit jaetaan käyttösä mukaan eksklusiivisiin ja inklusiivisiin partikkeleihin, joita molempia esiintyy neuvontapalstan kysymyksissä. Inklusiiviset fokuspartikkelit (106–108) implikoivat, että fokusoitu asia ei ole

ainoa mahdollinen. Eksklusiiviset fokuspartikkelit (109–111) sulkevat taas muut vaihtoehdot pois. (VISK § 839.)

- (106) Pidän **myös** jotenkuten naisen vartalostani, mutta se ei tunnu oikealta
- (107) Olen "tyttö" ja se ei tunnu oikealta mutta välillä tunnen itseni maskuliiniseksi mutta **sekään** ei tunnu oikealta...
- (108) Olen 14-vuotias.... tyttö, tai tytön kehoon olen **ainakin** syntynyt
- (109) olen 13 v bi transpoika ja olen **jo** tullut kaapista
- (110) Taitaa olla toivotonta **enää** tehdä asialle mitään!
- (111) Enkä **edes** tiedä miten pukeutua kun kaikki tuntuu väärältä...

Palstalle kirjoitetuissa kysymyksissä affektiivisuutta ilmaistaan myös intensiteettisanoilla ja kvanttoriadverbeilla, kuten esimerkeissä 112–119 näkyy. Intensiteettisanojen ja kvanttoriadverbien avulla ilmaistaan ominaisuuden asteen olevan odotuksenmukaista suurempi tai alhaisempi, jolloin osoitetaan suhtautumista (VISK § 615). Suurimmalla osalla intensiteettisanoista kuitenkin vahvistetaan sen sanan merkitystä, jonka yhteydessä ne esiintyvät (VISK § 853).

- (112) Minua ahdistaa tämän takia **tosi** paljon ja mieli on maassa
- (113) Sekin sai kuitenkin oloni tuntumaan **hyvin** epämukavalta
- (114) Minulla on siis lyhyet hiukset (ei polkkatukka, vaan **aivan** lyhyet)
- (115) Joinakin päivinä olen **ihan** tyytyväinen itseeni ja tyttönä olemiseen
- (116) Tavallaan kaikki ulkopuoliset asiat on hoidossa, mutta psyykkinen ja sosiaalinen puoli on **ihan** paskana
- (117) Haluaisin **todella** paljon olla poika!
- (118) Olen **aika** yksin tämän asian kanssa
- (119) Ehkä se **vähän** helpottaa sitä sairasta tuskaa (jolle ei kuitenkaan voi tehdä mitään) kun on vaan oma itsensä eikä yritä väkisin olla nainen

Suhtautumista ilmaistaan sivustolla myös leksikaalisella affektiivisuudella. Leksikaaliseen affektiivisuuteen kuuluvat esimerkiksi voimasanat ja muut suhtautumista osoittavat sanat. Suhtautumista omaan itseensä osoitetaan aineistossa erityisesti voimakkaita tunnekokemuksia kuvaavilla verbeillä, sillä kirjoittajat sanovat *vihaavansa*, *ahdistuvansa* ja *pelkäävänsä*. Suhtautumista omaan itseensä osoitetaan myös kuvaamalla itseään esimerkiksi *halveksituksi friikiksi* tai *erittäin huonoksi ihmiseksi*. Vartalooaan saatetaan taas kuvata esimerkiksi *vastenmieliseksi*. Aineistossa esiintyy voimasana vain kahdesti. Voimasanoilla reagoidaan yleensä juuri esitettyyn tietoon (VISK § 1725). Esimerkissä 120 kirjoittaja ilmaisee suhtautumistaan mahdolliseen katumukseen voimasanalla *helvetti*.

- (120) Minua pelottaa, että jos esim. aloitan testosteronin oton tai poistatan rintani, ja sitten joku päivä heräänkin että "ei **helvetti**, kadun kaikkea"

Sinuiksi-sivuston Sukupuolen moninaisuus -palstalla käytetään monipuolisesti erilaisia modaalisuutta ja affektiivisuutta ilmaisevia kielenpiirteitä. Kirjoittajat ilmaisevat kokevansa asioita varmoiksi tai epävarmoiksi erilaisin modaalisin keinoin. He myös representoivat mo-

daalisilla keinoilla sitä, että he ovat velvollisia tekemään tiettyjä asioita. Affektiivisuutta osoitavilla kielenpiirteillä kirjoittajat representoivat suhtautumisensa kirjoa, jolla he asennoituvat omaan sukupuoli-identiteettiinsä. Suhtautuminen muodostuu sekä leksikaalisesta että rakenteellisesta affektiivisuudesta.

5.2 Sukupuolivähemmistöidentiteetin representaatiot

Seuraavaksi käsittelen Sinuiksi-sivuston Sukupuolen moninaisuus -palstalla esiintyviä sukupuoli-identiteetin kokonaisrepresentaatioita. Keskityn analyysissäni niihin tapoihin, joilla kirjoittajat itserepresentoivat sukupuolivähemmistöidentiteettiään. Sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan aineistossa kahdeksalla tavalla, joita ovat väärässä ruumiissa oleva minuuus, sukupuolisesti aito minuuus, muuttuva minuuus, sukupuolisesti moninainen minuuus, piilossa oleva minuuus, sukupuoli minuuden yhtenä puolena, hukassa oleva minuuus ja yhteiskunnan määrittämä minuuus.

5.2.1 Väärässä ruumiissa oleva minuuus

Sukupuolen moninaisuus -palstalla sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan muun muassa väärässä ruumiissa olevana minuutena. *Väärällä* tarkoitetaan tässä yhteydessä ’virheelistä tai paikkansapitämätöntä’. Lekseemillä *väärä* on kuitenkin useita muita merkityksiä (KS s.v. *väärä*). Väärän ruumiin representaatiot ovat yleisiä, kun representoidaan sukupuolivähemmistöön kuulumista. Esimerkiksi transsukupuolisuutta on määritelty lääketieteellisessä diskurssissa kehodysforian käsitteellä. Kehodysforian käsitteellä viitataan väärään ruumiiseen, jolloin transsukupuolisuus nähdään kehon ja mielen ristiriitana. Tällöin vallalla on näkemys, jossa transsukupuolisuus on biologinen patologia, joka on korjattavissa ruumiin muuttamisella ”oikeaksi”. (Hines 2010b: 92.) Lääketieteellinen diskurssi vahvistaa näin kuvaa kaksijakoisesta sukupuolijärjestelmästä ja marginalisoi sukupuolivähemmistöjä.

Väärässä ruumiissa olevaa minuutta representoidaan aineistossa syntymässä määritellyn sukupuolen mukaisesti; syntymässäni minut on biologisesti määritelty tiettyyn sukupuoleen kuuluvaksi, mutten koe sitä omakseni. Tällöin sukupuolisena elämistä kuvaillaan nimeämisten kautta siten, että teksteissä ilmenee binaariseen sukupuoleen viittaava lekseemi *tyttö* tai *poika*, *nainen* tai *mies*. Esimerkeissä 121–123 kirjoittajat ilmaisevat nimeämisten avulla, että he ovat

väärässä ruumiissa. He nimeävät syntymässä määritellyn sukupuolensa, mutta kertovat, ettei se vastaa heidän kokemustaan.

- (121) Oon 15 vuotias **tyttö** – – Tai ainakin aikaisemmin olen pitänyt itseäni **tyttönä**
 (122) Koen itseni **mieheksi naisen** kehossa
 (123) koen olevani enemmän **poika** kuin **tyttö**

Esimerkissä 121 kirjoittaja nimeää itsensä *tytöksi*, mutta lieventää nykyistä sukupuoli-suuden kokemustaan essiivin käytöllä. Essiivi kertoo erityisesti *olla*-verbiin yhdistyessään muutosalttiudesta tai tilapäisyydestä (VISK § 1258). Esimerkissä kirjoittaja nimeää itsensä aluksi selkeästi *tytöksi*, mutta lieventää tätä kokemustaan essiivin käytöllä. Lisäksi samassa esimerkissä kokemusta lievennetään inkluusiivisella fokuspartikkelilla *ainakin*, joka nostaa fokukseen ajan adverbien *aikaisemmin*. Fokuspartikkeli implikoi, että on olemassa myös muita vaihtoehtoja kuin keskiöön nostettu asia (VISK § 839). Kirjoittaja voisi sanoa pitävänsä itseään tyttöinä *nyt* tai *aina*, mutta sen sijaan hän haluaa nostaa fokukseen ajan adverbien *aikaisemmin*. Kirjoittaja ilmaisee fokuspartikkelin ja ajan adverbien yhdistelmällä, ettei tyttöyden kokemus ole hänen nykyinen kokemuksensa. Esimerkissä 122 kirjoittaja kertoo kokemuksestaan translatiivimuodon *mieheksi* avulla, sillä hän ilmaisee tuntevansa itsensä mieheksi naisen kehossa. Translatiivimuoto *mieheksi* yhdessä inessiivimuotoisen *naisen kehossa* kanssa representoi hänen kokemustaan väärästä ruumista. Esimerkissä 123 kirjoittaja ilmaisee kvanttoriadverbien *paljon* komparatiivimuodolla *enemmän* väärän ruumiin kokemustaan. Hän vertaa kokemustaan konjunktion *kuin* avulla. Komparatiivimuoto *enemmän* kertoo, että ominaisuutta *poika* on määrällisesti enemmän kuin siihen verrattavassa *tytössä*. Esimerkeissä 121–123 esitetään varmoina, koska niissä käytetään indikatiivia. Modaalisesti indikatiivin käyttö liittyy varmuuden ilmaistamiseen (VISK § 1590). Epävarmuutta ja suhtautumista osoitetaan taas fokuspartikkelilla *ainakin* ja ajan adverbilla *aikaisemmin*.

Syntymässä määriteltyä väärää ruumista kuvataan aineistossa verbin prosessityypeillä. Kirjoittajat ilmaisevat eksistentiaalisen prosessityypin avulla sitä, että jotain on tapahtunut. Neuvontapalstan kysymyksissä syntymässä määriteltyä sukupuolta ja sen aiheuttamaa väärän ruumiin kokemusta representoidaan verbillä *syntyä* esimerkeissä 124–126.

- (124) Hei, **olen syntynyt** tyttöinä, mutta tunnen oloni pojaksi
 (125) Olen 14-vuotias.... tyttö, tai tytön kehoon **olen** ainakin **syntynyt**
 (126) Olen kohta 14-vuotias tytöksi **syntynyt** poika(?)

Esimerkeissä 124–126 kirjoittajat representoivat verbin *syntyä* avulla väärän ruumiin kokemustaan. He kertovat syntyneensä tiettyyn sukupuoleen, mutta kokevat sukupuolensa toisenaikaiseksi kuin heidän syntymässä määritelty sukupuolensa on. Väärän ruumiin representaatioita

ilmaistaankin aineistossa erityisesti mentaalisisilla verbiprosesseilla. Mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvan verbit representoivat tuntemuksia, ajattelua ja kokemuksia (Halliday & Matthiesen 2014: 245). Esimerkissä 124 kirjoittaja kertoo syntyneensä tytöksi, mutta *tuntevansa* olonsa pojaksi. Myös esimerkeissä 121–123 sukupuoli-identiteettiä ilmaistaan mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä: esimerkeissä kirjoittajat *kokevat* tai *pitävät* itseään tietyn sukupuolen edustajina. Sukupuolisena eläminen ja identiteetin rakentuminen näyttävät määrittävän aineistossa erityisesti mentaalisenä toimintana. Sukupuoli-identiteetti määrittyy aineistossa siis kokemisen, tuntemisen ja ajattelun kautta. Esimerkissä 125 käytetään peräkkäin useaa pistettä, mikä osoittaa lauseen kesken jäämistä. Peräkkäisten pisteiden käyttäminen lauseen kesken jättävänä elementtinä antaa lukijalle tulkinnanvaraa ja luo vihjailevan sävyn (Kielikello 2006a). Tulkitsen peräkkäisten pisteiden käytön epävarmuutta ilmaisevaksi tekijäksi etenkin siksi, että pisteiden jälkeen kirjoittaja ilmaisee epävarmuutta ja asennoitumista syntymässä määriteltyä sukupuoltaan kohtaan fokuspartikkelilla *ainakin*. Fokuspartikkelilla kirjoittaja ilmentää sitä, että hän on *ainakin* syntynyt tytön kehoon, mutta ei koe sitä täysin omakseen. Esimerkissä 126 osoitetaan epävarmuutta myös nykyisin koettua sukupuoli-identiteettiä kohtaan, kun lekseemin *poika* jälkeen käytetään kysymysmerkkiä. Kyseisessä esimerkissä kirjoittaja representoi, että hänen syntymässä määritelty sukupuolensa on väärä, mutta virkkeessä esitetty *pojan* kokemus on epävarma.

Toivetta olla (fyysisesti) eri sukupuolta kuin syntymässä on määritelty ilmaistaan aineistossa konditionaalilla. Konditionaalien käyttö kertoo episteemisestä modaalisuudesta, jolla ilmaistaan ennustettua, kuviteltua tai toivottua asiointilaa (VISK § 1592). Esimerkissä 127 kirjoittaja esittää kuvitellun asiointilan, jossa hän ei olisi väärässä ruumiissa. Hän kertoo kuvitellessaan elämänsä erilaiseksi, jos hän *olisi syntynyt* poikana. Esimerkissä 128 kirjoittaja taas käyttää konditionaalista toivotun asiointilan ilmaisemiseen. Hänet on määritelty syntymässään biologisesti tytöksi, mutta hän *haluaisi olla* poika ja hän *olisi halunnut syntyä* pojaksi. Kirjoittaja korostaa esimerkissä 128 toivomaansa asiointilaa interjektion kaltaisella huomionkohdistimella *hei*. Lausuman keskellä oleva huomionkohdistin osoittaa huomionkohdistamisen lisäksi tunteen ja asenteen ilmaisemista (VISK § 858, § 1039). Saman esimerkin lopussa oleva vokaalipidentymä ja kuuden huutomerkkin sarja vahvistavat tätä toivetta. Huutomerkkiä käytetään sävyllään voimakkaissa huudahduksissa ja huomionkohdistamisessa (Itkonen & Maamies 2012: 16).

(127) Olen myös miettinyt, kuinka paljon **erilainen** elämäni **olisi**, jos **olisin syntynyt** poikana

(128) – – ja mä **haluaisin olla** poika **hei** mä **olisin halunnu syntyä pojaksiiiiiiiii!!!!!!**

Väärässä ruumiissa olevaa minuutta representoidaan aineistossa myös siten, että syntymässä määritellyn *biologisen sukupuolen* lisäksi kerrotaan *juridinen sukupuoli*, joilla kutsutuksi tulemista ilmaistaan *kummallisuuden* tuntemuksena:

(129) **Biologinen ja juridinen sukupuoli on tyttö**, mutta minusta tuntuu **kummalliselta**, kun minusta puhutaan "tyttöinä" "neitinä" tai "naisena"

Esimerkissä 129 kirjoittaja representoi, että väärä ruumis ilmenee myös muiden sanomisissa. Tällöin hänen omien sanomistensa lisäksi muiden henkilöiden sanomiset luovat hänen maailmaansa. Hänestä muiden määrittämä biologinen ja juridinen sukupuoli eivät tunnu hänen omalta minuudeltaan, eivätkä muiden sanomat naistarkoitteiset nimeämiset *tyttö*, *neiti* tai *nainen* kerro hänen identiteetistään. Lainausmerkeissä olevat naistarkoitteiset lekseemit ilmentävät sitä, että kirjottaja haluaa referoida ne muiden puheeksi. Referointi on keino, jonka avulla tekstin kirjoittaja kertoo, että teksti on peräisin jostakin toisesta lähteestä (VISK § 1475). Tällöin kirjoittaja irtaannuttaa itsensä sanomisistaan siten, ettei hän käyttäisi itse tällaisia termejä itsensä kuvailemisessa. Kirjoittaja representoi omia tuntemuksiaan mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvalla verbillä *tuntea*.

Väärässä ruumiissa olevan minuuden kokemusta representoidaan sivustolla lekseemin *väärä* avulla. Neuvontapalstan kirjoittajat kuvaavat syntyneensä *väärään sukupuoleen* tai olevansa *väärässä kehossa*. Tällöin he representoivat, että heidän kehonsa on epäyhtenäinen heidän sisäisen maailmansa kanssa. Keho siis näyttäytyy heille erheellisenä. Lisäksi asiat voivat tuntua vääriltä, kuten esimerkiksi 130, jossa kirjoittaja heijastaa lekseemillä *dysforia* väärän ruumiin tuntemustaan.

(130) Nyt kuitenkin olen havahtunut siihen, miten "**väärältä**" kaikki tuntuu. En esimerkiksi ollut kokenut varsinaista **dysforiaa** ennen kuin vasta viime kuukausina, mutta nyt ahdistun todella helposti pienistäkin asioista

Väärää ruumista kohtaan suhtaudutaan aineistossa hyvin eri tavoin. Keho saattaa tuoda kirjoittajille joko kokoaikaisen suuren ahdistuksen tai siihen saatetaan olla hetkittäin tyytyväisiä. Sama kirjoittaja voi suhtautua kehoonsa hyvin ristiriitaisin tuntein, kuten näkyy seuraavassa esimerkissä, jossa kirjoittaja kuvaa kehoaan *lähinnä vastenmieliseksi*, vaikka *välillä* hän on siihen *ihan tyytyväinen*:

(131) Nyt vuoden aikana musta on tuntunut mun kroppa **lähinnä vastenmieliseltä**. **Välillä** oon **ihan tyytyväinen**, mut välillä haluisin vaan mun rinnat pois – – Kuten odotettavissa, minulla on pientä epämukavuutta kehoni yms. kanssa

Esimerkissä 131 kirjoittaja kuvaa ristiriitaista suhtautumistaan kehoonsa aikajänteen avulla, kun hän kertoo, että hänen kroppansa on tuntunut vastenmieliseltä *vuoden aikana*. Aikajännettä kirjoittaja korostaa temporaalisella ajan adverbilla *nyt*, joka lausumanalkuisena korostaa sitä,

ettei vastenmielisyyden tunne ole kestänyt vuotta pidempään. *Vastenmielisellä* kirjoittaja representoi tuntemustaan, että hänen kehonsa on epämiellyttävä tai ei-toivottava. Kirjoittaja osoittaa suhtautumistaan kehonsa vastenmielisyyteen sanalla *lähinnä*, jolla hän kuvaa sitä, että hänen kehonsa on pääasiassa tai ennen kaikkea vastenmielinen. Sana *lähinnä* saa usein merkitykseen 'samanlainen, eniten jonkin kaltainen' (KS s.v. *lähinnä*). Lekseemin *lähinnä* käyttämien implikoi kuitenkin sitä, että kirjoittajan keho voi tuntua myös muulta kuin vastenmieliseltä. Kirjoittaja paljastaakin heti seuraavan virkkeensä alussa olevansa ajoittain tyytyväinen kehoonsa. Tyytyväisyyttä lievennetään intensiteettisanalla *ihan*. Intensiteettisanoja käytetään ilmaisemaan sitä, missä määrin puhuttu ominaisuus on totta. Niiden avulla vahvistetaan sen sanan merkitystä, jonka yhteydessä ne esiintyvät (VISK § 853). *Ihan* antaa lausumalle ominaisuutta lieventävän tulkinnan, sillä olisi eri asia sanoa olevansa kehoonsa esimerkiksi *sangen* tai *tosi* tyytyväinen. Esimerkissä 131 kirjoittaja kuvaa suhtautumistaan myös kehoon heijastetun epämukavuuden tunteen kautta. Suhtautumista lievennetään määrää ilmaisevalla adjektiivilla *pieni*, joka on partitiivissa. Partitiivi kuvaa kvantitatiivista epämääräisyyttä eli rajaamattomuutta (VISK § 1234).

Kehoon suhtautumista osoitetaan erityisesti leksikaalisella affektiivisuudella ja mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä. Kehossa joko *vihataan* tiettyä kehonosaa tai koko kehoa. Lekseemillä *viha* kuvataan 'voimakasta suuttumusta tai vastenmielisyyttä jotakin kohtaan' (KS s.v. *viha*). Toinen *vihaamisen* merkitystä lähellä oleva verbi on *inhottaa*, jolla aineistossa osoitetaan suhtautumista omaan kehoonsa. Väärän ruumiin kokemus aiheuttaa siis todella voimakasta suhtautumista omaa sukupuolen kokemusta kohtaan.

Eryteisesti rinnat muodostuvat väärän ruumiin kokemuksen aiheuttajiksi kirjoittajien teksteissä. Tämä näkyy esimerkeissä 132–135.

- (132) Haluan poistaa **rintani**, jotta tuntisin itseni paremmaksi
- (133) Eryteisesti **rinnat** saavat epämukavuuden tunteen
- (134) Kehossani minua vaivaa eniten **rintani**
- (135) Joskus on täydellisiä itseinhon hetkiä. Vihaan **rintojani**. Heti kun huomasin niiden alkavan kasvaa, murrosiän alkuvaiheessa, pillahdin itkuun nähdessäni itseni peilissä

Esimerkissä 135 kohdistetaan vihaa rintoihin, joiden kanssa kirjoittaja kertoo kamppailleensa heti murrosiän alusta asti. Ajanmääreellä *heti* korostetaan sitä, että suhtautuminen on ollut samanlainen jo pitemmän aikaa – aina murrosiän alusta saakka. Suhtautumista väärään kehoon representoidaan absoluuttisella adjektiivilla *täydellinen*. Tulkitsen adjektiivin *täydellinen* VISK:n (§ 607) mukaisesti absoluuttiseksi, vaikka se komparoituukin. Adjektiivi *täydelli-*

nen esittää ominaisuuden yksiselitteisenä, jolloin itseä kohtaan koettu inho on kokonaisvaltaista. Asioiden varmuutta ilmennetään indikatiivilla, joka ilmaisee asiat varmoina. Ainoa epävarmuutta osoittava tekijä on ajan adverbi *joskus*, joka kertoo siitä, etteivät asiat ole aina näin huonosti.

Keho voi tuntua kirjoittajista kokonaan tai osittain vääraltä. Kun keho tuntuu osittain vääraltä, kirjoittajat nimeävät kehostaan tietyn osan – kuten edellisissä esimerkeissä rinnat – jonka he tuntevat vieraaksi. Esimerkissä 132 kirjoittaja kuvaa rintojen poistamisen vaikuttavan hänen omaan kokemukseen itsestään. Indikatiivimuotoisella lauseella *haluan poistaa* kirjoittaja ilmaisee kategorisen väitteen, jolla hän kuvaa varmuuttaan siitä, että hän haluaa poistaa rintansa. Indikatiivi on modus, jonka avulla asiat representoidaan tosina (VISK § 1590). *Tuntea*-verbin konditionaalimuodolla hän kuvaa ennustettua asiaintilaa: jos hänellä ei olisi rintoja, hän todennäköisesti *tuntisi* itsensä paremmaksi. Konditionaalilla ilmaistaankin episteemistä modaalisuutta, jolla voidaan kuvailla ennustettuja tai kuviteltuja asiaintiloja (VISK § 1592).

Rintojen lisäksi myös ääni, kasvot, vartalo ja sukuelimet aiheuttavat vääraltä tuntuvan kehon representaation, kuten esimerkeistä 136–138 ilmenee. Tällöin erilaisiksi kuvitellut ääni, kasvot, vartalo tai sukuelimet toisivat oikean ruumiin kokemuksen. Väärän ruumiin kokemus voi olla niin vahva, että kirjoittajat joutuvat jättämään asioita tekemättä sen vuoksi. Näin tapahtuu esimerkiksi 137, jossa kirjoittaja kertoo mentaalilla verbiprosessilla *uskaltaa*, ettei hän mene uimaan väärän ruumiin kokemuksensa vuoksi. Hän ei myöskään pidä puhumisesta, koska ääni aiheuttaa niin vahvasti kokemuksen siitä sukupuolesta, johon kirjoittaja ei koe kuuluvansa.

(136) – – ja haluan epätoivoisesti **matalamman äänen**

(137) En tykkää **vartalostani tai naamastani**, enkä ole **uskaltanut** mennä esim. uimaan vartaloni takia, lähinnä sen takia että minun pitäisi pitää "naisten uimapukua", ja ihmiset ajattelisivat minua tyttönä. **En tykkää puhumisestakaan**, koska vaikka **ääneni** on melko matala, sen kuullessa ajattelee ensimmäisenä että "Jaha, tuo on tyttö"

(138) – – olenkin leikitellyt ajatuksella, että entä jos siinä tilalla olisikin **penis**

Kun keho tuntuu kirjoittajien mielestä osittain vääraltä, he kuvaavat myös sitä, mitkä osat heidän kehostaan tuntuvat oikeilta tai hyväksyttäviltä. Esimerkissä 139 kirjoittaja kertoo, ettei hänellä ole minkäänlaista ongelmaa genitaalinsa suhteen. Lekseemillä *ongelma* hän representoi sitä, että hänellä on ongelmia muiden kehonosiensa suhteen. Itsenäinen sävyartikkeli *oikeastaan* on affektiivinen keino, jolla kirjoittaja kuvaa sitä mahdollisuutta, että hänellä voisi olla ongelmia myös sukuelintensä suhteen. Sävyartikkelit antavatkin ilmaisuille affektiivisia tulkintoja (VISK § 821). Esimerkissä 140 rintoihin suhtautumista kuvataan kommenttiadverbin *onneksi* avulla. Kommenttiadverbi *onneksi* ilmaisee myönteistä asennoitumista (VISK § 667).

(139) **Genitaaleillani** minulla ei **oikeastaan ole minkäänlaista ongelmaa**

- (140) – – ja mun **rinnat on onneksi niin pienet** ettei ne näy paidan alta vaikken bindeireitä käytäkään

Neuvontapalstan kysymyksissä väärää ruumista representoidaan myös koko kehon väärän ruumiin representaationa (141–143). Tällöin ruumiista ei nimetä jotain tiettyä osaa, joka representoisi väärän ruumiin tuntemusta, vaan tällöin kehosta puhutaan kokonaisuutena.

- (141) Vihaan **kehoani** erittäin, ERITTÄIN paljon
 (142) Mua ahistaa tää et oon **väärässä kehossa** missä en haluaisi olla
 (143) Vihaan tätä **kehoa** niin paljon, että se on aiheuttanut masentuneisuutta, itsetuhoisuutta ja viikon olon suljetulla osastolla

Esimerkeissä 141–143 koko keho aiheuttaa väärään ruumiin tuntemuksen. Tällöin lekseemiin *keho* liitetään affektiivisia mentaalisen prosessityypin verbejä, kuten *ahdistaa* ja *vihata*. Kirjoittajat ilmaisevat edeltävissä esimerkeissä, että väärän kehon representaatio aiheuttaa heille voimakkaita tuntemuksia. Affektiivisuutta osoitetaan verbien lisäksi toistolla esimerkissä 141, jossa kirjoittaja toistaa intensiteettisanan *erittäin*. Toiston sävy on ikoninen ja sillä ilmaistaan kokemuksen runsautta (VISK § 1736). Kun esimerkissä toistetaan adverbi *erittäin* suuraakkosin kirjoitettuna, sillä ilmaistaan myös kokemuksen voimakkuutta. Esimerkissä 143 kirjoittaja kertoo väärän kehon kokemuksen aiheuttaneen hänelle *masentuneisuutta, itsetuhoisuutta* ja *viikon olon suljetulla osastolla*. Väärän kehon kokemus vaikuttaa täten todella voimakkaasti kirjoittajien elämään.

Väärän ruumiin representaatioissa vääränlaisesta kehosta ja sen korjaamisesta vastaamaan omaa tuntemustaan puhutaan hyvin eri termin. Asioita halutaan *muuttaa* ja *korjata* esimerkeissä 144–147.

- (144) Mitkä ovat ensimmäiset askeleet, kun alkaa sukupuoltaan **muuttamaan**?
 (145) Olisin kuitenkin halukas tulevaisuudessa keskustelemaan sukupuolen **korjauksesta** yms.
 (146) En kuitenkaan haluaisi olla kaikilta osin poika, esim **sukupuolenkorjausta** en koe tarvitsevani
 (147) Olen puhunut mun terapeutilleni **sukupuolenkorjausleikkauksesta** ja kaikesta siitä – –

Esimerkeissä 144–147 on merkityseroja, sillä verbi *muuttaa* rinnastetaan ’jonkin asian toisen sijalle pistämiseen’ tai ’jonkin asian toisenlaiseksi muuttamiseen’ (KS s.v. *muuttaa*). Korjaamisella taas viitataan ’jonkin asian ehjäksi tekemiseen, parantamiseen ja virheiden oikaisemiseen’ (KS s.v. *korjata*). *Korjaamisella* ja *muuttamisella* on merkityseroja, joten verbien alat ovat erilaiset. Korjaaminen representoi, että sukupuoli on ennen kaikkea psyykinen kokemus. Muuttaminen representoi sitä, että kirjoittajan mielestä sukupuoli on muutettavissa oleva asia, jolloin sukupuoli nähdään lähinnä biologisten seikkojen kautta. Muuttamisella voidaan viitata

sukupuolenkorjausleikkauksen vanhaan termiin sukupuolenvaihdosleikkaus, jossa toistuu lääketieteellisen diskurssin ajatus ei-binaaristen sukupuolten patologisoimisesta. Sukupuolivähemmistöjen tarkastelu lääketieteellisen diskurssin kautta vaikuttaa siihen, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat kokevat sukupuolestaan olevan jotain muutettavaa tai korjattavaa. Tällöin henkilö ottaa sairaan roolin, vaikkei siihen olisi mitään lääketieteellistä perustetta (Vilkka 2010: 82.)

Asioiden korjaamisen tai muuttamisen lisäksi väärän kehon representaatiota ilmaistaan *poistaa*-verbillä. Verbillä *poistaa* ilmaistaan 'jonkin asian loppumista, irrottamista tai korjaukseen saattamista' (KS s.v. *poistaa*). Esimerkeissä 148 ja 149 poistaminen liittyy niihin kehonosiin, jotka aiheuttavat väärän ruumiin tuntemuksen. 149 poistamista ilmaistaan teettojohdoksella eli kuratiivisella verbijohdoksella *poistattaa*, joka viittaa siihen, ettei kirjoittaja itse suorita varsinaista poistoa. Kuratiivisissa verbijohdoksissa onkin tavallisesti subjektitarkoitteinen ihminen, joka on kantaverbin toiminnan aktiivinen aiheuttaja, mutta ei varsinainen teon suorittaja (VISK § 313).

(148) Toivon tulevaisuudessa, että voisin **poistaa** kohtuni yms.

(149) Minua pelottaa, että jos esim. aloitan testosteronin oton tai **poistatan** rintani

Sukupuolivähemmistöidentiteetti muodostuu siis myös tässä tutkielmassa väärän ruumiin representaation kautta. Väärää ruumista ilmennetään usealla kielellisellä tasolla – pienistä kielellisistä piirteistä aina lekseemitasolle asti. Kirjoittajat nimeävät itsensä syntymässä määritellyn sukupuolensa kautta, jolloin syntymässä määritelty sukupuoli ei vastaa kirjoittajien kokemusta. Väärän ruumiin kokemus voi olla joko kokonaisvaltaista tai jokin tietty kehonosa voi aiheuttaa kirjoittajille väärän ruumiin kokemuksen. Keho näyttääkin muotoutuvan kirjoittajien teksteissä tärkeäksi sukupuoli-identiteettiä muodostavaksi tekijäksi, jota kohtaan osoitetaan erilaisia tuntemuksia ja asennoitumisia lievästä harmistumisesta voimakkaaseen vihaamiseen. Uskon, että väärän ruumiin representaatioon vaikuttaa lääketieteellinen diskurssi, jossa esimerkiksi transsukupuolisuus on diagnosoitu ja patologisoitu. Lisäksi väärän ruumiin representaatioon ohjaa todennäköisesti ajatus binaarisiin sukupuoliin kytkeytyvästä sukupuolijärjestelmästä, jossa biologian ajatellaan määrittävän sukupuolta hyvin voimakkaasti.

5.2.2 Sukupuolisesti aito minuus

Sukupuolen moninaisuus -palstan kirjoittajat liittyvät väärän ruumiin representaatioon kiinteästi sukupuolisen aitouden representaation. Kun sukupuolivähemmistöön kuulumista esitetään sukupuolisesti aitona minuutena, esille tulee näkemys, jonka mukaan olisi olemassa

tietynlainen sukupuolinen aitous. Tällöin tietynlaisille sukupuolille kuuluisivat myös tietynlaiset asiat. Sukupuolista aitoutta representoidaan sellaisten kehoon liittyvien ulkoisten seikkojen avulla, joihin ei voi vaikuttaa sekä niiden lisäksi muilla kehollisilla asioilla, kuten ehostautumisella ja pukeutumisella. Sukupuolisesti aitoa minuutta representoidaan myös siten, että erilaiset harrastukset ja aktiviteetit olisivat vain tietyille sukupuolille kuuluvia. Tällöin representaatioita ohjaavat yhteiskunnalliset ja sosiaaliset näkemykset sukupuolista ja niihin liittyvistä normeista.

Kun sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan palstalla sukupuolisen aitouden kautta, esille tulee vastaanäkemys, jossa sukupuolivähemmistöidentiteetti on sukupuolista epäaitoutta. Kysymykset representoivat, että on olemassa jokin tietynlainen yleinen kuva tietyssä sukupuolessa elämiseen. Jos kirjoittaja ei täytä tätä kuvaa, hän on sukupuolisesti epäaito. Esimerkissä 150 sukupuolista epäaitoutta representoidaan lekseemitasolla *normaaliudesta poikkeavuudella*, joka heijastaa kuvaa, että on olemassa normatiivisia ja ei-normatiivisia sukupuolia. Adverbiaalikonjunktio *jos* lieventää normaaliudesta poikkeavuuden representaatiota, sillä sen avulla ilmaistaan mahdollisuutta. Myös esimerkeissä 151 ja 152 sukupuolista epäaitoutta representoidaan siten, että on olemassa tietty aito sukupuoli. Kirjoittajat representoivat modaalisisilla adverbeilla *oikeasti* ja *selvästi* kokemustaan siitä, että on olemassa aito sukupuoli, johon he eivät kuulu. Mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvalla verbillä *edustaa* kirjoittajat heijastavat omaa kokemustaan siitä, että sukupuolisena eläminen on omaan kokemukseen ja tietoisuuteen perustuvaa toimintaa.

- (150) Olen tässä viimeisen vuoden ajan miettinyt aika aktiivisesti omaa sukupuoltani ja seksuaalisuuttani (ja varmaan aiemminkin olen asiaa jotenkin ajatellut, mutta noin vuosi sitten asia iski häiritsemään voimakkaasti). **Jos** jommassa kummassa on jotain **normaalista poikkeavaa**
- (151) Miten saisin tutkittua itseäni? Millä saan selville mitä sukupuolta **oikeasti** olen? Olen kyllä tietoinen muunsukupuolisista, mutta haluaisin **selvästi edustaa** jotakin
- (152) Ahdistaa kun en osaa sanoa **mitä sukupuolta edustan** ja en tunne ketään ihmistä, joka ymmärtäisi tän, koska kaikki tietävät **selvästi** niiden sukupuolen mun lähipiirissä

Kun sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan sukupuolisesti aitona minuutena, syntyy kuva, että on olemassa tietynlaisia rooleja ja toimintoja, joiden kautta sukupuolinen aitous määrittyy. Esimerkeissä 153 ja 154 sukupuolisena elämisestä representoidaan sellaista kuvaa, että on olemassa normatiivinen sukupuolisuuden kuva, johon nojata. Normatiiviset kuvat perustuvat stereotyyppisiin sukupuoli oletuksiin, jolloin naiseus ja miehyys luetaan toisensa poissulkeviksi, vastakkaisiksi ja binaarisiksi kategorioiksi.

- (153) He sanovat, että jos kerran olen poika niin mun pitää tehdä **poikien hommia ja lopettaa kaikki akkamaiset jutut**. Se **loukkaa aika paljon**, sillä **eihän** vaatteilla, tekemisillä ja väreillä ole sukupuolta

(154) Olen kuitenkin tullut enemmän ja enemmän siihen ajatukseen, että jollain tapaa haluaisin olla **miehisempi**, mutta **miten pitkälle haluaisin viedä** sen niin en tiedä. Esimerkeissä 153 ja 154 representoidaan kuvaa tietynlaisesta poikuudesta, miehydestä ja naisuudesta. Esimerkissä 153 poikien tulee *tehdä poikien hommia ja lopettaa kaikki akkamaiset jutut*. *Akka* on halventava ja arkikielinen nimitys *naiselle* (KS s.v. *akka*). Johtimella *-mainen* kuvataan, että tietynlaiset tekemiset kuuluisivat naisille. Kyseisellä johtimella kuvataankin yleisesti kantasubstantiivin tarkoitteen kaltaista asiaa (VISK § 280). Kirjoittaja referoi esimerkissä 153 vanhempiensa puheita eikä ole itse samaa mieltä asiasta: hän kertoo mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvalla verbillä *loukata*, että hän ei itse pidä tätä stereotyyppistä jaottelua pätevänä. Loukkaamisen määrää kirjoittaja ilmaisee intensiteettisanalla *aika* ja kvanttoriadverbilla *paljon*. Tavan intensiteettiä ilmaiseva *paljon* antaa olettaa, että loukkaantuminen on voimakasta. Kirjoittaja lieventää loukkaantumisen määrää käyttämällä lekseemiä *aika*. *Aika* ilmaisee suhteellista tai kohtalaista intensiteettiä (VISK § 666). Kirjoittaja antaa ymmärtää, että hänen vanhempansa liittyvät sukupuolisena elämiseen vaatteet, tekemiset ja värit. Kliittisellä sävypartikkelilla *-han* hän tuo implikaation, että lauseen luoma asiointila on myös keskustelukumppanille – ehkä palstan vastaajalle tai muulle lukijalle – tuttua tietoa. Liitepartikkeli *-han* ilmaisee puhujien jaettua tietoa, ja se tuo lausumiin erilaisia tulkintoja erilaisissa puhefunktioissa (VISK § 830). Partikkelin käytöllä luodaan tässä yhteydessä kuva, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ajattelevat näin, mutta muut henkilöt eivät välttämättä ajattele. Stereotypiat sukupuolisuudesta liittyvät ennen kaikkea kirjoittajia ympäröivän yhteiskunnan ja sosiaalisen yhteisön ajatuksiin.

Esimerkissä 154 kirjoittaja kertoo toiveestaan olla miehisempi. Toivottua asiointilaa representoidaan konditionaalimuodolla *haluaisin*. Konditionaali on modaalinen keino, jolla voidaan ilmaista toivomusta (VISK § 1592). Komparatiivimuoto *miehisempi* representoi kuvaa, jossa kirjoittaja kokee olevansa tällä hetkellä jollain tapaa miehininen, muttei omasta mielestään tarpeeksi miehininen. Tällöin miehisuus näkyy jatkumona, jossa toisessa ääripäässä on ei-miehisuus ja toisessa päässä on täysi miehisuus. Jatkumo tulee ilmi lauseessa, jossa kirjoittaja ilmaisee, ettei hän tiedä, *kuinka pitkälle* hän haluaa viedä miehyytensä. Pisimmälle mennyt miehyys implikoi kuvaa, jossa näkyy sukupuolinen aitous. Sukupuolinen kuva siis rakentuu jossain määrin yleisesti miehisiksi ajatelluille stereotyyppisille yleistyksille.

Sukupuolisesti aitoa minuutta representoidaan aineistossa myös pukeutumiseen liittyvien asioiden kautta. Pukeutumiseen liittyvät oletukset kytkeytyvät stereotyyppisiin käsityksiin binarisista sukupuolista, jolloin representoidaan, että naiset ja miehet pukeutuvat eri tavoin, kuten esimerkeissä 155–160 näkyy.

- (155) En ole kovin naisellinen ja periaatteessa haluaisin **pukeutua miehellisemmin**
- (156) Minulla on lyhyet hiukset ja olen aina käyttänyt **miesten vaatteita**
- (157) Niin minusta on tuntunut noin vuoden verran, että haluaisin **näyttää pojalta** (masculine) mutta ennen sitä en **edes** miettinyt tämmöisestä oli **vaan ihan** tiukasti kiinni sukupoolirooleista jne. – – Nyt haluaisin vaan mennä kauppaan ja ostaa vaateita vain sellaisia, jotka näyttävät minusta kivalta
- (158) Tein kokeiluja ulkonäköni suhteen ja **pukeuduin** joskus **korostetun poikamaisesti**
- (159) Myöhemmin lukiossa aloin meikata ja **pukeutua siroihin** vaatteisiin, mutta tein sen lähinnä, koska tunsin alemmuutta naistellisempien kavereideni rinnalla. **Naiselliselta näyttäminen** ei koskaan saanut minua tuntemaan oloani erityisen mukavalta, vaan tuntui, että olin kääriänyt itseni lainavaatteisiin, jotka puristivat joka puolelta
- (160) Kuulemma "**tyttöjen**" täytyy **pukea mekko**

Esimerkeissä 155–160 tietynlainen pukeutuminen liitetään sukupuoliseen aitouteen. Esimerkeissä 155–158 kuvataan, että miehet tai pojat pukeutuvat tietynlaisella tavalla. Esimerkissä 157 kirjoittaja sanoo, että hän haluaisi *näyttää pojalta*, jonka hän rinnastaa vaatteisiin. Hän kuvaa kokemustaan aikajänteen kautta, jolloin hänestä on tuntunut noin vuoden verran siltä, että haluaisi näyttää pojalta. Aiemmin hän sanoo olleensa kiinni sukupoolirooleissa, jonka tulkitseen tarkoittavan sitä, että hän on pukeutunut niiden oletusten mukaisesti, joita liitetään hänen syntymässä määriteltyyn sukupuoleensa. Kirjoittaja representoi suhtautumistaan ajattelunsa muutokseen fokuspartikkelilla *edes* sekä itsenäisillä sävyartikkeleilla *vaan* ja *ihan*. Erityisesti sävyartikkeli *vaan* tuo lausumaan vähättelevän sävyn (VISK § 828). Esimerkissä 159 kirjoittaja representoi sukupuolista aitoutta naiselliselta näyttämisen kautta. Hän liittyy naiselliselta näyttämiseen sirot vaatteet. *Siroilla* viitataan 'kevytrakenteiseen ja hentoon' (KS s.v. *siro*). Sirous onkin stereotyyppinen kuvaus naisellisuudesta, sillä sosiaalisesti hyväksytyin naisen ruumis on pienikokoinen ja hoikka (Harjunen 2010: 241). Kirjoittajien representaatioissa nousevat esille siis hyvin stereotyyppiset käsitykset sukupuolisena elämisestä, jolloin sukupuolinen aitous rinnastuu stereotyyppiseen kuvaan tietyistä sukupuolista. Esimerkissä 160 kirjoittaja kuvaa nesessiivirakenteella, että tyttöyteen kuuluvat mekot. Nesessiivirakenne liitetäänkin välttämättömyyteen (VISK § 1580). Tyttöjen mekkojen pitämisen välttämättömyyttä lisää modaali-verbin *pitää* käyttö. *Pitää*-verbi on modaalinen keino, jolla ilmaistaan välttämättömyyttä (VISK § 1562). Modaalipartikkeli *kuulemma* viittaa siihen, ettei kirjoittaja ole täysin varma esittämästään asiasta. Modaalipartikkelia *kuulemma* käytetään evidentialisuuden ilmaisemiseen (VISK § 397). Lisäksi esimerkin 160 kirjoittaja etäännyttää itsensä sanomisestaan ilmaisemalla sen kuulopuheeksi.

Kehoa kuvaavat ilmaukset ovat lähellä pukeutumiseen liittyvää identiteettipuhetta. Sukupuolisesti "aitoa" miestä kuvataan stereotyyppisesti lihaksikkaan kehon kautta. Harjusen (2010:

241) mukaan keho on yksi huomattavimmista sosiaalisen hyväksyttävyyden tekijöistä. Miehen kehon katsotaan olevan sosiaalisesti hyväksyttävimpin silloin, kun se on lihaksikas ja suurikokoinen. Esimerkeissä 161 ja 162 kirjoittajat kuvaavat miesten lihaksikkaiden vartaloiden olevan kauniita. Esimerkissä 161 komparatiivimuotoinen *lihaksikkaampi* implikoi, että miehen kehossa on enemmän lihasta kuin naisen kehossa. Kirjoittajat kokevat sukupuolisen aitouden tai epäaitouden määrittävän ruumiin kautta. He kertovat toiveestaan tulla lihaksikkaammiksi mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvalla verbillä *haluta*. Jälkimmäisessä esimerkissä kirjoittaja liittyy myös paidattomuuden sukupuoliseen aitouteen. Rinnastuskonjunktio *niin kuin* ilmaisee ajatuksen, jossa pojat rinnastetaan paidattomuuteen.

(161) Mielestäni **miehen lihaksikkaampi keho** on kaunis, ja haluan sellaisen itsellenikin

(162) Haluaisin kovasti olla poika koska **miesten lihaksikas vartalo** on niin kaunis ja haluaisin semmoisen itsekin, haluaisin kesäisinkin olla ilman paitaa niin kuin pojat

Vartalon lisäksi ääni on yksi kehon sukupuolista aitoutta ilmentävä tekijä. Esimerkissä 163 kirjoittaja kuvaa sukupuolista aitoutta äänen kautta. Hänen tekstinsä heijastelee ajatusta, jossa miehillä on matala ääni. Esimerkissä ilmenee ajatus, jossa sukupuolista aitoutta määrittelee ääni. Kirjoittaja kuvaa äänensä olevan *melko* matala, mutta se ei riitä, sillä hänen äänensä ei ”läpäise” sukupuolista aitoutta, eli hänen äänensä ei ole tarpeeksi matala. Sanalla *melko* kirjoittaja representoi, että ollakseen aidosti jotain sukupuolta äänen tulisi olla täsmälleen sellainen kuin hän toivoisi. *Melko* onkin likimäärän ilmaisin (VISK § 792). Kirjoittajan mukaan hänen äänensä ei siis ole tarpeeksi matala.

(163) En tykkää puhumisestakaan, koska vaikka **ääneni on melko matala**, sen kuullessa ajattelee ensimmäisenä että "Jaha, tuo on tyttö"

Neuvontapalstalla sukupuolisen aitouden representaatioon liitetään myös hiukset ja ehos-
tautuminen. Esimerkeissä 164–166 sukupuoliseen aitouteen liitetään hiusten pituus. Näissä esimerkeissä kirjoittajat representoivat, että mitä lyhyemmät hiukset ovat, sitä poikamaisempi kirjoittaja on. Poikamainen hiustyylillä rakentuu palstalla hiusten pituuden (tai lyhyden) kautta. Esimerkissä 166 kirjoittaja korostaa, ettei hänellä ole polkkatukka, vaan *aivan* lyhyet hiukset. Intensiiviteetisana *aivan* nostaa esiin ominaisuuden – tässä tapauksessa lyhyden – rajan (VISK § 854). Intensiiviteetisana *aivan* nostaa esille lyhyttä vahvistavan tulkinnan. Lisäksi *aivan* antaa lauseelle affektiivisen tulkinnan (VISK § 666). Tulkintani mukaan polkkatukka ei korosta hiustyylin poikamaisuutta tarpeeksi ja kirjoittaja katsoo sen kuuluvan naiseuteen. Pitkiä hiuksia pidetään perinteisesti naiseuden merkinä (Rossi 2003: 38).

(164) Hiustyylini on **poikamainen**, ja ostan vaatteidenkin yleensä poikien osastolta

(165) Ihmiset yleensä pitää mua poikana, koska mä näytän pojalta, mulla on **siilitukka** ja mä käytän poikien vaatteita

(166) Minulla on siis **lyhyet hiukset (ei polkkatukka, vaan aivan lyhyet)**

Kun hiustyylin lyhyiden katsotaan kuuluvan miessukupuoleen, ehostautuminen liitetään aineistossa stereotyyppisesti naissukupuoleen. Mittasuhteiltaan harmoniset ja huolellisesti ehostetut kasvot muodostavat stereotyyppisesti ihanteellisen naiseuden (Rossi 2003: 39). Esimerkissä 167 kirjoittaja kertoo, ettei hän ole meikannut, lakannut kynsiä tai käyttänyt koruja. Hän representoi ehostautumisen kuuluvan naisille. Kielto ilmentää modaalisuutta, sillä kielto tuo aina mukaan myös myönteisen tulkinnan mahdollisuuden (VISK § 1610). Kielto implikoi sitä, että kirjoittaja olisi voinut tehdä mainitsemiaan asioita niin halutessaan. Kieltolauseeseen liittyy myös affektiivinen sävy etenkin silloin, kun sitä vahvistetaan polaarilla vahvistussanalla (VISK § 1722). *Ikinä* lisää lauseen kieltohakuisuutta sen vahvistaessa kieltoa esimerkiksi 167. Kieltohakuisuudella tarkoitetaan sitä, että jokin ilmaus esiintyy ensisijaisesti kiellon yhteydessä (VISK § 1634). Esimerkissä 168 kirjoittaja kertoo käyttävänsä meikkiä saadakseen maskuliiniset kasvot. Rinnastuskonjunktioilla *mutta* kirjoittaja esittää, että hän kokee meikin kuuluvan naissukupuolelle. Sävyartikkeli *vain* vahvistaa tätä tulkintaa, sillä se tuo lauseelle vähättelevän sävyn. Kullakin sävyartikkelilla on väljä merkitys, joka saa tulkinnan esiintymiskontekstinsa mukaan (VISK § 821).

(167) Mä **en oo ikinä meikannu tai lakannu kynsiä tai käyttäny koruja** tai naisten vaatteita (paitsi ehkä pari ekaa vuotta kun en vielä ite voinu valita vaateista..)

(168) Haluaisin kuitenkin olla poika. Minulla on lyhyet hiukset, **käytän meikkiä, mutta vain saadakseni kasvoni näyttämään maskuliinisemmilta**

Sukupuolinen aitous näyttäytyy aineistossa myös erilaisina harrastuksina ja aktiviteetteina. Tällöin ilmennetään stereotyyppistä ajatusta, jossa tietyt harrastukset kuuluvat tiettyyn sukupuoleen. Esimerkeissä 169 ja 170 toistetaan stereotyyppistä kuvaa siitä, että autojen korjaaminen, matematiikan osaaminen ja hokkareilla luistelu sopisivat ennen kaikkea pojille. Esimerkissä 171 sukupuolista aitoutta kuvataan taas lapsuuden kautta, sillä kirjoittaja nostaa esille stereotyyppisesti poikalapsille suunnatut lelut, kuten autot ja aseet.

(169) Mä tykkään **korjata autoja ja hitsata ja rakentaa ja laskea matikkaa** (rekkauskuskin koulutuksen oon saanu ja nyt opiskelen insinööriksi) ja urheilla ja metsähommista tykkään kans mutta mua ei kiinnosta **perinteiset naisten työt** enkä mä ajattele itseäni naisena

(170) Yläasteikäisenä mä näytin tytöltä, semmoselta urheilijatyöltä, mulla oli aina pon-nari ja lenkkarit, mä olin kai lähinnä niinku poikatyttö, mutta kyllä mut tytöksi tunnisti vaikka olikin poikien vaatteet ja **hokkareilla** luistelin

(171) Mulla oli jo pentuna aina poikien vaatteet ja lyhyehkö tukka ja leikin veljen kanssa **autoilla, traktoreilla, legoilla, aseilla** ym. Roolileikeissä mä olin aina poika

Esimerkeissä 169–171 representoidaan kuvaa, että tietyt asiat ovat sallitumpia tietyille sukupuolille. Sukupuolinen aitous ilmenee myös töiden ja opiskeluiden kautta, kun esimerkiksi

169 mainitaan *perinteiset naisten työt, rekkakuskin koulutus ja insinööriksi opiskelu*. Tutkimuksissa onkin ilmennyt, että esimerkiksi osa transsukupuolisista koettaa sopeutua yhteiskunnan odotuksiin valitsemalla syntymässä määritellyn sukupuolensa mukaisia harrastuksia ja ammatteja (Pimenoff 2006: 164). Aineistossa henkilöt ovat myös laajentaneet stereotyyppisiä sukupuolirooleja valitsemalla kirjoituksiinsa sellaisia toimia, jotka eivät odotuksenmukaisesti kuulu heidän syntymässä määriteltyyn sukupuoleensa. Tämä voi kertoa yhteiskunnan normien väljentyemisestä, jolloin annetaan tilaa eroille. Tästä huolimatta kirjoittajat rinnastavat sukupuoliin aitouteen tietynlaiset teot.

Asioiden stereotyyppinen liittäminen tietyille sukupuolille sopivaksi tuo mukaan ajatuksen, jossa kirjoittajat eivät koe olevansa ”tarpeeksi” jotain sukupuolta. Tällöin sukupuolisena elämiseen liitetään intensiteettisanoja, joilla kuvataan odotuksenmukaista vähäisempää määrää. Esimerkiksi intensiteettisanat ja intensiteettiä kuvaavat adjektiivin genetiivimuodot kertovat odotuksenmukaisesta määrästä (VISK § 615). Riittämättömyyttä tiettyyn sukupuoleen kuulumiseksi kuvataan aineistossa riittävyttä ilmaisevalla intensiteettisanalla *tarpeeksi*, jolla ilmaistaan sitä, että on olemassa joku tietty määrä ominaisuuksia, jotka kuuluvat tietyille sukupuolille (172–173). Jos näitä ominaisuuksia on vähemmän kuin on odotuksenmukaista, ominaisuuksia ei ole *tarpeeksi*.

(172) Tunnen aina riittämättömyyttä siitä, etten ole **tarpeeksi** poika

(173) Koen tällä hetkellä kuitenkin paljon epäilystä siitä, olenko ”**tarpeeksi**” muunsukupuolinen kertoakseni siitä muille

Intensiteettisana *tarpeeksi* esimerkeissä 172 ja 173 implikoi, että kirjoittajilla on mielessään ajatus tietyssä sukupuolella elämisestä. Jälkimmäisessä esimerkissä ajatus näyttyy kuitenkin väliaikaisena, sillä vaikka asia esitetään modaalisesti totena indikatiivimuoduksen vuoksi, asiaintilaa kuvataan väliaikaiseksi temporaalisella tapaa ilmaisevalla substantiivilla *hetkellä*, jota vahvistetaan määritteenä toimivan demonstratiivipronominin *tällä* avulla. Temporaalet substantiivit edellyttävätkin määritteen (VISK § 566). Kirjoittaja representoi esimerkissä 173, että myöhemmin hän ei välttämättä koe epäilystä, vaan tuntemus on vain väliaikainen olotila. Lisäksi kirjoittaja osoittaa suhtautumistaan lainausmerkkien liittämällä lekseemin *tarpeeksi* ympärille. Lainausmerkeillä voidaan osoittaa kriittistä suhtautumista esitettyyn asiaan (Kielikello 2006b). Lainausmerkkien käytöllä kirjoittaja kertoo omasta suhtautumisestaan siihen, että tietyille sukupuolille kuuluisivat eksaktisti tietynlaiset asiat. Esimerkeissä 172 ja 173 kirjoittajat kuvaavat kokemustaan mentaalilla prosessityypillä: mentaalista toimintaa kuvaavat verbit *tuntea* ja *kokea* representoivat sitä, että sukupuoli-identiteetti muodostuu erityisesti mentaalisen toiminnan kautta. Sukupuolisena eläminen edellyttää siis tuntemuksia, ajattelua ja kokemista.

Sukupuolisesti aitoa minuutta kuvataan myös läpimenon käsitteellä. Tällöin syntyy representaatio, jossa oletetaan, että tiettyyn sukupuoleen kuuluvat tietyt asiat. Jos näitä asioita ei ”läpäise”, sukupuolen representaatio on epäaito. Esimerkissä 174 kirjoittaja kuvaa *vaikea*-adjektiivin komparaatiomuodolla, kuinka hän ei voi läpäistä sukupuolisen aitouden kuvaa, koska hän pitää tietynlaisia vaatteita, joiden hän ei ajattele kuuluvan läpäistävään sukupuoleen.

(174) Minua myös, ärsyttää se, että minun on **vaikeampi mennä läpi** miehestä, koska pidän mielelläni hameita ja mekkoja

Esimerkissä 174 kirjoittaja representoi kuvaa, jossa hameet ja mekot eivät kuulu miehenä elämiseen. Tällöin hän ei mielestään näyttäyty muiden silmissä miehenä, koska hän pitää *mielellänsä* hameita ja mekkoja. Esimerkissä näkyvät hyvin kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän konventiot ja vakiintuneet sukupuoliroolit, joissa hameet ja mekot on jaoteltu naistenvaatteiksi. Läpäisyn käsite toistuu myös muissa sukupuolivähemmistöjä koskevissa tutkimuksissa. Davidmannin (2010: 191) mukaan läpäisyllä kuvataan sitä, kuinka ihminen menee läpi sukupuolesta, joka on ristiriidassa hänen syntymässä määritellyn sukupuolensa kanssa. Esimerkiksi julkisissa tiloissa koetut muiden ihmisten asenteet voivat aiheuttaa sukupuolivähemmistöissä ahdistusta. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt halutaan usein tehdä näkymättömäksi tietyille sukupuolille määritellyissä tiloissa. Stone (2006: 230–231) sanookin, että läpäisyn käsite sisältää tulkinnan binaarisesta sukupuolijaosta, jolloin sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt koetetaan sulauttaa sukupuolienemmistöön. Läpäiseminen tarkoittaa siis näkymättömäksi tekemistä, jolloin esimerkiksi transsukupuoliset yritetään saada cisnormiin sen sijaan, että heitä kohdeltaisiin transsukupuolisinä. Stonen mukaan läpäisyn sijaan pitäisi puhua enemmän luetuksi tulemisesta, jolloin tuotettaisiin uudenlaisia representaatioita sukupuolivähemmistöihin kuulumisesta.

Sukupuolinen aitous määrittäytyy Sinuiksi-sivuston teksteissä kaavamaisien sukupuolisteoreotyyppien kautta. Suomalaisessa yhteiskunnassa näyttää olevan tiukasti ajatuksiin iskostuneet normit sukupuolisena elämisestä, jolloin tiettyjen toimintojen ajatellaan kuuluvan vain tietyille sukupuolille. Palstalla toistetaan hieman yllätyksekseni stereotyyppioita, joissa naiseuteen liitetään meikkaaminen ja miehyyteen taas lyhyet hiukset ja tietyille sukupuolille on olemassa tietynlaiset vaatteet ja sopivat harrastukset ja ammatitkin. Vilkan (2010: 116) mukaan transsukupuoliset ovatkin hyvin tietoisia erilaisista koodeista, joilla luodaan naiseuden ja miehyyden vaikutelmaa. Aineistossa on myös laajennettu perinteisiä sukupuolirooleja asettamalla itsensä sellaisiin toimintoihin, jotka eivät odotuksenmukaisesti kuulu kirjoittajien syntymässä määritettyyn sukupuoleen. Näin aineistossa annetaan myös tilaa eroille ja sukupuolta voidaan toistaa

toisin. Palstan kirjoituksista näkee hyvin, kuinka ympäröivä maailma luo kuvaamme itsensä ja kuinka muodostamme identiteettiämme peilaamalla ympäristön ajatuksia itseemme.

5.2.3 Muuttuva minuus

Sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan neuvontapalstalla myös muuttuvana minuutena. Tällöin sukupuoli-identiteetti käsitetään modernin identiteettikäsitteen mukaisesti, jossa ihmisellä ei ole yhtä pysyvää identiteettiä, vaan identiteetti on jatkuvassa muutoksessa suhteessa muihin identiteetin representaatioihin (Hall 1999: 21–23). Muuttuvan minuuden representaatioissa sukupuoli-identiteetti on muutoksessa, ja tätä muutostyötä ilmaistaan lineaarisen aikajanan kautta. Tällöin esille nousee lapsuuden minuus, jota verrataan nykyiseen minään. Kirjoituksissa kerrotaan lapsuuden leikeistä ja muusta sosiaalisesta kanssakäymisestä, kuten esimerkeissä 175 ja 176 näkyy.

- (175) Joskus hiukan alle kymmenvuotiaana, siinä seitsemän vuoden hujakoilla, olin **usein leikeissä poikahahmo**. – – Pienempänä oli hetkiä, **jolloin halusin olla poika**. Minua ei haitannut, että olin tyttö, **mutten erityisesti kokenut olevani-kaan tyttö**. Sitten oli pitkä hiljainen vaihe, kun kaikki sujui "normaalisti"
- (176) Lapsuudessani **halusin leikkiä tyttöjen** kanssa mieluiten, olin **vilkas poika** mutta **tyttöjen maailma kiehtoi!** olin kuitenkin **mukana poikana**, suutelin tyttöjä ja **esitin aina leikeissä miestä**. Poikien kanssa, ainakin naapurinpojan kanssa leikkiesäni **halusin hänen kanssaan olla tyttö**, suutelimme ja leikimme kotia, jossa **olin aina tyttö!**

Sivuston kirjoittajat nostavat lapsuuden kokemukset esille, kun he puhuvat nykyisestä identiteetin kokemuksestaan. Lapsuudestaan kertoessaan kirjoittajat nimeävät itsensä syntymässä määritellyn sukupuolensa mukaisesti *tytöksi* tai *pojaksi*. Leikeissään he ottavat kuitenkin eri sukupuoliroolin kuin heidän syntymässä määritelty sukupuolensa on. Esimerkissä 175 kirjoittaja kertoo olleensa *usein poikahahmo*, kun taas esimerkiksi 176 kirjoittaja sanoo olleensa tietyssä leikissä *aina tyttö*. Ajan adverbit *usein* ja *aina* viittaavat useasti toistuvaan tilanteeseen (VISK § 651). Lapsuuden leikit ovat antaneet mahdollisuuden kokeilla erilaisia sukupuolirooleja, sillä esimerkeissä kirjoittajat kertovat olleensa useammassa sukupuoliroolissa. Lapsuus antaa mahdollisuuden testata erilaisia rooleja ilman häpeän tuntemuksia. Esimerkiksi transvestiitit saavat ensimmäisen aavistuksen transvestisuudesta varhaislapsuudessaan, jolloin muiden vaatteita testataan ilman häpeää. Tällöin ei vielä tiedetä ristiinpukeutumisen sukupuolinormeja rikkovasta luonteesta. Kun käsitys sovinnaisista sukupuolinormeista syntyy, pukeutumisesta tulee yksityistä. (Eeva-Kaisa & Leinonen 2007: 80.) Esimerkissä 175 kirjoittaja kuvaa hetkeä, jolloin hänen käsityksensä sovinnaisista sukupuolirooleista syntyi *pitkänä hiljaisena*

vaiheena, kun kaikki sujui ”normaalisti”. Lainausmerkeillä kirjoittaja osoittaa, ettei hän itse koe sovinnaisia sukupuolirooleja tarpeellisiksi, vaan osoittaa niihin kriittistä suhtautumista. Lainausmerkkejä voidaankin käyttää kriittisen suhtautumisen osoittamiseen (Kielikello 2006b).

”Normaalit” sukupuoliroolit toistuvat myös sellaisissa kirjoituksissa, joissa muuttuvaa sukupuoli-identiteettiä representoidaan aaltoliikkeen kautta. Aaltoliikkeessä olevassa identiteetissä aiemmat tuntemukset väistyvät välillä pois palatakseen myöhemmin takaisin. Esimerkissä 177 kirjoittaja kuvaa aikaa ilmaisevalla adverbilla *taas*, että kokemus ei ole uusi, vaan se on palannut hänelle murrosiässä. Tavan adverbilla *normaalisti* kirjoittaja viittaa normatiiviseen sukupuoli-identiteettiin, cissukupuolisuuteen. Tällä tavalla hän representoi kuvaa, ettei hänen muuttuva minuutensa ole normaalia. Muuttuva minuus tulee esille ajan adverbeilla *joskus* ja *usein*, joista jälkimmäistä vahvistetaan intensiteettisanalla *aika*. Intensiteettisanat vahvistavat yleensä sen sanan merkitystä, jonka yhteydessä ne esiintyvät (VISK § 853).

(177) Nyt, murrosiässä, on kuitenkin alkanut **taas** vaivata. **Joskus, aika usein**, kaikki sujuu **normaalisti**, mutta välillä ei niinkään

Kun sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan palstalla muuttuvana minuutena, identiteetin representoidaan muodostuvan ajatuksissa. Tällöin minuus muuttuu ajatusten kautta, ja sukupuoli-identiteetin nähdään muodostuvan ennen kaikkea kognitiivisesti. Muuttuvaa minuutta kuvataan sellaisilla mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä, joilla kuvaillaan ajatuskulkuja. Tällaisia verbejä ovat esimerkiksi *pohtia* (178), *mieltä* (178–180) ja *ajatella* (181).

(178) Olen yläastetta käyvä nuori, fyysisesti nainen, joka **pohtii** sukupuoli-identiteettiään. Noin puoli vuotta sitten tutustuin kunnolla siihen, mitä transsukupuolisuus tarkoittaa. Tämän jälkeen **olen miettinyt** paljon sitä, mitä itse olen

(179) Mä **olen miettinyt** jonkun aikaa jo, kuka mä olen. Mähän synnyin ikävä kyllä pojaksi, ja nyt omassa päässä on pikkuhiljaa alkanut asiat selviään

(180) **Olen** jo jonkin aikaa **miettinyt**, kuka olen, ja joskus tuntuu, että olen transsukupuolinen

(181) Sitten yhtenä päivänä näin netissä videon naisesta, joka koki olevansa sukupuoleton. **Ajattelin**, että siinä se vastaus on; olen sukupuoleton. Tiedän, että tältä minusta tuntuu, mutten ole kuitenkaan löytänyt asialle mitään tieteellistä todistusta

Esimerkeissä 178–181 muuttuva minuus representoituu ajatusten kautta. Sukupuoli-identiteetin muuttuvuutta kuvataan ajan ilmauksilla. Esimerkissä 178 kirjoittaja kertoo muutoksen lähteneen siitä, kun hän tutustui transsukupuolisuuden käsitteeseen ja merkitykseen. Hän sanoo miettineensä *tämän jälkeen* sitä, mitä hän itse on. Esimerkissä 179 kirjoittaja kuvaa muutoksen syntyneen *pikkuhiljaa*. Tavan adverbi *pikkuhiljaa* representoi muutoksen etenemisen nopeutta (VISK § 653). Samassa esimerkissä kirjoittaja esittää suhtautumistaan syntymässä määriteltyyn

sukupuoleensa kommenttiadverbiaalilla *ikävä kyllä*, jolla hän representoi kielteistä suhtautumista. Kommenttiadverbiaaleilla ilmaistaan puhujan arvioita esitetystä asiaintilasta (VISK § 963). Esimerkissä 181 muutos alkaa *yhtenä päivänä*, kun taas esimerkissä 180 muuttuvuutta kuvaa ajan adverbi *joskus*, joka representoi sitä, että transsukupuolisuuden tuntemus ei ole kokaikaista, vaan alituisessa muutoksessa olevaa.

Muuttavaa minuutta representoidaan sivustolla ajatusten lisäksi myös tekojen kautta. Esimerkeissä 182–185 sukupuoli-identiteetti muodostuu ennen kaikkea tekemisissä, jolloin sukupuolisuuden voi rakentaa tai sitä voi kokeilla. Tekojen kautta muodostuva sukupuoli-identiteetti nojaa Butlerin sukupuolen performatiivisuuden teoriaan, jossa sukupuoli muodostuu toistotekojen eli performatiivien kautta. Tällöin sukupuoli ei ole olemista, vaan se on tekemistä, jolloin minuus muuttuu erilaisilla teoilla (Butler 2006: 79–80). Sukupuolen performatio voi tuntua tiettyyn ikäkauteen rajoitetulta asialta, kuten näkyy esimerkissä 184, jossa kirjoittaja osoittaa modaaliverbin *taitaa* muodostamalla verbiketjulla epävarmuuttaan siitä, kannattaako asialle tehdä mitään. Episteemisessä modaalisuudessa onkin usein kyse kirjoittajan epävarmuudesta (VISK § 1556). Eksklusiivinen fokuspartikkeli *enää* osoittaa affektiivista suhtautumista siihen, että muut vaihtoehdot eivät ole mahdollisia (VISK § 839). Huutomerkki lauseen lopussa korostaa affektiivista vaikutelmaa. Huutomerkkiä käytetäänkin sävyiltään voimakkaissa ilmaisuissa (Itkonen & Maamies 2012: 16). Tekojen kautta muodostuva muuttuva minuus herättää kirjoittajissa monia tuntemuksia. Esimerkissä 182 kirjoittaja *pelottaa*, kun taas esimerkissä 185 kirjoittaja kuvaa, että muunsukupuolisuuden kokeilu *ei tunnu oikealta*.

- (182) Olen ajatellut **sukupuolen vaihtoa**, mutta sekin **pelottaa**. Ensin pitäisi kertoa vanhemmille ja en halua saada huonoja välejä vanhempiini. Mitkä ovat ensimmäiset askeleet, kun **alkaa sukupuoltaan muuttamaan**?
- (183) Myöhemmin aloin "leikitellä" ajatuksella, että olisinkin oikeasti poika enkä tyttö, **mutten** moneen vuoteen kuitenkaan **tehnyt asialle mitään**
- (184) ps. Olen syntynyt 1940-luvulla. **Taitaa olla toivotonta enää tehdä asialle mitään!**
- (185) Olen **kokeillut** muunsukupuolisuutta mutta sekään ei tunnu oikealta...

Muuttuvaa minuutta representoidaan neuvontapalstalla matkan metaforalla. Matkan metafora representoi, että minuus on lineaarinen jatkumo, jolla on olemassa päätepiste. Matkan alussa oleva minuus on identiteetin alkupiste, kun matkan lopussa päästään perille lopulliselle minuuden päätepysäkille. Elämän näkeminen matkana on yksi länsimaisen kulttuurin perusmetaforista, jonka avulla ihmiset jäsentävät omia tuntemuksiaan ja kokemuksiaan (Lakoff & Turner 1989: 8–9). Matkalla oleva minuus poikkeaa modernista identiteettikäsitteestä, sillä matka antaa olettaa, että sen lopussa minuus olisi valmis. Esimerkissä 186 kirjoittaja representoi muuttuvaa minuutta matkan metaforalla, jolloin hän on matkan lopussa sellainen valmis ihminen,

joka hänen *kuuluukin olla*. Inklusiivinen fokuspartikkeli *-kin* nostaa keskiöön sen, että kirjoittajan tulee olla sellainen ihminen, jota kohti hän on *matkalla*. Kun fokuspartikkeli *-kin* liittyy verbiin, se suhteuttaa asian kontekstista nousevaan odotukseen (VISK § 842). Kontekstista nouseva odotus on seuraavassa esimerkissä odotuksenmukainen.

(186) Olen puhunut mun terapeutilleni sukupuolenkorjausleikkauksesta ja kaikesta siitä ja sinänsä mä oon **matkalla** kohti sitä ihmistä, joka mun **kuuluukin olla**

Matkan metaforan lisäksi muuttuvaa minua kuvataan prosessina esimerkeissä 187. Lekseemillä *prosessi* tarkoitetaan 'tapahtumasarjaa tai asioiden kehityskulkua' (KS s.v. *prosessi*). Tällöin asioilla on myös matkan alku eli prosessin aloituspiste, jonka kautta kuljetaan kohti prosessin loppua, matkan määränpäättä.

(187) Kysyisinkin, miten voin korostaa maskuliinisempia piirteitäni? Tiedän, että haluan leikkauksia ja hormonihoidoja, mutta tarvitseeko minun käydä sama **prosessi** kuin trans-ihmisten?

Sukupuolta representoidaan neuvontapalstan kysymyksissä alituisen muuttuvana kokemuksena, jossa on useita vaiheita. Lekseemillä *vaihe* viitataan 'muuttuvuuteen, jossa vaihe on yksi hetki tapahtumasarjan kulussa ja asioiden muutoksessa' (KS s.v. *vaihe*) Omaa muuttuvaa sukupuoli-identiteetin kokemusta representoidaan aineistossa vaiheena, jonka muutoksesta kertovaa olotilaa kuvataan epämääräisyytenä tai ohimenevyytenä esimerkeissä 188 ja 189. Esimerkeissä suhtautumista muuttuvaan minuuteen esitetään substantiiviin *vaihe* liitetyillä affektiivisilla sävypartikkeleilla *vain* ja *vaan*. Sävypartikkelit *vain* ja *vaan* tuovat lausumalle vähättelevän sävyn (VISK § 821). Vähättelevyyttä lisää verbin *nauraa* käyttö esimerkissä 188, joka viitannee tässä kontekstissa ivalliseen nauruun.

(188) Enkä ole varma, olenko trans, vai onko tämä vain joku **epämääräinen vaihe** jolle **nauran** kymmenen vuoden päästä. Minua pelottaa, että jos esim. aloitan testeroonin oton tai poistatan rintani, ja sitten joku päivä heräänkin että "ei helvetti, kadun kaikkea"

(189) Mutta aikaisemmin musta ei tuntunut tältä, joten en tiedä onko tää vaan **ihimenevä vaihe** vai enkö mä oikeasti ole tyttö. Ahdistaa kun en osaa sanoa mitä sukupuolta edustan ja en tunne ketään ihmistä, joka ymmärtäisi tän, koska kaikki tietävät selvästi niiden sukupuolen mun lähipiirissä

Muuttuva minuus representoituu aineistoissa myös siten, että kirjoittajat näkevät muiden sukupuoli-identiteetin pysyvänä kokemuksena. Omaa muuttuvaa minuutta verrataan seuraavassa esimerkissä pysyvään sukupuoli-identiteetin kokemukseen, jolloin kirjoittaja ei halua tehdä *pysyvää* eli pitkäaikaista päätöstä minuutensa suhteen. Tällöin minuus halutaan pitää muuttuvana:

(190) En kuitenkaan halua tehdä mitään **pysyvää** päätöstä

Sukupuolivähemmistöidentiteetti muodostuu Sinuiksi-sivuston Sukupuolen moninaisuus-palstalla muuttuvan minuuden representaation kautta, jolloin identiteetin kokemus on modernin identiteettikäsitteen mukainen. Tällöin minuus nähdään lineaarisena aikajanana, jonka eri vaiheissa koetaan erilaisia identiteetin muodostumiseen vaikuttavia asioita. Kirjoituksista heijastuu ajatus, että yhteiskunnassamme on hyväksyttävää kokeilla erilaisia asioita ja muuttua kokemustensa mukana. Alituinen muutokseen pyrkiminen voi myös pohjautua ajatukseen, jossa muutos näkyy kehittymisenä; jos muutokset pysähtyvät, niin kehitys lakkaa.

5.2.4 Sukupuolisesti moninainen minuus

Edellisten representaatioiden lisäksi sukupuoli-identiteettiä representoidaan sivustolla sukupuolisesti moninaisena minuutena. Sukupuolen moninaisuuden käsitteellä viitataan ajatukseen siitä, että sukupuoli on muutakin kuin kaksijakoinen järjestelmä. Kun sukupuoli käsitetään moninaisena, se ylittää kaksijakoisuuden niin identiteetin, kehon, kulttuurin kuin tyylinkin alueella. Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan myös yhden ihmisen kokemusta siitä, että hän on sukupuoleltaan moninainen. Tällöin identiteetin kokemus on transvestinen, intersukupuolinen, sukupuoleton tai kaksisukupuolinen, jolloin sukupuoli-identiteetti ylittää binaarisen sukupuoli-ajattelun. (Transtukipiste 2017.)

Sivustolla representoidaan sukupuolen moninaisuutta jälkimmäisen määritelmän mukaisesti, jossa korostuu yhden ihmisen kokemus itsestään. Kirjoittajat representoivat kysymyksissään nimenomaan omaa sukupuoli-identiteetin kokemustaan, joka ylittää binaariset sukupuoli-rajat. Sukupuoli-identiteetin representoiminen sukupuolisesti moninaisen minuuden kautta on lähellä muuttuvan minuuden representaatiota, sillä moninainen sukupuoli-identiteetti liikuu ajoittain erilaiseksi. Moninaisuuden representaatio eroaa muuttuvan minuuden representaatiosta siten, että moninaisuuden representaatioissa muutos on koko ajan jatkuvaa, ja tällöin sukupuoli-identiteetin kokemus liikuu jatkuvasti kaksijakoisen sukupuoli-järjestelmän ulkopuolella.

Liukuvaa, moninaista sukupuoli-identiteettiä kuvataan sivustolla eri nimeämällä, joilla viitataan sukupuolivähemmistöihin. Sukupuolivähemmistötermien käyttäminen representoi tulkintani mukaan sitä, että kirjoittajat haluavat samastaa itsensä sukupuolivähemmistöjen ryhmään ja luoda täten ryhmäidentiteettiä. Kirjoittajat käyttävät moninaisen sukupuoli-identiteettinsä representoimiseen nimityksiä *genderfluid*, *agender*, *sukupuoleton*, *demi-girl* ja *transvestiitti* esimerkeissä 191–194. Sukupuolivähemmistötermien käyttäminen liittyy ennen kaikkea rekisteriin. Hallidayn (1978: 110–110) mukaan tietynlaiset sanat kuuluvat tietynlaisiin ympä-

ristöihin ja tekstilajeihin. Sukupuolivähemmistöille suunnattu palsta kannustaa käyttämään sukupuoli-vähemmistötermejä, sillä ne ovat mitä todennäköisimmin tuttuja tässä kontekstissa. Olen käsitellyt sukupuoli-vähemmistötermejä luvussa 3.2.

- (191) Sanoin kaverilleni aluksi että musta tuntuu että olen **genderfluid**
- (192) Olen alkanut miettiä **agenderia**, mutta en koe itseäni täysin **sukupuolettomaksi**
- (193) Onko mahdollista olla ikäänkuin **demi-girl**, mutta jotenkin osaksi **agender**? Ei mikään pokatyttö, vaan jokin **agendertyttö** tai jotain? /:(
- (194) Olen 58-vuotias **transvestiitti**

Esimerkeissä 191–194 erityisesti nimeäminen toimii moninaisen sukupuoli-identiteetin jäsentäjänä. Esimerkeissä 191 ja 192 moninainen sukupuoli-identiteetti representoituu mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä, joilla kuvataan ajattelua, kun taas esimerkeissä 193 ja 194 moninaista sukupuoli-identiteettiä representoidaan relationaalisella prosessityypillä, jolla kuvataan olemassaoloa ja ominaisuuksia. Moninainen sukupuoli-identiteetti muotoutuu kirjoituksissa siis ajattelun tai olemassaolon ja ominaisuuksien kautta. Oman kokemuksen voimakkuutta ilmennetään edeltävissä esimerkeissä eri keinoin. Esimerkissä 192 kirjoittaja kuvaa sukupuolen kokemustaan intensiteettisanana toimivalla adverbilla *täysin*. *Täysin* on adverbi, joka kuvaa täyteen astetta, jolloin ominaisuus pätee kokonaan (VISK § 660). Kirjoittaja lisää *täysin*-adverbiin kiellon, jolloin hän ilmentää sitä, ettei hän ole kokonaan sukupuoleton. Kiellon käytöllään kirjoittaja implikoi myös myönteisen vaihtoehdon, eli hän voisi kokea itsensä täysin sukupuolettomaksi. Tällöin kirjoittaja osoittaa epävarmuutta esittämäänsä asiaan. Esimerkissä 194 kokemus moninaisesta sukupuoli-identiteetistä esitetään hyvin varmana. Kyseisessä esimerkissä käytetään kategorista väitettä ilmaisevaa indikatiivia, eikä siinä ole mitään muitakaan epävarmuutta ilmentäviä kielellisiä piirteitä. Indikatiivilla ilmaistaankin asiointilan varmuutta (VISK § 1590).

Sukupuolisesti moninaisena representoitua minuutta ilmaistaan sivustolla sekä kehoon että sisäiseen identiteetin kokemukseen liittyvillä asioilla. Esimerkeissä 195 ja 196 kehollisuus rinnastetaan kaksijakoiseen sukupuoli-järjestelmään, sillä ensimmäisessä esimerkissä puhutaan *miehen kehosta* ja toisessa halutaan näyttää *ulkoisesti erityisen miehekkäältä*. Kirjoittajilla on tällöin käsitys, että miehen keho on stereotyyppisesti tietynlainen, ja miehisuus on ikään kuin asteittain liukuva jana, jossa vastinpareina ovat ei yhtään miehekäs ja täysin miehekäs. Täysin miehekästä ulkomuotoa representoidaan intensiteettisanalla *erityisen*, joka ilmentää tulkinnan vahvuusasteikkoa. *Erytyisen* esiintyy aineistossa myönteisessä ilmauksessa, joka ei ole sille prototyyppinen konteksti. Intensiteettisanaa *erityisen* käytetään useimmiten kielteisissä konteksteissa (VISK § 666).

- (195) En tunne olevani nainen, mutta **en mieskään eli en halua miehen kehoa**

(196) Unelmani olisi näyttää **ulkoisesti erityisen miehekkäältä** ja silti olla nainen

Kun sukupuolta representoidaan moninaisuuden kautta rakentuvaksi identiteetiksi, kirjoittajat käyttävät identiteetin rakentumiseen viittaavia mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvia verbejä, kuten *samaistua* ja *identifioitua*. Näillä verbeillä he sisällyttävät itsensä tiettyyn identiteettiin. Esimerkissä 197 moninaista ja liukuvaa sukupuoli-identiteettiä kuvaillaan siten, että välillä kirjoittaja samastuu jompaankumpaan binaariseen sukupuoleen ja välillä ei kumpaankaan. Hänen identiteettinsä on hyvin dynaaminen, sillä *välillä* jokaisen nimeämisen yhteydessä viittaa siihen, että kokemus vaihtelee hyvin usein. Esimerkissä 198 kirjoittaja liikkuu lekseemitasolla binaaristen sukupuolten välillä, mutta jättäytyy niiden ulkopuolelle sanomalla, ettei hän identifioitu naiseksi, muttei kokonaan mieheksikään. Määrän adverbi *kokonaan* representoi, että kirjoittajan kokemus sukupuoli-identiteetistään on binaarisen järjestelmän ulkopuolella, sillä hän yhdistää siihen kiellon. Määrän adverbilla *kokonaan* viitataan prototyyppisesti täysin pätevään täyteen asteeseen, jolloin se ilmaisee ehdotonta ääripäätä (VISK § 660). Esimerkissä 198 adverbiin *kokonaan* liitetään kiello, jolloin se ei ilmaise suurinta mahdollista täyteen astetta.

(197) Olen lukenut "genderfluid" ihmisistä nyt paljon ja **samaistun** oikeastaan siihen kuvaukseen. **Välillä oon poika ja välillä tyttö ja välillä en kumpikaan**

(198) Olen nykyään yrittänyt toteuttaa itseäni ja huomannut, **että eniten tunnen olevani oma itseni**, kun **en identifioi** itseäni naiseksi. Toisaalta, en identifioitu kokonaan mieheksikään

Sukupuolisesti moninaisen minuuden representaatioissa toistuvat myös ajatukset vain kahdesta sukupuolesta. Tämä ilmenee seuraavassa esimerkissä, jossa kirjoittaja representoi vain kahden sukupuolen ajatusta käyttämällä ilmaisua *molemmista sukupuolista*, jolloin syntyy implikaatio, että olisi olemassa vain kaksi sukupuolta. Esimerkissä nousee esille, että mies- ja naissukupuolilla on jotkin tietyt määrittävät kriteerit, joista voidaan valita *parhaat asiat*:

(199) Joinakin päivinä olen ihan tyytyväinen itseni ja tyttönä olemiseen, joinakin päivinä taas haluaisin olla poika tai en kumpikaan. En kuitenkaan haluaisi olla kaikilta osin poika, esim sukupuolenkorjausta en koe tarvitseväni. Haluaisin tavallaan **molemmista sukupuolista parhaat asiat**

Kielenkäyttö on eräs keino, jolla kirjoittajat haluavat representoida moninaisena tuntemaansa sukupuoli-identiteettiään. Kirjoittaja korostaa esimerkissä 200 oman äidinkielen merkitystä sukupuoli-identiteetin muodostumisessa. Hän kertoo termin gender fluid sopivan kuvaamaan hänen liukuvaa identiteettiään, mutta hän ei pidä siitä, ettei hän voi puhua identiteetistään suomen kielellä. Hän representoi harmistumisestaan suomenkielisen termin puuttumisesta modaaliverbillä *joutua*, kun hän *joutuu änkemään* englanninkielisen termin äidinkieliensä joukkoon. Modaaliverbillä *joutua* ilmaistaan velvollisuutta, välttämättömyyttä tai pakkoa (VISK §

1577). Hän haluaisi puhua identiteetin kokemuksestaan omalla äidinkielellään, mutta *fixsun käännöksen* puuttuessa hän kuvaa modaaliverbisellä verbiketjulla *pitää keksiä* välttämättömyyttään keksiä itse sopiva termi. Esimerkissä 201 englannin kielen käyttäminen ei taas näyttyä hankaluutena, vaan sitä käytetään omasta aloitteesta. Kirjoittaja kertoo, että häntä kiehtoo sukupuolineutraalien pronomien *they* ja *them* käyttäminen. Oli kieli siis mikä hyvänsä, se näyttäytyy Sinuiksi-sivuston teksteissä tekijänä, jolla on paljon merkitystä identiteetin rakentamisessa ja representoimisessa.

- (200) Olen sittemmin kokenut, että englanninkielinen termi *gender fluid* kuvaa hyvin liukuvaa ja vaihtuvaa identiteettiäni. En kuitenkaan tykkää siitä, että **joudun änkemään englanninkielisen erikoistermin käyttämäni suomen kielen** sekaan. Kielitoimistolta tuskin löytyy virallista suomennosta termille, mutta ehkä aktivistidiskurssiin on ehtinyt vakiintua jokin käännös. Eli siis onko tälle **spesifille termille "gender fluid" tarjolla fiksum suomenkielistä** käännöstä vai **pitääkö** sellainen keksiä itse?
- (201) Kävin mietiskelyn keskellä uteliaisuudesta vilkaisemaan facebookin sukupuoli-vaihtoehtoja ja huomasin, että siellä kysytään myös mitä pronomineja käytät (kielissä, joissa niissä on eroa). Minua alkoi kiehtoa **they/them pronomien** käyttö

Sukupuoli-identiteettiä on mahdollista ilmaista hyvin eri tavoin kuin binaariseen sukupuolijärjestelmään perustuvaksi. Sinuiksi-sivustolla sukupuoli-identiteetti representoituinkin sukupuolisesti moninaisena minuutena, jolloin sukupuolikokemus voi liukua kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän välillä tai olla kokonaan sen ulkopuolella. Moninainen sukupuoli-identiteetti ilmenee nimeämisten, kehon ja mentaalisen samastumisen kautta. Kieli näyttäytyy tärkeänä sukupuoli-identiteettiä määrittävänä tekijänä, kun aineistossa esiintyy jopa kielipoliittisia kannanottoja siitä, että omaa identiteettiään pitää pystyä ilmaisemaan omalla äidinkielellään. Jos suomen kielessä ei ole sopivia termejä kuvata sukupuolivähemmistöidentiteettiä, sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat tuntea itsensä yhteiskunnasta irrallisiksi henkilöiksi. Oman äidinkielen tärkeys identiteetin määrittämisessä näkyy myös esimerkiksi Szulcin (2012) tutkimuksessa, jossa hän tutki puolalaisen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatun sivuston nimenvaihtoa puolankielisestä englanninkieliseksi. Osa käyttäjistä ei pitänyt nimenvaihdoksesta, sillä englanninkielinen termi ei kuvannut tarpeeksi hyvin puolalaista vähemmistöidentiteettiin kuulumista (Szulc 2012: 79).

5.2.5 Piilossa oleva minus

Sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan Sukupuolen moninaisuus -palstalla myös piilossa olevana minuutena. Tällöin oma identiteetti voi näyttäytyä selvänä kirjoittajalle itselleen, mutta oikea minus pidetään piilossa ympäröivän maailman reaktioiden takia. Minuus voi

olla piilossa myös sen vuoksi, ettei se ole vielä selvinnyt kirjoittajalle itselleenkaan. Piilossa olevaa minuutta representoidaan erityisesti Sedgwickin (1990: 68–70) teoretisoiman kaapin metaforan avulla, kuten esimerkeissä 202–204 näkyy.

(202) – niin olen kyllä vielä todella syvällä **kaapissani**

(203) En oikein pääse "testaamaan" mikä tuntuu hyvälle, koska olen niin syvällä **"kaapissa"** enkä pysty edes kuvittelemaan, että kertoisin jollekin läheiselle ajatuksistani

(204) Kuitenkin olen halunnut pitää kaiken **salassa ja kapissa**

Kirjoittajat representoivat piilossa olevaa minuuttaan ja sen paljastamista puheakteja kuvaavilla verbeillä, kuten *kertoa* (205), *sanoa* (205) ja *puhua* (206). Nämä verbit kuuluvat verbaaliseen prosessityyppiin, joilla ilmaistaan sekä suoria puheakteja että mahdollisuutta puhua (Halliday & Matthiessen 2014: 302). Piilotetun minuuden paljastaminen – kaapista ulos tuleminen – representoituu ensisijaisesti verbaalisena toimintana.

(205) En tiedä yhtään miten tai milloin **kertoisin**. En haluaisi tehdä siitä suurta asiaa, mutta se kuitenkin on, kun minut on kasvatettu sanomalla jatkuvasti minun olevan tyttö, nuori nainen, prinsessa yms. ja yhtäkkiä **sanon**, etten ole

(206) En kuitenkaan uskalla **puhua** asiasta vanhemmilleni, johtuen kai siitä, etten muutenkaan hirveästi ajatuksistani heille puhu

Puhumiseen viittaavien toimintojen lisäksi piilossa olevaa minuutta representoidaan aineistossa myös sosiaalisessa mediassa tehtyjen kielellisten toimintojen kautta. Seuraavassa esimerkissä kirjoittaja on paljastanut minuutensa valitsemalla sukupuolekseen vaihtoehdon ”en tiedä” ja laittanut hänestä vaihtoehtoisesti käytettäväksi mieheen viittaavan englannin kielen *he*-pronominin ja miesnimensä. Identiteetin paljastaminen sosiaalisessa mediassa ja muualla internetissä onkin yksi vaihtoehto kaapista ulos tulemiseen, ja Dhoest, Szulc ja Eeckhout (2017: 2) sanovatkin internetin muodostuneen heti alkuaajoistaan lähtien turvalliseksi paikaksi, jossa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat esittää itseään vapaasti. Kirjoittaja kertoo esimerkissä 207 tullessaan ulos kaapista sosiaalisessa mediassa sen vuoksi, että hän epäilee, ettei kukaan lue tietoja siellä. Fokuspartikkeli *-kAAAn* leksikaalistuman *kuitenkaan* osana viittaa siihen, että kirjoittaja haluaa nostaa fokukseen sen, ettei kukaan katso tietoja. Fokuspartikkeli heijastaa täten myös affektiivista suhtautumista, jota vahvistaa lausumanloppuinen naurahdus *heh*, joka tuo ilmaisuun leikillisen sävyn. Affektiiviset ilmaukset tuovat lausumiin lisämerkityksiä, jotka riippuvat kielenkäyttötilanteesta (VISK § 1707).

(207) olen pistänyt somessa sukupuolekseni **"en tiedä"**, vaihtoehtoiseksi nimekseni **miesnimeni ja he-pronominin** käytettäväksi minusta (koska **kukaan ei kuitenkaan katso** facessa tietoja, **heh**)

Piilossa olevaan minuuteen liittyy salailua ja häpeän tunteita, sillä kirjoittajat eivät uskalla kertoa minuudestaan muille. Huuska (2011: 244) sanookin, että voimakas stressi on yleistä

identiteettiepävarmuuden ja kaapista ulostulon aikana. Häpeän tunteet ja stressi liittyvät muille kertomiseen ja siitä aiheutuvaan stressiin. Esimerkissä 208 kirjoittajan häpeä liittyy kasvojensa ja maineensa menettämiseen muiden ihmisten silmissä. Kirjoittaja pelkää, että ulostulonsa myötä hän joutuisi häpeämään itseään, sillä kaapista ulostulo voisi johtaa hänen saavutetun maineensa menettämiseen. Kirjoittaja representoi kuvaa, että talonyhtiö ja muut paikat, joissa hän on mukana, eivät välttämättä kohtaisi hänen sukupuolivähemmistöidentiteettiään toivotulla tavalla. Esimerkissä 209 kirjoittaja on tullut kaapista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille tarkoitettussa Setassa, mutta hän ei ole paljastanut siellä omaa henkilöllisyyttään. Modaalipartikkelin *toki* käyttäminen representoi esimerkissä 209 sitä, että kirjoittajan on pidettävä oikea henkilöllisyytensä salassa. *Toki*-partikkeli ilmaisee asiointilan varmintaa vahvuutta ja korostaa esitetyn tiedon paikkansapitävyyttä (VISK § 1608).

(208) Kukaan muu ei tiedä ja ongelmana onkin, **miten tulla ulos kaapista siten, etten menetä kasvojani ja mainettani** taloyhtiössämme ja monissa muissa paikoissa, joissa olen mukana

(209) Samoin ystävät Setan piirissä tietävät, **toki oikea henkilöllisyyteni pysyy piilossa** siellä

Piilossa olevaan minuuteen liittyy häpeän lisäksi yksinäisyyden ja vihan tuntemuksia. Esimerkissä 210 kirjoittaja vahvistaa yksinäisyyden tuntemustaan intensiteettisanalla *todella*. Jos hänen minuutensa ei olisi piilossa, hän ei tuntisi olevansa asian kanssa ainakaan niin yksin. Esimerkissä 211 kirjoittaja taas haluaa kertoa asian – saada sen pian alta pois – koska piilottelu aiheuttaa hänelle itsetuhoisuutta ja vihan tuntemuksia itseään kohtaan. Kirjoittaja korostaa adverbilla *pian* sitä, että toivoo tulevansa ulos kaapista mahdollisimman nopeasti. Ajan adverbi *pian* viittaa puhehetken jälkeen tapahtuvaan aikaan (VISK § 650). Samalla kirjoittaja korostaa itsetuhoisuutensa astetta intensiteettisanalla *erittäin*, joka ilmaisee tavan määrän suurempaa astetta ja on vahvistava määräite, sillä *erittäin itsetuhoinen* on itsetuhoisempi kuin *itsetuhoinen*. Myös *vihan* yhteydessä esiintyvä kvanttoriadverbi *paljon* ilmaisee vahvistavasti vihan määrän suuruutta. *Paljon* on keskeisimpiä määrän suuruutta ilmaisevia adverbija (VISK § 657).

(210) Tunnen olevani asian kanssa **todella yksin** enkä tiedä mitä tehdä

(211) Haluaisin asian **pian pois alta** koska olen **erittäin itsetuhoinen** ja tunnen **paljon vihaa** itseäni kohtaan

Piilossa olevaa minuutta kohtaan koettu häpeä voi olla niin voimakasta, etteivät Sukupuolen moninaisuus -palstalle kirjoittavat henkilöt koe voivansa pystyvänsä tulemaan ulos kaapista. Tällöin kirjoittajat käyttävät mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvia verbejä, kuten *pelätä* ja *uskaltaa*. Esimerkissä 212 kirjoittaja representoi haluaan tulla kaapista ulos. Hän ei kuitenkaan *uskalla* tehdä sitä vielä, vaan ajatus muille kertomisesta luo hänelle pelkotilan. Hän kuvaa

modaaliverbillä *voida* välttämättömyyttään kertoa asiasta. Modaaliverbi *voida* on prototyyppi-nen välttämättömyyden ilmaisin (VISK § 1573). Kirjoittaja sanookin, että hän *ei voi pysyä ikuisesti* kaapissa. *Ikuisesti* viittaa siihen, että hän haluaa kertoa asiasta ennemmin tai myöhemmin. Esimerkeissä 213 ja 214 kirjoittajat ovat tulleet ulos kaapista jo kerran aiemmin, ja tämän vuoksi uudelleen kaapista ulos tuleminen näyttäytyy pelottavana asiana. Kirjoittajilla on hyvin erilaiset lähtökohdat kaapista ulostulolleen, sillä esimerkissä 213 kirjoittaja kertoo viimeisim-män ulostulonsa menneen hyvin, kun taas toisella kirjoittajalla on päättynyt ihmissuhde aiem-man ulostulonsa vuoksi. Esimerkissä 213 pelkääminen voi liittyä siihen, että aiemmin hän on tullut kaapista seksuaalivähemmistön edustajana, mutta nyt kaapista täytyisi tulla ulos myös sukupuoli-vähemmistön edustajana. Adverbi *taas* ilmaisee teon toistuvuutta (VISK § 651). Kaa-pista joutuukin tulemaan ulos useita kertoja (ks. esim. Parkkinen 2003: 228).

- (212) **En** kuitenkaan **uskalla** tulla kaapista. Ennen ajattelin, etten kertoisi sukupuolestani koskaan, mutta nyt olen huomannut, **etten voi pysyä ikuisesti kaapissa**
- (213) Äitini tietää, että olen kiinnostunut tytöistä, mutta **pelkään** tulla **taas** kaapista, vaikka se meni viimeksi hyvin
- (214) **Enkä uskalla** puhua tästä kenellekään, koska kerroin parhaalle kaverilleni olevani tällainen kuin olen ja hän lopetti kaveruutemme siihen

Piilossa oleva minuus voi olla myös osittaista. Osa kirjoittajista on kertonut sukupuoli-identiteetistään joillekin henkilöille, kun taas joillekin he ovat vielä kaapissa. Esimerkissä 215 kirjoittaja representoi tulewansa ulos kaapista tulevaisuudessa, sillä hän käyttää modaalista ajan adverbia *vielä*. Adverbi *vielä* osoittaa ajan suhdetta aiempaan tilanteeseen (VISK § 1518). Tul-kitsen adverbien käytön siten, että kirjoittaja aikoo tulla kaapista ulos. Lisäksi kirjoittaja kertoo tulleensa monille ulos, joten sekin implikoi sitä, että hän voisi tulla ulos myös useammalle hen-kilölle. Esimerkissä 216 kirjoittaja käyttää intensiteettiä kuvaavaa sanaa *lähes* täydentämään adverbia *täysin*. Adverbi *täysin* kuvaa pisimmälle saavutetuinta täyteen astetta (VISK § 660). Kaapissa oleminen on tällöin melkein kokonaista, eli minuus on piilotettu suurimmalta osalta. Esimerkissä 217 kirjoittaja kertoo suunnittelupartikkelilla *tavallaan* tasapainotteluaan julkisen ja salaisen välillä. Hänen mielestään hänen minuutensa on vielä osittain piilossa, sillä hän ei ole kertonut identiteetistään *kaikille*.

- (215) Ja, kuten äsken viittasin, olen **vielä** kaapissa. Ainakin joillekin. Monille, mutta mo-nille olen myös tullut ulos
- (216) olen 40v transnainen, mutta elän miehenä ja **lähes täysin** kaapissa
- (217) Nyt olen sitten tilanteessa, jossa **tavallaan olen ulkona, tavallaan en**, koska en ole kertonut **kaikille**

Piilossa oleva minuus aiheuttaa esimerkeissä 218–220 sen, että kirjoittajat joutuvat elä-mään sellaista elämää, joka ei ole heille toivotuin tapa elää. Kun sukupuoli-vähemmistöidenti-teetti piilotetaan, piilotetaan samalla hyvin paljon kirjoittajan minuudelle ominaisia piirteitä ja

tekoja. Esimerkissä 218 kirjoittaja kuvaa kokemustaan verbillä *pystyä*, joka implikoi mahdottomuutta. Kirjoittajalle ei ole mahdollista olla niin nainen kuin hän haluaisi. Esimerkissä 219 kirjoittaja taas on *yrittänyt sopeutua* itselleen väärään rooliin. Viimeisimmässä esimerkissä kirjoittaja nimeää elämänsä *vääräksi*.

(218) Haluan olla nainen enemmän kuin mitä nyt **pystyn**

(219) **Olen yrittänyt sopeutua olemaan** tyttö, mutta se on niin rasittavaa

(220) **Väärän elämän** eläminen ottaa voimille

Piilotetun minuuden aiheuttamia väärän elämän tuntemuksia representoidaan edellisissä esimerkeissä rasittavuuden ja voimille ottamisen kautta. Esimerkissä 219 kirjoittaja vahvistaa sanomistaan intensiteettisanalla *niin*, joka ilmaisee myös kirjoittajan asennoitumista. Intensiteettisanat vahvistavat yleensä sen sanan merkitystä, jonka yhteydessä ne esiintyvät (VISK § 853).

Julkisuus ja salaisuus muodostavat palstalla vastinparin, joka määrittelee piilossa olevan minuuden representaatiota. Kirjoittajat tasapainoilevat sen välillä, kuinka he voisivat toteuttaa omaa identiteettiään olemalla piilossa tai kuinka he voisivat olla kertomatta ja elää silti itselleen sopivaa elämää:

(221) Haluaisin oikean binderin, mutta niitä myydään vain netissä, ja **niiden tilaaminen ja samalla kaapissa pysyminen on vaikea tehtävä**

(222) Mietin jatkuvasti silti sitä, **pystyisinkö välttämään kertomisen muille ja elää silti tyydyttävää elämää**

Esimerkissä 221 kirjoittaja haluaisi tilata binderin, jota sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt käyttävät häivyttääkseen rintansa. Hän representoi identiteettiään joko–tai-kokemuksena: joko hän tilaa binderin tai pysyy kaapissa, sillä yhtäaikaaisesti niiden tekeminen ei onnistu tai on ainakin *vaikea tehtävä*. Joko–tai-kokemustaan kirjoittajaa kuvaa ajankohtaan viittaavalla adverbilla *samalla*. Adverbi *samalla* viittaa samanaikaisuuteen (VISK § 650). Esimerkissä 222 kirjoittaja taas ilmaisee modaalisesti mahdollisuuttaan pysyä kaapissa konditionaalimuotoisella modaaliverbillä *pystyä*, jotka molemmat ilmaisevat mahdollisuutta. Konditionaali ilmaisee mahdollisuuden lisäksi toivottua asiaintilaa (VISK § 1592). Esimerkissä 222 kirjoittaja kuvaa partikkelilla *silti* toivettaan siitä, että voisi elää tyydyttävää elämä, vaikkei kertoisi muille sukupuoli-identiteetistään. Tyydyttävällä voidaan kuitenkin viitata joko positiiviseen tai melko negatiiviseen elämään, sillä sanalla on useampi merkitys. Lekseemi *tyydyttävä* voi tarkoittaa ’sellaista, johon on tyytyväinen’ tai vaihtoehtoisesti ’kohtalaista’ (KS s.v. *tyydyttävä*).

Sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan Sukupuolen moninaisuus -palstalla piilossa olevana minuutena. Tällöin minuutta kuvataan erityisesti kaapin metaforan avulla. Piilotettu minuus heijastaa näkemyksen, että yhteiskunnassamme ei ole sopivaa poiketa kaksijakoiseen sukupuolijärjestelmään liitetystä normeista, vaan poikkeamat siitä tulisi pitää katseilta

piilossa. Kirjoittajat tekevätkin kirjoituksissaan valintoja sen välillä, kertovatko he identiteettitään muille vai pysyttelevätkö he hiljaa ja elävät elämäänsä toisten asettamien toiveiden mukaisesti.

5.2.6 Sukupuoli minuuden yhtenä puolena

Sukupuoli-identiteetti näyttäytyy sivustolla myös minuuden yhtenä puolena. Tällöin sukupuolta representoidaan minuuden osaksi. Kun sukupuolta representoidaan minuuden yhtenä puolena, esille tulee intersektionaalinen identiteetikäsitys. Intersektionaalisessa käsityksessä identiteettiä ei määritä pelkästään yksi vaan useammat seikat (Rossi 2010: 35). Sivuston kysymyksissä toistuvat sukupuolen lisäksi erilaiset identiteetikategoriat, kuten ikä ja seksuaalisuus.

Ikä kerrotaan lähes jokaisessa viestissä, joka on kirjoitettu Sukupuolen moninaisuus -palstalle. Uskon tämän olevan prototyyppinen piirre kysymyspalstan tekstilajille ja liittyvän ennen kaikkea rekisteriin. Tarkastellessani muita kysymyspalstoja sekä Sinuiksi-sivustolta että muilta alustoilta, ikä on usein ensimmäinen tieto, jolla neuvontapalstalle lähetetty kysymys aloitetaan tervehdyksen jälkeen. Ikä kerrotaan aineistossa täsmällisenä kronologisena ikänä joko lyhenteen avulla tai VA-partisiipilla ilmaisten, kuten on esimerkeissä 223–226. Partisiipilausekkeita käytetään viittamaan ihmisiin heille tapahtuvien asioiden avulla (VISK § 532). Esimerkissä 226 VA-partisiippia käytetään vuosien täyttämisen ilmaisemiseen.

(223) Hei, olen **40v** transnainen, mutta elän miehenä ja lähes täysin kaapissa

(224) Moi olen **14v** ftm

(225) Hei! Olen **15v** "tyttö"

(226) Olen **kohta 23 täyttävä** mies joka kuitenkin tuntee olevansa nainen

Ikä saatetaan ilmaista aineistossa täsmällisen kronologisen iän lisäksi muilla keinoin. Esimerkissä 227 kirjoittaja kertoo opiskelevansa yläkoulussa, joka implikoi hänet noin 13–17-vuotiaaksi. Esimerkissä 228 kirjoittaja kertoo iästään summittaisesti, sillä hän ilmaisee olleensa lastensa isän kanssa kaksikymmentä vuotta yhdessä. Tämä kertoo kirjoittajan olevan aikuinen. Iän lisäksi kirjoittaja ottaa mukaan äitiyden identiteettiposition esimerkissä 228. Ikää voidaan ilmaista myös syntymävuosikymmenen mukaan, kuten esimerkissä 229 kirjoittaja kertoo syntyneensä 1940-luvulla, joka ei anna täsmällistä kuvaa hänen iästään. Iän kertominen representoi sitä, että se on tärkeä osa kirjoittajan identiteettiä. Ikä onkin kulttuurinen väline, jonka perusteella ihmisille annetaan identiteettejä (Sankari & Jyrkämä 2001: 7).

(227) Olen **yläastetta käyvä** nuori, fyysisesti nainen, joka pohtii sukupuoli-identiteettiään

(228) Olen kolmen lapsen **äiti**. Heidän isänsä kanssa olin **kaksikymmentä vuotta** yhdessä

(229) ps. Olen **syntynyt 1940-luvulla**

Kirjoittajat kertovat useassa kysymyksessä sukupuolensa ja ikänsä lisäksi myös seksuaalisen suuntautumisensa. Onkin tavallista, että sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiä kuvataan yhtäaikaaisesti, vaikka termit eivät olekaan toistensa synonyymeja (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 12). Seksuaalinen suuntautuminen näyttäytyy aineistossa identiteettiä muodostavana tekijänä, sillä se mainitaan Sinuiksi-sivustolla sukupuolen yhteydessä, kuten esimerkeissä 230 ja 231, joista jälkimmäisessä esimerkissä kirjoittaja käyttää seksuaalisen suuntautumisensa ilmaisemiseen essiivimuotoista sanaa *lesbona*. Essiivi on abstrakti paikallissija, jota käytetään intransitiivilauseessa luonnehtimaan subjektin tarkoitetta ja transitiivilauseessa taas tyypillisesti objektin luonnehtimisessa (VISK § 1258). Seksuaalista suuntautumista representoidaan myös modaalisin keinoin kiellon avulla, kuten esimerkissä 232, jonka kirjoittaja kertoo, ettei hän ole hetero.

(230) Vuosi sitten uskaltauduin tulemaan kaapista eräälle silloiselle kaverilleni: **olen homoseksuaali** transmies

(231) Uskon, että vanhempani hyväksyisivät minut **lesbona**, mutta olen epävarma hyväksyvätkö he minut jonain muuna kuin naisena tai miehenä

(232) Noin vuosi sitten tajusin, **etten ole hetero**, ja siitä alkoi noin vuoden pituinen sisäinen taistelu seksuaalisuudestani. Ainakin tällä hetkellä luokittelen itseni **aseksuaaliseksi ja joko bi- tai panromanttiseksi**

Kun sukupuolta representoidaan minuuden yhtenä puolena, sitä voidaan kuvailla hyvin vähän identiteettiä määrittävänä tekijänä. Esimerkissä 233 kirjoittaja representoi identiteettiään ensisijaisesti ihmisyyden kautta. Hän representoi identiteetin kokemustaan mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvalla tunnetta ilmaisevalla verbillä *pelätä*. Kirjoittaja pelkää sitä, että hän tulisi olemaan pelkkä sukupuoli, jos hän alkaisi elää omana itsenään. Kirjoittaja representoi adjektiivilla *pelkkä* suhtautumistaan identiteettiinsä, sillä adjektiivi heijastaa näkemyksen, että kirjoittaja ei olisi sukupuolensa lisäksi mitään muuta. Adjektiivi *pelkkä* ilmaisee substantiivin *sukupuoli* kuviteltuja ominaisuuksia. *Pelkkä* onkin sellainen adjektiivi, joka voi toimia ainoastaan substantiivin määritteenä (VISK § 603).

(233) Jos taas tulen ulos ja alan elämään naisena, pelkään, että tulen loppuelämäni olemaan **pelkkä sukupuoli**, eikä ketään enää kiinnostakaan millainen **ihminen** olen

Sukupuolta representoidaan aineistossa myös siten, ettei se kuulu ollenkaan kirjoittajan identiteettiin eli koettuun minuuteen. Tällöin sukupuoli nähdään identiteetistä erillisenä asiana. Seuraavassa esimerkissä kirjoittaja kertoo sukupuolensa olevan tyttö, mutta hän ulkoistaa sukupuolen identiteetistään erilliseksi kieltämällä sukupuolen kuuluvansa minuuteensa. Kielto on

modaalinen keino, joka saa vastaanäkemys, että sukupuoli voisi kuulua kirjoittajan minuuteen. Kieltoon liittyy siis aina myös myönteinen tulkinta (VISK § 1610). Modaalisuuden lisäksi kielto osoittaa kirjoittajan suhtautumista esimerkissä 234.

(234) Tuntemukseni on vaikea selittää, mutta tämä lausahdus voisi kuvailla sitä jotenkin:
"Jos kysyt sukupuoltani, vastaan olevani tyttö. Mutta jos kysyt, kuka olen, sukupuoleni ei kuulu vastaukseen"

Sivuston kirjoittajat kuvaavat identiteettiään varsin intersektionaalisesti muodostuvana, sillä he sisällyttävät sukupuolen lisäksi myös muita identiteetikategorioita sukupuoli-identiteettipuheeseensa. Identiteetikategorioista ikä ja seksuaalisuus ovat sellaisia, jotka yhdistyvät herkimmin identiteettipuheen yhteyteen Sukupuolen moninaisuus -palstalla. Sukupuoli voi olla myös asia, joka ei näyttäyty identiteetinmuodostusperusteena, vaan enemmänkin muuna ominaisuutena. Tällöin sukupuoli ei määritä ollenkaan kirjoittajien identiteettiä.

5.2.7 Hukassa oleva minuus

Sukupuoli-identiteetti näyttäytyy edellisten representaatioiden lisäksi myös epävarmana, jolloin sivuston kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään hukassa olevana minuutena. Hukassa oleminen representoituu kirjoittajien kysymyksissä erityisesti leksikkotasolla, jolloin he käyttävät sanaa *hukassa*. Hukassa olemista esiintyy niin varsinaisissa kysymyksissä kuin niiden otsikoissakin. Hukassa oleminen näyttäytyy esimerkissä 235 väliaikaisena kokemukseksi, sillä kirjoittaja kuvailee olevansa hukassa *tällä hetkellä*. Ajanmääre implikoi, että kysymyksen kirjoittaja kokee hukassa olemisen muuttuvana olotilana. Hukassa oleminen näkyy otsikkotasolla esimerkeissä 236 ja 237, joista jälkimmäisessä esimerkissä kirjoittaja representoi hukassa olemisen tuntemustaan määrän adverbilla *täysin*. Kyseinen adverbi implikoi täyteen suurinta mahdollista astetta (VISK § 660).

(235) Tunnen olevani **tällä hetkellä hukassa**. Olen tullut liian pitkälle mennäkseni takaisin, mutta tuntuu siltä, etten voi jäädä tähänkään tai teen jotain peruuttamatonta

(236) **HUKASSA** [otsikko]

(237) **TUNTUU ETTÄ OLEN TÄYSIN HUKASSA** [otsikko]

Hukassa olevaa minuutta representoidaan esimerkeissä 238 ja 239 verbillä *tietää*, joka kuuluu mentaaliseen prosessityyppiin. Tällöin sukupuoli-identiteettiä representoidaan ajatusten kautta. Kirjoittajat yhdistävät tietämisen eksistentiaaliseen prosessityyppiin kuuluvaan verbiin *tehdä*, jolloin sukupuoli-identiteetin ajatellaan syntyvän ajatusten lisäksi myös tekojen kautta. Lause *en tiedä, mitä teen* toistuu useassa neuvontapalstan kysymyksessä. Tietämättömyyttä

vahvistetaan esimerkissä 239 polaarisella vahvistuksella *yhtään*, jolloin kirjoitus saa myös affektiivisen tulkinnan. Kielto itsessään on jo affektiivinen keino, mutta polaariset vahvistussanat lisäävät kiellon affektiivista tulkintaa (VISK § 1722). Kirjoittaja kuvaa suhtautumistaan myös pelkoon viittaavalla verbillä *hirvittää* esimerkissä 239.

(238) **En tiedä**, mitä **teen**

(239) **En tiedä** yhtään mitä **tehdä** ja se **hirvittää**

Hukassa olemista representoidaan myös *tietää*-verbiä lähellä olevalla verbillä *käsittää*, jolla viitataan ymmärtämiseen. Esimerkissä 240 kirjoittaja osoittaa affektiivista suhtautumista verbillä *hävetä*, jonka käytöllä hän representoi olevansa omasta mielestään hävettävä. Inklusivinen fokuspartikkeli *-kin* nostaa lauseen keskiöön sanan *tänne*. Liitepartikkelin käyttäminen representoi, että häpeä ulottuu myös muualle kuin neuvontapalstalle kirjoittamiseen. Inklusiviset fokuspartikkelit kertovat siitä, ettei keskiöön nostettu asia ole ainoa lajissaan (VISK § 839).

(240) **Hävettää** tännekin kirjoittaminen. **En käsitä** mitä mun pitäisi **tehdä**

Hukassa olevan minuuden representaatio implikoi vastarepresentaatiota, jossa on jokin todettavissa oleva oikea minus. Oikeaa minuutta representoidaan esimerkissä 241 adjektiivilla *oikea*, joka viittaa aitoon minuuteen. Hukassa olevaa minuutta voi helpottaa ajoittainen selvä tuntemus omasta sukupuoli-identiteetistään, jota kirjoittaja ilmaisee ajan adverbilla *joskus* esimerkissä 242. Esimerkissä 243 taas näkyy kirjoittajan oma hukassa oleva minus, jota hän vertaa muiden tietämään oikeaan minuuteen. Modaalijadverbin *selvästi* käyttäminen lisää vielä varmuutta muiden kokemasta oikeasta minuudesta. Kirjoittaja ilmaisee siis esimerkissä 243 ajatuksen, jossa muut henkilöt olisivat varmoja sukupuoli-identiteetistään, jolloin he eivät olisi hukassa.

(241) Minua häiritsee minun ajatukseni, enkä tiedä mikä olisi se **oikea "minä"**. Olen kuitenkin tullut enemmän ja enemmän siihen ajatukseen, että jollain tapaa haluaisin olla miehisempi, mutta miten pitkälle haluaisin viedä sen niin en tiedä

(242) Olen 14v tyttö ja **en tiedä kuka olen tai mikä olen**. Olen jo jonkin aikaa miettinyt, kuka olen, ja **joskus tuntuu**, että olen transsukupuolinen

(243) Ahdistaa kun **en osaa sanoa mitä sukupuolta edustan** ja en tunne ketään ihmistä, joka ymmärtäisi tän, koska kaikki tietävät **selvästi** niiden sukupuolen mun lähipiirissä

Hukassa olevaa minuutta representoidaan aineistossa modaalijadjektiivilla *varma*, joka kertoo kirjoittajien epävarmuudesta sukupuoli-identiteettiään kohtaan. Esimerkeissä 244–246 modaalijadjektiivilla *varma* ilmaisee episteemistä modaalisuutta. Episteeminen modaalisuus liittyy puhujan päätelmiin ja omaan epävarmuuteen asiasta (VISK § 1556). Episteemisyys ilmaisuun käytetäänkin usein adverbeja (Hakulinen & Karlsson 1979: 262).

(244) Moro, olen 14-vuotias, enkä ole oikein **varma** sukupuolestani

- (245) Olen ajatellut kertoa kavereilleni, mutta en ole uskaltanut, kun en ole ihan **varma** mikä olen
- (246) Hei, olen syntynyt tyttönä, mutta tunnen oloni pojaksi. En ole kumminkaan **varma** olenko poika

Esimerkeissä 244 ja 245 kirjoittajien varmuutta asiaintilasta modifioidaan astetta ilmaisevilla intensiteettisanoilla. Tämä on tyypillistä modaaliadjektiivien käytössä (VISK § 1588). Intensiiviteettisanat *oikein* ja *ihan* modifioivat varmuuden määrää siten, että ne lieventävät kaikkein täydellisintä varmuutta. Niiden käytöllä kirjoittajat osoittavatkin epävarmuuttaan sukupuoli-identiteetistään esimerkeissä 244 ja 245.

Hukassa olevan minuuden representaatioissa korostuu jo nimeämisten yhteydessä käsittelemäni ajatus siitä, että nimet ovat todella tärkeitä identiteetin muodostamisessa. Kirjoittajat kuvaavat haluaan tulla kutsutuksi *joksikin* tai kertovat halustaan edustaa *selvästi* jotakin esimerkeissä 247 ja 248. Oma minus voi olla niin hukassa, että kirjoittajat vierittävät vastuun minuuden määrittämisestä ulkopuolisille henkilöille. Esimerkissä 248 kirjoittaja puhuttelee kysymyksen vastaanottajaa ja pyytää häntä kertomaan vastauksen siihen, kuka kirjoittaja on. Tämä liittyy myös siihen, että neuvontapalstan genreen on sisällytetty kysyjän ja vastaajan kielelliset osallistujaroolit. Halliday (1978: 143–145) kutsuu tätä sävyksi, joka on yksi tilannekontekstin kolmesta rekisterimuuttujasta.

- (247) Olen kyllä tietoinen muunsukupuolisista, mutta **haluaisin selvästi edustaa jotakin**
- (248) **En tiedä miksi kutsua itseäni** tai mikä olen... Toivon että kertoisitte vastaukset kysymyksiini ja siihen että mikä/kuka olen. Ja mitä minun kannattaa tehdä. **Haluaisin kutsua itseäni joksikin**

Hukassa oleva minus voi ulottua sukupuoli-identiteetin lisäksi muille elämän osa-alueille. Seuraavassa esimerkissä kirjoittaja kertoo olevan niin hukassa, että hän kirjoittaa sekavasti. Sekavuus ei kuitenkaan jää vain kirjoittamisen alueelle esimerkissä 249, sillä kirjoittaja käyttää *mielen* yhteydessä fokuspartikkelia *-kin*, joka viittaa siihen, että mielen lisäksi sekavia ovat myös muut asiat. Partikkeli *-kin* kuuluu inklusiivisiin fokuspartikkeleihin, joiden implikaatio on 'jotain muutakin' (VISK § 839).

- (249) **Pahoittelen sekavaa** viestiä, sellainen **mielenikin** on tällä hetkellä

Hukassa olevaa minuutta representoidaan sivustolla siis monin eri tavoin. Uskon hukassa olemisen liittyvän ennen kaikkea tekstilajiin, sillä neuvontapalstan tarkoituksena on nimenomaan auttaa kävijöitään. Jos kirjoittajat eivät tarvitsisi apua, he eivät todennäköisesti kirjoitaisi palstalle. *En tiedä, mitä teen* -tyyppiset lauseet ovat luultavasti prototyyppisiä myös muilla neuvontapalstoilla. Tekstilajiin liittyvät piirteet liittyvät tilannekontekstin ja rekisterin käsitte-

siin, sillä tietyssä ympäristössä sanotaan tiettyjä asioita (Halliday 1978: 110–111). Omaa sukupuoliä koskevan tiedon ja ymmärryksen epäily nousee esille myös Vilkan (2006: 16) tutkimuksessa, jossa hän tutki transsukupuolisten sukupuoltaan koskevan tiedon ja ymmärryksen muotoutumista.

5.2.8 Yhteiskunnan määrittämä minuus

Sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan neuvontapalstalla myös yhteiskunnan määrittämänä minuutena. Tällöin muiden ja itsen määrittämä minuus ovat keskenään erilaisia, ja itsen määrittämä minuus näyttäytyy ristiriitaisena suhteessa ympäröivän yhteiskunnan odotuksiin. Kirjoittajat representoivat teksteissään, että he saattavat olla normaalista poikkeavia. Tällöin representoituu kuva, että yhteiskunnassamme on olemassa jokin normatiivinen sukupuolisenä elämisen tapa, josta poikkeaminen ei ole hyväksyttävää. Tämä näkyy esimerkeissä 250–254.

- (250) Olen tässä viimeisen vuoden ajan miettinyt aika aktiivisesti omaa sukupuoltani ja seksuaalisuuttani (ja varmaan aiemminkin olen asiaa jotenkin ajatellut, mutta noin vuosi sitten asia iski häiritsemään voimakkaasti). Jos jommassa kummassa on **jotain normaalista poikkeavaa**, niin olen kyllä vielä todella syvällä kaapissani
- (251) Onko tämä kaikki **normaalista** ja onko sille joku nimitys?
- (252) Uskon, että vanhempani hyväksyisivät minut lesbona, mutta olen epävarma hyväksyvätkö he minut jonain muuna kuin naisena tai miehenä. Tuntuu että he eivät hyväksy muita kuin heteroita ja **"normaaleja"** ihmisiä
- (253) Samoitin minua huolettua sukulaiset jotka ovat kaikkea **"lieveilmiöitä"** vastaan
- (254) Pelkään sukupuolen kokemukseni takia ihmisten ajattelevan, että minussa on jotain **vikana**, että minulla on **psykologinen ongelma**. Pelkään myös sitä, että he ovat oikeassa, vaikka näköjään eräät historialliset ja jopa biologiset seikat osoittavatkin, että mies/nainen-jako ei ole niin pätevä ja universaali mitä yleisesti ajatellaan

Kun sukupuoli-identiteettiä representoidaan yhteiskunnan määrittämänä minuutena, kirjoittajat nimeävät ajatuksensa normatiivisesta sukupuolesta affektiivisilla sanoilla *normaali*, *lieveilmiö*, *vika* ja *ongelma*. Esimerkeissä 252 ja 253 sanat *normaaleja* ja *lieveilmiöitä* on laitettu lainausmerkkeihin, joilla ilmaistaan muiden puheen referointia. Lainausmerkkien käyttö on merkki siitä, että kyseessä on jonkun toisen henkilön kuin kirjoittajan tai puhujan oma asiointilan arvio (VISK § 1475). Adverbiaalikonjunktio *jos* ilmaisee restriktiivisyyttä (VISK § 1115). Esimerkeissä 250 käytetään adverbiaalikonjunktia *jos*, joka viittaa siihen, että mahdollinen normaalisti poikkeavuus näkyy ehtona kaapissa olemiselle. Kirjoittaja ei kuitenkaan ole varma normaaliudesta poikkeavuudesta, koska hän asettaa sille ehdon. Tulkitsen tämän vuoksi normaaliudesta poikkeavuuden lähinnä kirjoittajan kuvaksi yhteiskunnasta eikä omasta itsestään.

Kun sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan Sinuiksi-sivustolla yhteiskunnan määrittämänä minuutena, kirjoittajat nostavat esille omia perheenjäseniään ja muita läheisiä sosiaalisia kontaktejaan, jotka vaikuttavat heidän koettuun identiteettiinsä. Kirjoittajat representoivat tuntemuksiaan mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla tuntemusta kuvaavilla verbeillä, kuten *loukata*, *haluta* ja *pelätä*. Loukkaantumisen astetta modifioidaan esimerkissä 255 partikkelilla *aika*, joka on lievempi ilmaus kuin esimerkiksi *sangen*. *Aika* ilmaisee likimäärää. Esimerkissä 225 kirjoittaja kertoo tuntevansa itsensä hyvänä sellaisena kuin hän on, mutta hän kokee vanhempiensa häpeävän häntä. Muun ympäristön ja itsen kokeman minuuden välillä on tällöin ristiriita. Häpeän varmuusaste ilmenee täysin varmana, koska kirjoittaja käyttää indikaatiivia varmuuden merkitsemiseksi. Indikaatiivi esittääkin asiat totena (VISK § 1590).

- (255) Perhe on nyt kuitenkin ongelma. He sanovat, että jos kerran olen poika niin mun pitää tehdä poikien hommia ja lopettaa kaikki akkamaiset jutut. Se **loukkaa aika paljon**, sillä eihän vaatteilla, tekemisillä ja väreillä ole sukupuolta. En saa mistään lähipiiristä tukea tai apua. Vanhempani tarvitsevat jonkun kelle puhua näistä ja neuvoja, miten toimia trans sukupuolisen kanssa. Tunnen itseni hyvänä sellaisena kuin olen mutta **en halua**, että vanhempani **häpeävät** minua

Yhteiskunnan ja itsen määrittämän minuuden välinen ristiriitaisuus näkyy myös siten, että kirjoittajat representoivat lähipiirin vähättelevän heidän tuntemuksiaan, kuten on esimerkiksi 256, jossa kirjoittaja käyttää eksklusiivista fokuspartikkelia *vain*. Eksklusiivisen fokuspartikkelin käyttö sulkee muut vaihtoehdot pois (VISK § 839). Tällöin kirjoittaja ei omasta mielestään näyttäydy vanhempiensa silmissä poikana, vaan pojanomaisena tyttönä, sillä hän käyttää johdinta *-mAinen*. Johdos *-mAinen* ilmaisee kantasansa merkityksen kaltaista (VISK § 280). Samassa esimerkissä kirjoittaja ilmaisee mahdottomaksi näyttäytyvää toivettaan konditionaalimuotoisen modaaliverbin ja kiellon yhdistelmällä. Vaikka *voida* saa yleensä mahdollisuutta ilmaisevan tulkinnan, tässä kontekstissa se ilmaisee mahdottomuutta. Voimisverbeihin kuuluukin muista modaaliverbeistä poiketen kieltohakuisuus, vaikka voimisverbit tulkitaan prototyypisimmin mahdollisuuden ilmaisijoiksi (VISK § 1592, § 1568). Mahdottomuutta korostetaan ajan adverbilla *nyt*, joka saa liitteeseen inkluusiivisen fokuspartikkelin *-kAAAn*, joka sulkee pois kirjoittajan ajattelun poikana myös tulevaisuudessa, sillä se yhdistyy kieltoon. Fokuspartikkeli *-kAAAn* nostaa keskiöön tämänhetkisen ajankohdan. Kirjoittaja osoittaa myös modalisuutta ja affektiivisuutta eksklusiivisella fokuspartikkelilla *edes*. Eksklusiiviset fokuspartikkelit sulkevat muut vaihtoehdot pois, jolloin niiden implikaatio on 'ei muuta kuin' (VISK § 839). Itsen ja muiden määrittämän minuuden välinen ristiriita aiheuttaa kirjoittajissa pelkoa myös seurustelusuhteiden muodostamisessa. Esimerkissä 257 kirjoittaja joutuu tekemään vallinnan tyyliensä suhteen, sillä muiden ja itsen määrittämä minuuus eivät kohta, jolloin kirjoittaja

pelkää muiden reaktioita. Kirjoittaja nostaa kokemuksensa seurustelusuhteiden mahdottomuudesta keskiöön inklusiivisella fokuspartikkelilla *myös*, joka representoi sitä, että hän pelkää muitakin asioita, mutta tämä pelko on haluttu nostaa muita pelkoja suurempaan fokukseen.

- (256) Olen yrittänyt puhua koko perheelleni (äiti, isä, veli) mutta he eivät huomioi minua, he eivät huomioi, **etten halua** minua kutsuttavan sen enempää "tytöksi" kuin "prinsessaksikaan". He pitävät minua **vain** poikamaisena tyttönä. Miten ikinä aikuisena he **voisivat koskaan nähdä minua heidän poikanaan**, kun **eivät nytkään suostu edes** ajattelemaan asiaa
- (257) Ja **pelkään** muiden katseita ja sanomisia jos pukeudun poikamaisesti jota haluaisin kovasti... **pelkään myös** sitä että jos pukeudun poikamaisesti en saisi poikaystävä...

Perheen ja muun läheisen sosiaaliympäristön lisäksi omaa tuntemusta peilataan laajemmin yhteiskuntaan. Seuraavassa esimerkissä kirjoittaja representoi hänellä olevan kaksi vaihtoehtoa, jolloin identiteettiä kuvataan joko–tai-kokemuksena. Hänen identiteettinsä ilmaisussa on kaksi toisilleen vastakkaista ääripäätä: joko elämä valuu hänen ohitse tai hän alistuu halveksituksi friikiksi. Kirjoittaja representoi suhtautumistaan yhteiskunnan määrittämään minuuteen affektiivisilla ilmauksilla, kuten verbillä *alistua*, joka osoittaa nöyryytymistä muiden tahtoon. *Friikki* on taas usein 'halventava merkitys oudolle' (KS s.v. *friikki*). Kirjoittaja representoi haluaan kuulua ympäröivän yhteiskunnan odotuksiin käyttämällä fokuspartikkelia *myös*, jolla hän viittaa kokemukseensa siitä, ettei hän saa elää yhteiskunnassa muiden ihmisten tavoin. Fokuspartikkelin käytöllä kirjoittaja esittää ajatuksen, että hänkin haluaisi tehdä asioita, joita muut hänen ympärillään olevat henkilöt tekevät. Inklusiiviset fokuspartikkelit implikoivat asiointilan vaihtoehtoja (VISK § 839). Yhteiskunnan määrittämä minuus näyttäytyy tekstissä ahdistavana tilana, johon nostetaan esille myös lääketieteellisestä diskurssista tuttu sukupuolivähemmistöihin liitetty sairauden representaatio. Kirjoittaja nimeää itsensä *sairaaksi hulluksi*, kun hän representoi muiden mahdollista suhtautumista itseensä. Kirjoittaja näkeekin omana itsenään elämisen hyvin vaikeaksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Tätä ajatusta hän vahvistaa verbiketjulla *joutua kerjäämään*, jossa modaaliverbi *joutua* kuvaa velvollisuutta tai pakkoa. Velvollisuus ja pakko ovat *joutua*-verbin prototyyppisimmät tulkinnat (VISK § 1577).

- (258) **Myös minä** haluaisin miehen, perheen ja **paikan yhteiskunnassa olla oma itseni. En sitä kuitenkaan tule koskaan saamaan.** Tuntuu, että **vaihtoehtoni** ovat vain odottaa **elämäni valuvan ohitseni** ilman, että saan sitä elää, tai sitten **alistua halveksituksi friikiksi**, joka joutuu kerjäämään olemassaolon oikeutusta ulkomaailmalta. Sanotaan kuitenkin, että transsukupuolisen on hoitojen jälkeen mahdollista, jopa helppoa, elää tasapainoista ja vapaata elämää. Mistä tämä vapaa elämä löytyy **yhteiskunnassa**, jossa jokainen koulukiusaaja ja fundamentalisti saa itse päättää, tunnustaako transsukupuolisen ihmisarvon, vai leimaako **sairaaksi hulluksi, joka pitäisi lukita laitokseen?** Miten voin elää arvokasta elämää omana itsenäni, jos **joudun** jokaiselta ventovieraalta **kerjäämään** oikeutta olla, kuka olen?

Yhteiskunnan määrittämä minuus aiheuttaa ristiriidan kirjoittajien omien tuntemusten kanssa, jolloin he representoivat elämänsä olevan sellaista, jota he eivät itse haluaisi sen olevan. Nykyistä elämää kuvataan *vääräksi elämäksi* (259) tai *kulissiksi* (260). Sanavalinnoilla representoidaan sitä, että nykyinen elämäntyyli on vain keinotekoinen rakennelma, jonka mukaisesti täytyy elää täyttääkseen yhteiskunnan odotukset. Esimerkissä 259 kirjoittaja käyttää ristiriitaisuuden ilmaisemiseen sanontaa *olla puun ja kuoren välissä*, joka representoi ahtautta. Ahtaus näkyy yhteiskunnan odotuksissa sukupuolielämistä kohtaan, jolloin kirjoittaja ei tunne sopivansa näihin odotuksiin. Oma minuus poikkeaa yhteiskunnan määrittämästä minuudesta, jota kirjoittajat kokevat näyttelevänsä sopiakseen yhteiskunnan normeihin. Esimerkissä 260 kirjoittaja puhuu miehen roolin *kulissista*, jolla hän representoi kaksijakoiseen sukupuolijärjestelmään kuuluvia rooliodotuksia, joita ihmisiltä odotetaan. Samassa esimerkissä kirjoittaja käyttää modaaliverbiä *joutua*, jonka käytöllä hän representoi pakkoa ja välttämättömyyttä. MA-infinitiivin abessiivimuotoinen *elämättä* representoi halutun toiminnan toteutumattomuutta ja osoittaa samalla kielteisyyttä. MA-infinitiivin abessiivin merkitys on aina kielteinen (VISK § 1627). Esimerkissä 260 kirjoittaja esittää ennustetun asiointilan ulkoisen kuvan muutoksesta, sillä hän käyttää konditionaalialia – hänen on pakko olla miehen roolissa, jotta yhteiskunta ei häiriintyisi hänen normienvastaisesta sukupuoliroolistaan. Konditionaalinen modaalinen käyttö liittyy ennustusten ja toiveiden esittämiseen (VISK § 1592).

(259) **Väärän elämän** eläminen ottaa voimille. Tunnen kuitenkin olevani puun ja kuoren välissä

(260) Miehen roolin **kulissi** on helppo pitää kauniina, mutta minä itse **joudun jättämään** elämäni **elämättä**, jotta ulkoinen kuva **ei häiriintyisi**

Ympäröivä yhteiskunta voi myös yrittää muuttaa kirjoittajia sellaisiksi, että he sopisivat yhteiskunnan asettamiin raameihin. Esimerkissä 261 kirjoittaja kertoo elävänsä elämänsä heterona. Essiivin käyttö kertoo kuitenkin muutosalttiudesta tai tilapäisyydestä (VISK § 1258). Essiivin käytöllään kirjoittaja representoi, ettei heterous ole hänen pysyvä seksuaali-identiteetinsä, vaan hän esittää tilapäisesti heteroa. Heterouden hän kertoo johtuneen hänen asuinpaikastaan, johon suhtautumista hän kuvaa adjektiivilla *ahdas*. Sanavalinta representoi todennäköisesti ahdasmielisyyttä, sillä kirjoittaja sanoo, ettei hänen asuinympäristössään ollut tilaa *poikkeaville*. Hänen on siis täytynyt mukautua asuinpaikkansa normeihin. Kirjoittaja representoi yhteiskunnan ja itsen määrittämän minuuden välistä ristiriitaa siten, että hän tuntee jääneensä paitsi jonkun suuren kokemisesta. Tätä kokemustaan hän vahvistaa kolmen huutomerkkin sarjalla. Huutomerkkiä käytetään tulkinnaltaan voimakkaissa ilmaisuissa (Itkonen & Määmielinen 2012: 16). Esimerkissä 262 kirjoittaja taas kysyy neuvontapalstan vastaajilta apua siihen,

että voisiko hän itse tehdä asialle jotain, ettei yhteiskunta koettaisi muuttaa häntä sellaiseksi, jota hän ei koe itse olevansa.

- (261) **Olen elänyt elämäni heterona, johtuen ajasta jossa elin, pohjanmaan ahtaassa yhteisössä ei ollut tilaa poikkeaville**, menin naimisiin, joka johti eroon (ei tästä syystä) mutta toinen kerta jo onnistui, perhe on mielestäni voinut hyvin. Jotain on puuttunut, olkapääni takana on ollut hän, joka on kuiskannut useasti voimakkaastikin, kun on eteeni tullut upea poika, myöhemmin mies. Se on johtanut unelmiin olla jälleen tyttö miehen kainalossa. Ei se ole toteutunut, mutta en tiedä mitä tehdä. En haluaisi rikkoa perhettä mutta tunnen, **jotain suurta on kokematta!!!**
- (262) **Voinko tehdä** asialle jotakin, että minut hyväksyttäisiin sellaisena kuin olen, **ettivät ihmiset muuttaisi minua sellaiseksi kuin toivoisivat?**

Yhteiskunnan määrittämän ja koetun minuuden välinen ristiriita aiheuttaa kirjoittajille voimakkaita häpeän, masentuneisuuden ja vierauden tuntemuksia. Vilkka (2006: 102) sanoo vierauden tunnon olevan transsukupuolisten sukupuolen jäsentämisen perustunto. Kirjoittajat käyttävät identiteettinsä kokemisen representoinnissa adjektiiveja *masentunut, yksinäinen, pelokas, syyllinen, ulkopuolinen* ja *erilainen*. Tuntemuksia vahvistetaan esimerkissä 263 erilaisilla affektiivisilla ilmauksilla, kuten intensiteettisanalla *ihan*, voimasanalla *paska* ja sekä kestoja että toistuvuutta ilmaisevalla ajan adverbilla *kaiken aikaa*. Intensiteetti- ja voimasanat ovat yleisiä affektiivisiä keinoja (VISK § 854, § 1725). Yhteiskunnan ja itsen määrittämän minuuden välinen ristiriita ja sen aiheuttama kokemus voi olla jopa niin voimakas, että kirjoittajilla on itsetuhoisia aikeita. Esimerkissä 263 kirjoittaja kertoo, että hän harkitsisi itsemurhaa, jos hänellä ei olisi lapsia. Hän esittää konditionaalilla suunniteltua asiaintilaa, joka kertoo surullisen esimerkin siitä, millaisia tuntemuksia ympäröivän yhteiskunnan suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin voi pahimmillaan aiheuttaa. Konditionaali ilmaisee epistemistä modaalisuutta (VISK § 1592).

- (263) Perhe tietää, kaverit tietää, koulu tietää, oon kaapista ulkona 100%, mutta silti oon yhtä epävarma ja pelokas kuin mitä olin koko elämäni ennen kuin tulin kaapista. Tavallaan kaikki ulkopuoliset asiat on hoidossa, mutta **psykykinen ja sosiaalinen puoli on ihan paskana**. Tuntuu siltä, että mua ei koskaan tulla pitämään normaalin ihmisenä. **Transgenderin leima** tulee aina leijumaan mun yllä, ja vaikka tiedän että meitä on monta, niin silti omassa elämässä ja tuttavapiirissä olen yksi ainoista queer ihmisistä. Olen **kaiken aikaa masentunut, yksinäinen ja pelokas**, ja kaikki kohtelee mua kuin **jotain avaruusoliota**. Mun koulussa on tasan yks toinen kaapista ulkona oleva queer/trans ihminen. Siinä se. Kuinka tuntee itsensä normaalisti yhteiskunnassa ja kuinka käsitellä sitä, miten muut minua kohtelee trans ihmisenä?
- (264) Tuntuu että kaikki pitävät minua **syyllisenä**. Tunnen itseni **erittäin huonoksi ihmiseksi** – – Rehellisesti, ellei minulla olisi lapsia, **harkitsisin päivieni päättämistä**. En vain oikein näe mitään mieltä tässä, olen lähinnä **vaivaksi muille, ja paheksunnan kohde**
- (265) Mä en oo tuntenu kuuluvani mihinkään tyttöryhmään, mä tunsin aina itseni jotenkin **ulkopuoliseksi ja erilaiseksi** vaikka en tiennytkään et millä tavalla erilaiseksi

Kirjoittajia ympäröivän yhteiskunnan määrittämä minuus tuntuu sivuston kirjoituksissa myös hyvältä. Kirjoittajille tulee hyvän olon tunne silloin, kun heitä kohdellaan heidän tuntemansa – eikä esimerkiksi syntymänsä perusteella määritellyn – sukupuolen perusteella. Kirjoittajat representoivat hyvän olon tuntemuksiaan esimerkeissä 266 ja 267 mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä, kuten *rakastaa* ja *tuntuu*. Suhtautumista representoidaan intensiteettisanalla *ihan*, joka saa tässä kontekstissa merkityksen ’täysin’, vaikka *ihan* voisi saada toisenlaisessa kontekstissa vastakkaisen tulkinnan. Intensiteettisanan *ihan* tulkinta riippuu sen esiintymiskontekstista, ja sen tulkintoja ovat esimerkiksi ’juuri’ ja ’täsmälleen’ (VISK § 854). Tavan adverbien tavuttaminen esimerkissä 267 taas kohdistaa huomion sen kirjoitusasuun, joka poikkeaa muusta tekstistä. Tulkitsen tämän affektiiviseksi ilmaukseksi, jolla on tarkoitus korostaa hyvän olon tunnetta ja myönteistä asennoitumista.

- (266) **Rakastan sitä**, jos joku sanoo että näytän **ihan pojalta**. Mutta sitten taas jos joku muistuttaa minua siitä että olen vangittu tytön kehoon, alkaa ahdistaa
- (267) – – eikä ne oo meinannu millään uskoa etten mä ole poika ja sitten ne on lopulta sanonu että sähän oot **ihan pojan näköinen** – – Kerran jotku sanoi mulle niin ja **vähänkö se tuntui mah-ta-val-ta**

Palstan kirjoituksissa näkyy myös yhteiskunnan määrittämien tilojen ja oman minuuden välinen ristiriita. Maailma yleensä näyttäytyy meille kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän mukaisesti sukupuolittuneena, kun esimerkiksi naisille ja miehille on kaupoissa omat vaateosastonsa (Juvonen, Rossi & Saresma 2010: 14). Suomalaisessa yhteiskunnassa esimerkiksi wc- ja pukeutumistilat on määritelty yleensä vain kahdelle sukupuolelle kuuluviksi. Tällöin julkiset tilat ovat ristiriidassa kirjoittajien oman sukupuolen kokemuksen kanssa. Kirjoittajat nostavat sanastollisesti teksteissään esille julkisia tiloja, kuten *liikuntatunti*, *pukuhuone* ja *wc*, kuten esimerkissä 268 näkyy. Julkisten tilojen lisäksi esimerkissä 269 nostetaan esille erilaiset *lomakkeet*, joihin ilmoitetaan oma sukupuoli. Sukupuolen ilmoittaminen lomakkeisiin voi olla vaikeaa silloin, kun oma sukupuoli ei sovi binaariseen järjestelmään (Vilkkä 2010: 87). Sukupuolen ilmoittaminen lomakkeeseen nähdään pakkona tai velvoitteena, sillä suhtautumista sukupuolen ilmoittamiseen representoidaan modaaliverbillä *pitää*. *Pitää* on nesessiivinen modaaliverbi, eli sillä ilmaistaan pakkoa (VISK § 1573). Kirjoittajat representoivat kokemustaan esimerkeissä 268 ja 269 mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvalla verbillä *ahdistaa*, joka osoittaa myös affektiivista suhtautumista. Tällöin yhteiskunnassa ei anneta tilaa sille kokemukselle, joka kirjoittajilla on itsestään.

- (268) En tiedä mitään, mua **ahdistaa** mennä koulussa **liikuntatunnille, vessaan ja kaikkialle** mihin **pitää mennä tiettyyn sukupuolelle suunnattuun paikkaan**. Pidän itseäni tyttönä enemmän kuin poikana, mutta en uskalla mennä esim. naisten vesikiin, minkä takia yleensä **vältän käymistä julkisissa wc-tiloissa ja tämmöisissä**

- (269) Minua ahdistaa kutsua itseäni naiseksi tai sanoa jollekin olevani nainen. Myös **terveyslomakkeiden täydennys ahdistaa** tai mikä vaan **lomake johon pitää kertoa sukupuoli. Ahdistaa myös naisten pukuhuone**

Yhteiskunta – kirjoittajien lähipiiri mukaan lukien – näyttää rakentuvan ajatuksesta, jossa on kaksi sukupuolta. Esimerkissä 270 kirjoittaja viittaa binaariseen sukupuolijärjestelmään puhumalla *molemmista sukupuolista*. Hän kokee myös termin transseksuaalisuus käytön loukkaavaksi. Transseksuaalisuus on käänkösvirhe ja sen sijaan tulisi käyttää termiä transsukupuolisuus, sillä transsukupuolisuudessa ei ole kyse seksuaalisuudesta vaan sukupuolesta (Suhonen 2007: 54). Termin käytöstä johtuva loukkaantuminen kertoo siitä, ettei maailmassa ole ”vain” sanoja, vaan jokainen sana kantaa merkityksiä, jotka voivat aiheuttaa erilaisia tuntemuksia. Inklusivinen fokuspartikkeli *-kin* esimerkissä 270 nostaa keskiöön sen, etteivät lauseessa esille otetut termit ole suinkaan ainoita, joiden käyttö tuntuu kirjoittajasta pahalta. Inklusivisiin fokuspartikkeleihin sisältyy oletus, että keskiöön nostettu asia ei ole ainoa lajissaan (VISK § 839).

- (270) Läheiseni yrittävät ymmärtää minua ja käyttävät parhaansa mukaan sukupuolineutraaleja ilmaisuja minusta. Kuitenkin välillä heiltä lipsahtaa vahingossa **tytötteleviä ilmaisuja ja viittauksia vain kahteen sukupuoleen**. Ne **loukkaavat** minua ja tuntuu että koko maailma on sukupuolen moninaisuutta vastaan. Koko ajan ihmiset puhuvat ”**molemmista sukupuolista**”, ”**transseksuaalisuudesta**” ja **kaikesta muustakin väärillä termeillä**. Ne särähtävät korvaani tosi herkästi ja **pahoitan** niistä aina **mieleni**

Kirjoituksista nousee ajatus, että yhteiskunta määrittelee tiukat laatikot sukupuolisena elämiselle, jolloin laatikon reunan yli kurottelu aiheuttaa mielipahaa, häpeän ja vierauden tuntemuksia. Sinuiksi-sivuston kirjoittajat vertaavat teksteissään itseään binaarisiin sukupuoliin. Sukupuolen vertaaminen binaarisiin sukupuoliin on yleistä, sillä sukupuolta jäsenetään aina suhteessa johonkin (Vilka 2010: 111). Esimerkiksi transsukupuoliset määrittävät itseään suhteessa kaksijakoiseen sukupuolijärjestelmään sekä naisiin ja miehiin liitettyihin sukupuolimäärittelyihin ja stereotypioihin. Vilka toteaa, että stereotypiat ja kaksijakoinen sukupuolijärjestelmä aiheuttavat vierauden tuntoa transsukupuolisten omaa sukupuolta koskevan tiedon jäsentämisessä. Vierauden tunto toimii transsukupuolisten sukupuolta koskevan tiedon jäsentäjänä ja voi johtaa tuntemukseen oman sukupuolen erilaisuudesta. (Vilka 2006: 79, 88.) Normatiivisena nähdyt binaariset sukupuolet vertailukohtana aiheuttavat sukupuolivähemmistöihin kuuluville henkilöille tuntemuksen, että he ovat epänormaaleja, yhteiskunnalle vieraita ja siitä irrallisia ihmisiä. Toisaalta taas yhteiskunnan määrittämä minuus representoituu aineistossa myös hyvän olon tuntemuksina silloin, kun kirjoittajia kohdellaan heidän kokemansa sukupuoli-identiteetin mukaisesti.

6 PÄÄTÄNTÖ

Olen tarkastellut tutkielmassani Sinuiksi-sivuston Sukupuolen moninaisuus -palstalla olevia sukupuoli-identiteetin itserepresentaatioita. Samalla kun palstan kirjoittajat kysyvät neuvoa sivuston asiantuntijoilta, he myös itse-esittävät eli representoivat omaa identiteettiään. Tutkielmani tarkoituksena on ollut selvittää, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden on mahdollista representoida omaa sukupuoli-identiteettiään Sinuiksi-sivustolla. Sivuston kirjoittajien esittämät itserepresentaatiot kertovat osaltaan, millaisia diskursseja on esillä tämänhetkisessä suomalaisessa sukupuolivähemmistöihin liittyvässä verkkokeskustelussa. Tarkastelemani aineiston kirjoittajia yhdistää sukupuolivähemmistöidentiteetin kokemus. Muuten he ovat eri-ikäisiä, erilaisista asioista kiinnostuneita sekä erilaisissa elämänvaiheissa olevia henkilöitä. Lisäksi kirjoittajien sukupuoli-identiteetin kokemukset ovat keskenään erilaisia, vaikka sukupuolivähemmistöidentiteetin kokemus onkin kirjoittajille yhteistä.

Olen selvittänyt analyysissäni, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt representoivat sukupuoli-identiteettiään verbin prosessityyppien ja itsen nimeämisten avulla. Lisäksi olen tarkastellut, kuinka kirjoittajat suhtautuvat sukupuoli-identiteettiinsä. Tätä olen selvittänyt tutkimalla tekstien modaalisuutta ja affektiivisuutta. Kokoan tässä luvussa yhteenvedon tutkimustuloksistani sekä arvioin tutkielmani uskottavuutta. Luvun lopussa esittelen lyhyesti pohdintaa tutkimustuloksistani ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

6.1 Yhteenveto

Olen tarkastellut sukupuolivähemmistöidentiteetin representoitumista verbin prosessityyppien, itsen nimeämisten ja muiden leksikaalisten valintojen kautta. Sukupuoli-identiteetti näyttäytyy sukupuolivähemmistöille suunnatulla neuvontapalstalla varsin monipuolisten representaatioiden valossa. Minuus representoituu väärän ruumiin, sukupuolisen aitouden, muuttuvuuden, moninaisuuden sekä piilossa ja hukassa olemisen kautta. Lisäksi sukupuoli-identiteettiä representoidaan minuuden yhtenä puolena ja yhteiskunnan määrittämänä minuutena. Kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään ennen kaikkea mentaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä. Nämä verbivalinnat kertovat siitä, että kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteetin muodostuvan mentaalisten prosessien, kuten ajattelun ja tunteiden, kautta. Kirjoittajat kuitenkin käyttävät teksteissään varsin monipuolisesti kaikkia verbin prosessityyppisiä sukupuoli-

identiteettinsä representointiin. Tiettyihin prosessityyppeihin kuuluvia verbejä käytetään prototyyppisimmin tiettyjen representaatioiden yhteydessä: esimerkiksi piilossa olevaan minuuteen liitetään verbaalisia prosessityyppejä.

Kirjoittajat nimeävät itsensä sekä appellatiivein että proprein. Appellatiiveissa on sukupuolivähemmistötermejä ja cissukupuolisuuteen viittaavia nimeämisiä. Kun kirjoittajat nimeävät itsensä binaariseen sukupuoleen viittaavalla termillä, he irrottavat itsensä cisidentiteetistä kertomalla sen olevan heidän syntymässä määritelty sukupuolensa tai osoittavat kielteistä suhtatumistaan esimerkiksi modaaliadverbien käytöllä. Syntymässä määriteltyyn sukupuoleen osoitetaan myös epäröintiä muun muassa modaalipartikkeleiden käytöllä. Kirjoittajat käyttävät itsestään runsaasti erilaisia sukupuolivähemmistöihin viittaavia termejä. Sukpuolivähemmistötermit ovat voimakas identiteettiä määrittävä tekijä, sillä niiden kautta kirjoittajat antavat itselleen nimen ja samastavat itsensä ryhmään – he siis rakentavat henkilökohtaisen identiteettinsä lisäksi myös kollektiivista identiteettiä. Sukpuolivähemmistötermien käyttöön ei liity minkäänlaista epäröintiä binaarisiin sukupuoliin viittaavien nimien tavoin. Kirjoittajat käyttävät sukupuolittuneita propreja, joten he samastavat itsensä tiettyyn sukupuoleen kuuluviksi proprein käytöllään. Nimi määrittyy Sinuiksi-sivustolla erittäin tärkeäksi sukupuoli-identiteettiä määrittäväksi tekijäksi, sillä kirjoittajat kertovat halustaan tulla kutsutuksi joksikin, jos heillä ei ole selkeää nimeä tämänhetkisellem identiteetilleen.

Suhtautumista omaan identiteettiin ja sanomisten todennäköisyyteen olen tutkinut tarkastelemalla tekstien modaalisuutta ja affektiivisuutta. Kirjoittajat pitävät sanomisiaan pääosin totuudenmukaisina, sillä he ilmaisevat itseään indikatiivilla. Toivottuja, ennustettuja tai kuviteltuja asiointiloja he esittävät konditionaalilla. Toivotut, ennustetut tai kuvitellut asiointilat liittyvät esimerkiksi muille kertomisesta haaveiluun ja muille kertomisen jälkeisten reaktioiden ennustamiseen. Modusten lisäksi kirjoittajat ilmaisevat asioiden varmuutta ja varmuuden astetta esimerkiksi modaalipartikkeleilla ja -adverbeilla. Kirjoittajat representoivat sukupuoli-identiteettiään myös välttämättömyyden ja mahdollisuuden kautta. Välttämättömyyteen liitetään neessiivisiä modaaliverbejä, joilla kirjoittajat representoivat, että sukupuoli-identiteetin ilmaisuun liittyy sekä omia että ulkopuolisia velvoitteita. Nämä ulkopuoliset velvoitteet voivat tulla vanhemmilta, sosiaaliyhteisöltä tai laajemmin koko yhteiskunnalta. Mahdollisuuden ilmaiseamiseen käytetään myös modaaliverbejä, joiden käytöllä kirjoittajat representoivat pystyvänsä tekemään jotakin. Mahdollisuuksien antajaksi määritellään joko itsensä tai joku muu. Omaan identiteettiin suhtautumista representoidaan affektiivisilla keinoilla, kuten sävy- ja fokuspartik-

keleilla, intensiteettisanoilla ja kiellon polaaraisella vahvistamisella. Lisäksi suhtautumista ilmaistaan leksikaalisella affektiivisuudella. Jos kirjoittaja kertoo *vihaavansa* kehoaan, hän ilmaisee aivan erilaista suhtautumista kuin jos hän kertoisi, ettei hän *pidä* kehostaan.

Väärän ruumiin representaatioissa korostuvat syntymässä määritellyn sukupuolen nimeäminen ja ajatukset siitä, ettei keho vastaa kirjoittajan ajatuksia hänen omasta sukupuoli-identiteetistään. Kun sukupuolivähemmistöidentiteettiä representoidaan väärän ruumiin kautta, keho voi tuntua kirjoittajista joko kokonaan tai osittain väärältä. Toivetta kehon muuttamiseksi representoidaan konditionaalin käytöllä. Erityisesti rinnat määrittävät väärän ruumiin kokemusta Sukupuolen moninaisuus -palstalla. Väärään ruumiiseen suhtaudutaan aineistossa hyvin eri tavoin: kirjoittajat voivat välillä tuntea viihtyvänsä kehossaan tai he voivat tuntea kokoaikaista ahdistusta kehoaan kohtaan. Kielteistä suhtautumista ilmaistaan erityisesti leksikaalisella affektiivisuudella.

Sukupuoli-identiteettiä representoidaan sivustolla sukupuolisena aitoutena, jolloin kirjoituksissa ilmaistaan ajatusta, että tiettyyn sukupuoleen kuuluisivat tietynlaiset asiat. Tällöin esitetään myös kuvaa, jossa tietyt asiat ovat yhteiskunnallisesti sallitumpia tietyille sukupuolille. Representaatioissa nousevat esille stereotyyppiset käsitykset kulttuurisesti jaetuista sukupuoli-rooleista. Sukupuoliseen aitouteen liitetään ulkonäköön, pukeutumiseen, harrastuksiin ja ammatinvalintaan liittyviä toimintoja, jotka heijastavat kuvaa yhteiskunnan normatiivisista sukupuoli-rooleista. Sukupuolisen aitouden representaatio nostaa esille myös sukupuolisen epäaitouden vastarepresentaation. Tällöin kirjoittajat peilaavat itseään binaariseen sukupuolijärjestelmään ja puhuvat sukupuolensa läpi menemisestä tämän dikotomian sisällä. Läpi menemiseen liitetään astemääritteitä, joilla tiettyjen ominaisuuksien representoidaan olevan odotuksenmukaista vähäisempiä.

Muuttuvuus on keskeistä sukupuolivähemmistöidentiteetin representoinnissa Sinuiksi-sivustolla. Tällöin minuus on modernin identiteetikäsitysten mukaisesti muuttuva. Muuttuvan minuuden representaatioissa identiteetin kokemusta esitetään lineaarisuudella. Lineaarisuus näkyy kysymyksissä siten, että niissä kerrotaan omaa historiaansa pitkältä aikaväliltä, jolloin lapsuuden minuutta verrataan nykyiseen minään. Kirjoittajat pohtivat, miten jatkaa nykyhetkestä eteenpäin vai jäädäkö kokonaan paikalleen. Muuttuvassa minuudessa korostuu sukupuoli-identiteetin näkeminen matkana tai vaiheena, ja representoinnissa käytetään aikaa ja tapaa ilmaisevia adverbeja.

Sukupuoli-identiteetti näyttäytyy neuvontapalstalla sukupuolen moninaisuuden representaationa. Tällöin identiteetti näyttäytyy vielä nopeammin muuttuvana ja liukuvana kuin muut-

tuvan minuuden representaatioissa. Moninaisuuden representaatioissa sukupuoli-identiteetti liukuu alati kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän ulkopuolella. Moninaista identiteettiä representoidaan erityisesti sukupuolivähemmistötermeillä. Itsen nimeämisen tärkeys näkyy siis myös moninaisuuden representaatioissa. Kirjoituksissa korostetaan oman äidinkielen tärkeyttä sukupuolen nimeämisessä: omasta identiteetistään täytyy voida puhua suomenkielisin termein. Turhautumista vieraskielisiä termejä kohtaan osoitetaan välttämättömyyteen liittyvillä modaaliverbeillä.

Sukupuolivähemmistöidentiteetti representoituu palstalla myös piilossa olevana minuutena. Tällöin identiteetin kokemus voi olla kirjoittajalle itselleen todella selvä, mutta oikea minuus pidetään muilta piilossa sen vuoksi, että pelätään ympäristön reaktioita. Piilossa olevaan minuuteen liittyy kiinteästi kaapin metafora, jolloin minuus esitetään julkisen ja salaisen välisenä kamppailuna. Itsensä muille paljastaminen – kaapista tuleminen – näyttäytyy verbaalisena toimintana, sillä ulostuloa representoidaan verbaaliseen prosessityyppiin kuuluvilla verbeillä. Muilta piilotettu minuus voi olla kokonaista tai osittaista, ja siihen liittyy häpeän ja yksinäisyyden tuntemuksia. Omien tuntemusten voimakkuutta representoidaan erityisesti intensiteettisanoilla ja kvanttoriadverbeilla.

Sukupuoli-identiteettiä representoidaan aineistossa myös minuuden yhtenä puolena. Tällöin sukupuoli-identiteettiin liitetään intersektionaalisesti myös muita identiteettikategorioita ja sukupuoli on yksi osa minuutta. Kirjoittajat peilaavat sukupuoli-identiteettiään intersektionaalisesti suhteessa muihin identiteettikategorioihin. Erityisesti ikä ja seksuaalisuus ovat sellaisia identiteettikategorioita, jotka nousevat esille sukupuoli-identiteetin representoinnissa. Iän ilmaiseminen sukupuoli-identiteetin representoinnin yhteydessä liittyy toki tekstilajille ominaisiin piirteisiin, mutta myös identiteettityön lineaarisuuteen. Identiteetti muuttuu erilaiseksi eri ikävaiheissa, sillä modernien identiteettikäsitteiden mukaisesti identiteetti on alituisessa muutoksessa. Uskon, että seksuaalisuus nostetaan sukupuoli-identiteetin representoinnin yhteyteen siksi, että näitä kategorioita on totuttu käsittelemään yhdessä. Kirjoituksissa näkyvät varaukset sukupuoli-identiteetin määrittelyn suhteen, ja sukupuolen katsotaan olevan aineistossa myös sellainen asia, joka ei kuulu lainkaan henkilön identiteetin kokemukseen.

Sinuiksi-sivuston kirjoituksissa sukupuolivähemmistöidentiteetti representoituu hukassa olevana minuutena. Tällöin kirjoituksissa toistetaan lausetta *en tiedä, mitä teen* tai lekseemitasolla käytetään sanaa *hukassa*. Hukassa oleminen voi olla väliaikainen ilmiö, jolloin tilaa kuvataan ajan adverbeilla. Tällöin hukassa oleminen liittyy itsensä etsimiseen ja uskoon siitä, että

oma identiteetti selviää myöhemmin. Uskon, että tämä representaatio linkittyy kaikkein vahvimmin neuvontapalstan tekstilajiin, joka on rakentunut itsensä etsimiseen liittyville teksteille. Jos kirjoittajat eivät tuntisi olevansa yhtään hukassa, he tuskin kirjoittaisivat koko palstalle.

Kirjoittajat peilaavat sukupuoli-identiteettiään myös yhteiskuntaan, jolloin minuus representoituu yhteiskunnan määrittelyiden kautta. Itse koetun ja yhteiskunnan määrittämän minuuden välillä voi olla suuriakin ristiriitoja, jolloin yhteiskunnan normatiivinen sukupuolikuva ei vastaa lainkaan omaa koettua minuutta. Toisaalta kirjoittajat kertovat yrittävänsä muuttaa itseään ympäristönsä – kuten perheensä – toiveiden mukaiseksi. Yhteiskunnan määrittämän minuuden representaatioissa käytetään paljon affektiivisia lekseemejä. Ristiriita yhteiskunnan ja oman kokemuksen välillä näyttää aiheuttavan yksinäisyyden ja vierauden tuntemuksia sekä jopa itsemurha-ajatuksia. Toisaalta yhteiskunnan määrittämä minuus voi hyvin ymmärrettävästi aiheuttaa hyvän olon tuntemuksia silloin, kun kirjoittaja tulee kohdatuksi siinä sukupuollessa, johon hän samastuu.

Tutkielmani lopputulema on, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat representoida sukupuoli-identiteettiään usealla tavalla nykyisessä suomalaisessa verkkokeskustelussa – ainakin sukupuolivähemmistöille suunnatulla palstalla. Kuitenkin representoinnissa korostuvat stereotyyppiset sukupuolikäsitykset ja kirjoittajat vertailevat itseään suhteessa kaksijakoiseen sukupuolijärjestelmään. Palstan kirjoittajien teksteissä näkyvät siis yhteiskunnalliset normit, mikä heijastaa sitä, että nämä yleiset normit muovaavat ajatteluamme ja kielenkäyttöämme. Yhteiskuntamme näyttää antavan tällä hetkellä melko kapeat raamit sukupuolen moninaisuudelle, sillä palstalle kirjoittajat tuntevat itsensä erilaisiksi ja yhteiskunnasta ulkopuoliksi ihmisiksi. Yhteiskunnan kaksijakoinen sukupuolijajottelu näkyy esimerkiksi sukupuolineutraalien tilojen rajallisuudessa ja siinä, ettei sukupuolivähemmistöidentiteettiä voi välttämättä kuvata omalla äidinkielellään. Tästä syystä sukupuoliseen tasa-arvoon liittyvistä asioista pitää puhua ja ne täytyy tuoda näkyviksi.

Lopulta täytyy muistaa, ettei sivustolla voi näkyä kirjoittajien kokema sukupuoli-identiteetin kirjo kokonaisuudessaan, sillä kirjoittajat ovat tehneet tiedostettuja ja tiedostamattomia valintoja siitä, mitä he haluavat kirjoittaa palstalle. Vaikka tutkimusaineistoni paljastaa tiettyjä sukupuolen representaatioita, se myös samanaikaisesti peittää joitakin asioita. Lisäksi täytyy muistaa, että kieli ei kerro suoraan sitä, kuinka asiat ovat. Kieli on kuitenkin väline, jolla kirjoittajat heijastavat sukupuoli-identiteetin kokemustaan ja tuntemustaan ja siksi kieli on tärkeä tekijä identiteetin tutkimuksessa.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tarkastellaan usein reliabiliteetin ja validiteetin käsitteillä. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta, jolloin esimerkiksi useampi tutkija voisi päätyä saman aineiston kohdalla samanlaisiin tuloksiin. (Hirsjärvi 2009b: 231.) Validiteetti liittyy taas tutkimuksen pätevyyteen mitata juuri niitä asioita, joita on ollut tarkoituskin tutkia (mp.; Kalaja, Alanen & Dufva 2011: 21). Käsitteet reliabiliteetti ja validiteetti ovat syntyneet kvantitatiivisen tutkimuksen parissa, ja joskus näiden käsitteiden käyttämisestä jopa välttellen laadullisessa tutkimuksessa. Kuitenkin laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on voitava tarkastella ja arvioida, vaikkei käyttäisikään kyseisiä termejä. (Hirsjärvi 2009b: 232.) Tutkielmani pätevyyttä lisää se, että olen tutkinut tutkimuskysymysteni mukaisia aiheita ja olen käyttänyt niihin sopivaa tutkimusmenetelmää. Koska tutkin nimenomaan kielen ja yhteiskunnan välistä suhdetta sukupuolivähemmistöidentiteetin representoimisessa, kriittinen diskurssintutkimus antoi parhaat lähtökohdat tarkastella tutkimusaiheittani. Systeemis-funktionaalista kieliteoriaa on taas käytetty metodina identiteettiin ja representaatioihin liittyvissä tutkimuksissa, joten se antoi mielestäni parhaimmat puitteet tarkastella identiteetin representaatioita ja suhtautumista omaan identiteettiin.

Olen perustellut tekemiäni valintoja läpi tutkielman. Tehtyjen valintojen perusteleminen on olennainen kriteeri laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa, ja perustelun tulisi ulottua tutkimuksen tekemisen jokaiseen vaiheeseen (Hirsjärvi 2009b: 232; Tuomi & Sarajärvi 2009: 67). Olen perustellut mahdollisimman tarkasti niin tutkielmani tarpeellisuutta, tutkimusmenetelmien valintaa kuin aineistonkeruuta ja aineiston rajaamistakin. Lisäksi olen pohtinut tutkimuseettisiä lähtökohtia, jotka ovat tämän tutkielman kannalta oleellisia. Tuomen ja Sarajärven (2009: 127) mukaan tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus liittyvät kiinteästi toisiinsa. Olen myös kuvannut analyysiprosessin niin kattavasti kuin suinkin pystyin. Analyysiprosessissa olen perustellut tekemiäni havaintoja erityisesti Ison suomen kieliopin verkkoversion näkemyksillä kielestä. Tutkielmani luotettavuutta lisää myös se, että olen perustellut tekemiäni tulkintoja runsaalla aineistoesimerkkien käytöllä. Aineistoesimerkkien käyttö on oleellinen osa laadullista tutkimusta (Hirsjärvi 2009b: 233). Aineistokatkelmat eivät suinkaan ole vain elävöittämässä tekstiä, vaan niillä on paikkansa myös havaintojeni tukijana. Edellä mainitut seikat lisäävät tutkimukseni luotettavuutta, sillä joku toinen voisi saada samankaltaiset tulkinnat samasta aineistosta käyttämällä samaa metodologiaa. Toki laadullisessa tutkimuksessa korostuu kontekstin rooli, joten tulkinnat ovat riippuvaisia aina myös tutkijan kontekstista.

Laadullisen tutkimuksen kontekstisidonnaisuuden vuoksi pohdin ennen aineistoon tutustumista omia ennakkokäsityksiäni neuvontapalstagenrestä ja aineistosta esiin tulevista representaatioista. Myös aiemmat tutkimukset ohjasivat käsityksiäni siitä, millaisia representaatioita omasta tutkimusaineistostani voisi löytyä. Vaikka olen koettanut pitää omat ennakkokäsitykseni ja aiemmat tutkimustulokset pois mielestäni analyysivaiheessa, en voi väittää, etteivät ne olisi vaikuttaneet saamiini tutkimustuloksiin. Täysin objektiivisia ja teoriasta puhtaita havainnoja ei ole olemassakaan (Tuomi ja Sarajärvi 2009: 20). Omat uskomukseni ja teoriapohjalta muodostetut tiedot ovat luultavasti osaltaan vaikuttaneet tutkimustuloksiini. Eskolan ja Suoran (1998: 17) mukaan tärkeintä on se, että tutkija yrittää tunnistaa omat ennakkokäsityksensä tutkimusaiheesta.

Lähdekritiikki on olennainen osa laadullisen tutkimuksen analyysia ja luotettavuutta (Alasuutari 2011: 95). Aineistonkeruupaikka voi vähentää tutkielmani luotettavuutta, sillä internetistä kootusta aineistosta ei voi tietää, ovatko kaikki tekstit kirjoitettu totuudenmukaisesti. Internetaineistojen haasteena onkin niiden luotettavuus (Kuula 2006: 117). En voi olla täysin varma, kuuluvatko kirjoittajat sukupuolivähemmistöihin ja ovatko kirjoittajien tekstit todellisia kokemuksia sukupuolivähemmistöidentiteetistä. Nähdäkseni tämä luotettavuuteen liittyvä problematiikka ei liity pelkästään internetistä kerättyyn aineistoon. Myös esimerkiksi haastatteluin kerätyssä aineistossa voi olla se riski, etteivät informantit ole vilpittömiä. Toisaalta aineistoni koko on melko laaja laadullisen tutkimuksen aineistoksi, joten aineiston koko lisää tulosten luotettavuutta. Vaikkei kaikkia kysymyksiä olisikaan kirjoitettu omana itsenään, suurin osa todennäköisesti on. Ihmiset haluavat esiintyä verkossa usein varsin todenmukaisesti (Kendall 2011: 319). Aineistossa esiintyy myös varsin monenlaisia sukupuolivähemmistöidentiteetin representaatioita, joten en usko, että aineistonkeruupaikka olisi vaikuttanut olennaisesti tutkimustuloksiini.

Vaikka internetistä kerätyssä aineistossa on omat ongelmallisuutensa, aineistonkeruupaikka voi olla jopa etu omassa tutkielmassani. Uskon, että aineisto on voinut lisätä tutkimustulosteni luotettavuutta, sillä tutkin aitoja tekstejä. Sinuiksi-sivuston kysymykset on laadittu aitoon tilanteeseen eikä esimerkiksi tutkimusta varten. Aineisto on siis ollut olemassa tutkimuksestani riippumatta. Alasuutari (2011: 95) sanoo tällaisen aineiston sopivan erityisen hyvin tutkimukseen silloin, kun aineistoa tarkastellaan indikaattorina. Indikaattori tarkoittaa tietoa, jota käytetään epäsuorana todisteena tutkimuskysymyksiin vastaamiseen. On tietysti selvää, ettei oma aineistoni toimi täysin indikaattorina, sillä tarkastelen aineistoani suorana todisteena suhteessa tutkimuskysymyksiini. Tutkimustulokseni antavat tietoa sukupuolivähemmistöiden-

titeetin representaatioista ainostaan tutkimallani palstalla, eikä näitä representaatioita voi yleistää esiintyvän muissa konteksteissa. Toisaalta aineistossa kerrotaan representaatioiden kautta yleisemmin yhteiskunnallisista diskursseista, joilla sukupuolivähemmistöidentiteettiä määritellään. Täten aineisto voi toimia osittain myös indikaattorina.

6.3 Pohdinta

Tutkielmassani sukupuolivähemmistöidentiteetti muodostuu kielenkäytön kautta liikkuvaksi ja diskursiivisesti rakentuvaksi. Sukupuolisuus ja identiteetti eivät näytä muodostuvan olemisen kautta, vaan Sinuiksi-sivuston teksteissä korostuvat kognitiiviset prosessit. Sukupuolen moninaisuus -palstalla sukupuoli-identiteetti on ennen kaikkea ajattelua ja tuntemista. Johtopäätökseni voin vetää sen, että sukupuolisuus ei sijaitse ensisijaisesti esimerkiksi ruumiissa tai olemisessa, vaan se rakentuu arjen sosiaalisissa prosesseissa. Sukupuoli-identiteetti representoituu rakentuvan niiden neuvotteluiden kautta, joita kielenkäyttäjät tekevät arjessaan itsensä ja heitä ympäröivän yhteisön kanssa. Neuvontapalstan kirjoittajat käyttävät teksteissään sosiaalisesti ja kulttuurisesti jaettuja käsityksiä sukupuolisuudesta ja tulkitsevat itseään näiden käsitysten valossa. Nämä yhteisesti jaetut yhteiskunnan normit ja käsitykset vaikuttavat siihen, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat rakentaa ja representoida sukupuoli-identiteettiään 2010-luvun Suomessa. Vaikka olen tutkinut sukupuolivähemmistöidentiteetin representoitumista tietyssä kontekstissa, aineistossani esiintyneet representaatiot kertovat laajemmin yhteiskunnallista puhetavoista.

Vaikka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt pystyvätkin tutkielmani perusteella representoimaan sukupuoli-identiteettiään usealla tavalla, representoinnissa näkyy edelleen yhteiskuntamme kaksijakoinen sukupuoliajattelu. Tämä johtaa siihen, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kohtaavat monenlaisia esteitä jokapäiväisessä elämässään. Jos yhteiskunnallinen sukupuolidiskurssi ulottuu vain binaarisiin sukupuoliin, sukupuolivähemmistöihin kuuluvien voi olla vaikeaa tuntea kuuluvansa yhteiskunnan osaksi. Yhteiskuntamme tarvitsee kaikenlaisia sukupuolia kaikenlaisiin rooleihin, joten yhteiskunnallisten rakenteiden tulisi muuttua sukupuolten välistä tasa-arvoa tukeviksi. Sukupuolten välinen tasa-arvo ei ole mikään uusi tavoite. Simone de Beauvoir kirjoitti jo vuonna 1949, että ”naiseksi ei synnytä, naiseksi tullaan” (De Beauvoir 2009: 19). Sukupuolten välinen tasa-arvo kuuluu kaikille sukupuolille,

ei vain binaarisille sukupuolille. Jos tasa-arvoa halutaan lisätä, sen tulee näkyä yhteiskunnallisissa rakenteissa ja käytännöissä, jolloin tilaa annetaan kaikenlaisille sukupuolille. Tästä syystä on tärkeää antaa ääni kaikkien sukupuolten edustajille.

Tutkielmani viimeistelemisen aikaan sukupuolten välinen tasa-arvo puhutti suomalaisessa uutisoinnissa, kun Aamulehti ilmoitti 16.9. kirjoitetussa pääkirjoituksessaan alkavansa käyttää uutisoinnissaan sukupuolineutraaleja ammattinimikkeitä (Aamulehti 2017a). Pääkirjoitus kirvoitti kommentteja sukupuolineutraalin kielen puolesta ja vastaan sekä sosiaalisessa mediassa että muualla internetissä (Aamulehti 2017b). Aihepiirin ympärille syntynyt keskustelu osoittaa sen, että yhteiskunnalliset normit näkyvät kielenkäytössämme ja keskustelua sukupuolten välisestä tasa-arvosta tarvitaan. Hieman sukupuolineutraalien ammattinimikkeiden uutisoinnin jälkeen Suomessa uutisoitiin raskaana olevasta miehestä, mikä aiheutti myös kohun (Helsingin Sanomat 2017). Kohu ja hämmennys, jonka uutinen pian synnyttävästä miehestä sai aikaan, näyttää sellaisen kuvan yhteiskunnastamme, jossa sukupuolen moninaisuus ei ole tuttua, vaan sukupuolisuus määrittyy edelleen binaaristen ääripäiden kautta. Tämän vuoksi sukupuolivähemmistöjä tulisi nostaa entistä enemmän julkiseen keskusteluun. Uutisointi raskaana olevasta miehestä nosti myös näkyvästi esille sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden yhteiskunnassa kohtaamia epäkohtia, kuten yhteiskunnan etuuskien ulkopuolelle jäämistä ja transihmisten lisääntymiskyvyttömyyden vaatimusta (mp.). On tärkeää, että myös marginaaliin jäävien äänet saadaan kuuluville tuomalla esiin heidän kokemiaan epäkohtia.

Tutkimustulosteni tarkastelussa täytyy muistaa, että tutkimani neuvontapalsta on suunnattu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Vaikka tutkielmani lopputulema onkin, että sukupuolivähemmistöidentiteettiä voi representoida usealla tavalla tutkielmassani tarkastellulla palstalla, täytyy pitää mielessä se tosiasia, että representaatiot eivät välttämättä ole niin moninaisia jossain muussa kontekstissa. Koska tarkasteleman sivusto on suunnattu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille, sukupuolivähemmistöidentiteetistä voi olla helpompaa puhua siellä kuin jossain toisessa kontekstissa. Uskon, että sukupuolivähemmistöille kohdistettu neuvontapalsta on todella tarpeellinen, sillä vähemmistöasemasta voi olla vaikea puhua. Tästä syystä tietyille vähemmistöryhmille suunnatut neuvontapalstat ovat tarpeellisia, sillä niissä voidaan pohtia itseään askarruttavia identiteetikysymyksiä täysin anonymisti.

Katsauksessani aihepiiriin liittyvään aiempaan tutkimukseen tuli esille, että sukupuolivähemmistöjen representaatioita on tutkittu lähinnä muiden määrittämien representaatioiden valossa. Tästä syystä on välttämätöntä antaa ääni sukupuolivähemmistöjen edustajille, ja tämä olikin suurin motivaationi tutkielman tekemiselle. On ensiarvoisen tärkeää antaa tutkimuksel-

linen ääni kaikille. Erityisen tärkeää on antaa ääni heille, joiden ääni on syystä tai toisesta vaiennettu. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden itse kirjoittamat arjen tekstit – kuten tutkielmani tapauksessa neuvontapalstan kirjoitukset – ansaitsevat tulla tutkituiksi. Toivon, että tutkimustulokseni voisivat herättää uusia tutkimuskysymyksiä ja teoreettisia ongelmanasette-
luita. Mielenkiintoista olisi tutkia sukupuolivähemmistöidentiteetin kielellisiä representaatioita laajemmin eri tekstilajeissa ja konteksteissa ja vertailla, onko esimerkiksi kirjoitusten genrellä tai julkaisupaikalla vaikutusta itserepresentaatioihin. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimus-
aihe olisi tarkastella Sinuiksi-sivuston kirjoittajien ja vastaajien välille muodostuvan dialogin rakentumista.

Haluan tuoda tutkielmani myötä esille ajatuksen, että sukupuoli on moninainen eikä kaksijakoinen rakennelma. Sukupuolen kokemus ei perustu pelkästään biologiaan, vaan sen taustalla on useita syntymekanismia. Tässä maailmassa on monta muuta tapaa elää sukupuolisena kuin olemme tottuneet näkemään. Lopulta biologialla ei ole juurikaan tekemistä sukupuoli-identiteetin syntymisen kannalta, vaan sitä määrittävät ennen kaikkea kognitiiviset ja sosiaaliset prosessit. Oikeastaan maailmassa on niin monta tapaa elää sukupuolisena kuin on ihmisiäkin. Tutkielmani haaveena onkin, että kohtaisimme toiset ensisijaisesti ihmisinä emmekä sukupuolisen ajattelun kautta.

LÄHTEET

- Aamulehti 2017a: Aamulehti ottaa käyttöön sukupuolineutraalit tittelit – eduskunnan puhemies on jatkossa puheenjohtaja. – *Aamulehti*. Pääkirjoitukset 16.9.2017. – <http://www.aamulehti.fi/paakirjoitukset/olomme-paat-taneet-olla-kaikki-ihmisia-200395971> 15.10.2017.
- 2017b: Sukupuolineutraaleista sanavalinnoista vilkas keskustelu: Näin Aamulehden linjausta kommentoitiin. – *Aamulehti*. Uutiset 17.9.2017. – <http://www.aamulehti.fi/uutiset/sukupuolineutraaleista-sanavalinnoista-vilkas-keskustelu-nain-aamulehden-linjausta-komentointiin-200399737> 15.10.2017.
- Alasuutari, Pertti 2011: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Neljäs, uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Varpu, Kondelin, Sade, Tainio, Luca, Toriseva, Roosa & Vähäpassi, Emmi 2017: Transtutkimuksen ja intersukupuolisuuden tutkimuksen ajankohtaisia kysymyksiä. – *Sukupuolentutkimus – Genusforskning* 30 (2017): 1 s. 2–14. Sukupuolentutkimuksen seura – Sällskapet för genusforskning.
- Barker-Plummer, Bernadette 2013: Fixing Gwen. News and the mediation of (trans)gender challenges. – *Feminist Media Studies* 13 (4) s. 710–724.
- Barnes, Susan B. 2003: *Computer-mediated communication: human-to-human communication across the Internet*. Boston: Allyn and Bacon.
- Browne, Kath & Nash, Catherine J. (toim.) 2010: *Queer methods and methodologies. Intersecting queer theories and social science research*. London: Routledge.
- Butler, Judith 2006: *Hankala sukupuoli*. Suom. Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus.
- Cameron, Deborah 1996: *Sukupuoli ja kieli*. Suom. Riitta Oittinen & työryhmä. Tampere: Vastapaino.
- Davidmann, Sara 2010: Beyond borders. Lived experiences of atypically gendered transsexual people. – Sally Hines & Tam Sanger (toim.), *Transgender identities. Towards a social analysis of gender diversity* s. 186–203. New York: Routledge.
- De Beauvoir, Simone 2009 [1949]: *Toinen sukupuoli I. Tosiasiat ja myytit*. Suom. Iina Koskinen, Hanna Lukkari & Erika Ruonakoski. Helsinki: Tammi.
- De Fina, Anna 2006: Group identity, narrative and self-representations. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and identity* s. 351–375. New York: Cambridge University Press.
- Dhoest, Alexander, Szulc Lukasz & Eeckhout, Bart 2017: Introduction. – Alexander Dhoest, Lukasz Szulc & Bart Eeckhout (toim.), *LGBTQs, media and culture in Europe* s. 1–9. New York: Routledge.
- Duggan, Lisa 1992: Making it perfectly queer. – *Socialist Review* Vol. 22, no. 1 s. 11–31.
- Eeva-Kaisa & Leinonen, Helga 2007: Transvestisuus. – Kati Mustola & Johanna Pakkanen (toim.), *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa* s. 75–85. Helsinki: Like.
- Engelberg, Mila 2016: *Yleispätevä mies: Suomen kielen geneerinen, piilevä ja kieliopillistuva maskuliinisuus*. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopiston filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. – <http://helda.helsinki.fi/handle/10138/163013> 15.9.2017.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Ferguson, Marjorie 1983: *Forever feminine: women's magazines and the cult of femininity*. Aldershot: Gower Publishing Company.
- Finlex 2002: Lakitransseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 563/2002, 1 §.
- 2014: Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609, 3 § [30.12.2014].
- Gressgård, Randi 2010: When trans translates into tolerance – or was it monstrous? Transsexual and transgender identity in liberal humanist discourse. – *Sexualities* 13(5) s. 539–561.
- Hakulinen, Auli & Karlsson, Fred 1979: *Nyky-suomen lauseoppia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hall, Stuart 1999: *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Halliday, M. A. K. 1973: *Explorations in the functions of language*. London: Edward Arnold.
- 1978: *Language as social semiotic. The social interpretation on language and meaning*. London: Edward Arnold.
- 1984: Language as code and language as behaviour: a systemic-functional interpretation of the nature and ontogenesis of dialogue. – Robin Fawcett, M. A. K. Halliday, Sydney M. Lamb & Adam Makkai (toim.), *The Semiotics of Culture and Language*. Vol. 1 s. 3–35. London: Frances Pinter.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, Christian 2014: *An introduction to functional grammar*. Fourth Edition. London: Routledge.
- Harjunen, Hannele 2010: Sukupuolittuneen ruumiin muodot ja merkitykset. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 241–242. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, Vesa 2009: Johdanto. Tekstintutkimusta kielen piirteiden ja tekstilajien suhteista. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 7–36. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkinen, Vesa, Mantila, Harri & Varis, Markku (toim.) 1998: *Tuppisuinen mies. Kirjoitelmia sukupuolesta*,

- kielestä ja kulttuurista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heinonen, Ulla 2008: *Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa*. Akateeminen väitöskirja. Pori: Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitos. – <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/39380/diss2008heinonen.pdf> 15.3.2017.
- Hekanaho, Pia L. 2010: Queer-teorian kummia vaihteita. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 144–155. Tampere: Vastapaino.
- Helsingin Sanomat 2017: Suomen laki ei tunnista raskaana olevaa miestä, eikä pian synnyttävä mies saisi yhteiskunnan etuusia – Kelan etuusjohtaja: ”Uskon, että asia saadaan järjestymään”. – *Helsingin Sanomat*. Kotimaa 7.10.2017. – <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005399802.html> 15.10.2017.
- Hiidenmaa, Pirjo 2008: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 161–190. Toinen, muuttamaton painos. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. – <http://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47535> 12.2.2017.
- Hines, Sally 2010a: Introduction. – Sally Hines & Tam Sanger (toim.), *Transgender identities. Towards a social analysis of gender diversity* s. 1–22. New York: Routledge.
- 2010b: Recognising diversity? The gender recognition act and transgender citizenship. – Sally Hines & Tam Sanger (toim.), *Transgender identities. Towards a social analysis of gender diversity* s. 87–105. New York: Routledge.
- Hirsjärvi, Sirkka 2009a: Tieteelliselle tutkimustyölle asetetut vaatimukset. – Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.), *Tutki ja kirjoita* s. 18–27. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- 2009b: Tutkimuksen reliiäbelius ja validius. – Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.), *Tutki ja kirjoita* s. 231–233. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huuska, Maarit 1998: *Transseksuaalisen sukupuoli-identiteetin rakentuminen*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.
- 2010: Transsukupuolisuuden tutkimus Suomessa. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 155–159. Tampere: Vastapaino.
- 2011: Sukupuolen monimuotoisuuden ammatillinen kohtaaminen. – Liisa Tuovinen, Olli Stålström, Jussi Nissinen & Jorma Hentilä (toim.), *Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus* s. 222–259. Helsinki: Gaudeamus.
- Itkonen, Terho & Maamies, Sari 2012: *Uusi kieliopas*. 5., tarkistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Jantunen, Jarmo H. 2018 (tulossa): Homot ja heterot Suomi24:ssa: analyysi digitaalisista diskursseista. – *Puhe ja kieli*.
- Joinson, Adam N. 2003: *Understanding the psychology of Internet behaviour. Virtual worlds, real lives*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 2016: Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* s. 25–50. Tampere: Vastapaino.
- Juvonen, Tuula 2002: *Varjoelämä ja julkisia salaisuuksia. Homoseksuaalisuuden rakentuminen sotienjälkeisessä Suomessa*. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Vastapaino.
- Juvonen, Tuula, Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija 2010: Kuinka sukupuolta voi tutkia? – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 9–17. Tampere: Vastapaino.
- Jyväskylän yliopisto 2016: *Pukeutumisohteet promootioon osallistuvalla*. 12.4.2016. – <http://www.jyu.fi/akateemiset-tapahtumat/promootio/ohjeet/pukeutumisohteet-promootioon-osallistuvalla> 18.10.2017.
- Kalaja, Paula, Alanen, Riikka & Dufva, Hannele 2011: Minustako tutkija? Johdattelua tutkimuksen tekoon. – Paula Kalaja, Riikka Alanen & Hannele Dufva (toim.), *Kieltä tutkimassa – tutkielman laatijan opas* s. 8–32. Helsinki: Finn Lectura.
- Karkulehto, Sanna 2011: *Seksin mediamarkkinat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Karlsson, Fred 1974: Sukupuoliroolien kielellisistä heijastumista. – *Sananjalka* 16 s. 24–33. Turku: Suomen Kielen Seura.
- Kaunismaa, Pekka 1997: Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista. – *Sosiologia* 34 (3) s. 220–230. Tampere: Westermarck-seura. – <http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/34/3/keitameo.pdf> 5.4.2017.
- Kekki, Lasse 2004: Pervot pidot. Johdanto homo-, lesbo- ja queer-kirjallisuudentutkimukseen. – Lasse Kekki & Kaisa Ilmonen (toim.), *Pervot pidot: homo-, lesbo- ja queer-näkökulmia kirjallisuudentutkimukseen* s. 13–48. Helsinki: Like.
- 2010: *Pervo parrasvaloissa. Queer-draamaa Teksasista Kokkolaan*. Toim. Pia L. Hekanaho & Jarmo Haapanen. Turku: Eetos.
- Kendall, Lori 2011: Community and the Internet. – Mia Consalvo & Charles Ess (toim.), *The handbook of Internet studies* s. 309–323. Chichester: Blackwell Publishing.

- Kettunen, Mira 2014: *Transupappi toisena. Transsukupuolisuuden yhteiskunnallinen määrittelyminen Helsingin Sanomien uutisissa vuosina 2008–2013*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston viestinnän, median ja teatterin yksikkö.
- Kielikello 2006a: Kolme pistettä ... – Kotimaisten kielten keskus: *Kielikello* 2/2006. – <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1678> 11.9.2017.
- 2006b: Lainausermit ”. – Kotimaisten kielten keskus: *Kielikello* 2/2006. – <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1684> 13.9.2017.
- 2012: Pitääkö oven olla auki? – Kotimaisten kielten keskus: *Kielikello* 4/2012. – <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2542> 9.9.2017.
- Kiesling, Scott 2006: Hegemonic identity-making in narrative. – Anna de Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and identity* s. 261–287. New York: Cambridge University Press.
- Kinnunen, Taina 2010: Sukupuolen ja seksuaalisuuden ruumiillinen muoto-oppi. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 226–240. Tampere: Vastapaino.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 35. URN:NBN:fi:kotus-201433, ISSN 2323-3370. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 28.2.2017. – <http://www.kielitoimistonanakirja.fi> 29.3.2017.
- Kuula, Arja 2015: *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja saatavuus*. Tampere: Vastapaino.
- Kylliäinen, Milka 2013: *Identiteetin representaatiot, puhuttelu ja rohkaisun keinot Kaikki muuttuu paremmaksi -kertomuksissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuksien laitos.
- Lakoff, George & Turner, Mark 1989: *More than cool reason: a field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, Robin 1975: *Language and women's place*. New York: Harper & Row.
- Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati 2004: ”Eihän heterotkaan kerro...” *Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä*. Työministeriö: Tutkimukset ja selvitykset 2/04. Helsinki: Työministeriö.
- Lindeman, Meri 2017: *Homoässä, hintonaatio ja heiluvat kädet – kansanlingvistisiä käsityksiä suomenkielisten homomiesten puheesta*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M.A.K. Halliday ja systeemifunktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89–123. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. – <http://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47534> 13.2.2017.
- 2008: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. Toinen, muuttamaton painos. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. – <http://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/4753> 12.2.2017.
- Malmberg, Raili 1989: Milloin ja miten ja miksi lääkäripalstat tulivat aikakauslehtiin? – *Duodecim* 105. vol. 22:1989 s. 1778–1783.
- Metsämuuronen, Jari 2006: *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp.
- Meyer, Elizabeth J. 2012: From here to queer: mapping sexualities education. – Erica R. Meiners & Therese Quinn 2012 (toim.), *Sexualities in education* s. 9–17. New York: Peter Lang.
- Monro, Surya 2010: Towards a sociology of gender diversity. The Indian and UK cases. – Sally Hines & Tam Sanger (toim.), *Transgender identities. Towards a social analysis of gender diversity* s. 242–258. New York: Routledge.
- Nissinen, Jussi 2011: Luottamuksen rakentuminen moninaisuutta kunnioittaen. – Liisa Tuovinen, Olli Stålström, Jussi Nissinen & Jorma Hentilä (toim.), *Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus* s. 11–32. Helsinki: Gaudeamus.
- Paasonen, Susanna 2010: Sukupuoli ja representaatio. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 39–49. Tampere: Vastapaino.
- Parkkinen, Marja-Leena 2003: *Ulos kaapista. Tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta*. Helsinki: Like.
- Peltola, Jari 2000: Emootiot ja virtuaaliyhteisöllisyys. – Pekka Kuusela & Mikko Saastamoinen (toim.), *Ruumis, minä ja yhteisö: Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma* s. 197–222. Kuopion yliopiston selvityksiä. Yhteiskuntatieteet 21. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Pietikäinen, Sari 2008: Kriittinen diskurssintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 191–217. Toinen, muuttamaton painos. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. – <http://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47535> 18.2.2017.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pimenoff, Veronica 2006: Transsukupuolisuus. – Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola (toim.), *Seksuaalisuus* s. 164–172. Helsinki: Duodecim.
- 2008: *Geschlechtsumwandlung in Finnland 1970-2002. Eine historische und empirische Studie zu Geschlechtsumwandlungen unter den Regelungen des Kastrationsgesetzes bis zur Einführung des finnischen Transsexuellengesetzes*. Akateeminen väitöskirja. Ulm: Universität Ulm, Medizinische Fakultät. –

- <http://oparu.uni-ulm.de/xmlui/handle/123456789/1457> 28.8.2017.
- Rancken, Alexis 2017: Namn bortom normerna. Förhållandet mellan förnamn och icke-normenliga könsidentiteter. – *Sukupuolentutkimus – Genusforskning* 30 (2017): 1 s. 31–46. Sukupuolentutkimuksen seura – Sällskapet för genusforskning.
- Raun, Tobias 2012: *Out online: trans self-representation and community building on YouTube*. Akateeminen väitöskirja. Roskilde: Roskilde University, Department of Culture and Identity.
- Rossi, Leena-Maija 2003: *Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona*. Helsinki: Gaudeamus.
- 2010: Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 21–38. Tampere: Vastapaino.
- Saastamoinen, Mikko 2006: Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. – Pertti Rautio & Mikko Saastamoinen (toim.), *Minuus ja identiteetti* s. 168–178. Tampere: Tampere University Press.
- Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki 2001: Esipuhe. – Anne Sankari & Jyrki Jyrkämä (toim.), *Lapsuudesta vanhuuteen – iän sosiologiaa* s. 7–13. Tampere: Vastapaino.
- Sateenkaariperheet ry 2016: *Toimintasuunnitelma 2017*. – http://www.sateenkaariperheet.fi/userfiles/Toimintasuunnitelma_2017.pdf 12.2.2017.
- Sedgwick, Eve K. 1990: *Epistemology of the closet*. Berkeley: University of California Press.
- Seta 2015: *Sukupuolen moninaisuus* -opas. 3. korjattu painos. – <http://seta.fi/materiaali> 24.3.2017.
- 2016: *Sateenkaarisananasto*. – <http://seta.fi/sateenkaarisananasto> 15.1.2017.
- Shaw, Lindsay H. & Gant, Larry M. 2002: In defense of the Internet: the relationship between Internet communication and depression, loneliness, self-esteem, and perceived social support. – *Cyberpsychology and Behavior* 5(2) s. 157–171.
- Shore, Susanna 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- Sinuiksi 2016a: *Tietoa palvelusta*. – <http://www.sinuiksi.fi/tietoa-palvelusta> 2.11.2016.
- 2016b: *Kysy neuvoa*. – <http://www.sinuiksi.fi/kysy-neuvoa> 29.12.2016.
- 2016c: *Sukupuolen moninaisuus*. – <http://www.sinuiksi.fi/selaa-kysymyksiä/sukupuolen-moninaisuus> 31.12.2016.
- 2016d: *Yksityisyydensuoja ja käyttöehdot*. – <http://www.sinuiksi.fi/yksityisyyden-suoja-ja-kayttoehdot> 29.12.2016.
- Sipilä, Petri 1998: *Sukupuolitettu ihminen – kokonainen etiikka. Onko sukupuoli oikein?* Helsinki: Gaudeamus.
- Sloop, John M. 2004: *Disciplining gender: rhetorics of sex identity in contemporary U.S. culture*. Massachusetts: University of Massachusetts Press.
- Soininen, Pirre 2015: *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistettu vihapuhe internetissä*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.
- SQS = Suomen queer-tutkimuksen seura 2004: *Suomen queer-tutkimuksen seuran säännöt*. – <http://sqshome.wordpress.com/2007/04/06/saannot> 9.2.2017.
- Stone, Sandy 2006: The empire strikes back. A post transsexual manifesto. – Susan Stryker & Stephen Whittle (toim.), *Transgender studies reader* s. 221–235. New York: Routledge.
- Suhonen, Malla 2007: Transsukupuolisuuden näkymätön historia. – Kati Mustola & Johanna Pakkanen (toim.), *Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa* s. 53–65. Helsinki: Like.
- Suoninen, Eero 2016a: Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* s. 51–73. Tampere: Vastapaino.
- 2016b: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* s. 229–247. Tampere: Vastapaino.
- Surkka, Sanni 2016: *Tyylikästä lässytystä. Homoseksuaali mies kielellisenä stereotyyppinä ja identiteettinä*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- Szulc, Lukasz 2012: From queer to gay to queer.pl. The names we dare to speak in Poland. – *Lambda Nordica*. Vol 4 (2012) s. 65–98.
- 2015: Banal nationalism and queer online: enforcing and resisting cultural meanings of .tr. – *New Media and Society*. Vol. 17(9) s. 1530–1546.
- Tainio, Liisa 2001: *Puhuvan naisen paikka. Sukupuoli kulttuurisena kategoriana kielenkäytössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Transtukipiste 2016: *Hlbtqiq-sanasto*. 12.12.2016. – <http://transtukipiste.fi/hlbtqiq-sanasto> 15.1.2017.
- 2017: *Tietoa sukupuolesta*. – <http://transtukipiste.fi/tietoa-sukupuolesta> 25.9.2017.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

- Vilkka, Hanna 2006: *Keho: Omaa sukupuolta koskevan tiedon ja ymmärryksen muotoutumisen perusta transsukupuolisilla*. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiologian laitos. – <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosio/vk/vilka/kehoamaa.pdf> 26.1.2017.
- 2010: *Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virtanen, Jukka 2001: *Kliininen seksologia*. Helsinki: WSOY.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 13.9.2017.
- Vuori, Jaana 2010: Jälkisanat. Suomalaisen naistutkimuksen laineilla. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 315–325. Tampere: Vastapaino.
- Väestörekisterikeskus 2017: *Nimipalvelu*. – <http://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu> 21.9.2017.
- Vänskä, Annamari 2006: *Vikuroivia vilkaisuja. Ruumis, sukupuoli, seksuaalisuus ja visuaalisen kulttuurin tutkimus*. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopiston taiteiden tutkimuksen laitos. – http://www.annamarivanska.com/web/files/lopullinen_vanskalle.pdf 2.2.2017.
- Wickman, Jan 2001: *Transgender politics. The construction of binary gender in the Finnish transgender community*. Akateeminen väitöskirja. Turku: Åbo Akademin sosiologian yksikkö.
- Williams, Walter 1986: *The spirit and the flesh: sexual diversity in American Indian culture*. Boston: Beacon Press.
- Woodland, Randal 2000: Queer spaces, modem boys and pagan statues: gay/lesbian identity and the construction of cyberspace. – David Bell & Barbara M. Kennedy (toim.), *The cybercultures reader* s. 416–431. London: Routledge.
- Ylinen, Nina 2015: *Poikatytöt, itkevät transut ja onnelliset virkanaiset. Sukupuolivähemmistöjen representaatiot suomalaisissa sanomalehdissä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos.

Aineistolähde

- Sinuiksi 2016c: *Sukupuolen moninaisuus*. – <http://www.sinuiksi.fi/selaa-kysymyksiä/sukupuolen-moninaisuus> 31.12.2016.